

T R. Dimitrie.. Bolintineanu.
V L Viața lui Mihai Viteazul.
3648...ANUL 1859

VIAȚA LUĬ MIHAI VITEAZUL

făcută pentru înțelegerea poporuluĭ

DE UN ANONIM-

I

Vom vorbi de o епокъ de regenerare, de aчea епокъ strъlȣчitъ în kare Romъnia seamъnъ kȣ o kandelъ kare înainte de a se stînge, arȣnkъ o lȣminъ maĭ vie, maĭ strъlȣчitoare.

Neamȣl romъn пerdȣse strъlȣчirea vitejiiĭ sale. Starea lȣkrȣrilor în aчeste цъrĭ era dȣreroasъ. Sъ nȣ ne îndoim ȣn singȣr moment: *tot чe este are ȣn kȣvînt sъ fie*, binele шi rъȣl de o пotrivъ. Dakъ vom чerчeta bine kȣvintele de mъrire saŭ de kъdere ale пopórelor, vom ave tot déȣna aчéstъ lege nestrъmȣtatъ kъ ȣn пopor este feriчe saŭ neferiчe пentrȣ kъ a meritat sъ fie asfel. Esenцiȣnea are o mikъ пarte în aчeastъ rerolъ, Zik ȣniĭ kъ пrovedinцa, kъ întîmпlarea aȣ lokȣl lor în sfatȣl ȣrsiteĭ ȣnȣĭ пopor. Sъ пoate, dar

www.dacoromanica.ro

orĭ kare ar fi a lor înrîȣrire asȣпra lȣkrȣrilor, kȣvîntȣl omenesk are чea maĭ mare парte de înrîȣrire.

S'a vъzȣt de mȣlte orĭ пoпoare neferiчite kare kȣ toate meritele de a fi feriчe, a trebȣit sъ kazъ; Dar aчeasta a fost o treabъ de timп, шi daka meritele ȣĭ a fost adevъrate, maĭ kȣrînd saȣ maĭ tъrziȣ, kъtat sъ isbîndeaskъ. O kandelъ чe are ȣnt de lemn îndestȣl, пoate sъ nȣ arzъ lъsatъ la vîntȣrĭ dar îndatъ чe vîntȣrile sъ aliпъ, înчeпe sъ lȣmine, nȣ este tot asfel kъnd ȣntȣl de lem îĭ va liпsi.

Aчest ȣnt de lemn al kandeliĭ, la пoпolĭ este viaцa, sînt virtȣцile lȣĭ.

Naцiȣnea romъnъ avea пȣцine virtȣцĭ, шi în aчeastъ stare a sa, kъta sъ înlesneaskъ lovirile de afarъ.

Mȣltele strivirĭ din afarъ чe redȣserъ aчeste цъrĭ la o stare kare se пoate nȣmi maĭ krȣdъ de kъt moatea, îĭ însȣflarъ bъrbъцia dȣrerilor шi aчeastъ bъrbъцie îĭ пȣse armele în mъnъ — în asfel de stare, nȣ se чere de kъt ȣn om ka sъ kondȣkъ ȣn пoпor — kъnd aчest om se gъsesчe, lȣkrȣl merge în ainte, izbînda înkȣnȣnъ faпtele. Daka пoпorȣl are virtȣцile чerȣte, merge în ainte kiar atȣnчĭ kъnd ȣrsita 'ĭ-ar fi înпotrivitoare; daka aчele virtȣцĭ liпsesk, isbînda însȣшĭ este ȣn пȣnt de пlekare ka sъ kazъ шi maĭ jos.

Asfel fȣse kȣ пoпorȣl romъn. Aчele virtȣцĭ liпsirъ — miшkarea lȣĭ kȣnȣnatъ de triȣmf, fȣ nȣmaĭ faпtȣl ȣneĭ desпerъrĭ; omȣl чe se пȣse în frȣntea lȣĭ fȣse rъsfrъngerea ȣnȣĭ sintiment de

www.dacoromanica.ro

desперанцъ El se lȣптъ: din viaца, aшa agerimea, din iȣbirea sȣfletȣlȣĭ sъȣ. dete viaцъ, agerime, iȣbire aчelȣĭ пoпor romъn saȣ maĭ bine aчestor trȣпȣrĭ întъrîtate sȣb dȣrerĭ materiale — kъnd fiorȣl dȣrerilor fisiчe trekȣ, пoпorȣl rъmase neпъsъtor. Mixaĭ singȣr se lȣпta înkъ. Dar aчest om mȣri, шi kȣ dînsȣl пeri sъnta ideie de mъntȣite.

Чele doъ цъrĭ romъne пerdȣserъ neatъrnarea lor: чertele din ȣntrȣ, setea пartidelor пoliтiчe de a ajȣnge kȣ orĭ чe пreц la пȣtere, deskiserъ Tȣrчilor kale în lȣkrȣrile din ȣntrȣ ale цъrilor. Boeriĭ ambiциoшĭ, alergaȣ kъnd la Пoloнĭ, kъnd la Tъtarĭ, kъnd la Ȣngȣrĭ, kъnd la Tȣrчĭ, kъnd la Germanĭ ka sъ fie sпrijiniцĭ sпre a ajȣnge la tronȣrile цъrilor. Eraȣ în цъrĭ atъtea пartide kъte eraȣ пȣterĭ kare asпiraȣ sъ aĭbъ înrîȣrire în lȣkrȣrile noastre. Tȣrчiĭ eraȣ чeĭ maĭ tarĭ, пrin ȣrmare eĭ kъtaȣ sъ aĭbъ maĭ mȣltъ înrîȣrire în цъrĭ. Eĭ înчeпȣrъ sъ nȣmeaskъ пe Domnĭ пrekȣm nȣmeaȣ пe toцĭ пaшiĭ gȣvernorĭ aĭ пrovinчiilor Tȣrчiĭ пroпriĭ. În ainte de Mixaĭ viteazȣl vedem maĭ mȣlцĭ domnĭ nȣmiцĭ шi skoшĭ de *Пoarta Ottomanъ* în terminĭ skȣrцĭ, пrekȣm Alesandrȣ чe a domnit чinsпrezeчe lȣnĭ; Stefan Sȣrdȣl чe a domnit oпt sпre-zeчe lȣnĭ, Пetrȣ Чerчel чe a domnit doĭ anĭ — toцĭ nȣmiцĭ шi skoшĭ de *Пoarta Ottomanъ.*

Îndatъ чe aчeştĭ venetiчĭ ajȣngeaȣ în цarъ, sъ пȣneaȣ sъ пrade. Eĭ kȣmпъraȣ domnia kȣ banĭ, шi eraȣ nevoiцĭ sъ-шĭ skoatъ baniĭ пrin imпȣnerĭ asпri asȣпra lokȣitorilor de dъrĭ ilegale шi alte xrъпirĭ.

www.dacoromanica.ro

Петрв Черчеl че fвсе кв пвцинї анї înainte de Mixaї Viteazвl, пвсе *dарeа кврцїї* foarte mare шi gosчine de oerit. Mixnea че veni d'a doъ oarъ dвпъ ачеsta impвse o dare нвmitъ *пъпasle;* пе *romiї* пвсе o altъ dare, пе megiaшї пвсе *gъleata de пъne* шi din *чinчї stвпї вn stвп.*

Ачеste nelegiвirї кътаrъ съ adвкъ nemвlцвmirї, шi ачеste nemвlцвmirї fъкврь пе domnї съ se апвче de fапtе tiraniче: desпoierї, кinвrї, вчiderї, fъrъ de вчirea legilor. Dar ачеstea toate eraв lвkrвrї neînsemnate în коmпarare кв asвпririle d'a drепtвl asвпra lъквitorilor atъt din партеа gвvernвlвї Порцїї кът шi din партеа Твrчilor desпre Dвпъre.

Твrчiї trekънd Dвdъrea, începвrъ a se întinde prin toate arterele шi vinele цъriї, oraшele мъrginaшe se prefъквserъ în четъцї твrчesчї. De ачi se întinsъrъ prin sate — чele maї мвlte deveniрь пропrietatea чelor din тъї твrчї че le оквпarъ. Geamiile se înъlцarъ în toate пъrцile пе вrma lor, maї în toate satele цъriї se trimiserъ *beшliї,* saв protektorї Ottomanї. Romъniї începвrъ a se plъnge, dar Domniї че eraв datorї tronвl la Твrчї, rъmaserъ svrzї în faцъ кв ачеste rele. Domnвl Aleksandrв III, maї ales fъкв atъtea plъчerї Твrчilor în цarъ în кът însвшї *Поarta* se skъrbi.*)

Svb skвrta domnie a ачеstвї Domn, trъia în цara Romъneaskъ вn bъrbat кв нвme de Mixaї kare maї tъrziв era menit съ se fakъ fala militarъ a ачelвї timп. Ачеst Mixaї fвsese ban de

*) Engel.— Valter.

www.dacoromanica.ro

Mexadia — anoĭ ban de Kraiova — ȣna din чele maĭ înalte demnitъцĭ din aчel timп dȣпъ Domnȣl цъriĭ Romъneшчĭ. El era dator пoziцiȣnea sa talentelor sale шi înkъ ȣnkiȣlȣĭ sъȣ *visterȣl Iane*, frate kȣ mȣma lȣĭ Mixaĭ.

Aleksandrȣ III, avea o mare simпatie пentrȣ visterȣl Iane, шi nȣ пȣtȣ refȣza rekomanda lȣĭ de a înainta пe Mixaĭ la пostȣl de ban al Kraioviĭ. Ȣnkiȣl banȣlȣĭ Kraioviĭ lъkȣia în Konstantinoпol ȣnde îшĭ kreasе mȣlцime de amiчĭ între tȣrчĭ. Пȣrtarea Domnȣlȣĭ Aleksandrȣ III nȣ era în gȣstȣl sъȣ. El vedea kȣ dȣrere sȣferinцele Romînilor. Шi într'o zi avȣ ideia de a rъdika пe Mixaĭ la tronȣl цъriĭ. O înцelegere taĭnikъ desпre aчest пlan se aшeзъ între ȣnkiȣ шi nepot. Mixaĭ konsimцi sъ kalчe în пiчoare legъtȣrile de rekȣnoшtinцъ, nȣmaĭ sъ skaпe raцiȣnea de sȣferinцele sale. Asfel se oferi la пroпȣnerea ȣnkiȣlȣĭ sъȣ шi se пregъti la înпlinirea aчestȣĭ пlan kȣteзъtor.

Banȣl Kraioviĭ nȣ пȣtea simпatiza kȣ пolitika anti-naцionalъ a lȣĭ Aleksandrȣ III; niчĭ aчest din ȣrmъ nȣ пȣtea sȣferi oare kare neatъrnare de karakter чe Mixaĭ lъsъ sъ i se vazъ kȣ maĭ mȣlte пrileje. Sъnt rarĭ aчeĭ domnitorĭ filosofĭ kare sъ iȣbeaskъ neatъrnarea karakterȣlȣĭ maĭ mȣlt de kъt sintimentele de пlekъчȣne. Mъrirea are aчeasta de rъȣ kъ neatъrnarea aflъ lъngъ ea tot deaȣna lokȣl пrins de ȣmilinцъ. Alesandrȣ III xotъrîse de mȣlt sъ fъrame пe banȣl Kraioviĭ шi aшtepta пrilegiȣl sъ înпlineaskъ aчel gъnd. Kȣrtezaniĭ kare maĭ tot d'aȣna nȣ aȣ alte merite ka

www.dacoromanica.ro

sъ se sȣsцie пе lъngъ ȣn domnitor, de kъt meritȣl iskodiriĭ, пîrînd пe kȣtare saȣ kȣtare, kъ voiesk sъ sȣrпe пе Domnitorȣ, se пȣsъrъ sъ deskrie пе Mixaĭ ka ȣnȣl че ar gъndi sъ-ĭ ia tronȣl пentrȣ tron. Toцĭ enemiчiĭ banȣlȣĭ Kraiovii пrofitarъ de aчeasta, ka sъ se ȣneaskъ kȣ aчeştĭ kȣrtezanĭ. Eraȣ mȣlцĭ toцĭ kъцĭ formaȣ пartida чea veke din kare streiniĭ îшĭ fъчeaȣ ȣnelte.

Alesandrȣ krezȣ шi astenta пrilegiȣl a'l lovì.

Visterȣl Iane lȣъ sчire desпre bъnȣieala Domnȣlȣĭ. El krezȣ kъ viaцa lȣĭ Mixaĭ este în пerikol шi ĭĭ skrisъ sъ se skoale шi sъ meargъ îndatъ la Konstantinopol. Aчeasta skъпъndȣ'ĭ viaцa ĭĭ пromitea tronȣl цъriĭ.

Mixaĭ se deчise. Dar maĭ 'nainte kъta sъ-шĭ asigȣre familia sa. *Valter* asigȣrъ kъ lъsъ пе femeia sa la ȣn sat, înbrъkatъ ka чela alte sъtene, шi пе fiȣl sъȣ Пъtraшkȣ îl înbrъkъ ka пе ȣn цigan шi îl lъsъ la o laie de rȣdarĭ. Шi kъ atъt se konfȣndъ kȣ aчestia în kъt însȣшĭ tatъ-l sъȣ înчerkъ greȣtate de a'l rekȣnoasче.

Prinderea.

Mixaĭ пъrъsi Kraiova însoчit de o mikъ чeatъ de seĭmenĭ kъlъrĭ, шi aпȣkъ kalea Kalafatȣlȣĭ.

La kъderea seriĭ ajȣnse în aчest sat. Aiчĭ voi sъ stea kъteva oare пъпъ va sosi пъrkъlabȣl de *Romanaцĭ* ka sъ-ĭ dea nisче sfatȣrĭ taĭniче

Aчesta întъrzie. Пъпъ la sosirea lȣĭ, Mixaĭ se

www.dacoromanica.ro

dȣsъ sъ se odixneaskъ la bordeiȣl ȣnȣĭ цъran avȣt. Akolo îшĭ rîndȣi înkъ odatъ toate dovezile de пîrъ în пotriva Domnȣlȣĭ.

El чerчeta xъrtiile kъnd kъпrarȣl de Seĭmenĭ întrъ în bordeĭ шi kȣ o vorbъ tremȣrîndъ îĭ ziчe:

— M. T. ȣn kъпitanȣ de Seĭmenĭ de la domnie a okolit bordeiȣl; vor sъ intre la tine пrin silъ.

— „Чe fak aĭ nostri? întrebъ Mixaĭ, skȣlîndȣse шi trъgînd sabia.

— Пrinшĭ fъrъ veste, aȣ dat armele шi s'aŭ înkinat. Eŭ singȣr am skъпat, kъчĭ eram maĭ deпarte.

— Se vede kъ Dȣmnezeŭ nȣ va sъ se fakъ чe eŭ am gъndit, asfel sъ ne пredъm."

Atȣnчĭ пȣsъ sabia în teakъ, strъnse xъrtiile, le faчe ȣn пaket шi le dъ kъпrarȣlȣĭ.

„Tȣ veĭ пъstra aчeste xъrtiĭ ka okiĭ tъĭ: aiчĭ „este viaцa цъriĭ." Dakъ voiŭ mȣri, le veĭ da lȣĭ Stroe Bȣzeskȣ.

Kъпrarȣl le lȣъ шi le пȣse sȣb kъчȣlъ.

Atȣnчĭ aпъrȣ în ȣntiȣ Kъпitanȣ de Seĭmenĭ.

Era ȣn sъrb — de o vîrstъ de mijlok — lat шi nalt de stat kȣ o figȣrъ krȣntъ, пъroasъ шi sъlbatikъ.

— „Alesandrȣ Vodъ datȣ-'mĭ-a пorȣnkъ sъ te dȣk la Bȣkȣresчĭ, kȣ voie orĭ fъrъ voie, orĭ ȣnde te voiŭ întъlni."

— Bine! zise Mixaĭ.

Noaпtea era frȣmoasъ. Seĭmenii în nȣmъr de doъ sȣte înkъlekarъ; Mixaĭ înkъlekъ kȣ dînшiĭ.

www.dacoromanica.ro

Eĭ пlekarъ, kaiĭ шi kavaleriĭ înotaŭ în valsrĭ de-srmbrъ. Sgomotsl troпъtslsĭ lor se aszi mslt timп, aпoĭ înчetsl ks înчetsl, se nimiчi în deпъrtare.

Domnul Alecsandru III.

Era noпte, Alesandrs III sta în într'o salъ înksnjsrat de ksrtezaniĭ sъĭ чeĭ maĭ d'aпroaпe. Aчest om era în vîrstъ dintre bъtrъneцe шi ma-torie, fisionomia sa esпrima пisma шi rъstatea. În adevъr, чerчetînd viaцa sa, vedem trъssrĭ de a-чelea чe пe aratъ пe omsl пismatareц, bъnsitor, ks ssflet mik fъrъ konsчiinцъ, fъrъ пrinчiпiĭ, niчĭ în viaцa пrivatъ, niчĭ în viaцa пolitikъ; is-bind tronsl nsmaĭ пentrs tron.

El sta пe o sofa, ks kaпsl desvъlit, шi toцĭ aĭ sъĭ în пiчioarъ.

— „Чe gъndesчĭ, Vistere? zise Domnsl, oare mĭ-ar fi пrins пe Mixaĭ?

— „Aшa gъndesk, doamne! Seimeniĭ se пor-nirъ de aiчĭ ks чinчĭ zile în aintea пlekъriĭ lsĭ din Kraiova, aŭ avst пorsnkъ sъ smble zioa шi noaptea.

— „De mi ! vor adsчe aiчĭ, mare mslцsmire voĭ înчerka! Am sъ пsĭ odatъ kaпъt sneltirilor aчestor boerĭ rъĭ, o sъ fъrъm idra, vistere, шi oĭ sъ skaп цara de aчeste jsvinĭ.

— Bine veĭ faчe, M. T. zise sn fanariot Fo-take, пъnъ kъnd ns veĭ ksrъцa цàra de toцĭ a-чestĭ oamenĭ чe smblъ sъ tsrbsre пoпorsl ks fel de fel de vorbe, ns va fi bine niчĭ пentrs цarъ niчĭ пentrs M. T.

www.dacoromanica.ro

— De че se плъng eĭ în протiva mea?

— De че? пentrв kъ te afli пe tronвl цъ-riĭ . . . zise visterвl, шi orĭ чine ar fi în lokвl M. T. eĭ tot asfel ar faче.

În aчest moment вn *Bвlвbaшa* anвnцъ kъ Seimeniĭ aŭ adвs пe Banвl Kraioviĭ.

— Sъ-l adвkъ aiчĭ zise Domnвl.

Dвпъ kъteva minвte, Mixaĭ întrъ în mijlokвl a maĭ mвlцĭ Sъimenĭ. El era îmbrъkat kв kostвmвl sъŭ de kavaler вngвrean, пъrвĭ lвng, riвrea пe вmerĭ. fisionomiea sa insпira mirare шi respekt, privirea lвĭ пъtrвnzъtoare шi severъ sъ lъsъ asвпra aчestor oamenĭ ka вn nor de fer. Aleksandrв III nв пвtв sъ sвferъ шi lъsъ okiĭ în jos, apoĭ kъвtъnd пвtere în mъniea sa îĭ ziчe:

— Aĭ voit sъ fвgĭ la Tвrчĭ; sъ mъ пъrъsвчĭ, sъ mъ rъstornĭ tв шi вnkiвl tъŭ; пentrв че? kъчĭ v'am fъkвt mвlte bвnвrĭ пoate?

— Чe dovezĭ aĭ kъ am voit sъ fak чele чe ziчĭ? niчĭ вna. Asfel цi-aŭ spвs aчeşчĭ oamenĭ чe te înkonjoarъ, datoriea lor de kвrtizanĭ este sъ minцъ, dar datoriea вnвĭ Domn nв este ka sъ'ĭ kreazъ. Tв trъesчĭ kв eĭ, nвmaĭ kв eĭ; шi eĭ te îmblъ ka sъ te rъчeaskъ de цarъ, îцĭ spвn kъ цara вmblъ sъ te пearzъ, шi tв krezĭ, шi kв kъt te depъrtezĭ de цarъ kв atъta te aпropiĭ de eĭ. Dar пentrв че îцĭ voĭ maĭ ziчe aчeste? ele nв пot sъ te skimbe. Îmĭ ziчĭ kъ aĭ fъkвt mвlt bine пentrв mine? aчesta adevъr este; dar aчesta nв mъ îndatoreazъ întrв nimik \ tъчere: kъnd 'mĭ aĭ fъkвt binele de kare voĭ besчĭ, eŭ nв l'am primit kв tokmealъ sъ te las a faче

www.dacoromanica.ro

rъȣ цъrïi mele. Tȣ faчĭ rъȣ цъriĭ, пentrȣ ачes-ta dar îцĭ voĭ . . .

— Шi kare este rъȣl че fak ачestei цъrĭ?

— Ȣmbli sъ te sпrijinĭ пe Tȣrчĭ, шi nȣ maĭ цiĭ sokotealъ de legile цъriĭ: birȣrĭ marĭ aĭ пȣs пe цarъ; пe oamenĭ îĭ ȣчizĭ fъrъ jȣdekatъ . . .

— Dar пe чine mъ voĭ sпrijini, dakъ nȣ пe Tȣrчĭ? пe voĭ? iatъ kȣm rъsпȣndeцĭ пrin trъdare. Nȣ цiȣ sokotealъ de legile цъrii: пȣiȣ birȣrĭ grele? dar eȣ nȣ am kȣmпъrat domnia kȣ legĭ, чi kȣ banĭ.

— Domane! domnia katъ sъ fie ȣn lȣkrȣ sъnt, nȣ o negȣstorie . .

— Destȣl!. în lok sъ kazĭ la пiчoare sъ чerĭ ertare, tȣ te înпotrivesчĭ mie шi mъ mȣstri! че altъ dovadъ maĭ bȣnъ kъ veĭ sъ mъ rъsturni?.. daцi-l la înkisoare, шi voiȣ пȣne eȣ la kale че are sъ se fakъ kȣ dъnsȣl. “

— Aĭ пȣterea în minъ esчĭ stъпъn пe lȣtȣl meȣ; nȣ însъ шi пe gъndȣrile mele . .

— Lȣaцi-l! maĭ strigъ Domnȣl.

Mixaĭ sȣrise шi eшi kȣ sbiriĭ săĭ.

Mъne sъ i se tae kaпȣl! înaintea пoпorȣlȣĭ!

— Aчest om are inima пoпorȣlȣĭ пentrȣ dînsȣl, Doamne, nȣ ar fi maĭ bine sъ пearъ în askȣns?

— Nȣ Vistere! Dar voiȣ sъ пearъ de faцъ, ka sъ se kȣtremȣre toцĭ чeĭ че gъndesk ka dînsȣl!..

Kȣrtezaniĭ se retraserъ. Domnȣl rъmîne singȣr.

www.dacoromanica.ro

Înkisoarea.

O femee tънърг ші frsmoasъ, konerітъ ks sn vъl negrs, ks lakrimele în okĭ, se îndrenta kътrъ поarta înkisorії de la Sъntsl Antoniș.

Ea bъts în поartъ ші оаre чіne veni sъ deskizъ.

Чіne esчĭ ші пе чіne veĭ? întrebъ gardianșl.

— Sъnt fiika Banslsĭ Mixaĭ . . sъ-l vъzš în înkisoare . .

— Aĭ karte de la armъшіе?

— Ns am.

— Atsnчĭ поцĭ sъ te dsчĭ înainte.

Florika voi sъ roage . . поarta se re'nkisъ ші нічĭ o vorbъ maĭ mslt ns se ssz.

Florika înчens sъ пlъngъ; trekъtorії sъ oпrirъ înaintea поrцїі înkisorії sъ o пriveaskъ, snsl o întrebъ чіne este, ші пentrs че пlînge. Ea sпsse kъ este fata Banslsĭ Mixaĭ kare se aflъ în înkisoare, kъ a venit sъ vazъ пе tatъ sъs; dar ns o lasъ sъ între.

Aчeastъ vorbъ fъks sn efekt de sпaĭmъ asspra askşltъtorilor. Arestarea lsĭ Mixaĭ era taĭnikъ; пentrs чeĭ maĭ mslцĭ.

Bansl Kriovії înkis! strigarъ eĭ, nsmъrsl trekъtorilor se adoga neînчetat.

— Bansl чel maĭ bsn înkis, ka sъ-l sчіgъ поate greчії.

— Kare aš пss birsrĭ grele пе sъraчĭ, striga altsl.

— Kare aš adss Tsrчії пrin цarъ! maĭ ziче snsl.

www.dacoromanica.ro

— Sъ sпargem temniцa, шi sъ-l skъпъm! adъogъ ѕn altѕl, шi lѕmea se adѕna, шi kѕ kъt se înmѕlцea nѕmъrѕl, kѕ atъt пoпorѕl semъna kъ kaпъtъ bъrbъцie.

— Sъ пiarъ boeriĭ lѕĭ Aleksandrѕ Vodъ! strigarъ maĭ mѕlцĭ, eĭ îl поvъцѕesk la faпte rele!

— Sъ пiarъ! sъ пiarъ! striga mѕlцimea îndeпъrtare.

— Feriцivъ! strigarъ maĭ mѕlцĭ, iatъ Gъdea vъ înkinaцĭ.

Шi ѕn цigan negrѕ, bъrbos, kѕ пlete late, kѕ faцъ krѕntъ, înbrъkat kѕ vesminte roшiĭ, se îndreпtъ kъtrъ пoarta înkisoriĭ.

— Пeĭ, diavole! strigъ o lъпtъreasъ.

Шi maĭ mѕlte glasѕrĭ se rъdikarъ în mѕlцime ka sъ înfrѕnte пe kalъѕ̆. Aчesta lъsa sъ i se vazъ între bѕze ѕn rînd de dinцĭ albĭ ka mъrgъritъrelѕl. Ȣn om akoпerit kѕ vesminte negre ѕngѕresчĭ. eшi din mѕlцime шi merѕъ kъtrъ Gъdea, пe kînd koпii înчeпѕserъ sъ arѕnчe asѕпra kalъѕlѕĭ kѕ tinъ dѕпe пod.

— Lъsaцĭ în пaчe пe aчest om! strigъ neksnoskѕtѕl.

Înfъцiшarea sa însѕflъ oare kare resпekt asѕпra mѕlцimiĭ. Gъdea se пѕse sѕb aпъrarea aчestѕĭ om; neksnoskѕtѕl ĭъ шoпti kъteva vorbe шi se deпъrtъ kѕ dînsѕl пrin mѕlцime.

Kъnd fѕrъ afarъ de aчeastъ mare de пoпor, Gъdea ziчe чelѕĭ neksnoskѕt:

— Dѕmnezeѕ̆ sъ-цĭ lѕngeaskъ vieaцa. kъпrare Mixalчe.

— Vino kѕ mine, am sъ-цĭ vorbesk.

www.dacoromanica.ro

Ши гъdea se lȣъ dȣпъ ачest om kare era Kъпrarȣl Mixalчea kъriea Mixaĭ ъĭ înkredinцase пaketȣl kȣ xъrtiĭ, la Kalafat, ши kare într'o zi era menit se ajȣngъ ȣnȣl din чeĭ maĭ renȣmiцĭ generalĭ aĭ lȣĭ Mixaĭ.

Kъtrъ aчestea Florika aштenta la пoarta înkisoriĭ, ȣn пreot bъtrъn veni ши bъtȣ la aчeastъ пoartъ. пortarȣl deskise ши întrъ.

Florika, înцelese kъ aчesta era dȣxovnikȣl пъrintelȣĭ sъȣ, ea skoase ȣn цiпet ши kъzȣ leшinatъ în braцele ȣnor femeĭ чe se aflarъ пe lъngъ dъnsa.— Sъ lъsъm aiчĭ mȣlцimea adȣnatъ ши sъ ȣrmъm пe пreot la înkisoare.

. Îndatъ чe aчesta se înfъцiшъ la armaш, se dete ordin sъ-l dȣkъ în înkisoarea Banȣlȣĭ Mixaĭ.

În înkisoare era o salъ asȣпra пъmîntȣlȣĭ, kȣ zidȣrĭ groase; kȣ fereste miчĭ ши rъdikate, ȣmedъ ши nemobilatъ, o rogojinъ aштernȣtъ пe kъrъmizĭ forma пatȣl lȣĭ Mixaĭ. Aчesta sta rъstȣrnat пe пatȣ'ĭ, aштentъnd sъ se înпline ȣrsita sa, kînd întrъ пreotȣl la dъnsȣl. La aчeastъ vedere el înцъlese kъ sъ fie ȣчis:

— Bine aĭ venit, пъrinte! zise el, skȣlъndȣse ши fъkъnd lok пreotȣlȣĭ sъ шazъ lъngъ dъnsȣl, kartea ши пotirȣl чe цiĭ în mînĭ, îmi daȣ de ȣчire kъ am sъ las vieaцa aчeasta: nȣ m'am îndoit ȣn minȣt de ȣrsita чe mъ aштenta . . vino ши îцĭ fъ datoria!

— Fiȣl meȣ zise пreotȣl, datoria noastrъ este amarъ, de kъte orĭ katъ sъ kȣminek kъte ȣn om osъndit sъ moarъ, de atъtea orĭ sȣfer kъt ши aчela kare moare: obiчeiȣl nȣ a пȣtȣt sъ-mĭ

oцъleaskъ inima, îцï spsiŏ ачesta ka sъ шtiï kъt sъnt de nenoroчit însъmï în împlinirea ачesteï datoriï . . . Tъ fiъle te vezï kъ bъrbъцie!. шi bine faчï . . чea maï tristъ din toate morцile este ачeia чe omъl o meritъ . . tъ însъ veï mъri kъчï aï voit binele цъriï tale . . Чe moarte maï frъmoasъ pъtemъ aшtepta? . .

— Toate ачeste vorbe, pъrinte, sъnt o laъdъ pentrъ ачela чe le ziчe шi le krede . . Eъ însъ nъ am niчi o temere de moarte . . datoriea kreшtinъ este a spъne la moarte toate pъkatele sale fъkъte în vieaцъ.

— Nъ aï nevoe fъtъl meъ, eъ am venit sъ te sprijin, sъ te întъreskъ în minъtъl morцiï: nъ sъ aflъ чeia чe aï fъkъt în vieaцъ: ачeasta o veï spъne înaintea jъdekъtorъlъi чeresk: el, nъmaï el poate sъ erte. Eъ îцï spъn înkъ: moartea ta este moartea martirilor, шi noï цъrъna peritoare katъ sъ te înkъnъnъm de laъdъ . . ачela kare moare pentrъ цarъ шi legea sa, se îndъmnezeesche шi nimenï nъ maï are dreptъl de aï mъstra saъ de aï erta faptele sale.

— Preote, kare este nъmele tъъ?. ачeste vorbe nъ se aъd în toate zilele în gъra pъrinцilor noшtri.

— Stoika de la Fъrkaш . .

— Ачest nъme îmï este kъnoskъt . . sъb Mixnea-Vodъ, aï fost pъs în lanцъrï шi arъnkat la temniцъ kъчï aï apъrat dreptatea, kъnd ачel Domn a pъs de a tъiat pe Stanчiъ Logofъtъl.

— Aшa este . . dar spъne fъtъl meъ, nъ aï

www.dacoromanica.ro

vre o doringъ de înnlinit?. nogĭ a te înkredinga mie întrъ toate . .

— Las dъпъ mine o soчie, o fatъ шi ъn bъĭet . . dar чe nogi faчe пentrъ dъnшiĭ? mъngъerile tale în vieagъ . .

— Fiĭ înkredingat kъ nъ le vor linsi . .

— Vaĭ! dakъ aшĭ пъtea strînge în bragemĭ înkъ înainte de a mъri пe koпiĭ meĭ!..

Karakterъl neпъsъtor de moarte al lъĭ Mixaĭ, kъtъ sъ se înkonvoe adъkъndъшĭ amiпte de fiĭ sъĭ, шi o lakrimъ чe strъlъчi în okiъl lъĭ, se sпarse шi inъndъ fegele sale.

Gardieniĭ întrarъ în ъntrъ.

„L'aĭ kъmenekat пъrinte? întrebъ ъnъl din eĭ, întъrnъndъse kъtrъ пreot. Gъdea aшteaптъ.. katъ sъ sfъrшim o datъ.

Пreotъl пrezentъ kъmenekъl lъĭ Mixaĭ.

Aчesta îl soarbe шi ziчe:

„Voinga lъĭ Dъmnezeъ fie înпlinitъ!

— Akъm vino dъпъ noĭ! ziчe чel dintъĭ gardiean.

Mixaĭ se skoalъ шi îl ъrmeazъ.

La ъшa kameriĭ пe din afarъ eraъ înшiragĭ maĭ mъlgĭ Seimenĭ armagĭ. Îndatъ чe Mixaĭ aпъrъ, eĭ îl înkъnjъrarъ, Banъl Kraioviĭ mergea în mijlokъl lor.

Îndatъ чe eшirъ asfel din kъrtea înkisoriĭ, Mixaĭ vъzъ o mъlgime de lъme adъnatъ în пiaga чea mikъ din veчinъtate. Nъ deпarte de zidъrile înkisoriĭ se înъlga ъn пat de skîndъrĭ de brad. Akolo era lokъl destinat пentrъ tъierea kaпъlъĭ aчestъĭ martir. Într'ъnъl din kaпetele aчestъĭ пat

www.dacoromanica.ro

шedea în пiчioare kѕ o sekѕre în mînъ, gъdea чe îl vъzѕrъm maĭ înainte xѕdѕit de пoпor, înпrejѕrѕl паtѕlѕĭ era ѕn kareѕ de ostaшĭ armaцĭ, шi între пat шi zidѕl înkisorii, se vedeaѕ doѕъ tѕnѕrĭ întoarse kъtrъ lokѕl de tъere; tѕnarii staѕ пreпaraцĭ se tragъ.

Îndatъ чe пъrѕ Mixaĭ, mѕlцimea îl întimпinъ kѕ strigъrĭ de: *Sъ trъeaskъ Mixaĭ!*

Osъnditѕl se ѕrkъ пe пatѕl de tъere. Akolo el îngenѕkiъ шi чerѕ sъ шĭ fakъ чea din ѕrmъ rѕgъчiѕne. Lѕkrѕ чiѕdat! kînd пoпorѕl vъzѕ aчest om rѕgъndѕ-se, ѕn sentiment neînцъles înчinse sѕfletѕl sъѕ· Toatъ aчeastъ mѕlцime kъzѕ îngenѕnkĭ шi rѕgъ în aчelaш timп пe kînd se rѕga Mixaĭ.

Mixaĭ sfъrшi rѕga шi îndreпtъndѕse kъtrъ gîde, îĭ zise: vino, fъ'цĭ datoria!

Gъdea îшĭ пregъti sekѕrea, fъkînd toate miшkъrile пentrѕ tъere. Ferѕl se rъdikъ asѕпra kaпѕlѕĭ lѕĭ Mixaĭ. Mѕlцimea se înfiorъ la vederea aчesteĭ miшkъrĭ grozave, fie-kare i se пъrea kъ sekѕrea era rъdikatъ пe gъtѕl sъѕ. Gъdea întъrziind sъ loveaskъ, Mixaĭ întѕrnъ asѕпra lѕĭ o kъѕtъtѕrъ desпreцѕitoare шi sъlbatikъ чe întъlni kъѕtъtѕra gъdiĭ. Aчeastъ пrivire fѕse ka aчea a шerпelѕĭ чe dъoake пaserile шi le doboarъ din sbor, gъdea lъsъ sъ-ĭ kazъ sekѕrea din mînъ шi o lѕъ de fѕga!

Пoпorѕl rъsпѕnsъ пrin miĭ de ѕrъrĭ.

Atѕnчĭ o feчioarъ îmbrъkatъ în negrѕ, kѕ пъrѕl revъrsat пe ѕmerĭ, frѕmoasъ шi пlъvie ka dѕrerile sѕfletelor nobile, desпikînd mѕlцimea, aпoĭ

www.dacoromanica.ro

ostaшiĭ, se ȣrkъ пe пatȣl de tъiere шi se arȣn-
kъ în braцele lȣĭ Mixaĭ: era fiika sa Florika.

— Шi akȣm, strigъ ea, veniцĭ, de пe ȣчideцĭ înпreȣпъ!

Armaшȣl dete ordin Seimenilor sъ smȣlgъ пe aчeastъ fatъ din braцele пъrintelȣĭ eĭ, шi tot d'odatъ îndreпtъndȣse kъtre eĭ:

— Чine din voĭ va tъea пe omȣl aчesta, va kъпъta zeчe пȣngĭ de banĭ!

Nimenĭ nȣ rъsпȣnsъ.

— Nȣ se aflъ nimenĭ kare sъ tae пe aчest om? reпetъ el,

— Nimenĭ! nimenĭ! strigъ mȣlцimea.

Kъtrъ aчestea soчiĭ lȣĭ Mixaĭ, aȣzind de чele чe se întъmпlarъ kȣ dъnsȣl шi kȣ Gъdea, alergarъ la Aleksandrȣ III, înпreȣnъ kȣ Mitroпolitȣl шi Eпiskoпiĭ шi rȣgarъ se i sъ dee vieaцa. Aleksandrȣ înцelese kъ nimenĭ nȣ era în toatъ цara kare sъ voeaskъ moartea lȣĭ Mixaĭ, afarъ de kȣrtezaniĭ lȣĭ, шi пrin ȣrmare de va maĭ stъrȣi sъ'l ȣчigъ, îшĭ va faчe пe toцĭ Romîniĭ vrъjmaшĭ; îшĭ adȣse aminte asemine kъ Visterȣl Iane, va kъȣta sъ rъsbȣne moartea neпotȣlȣĭ sъȣ. Trimisъ dar ordin sъ lase пe Mixaĭ liber.

Aчest ordin sosi în ȣrъrile de bȣkȣrie a le пoпorȣlȣĭ. Mixaĭ se пȣrtъ în triȣmf пe stradele Kaпitaliĭ. Seara lokȣitorii ilȣminarъ kasele шi se desfъtarъ.

Ȣn singȣr om era trist în toatъ цara în ziȣa aчeia: Aleksandrȣ III. El vъzȣ în aчeste simпatiĭ, kъderea sa.

www.dacoromanica.ro

Trecerea în Ardeal.

Din aчea zi Aleksandrȣ III kъzȣsъ într'ȣn fel de abatere. El simцise kъ Mixaĭ maĭ kȣrînd saȣ̆ maĭ tъrziȣ̆ are sъ-ĭ ia lokȣl, o пoliцie fȣrішъ ȣrmъrea пe Mixaĭ în toate пъrцile шi reпorta Domnȣlȣĭ toate faпtele шi vorbele lȣĭ. În aчest timп Visterȣl Iane skrie lȣĭ Mixaĭ sъ kaȣte sъ fakъ legъtȣrĭ kȣ пrinчiпele Transilvanieĭ Sigismond Batori, kȣ kare el însȣшĭ întrase în vorbe. Tot de o datъ skrie шi Domnȣlȣĭ цъriĭ Romъnieĭ sъ înчeteze a maĭ пrigoni пe пeпotȣl sъȣ.

Alesandrȣ III se îmпъkъ kȣ Mixaĭ în faцъ'ĭ; dar în askȣns ȣrma al iskodi шi al bъnȣi. Mixaĭ din пarteĭ skrie lȣĭ Sigismond Batori dȣпъ ordinȣl ȣnkiȣlȣĭ sъȣ̆, fъkъndȣĭ ȣn tabloȣ̆ dȣreros de starea цъriĭ înekatъ de Tȣrчĭ, din пriчina slъbiчiȣniĭ lȣĭ Aleksandrȣ III, шi пregъti asfel пe пrinчiпe la ideia ȣneĭ alieanцъ între Valaxia, Moldova шi Transilvania în пotriva Tȣrчilor.

Nȣ trekȣ mȣlt шi Domnȣl înчeпȣ din пoȣ̆ al пrigoni. Mixaĭ пresimцind пerderea sa aпroпiatъ, se xotъrî sъ treakъ în Transilvania. Astъ datъ пroiektȣl sъȣ̆ isbȣti. El trekȣ în Transilvania, шi sъ dȣsъ la пrinчiпele Sigismond Batori. Aiчĭ пrin mijloчirea lȣi Valtazar Batori, el arȣnkъ чele dintъĭ temeliĭ ale ȣnȣĭ traktat de alianцъ. Sigismond skrisъ lȣĭ Sinan Паша sъ mijloчeaskъ la Пoartъ a sъ пȣmi Mixaĭ Domn în Valaxia. Mai skrie шi Ambasadorȣlȣĭ Englez Edȣard, чerъndȣĭ intervenirea sa пentrȣ Mixaĭ пe

www.dacoromanica.ro

lъngъ vezirsl чel mare. Mixaĭ шezs dosъ sъптъmînĭ în Transilvania. La ansl 1591 Mixaĭ se xotъrî sъ se dskъ la Konstantinonol. Партizanii sъĭ voirъ sъ-l însoцaskъ; dar abea пstsrъ sъ se strekoare ks dînssl Stroe Bszesks, Rads komissl lsĭ Aleksandrs III шi kъцĭ-va alцiĭ.*)

Aleksandrs III lsînd sчire despre aчeastъ fsgъ înчeps a se teme serios. Skrise îndatъ la toцĭ Tsrчiĭ пe kare îĭ kredea protektoriĭ sъĭ, fъgъdsind ssmъ mare de banĭ ka sъ înlъtsre dorinцele lsĭ Mixaĭ assпra tronslsĭ цъriĭ. Dar Vistersl Iane пregъtise maĭ dinainte tъrîmsl. El dase 20 miĭ galbenĭ lsĭ Sinan-Паша în nsmele nepotslsĭ sъs Mixaĭ, ka sъ kaпete tronsl цъriĭ Romîneschĭ.

— Ns vъ smintiцĭ! ziчea el amiчilor sъĭ politiчĭ, katъ sъ fak aчeasta, kъчĭ este singsrsl mijlok a ajsnge la tron, de snde în srmъ am sъ skstsr dsпъ цarъ rъsl robieĭ. O sъ mъ vedeцĭ smilindsmъ înaintea Tsrчilor, alergъnd la margeoliĭ. rъmъneцĭ tarĭ în kredinцa voastrъ..

Mixaĭ ziчea aчestea шi avea înkredere în sine kъ le va faчe. Negreшit aчeastъ psrtare era întemeiatъ пe masima: *Skopsl iartъ mijloaчele.* Dar daka vom lsa în bъgare de seamъ, kъ între Romînĭ шi Tsrчĭ era o lsптъ de vieaцъ saă de moarte пentrs чeĭ d'intъĭ; шi lsпta era ka aчeia чe ar avea sn leă ks o lъksstъ), Mixaĭ чe ka om пartikslar ka sъ-шĭ mslцъmeaskъ o ambiцisne пersonalъ ar fi fost de osъndit, ka kaпsl sneĭ naцisnĭ, пe kare voiesчe sъ-ĭ tъrъme lanцs-

*) Valterus. l. c. p. 228.

www.dacoromanica.ro

rile, este ertat шi însȣшĭ lъȣdat: чeia чe este o krimъ la ȣn пartikȣlar, la ȣn om пolitik шi atъt de sȣпȣs de mȣlte orĭ este o virtȣte. De aiчĭ Brȣtȣs devine o falъ пentrȣ *Romanĭ*. Ȣn gȣvernemînt este de mȣlte orĭ ertat a faчe o faпtъ чe ȣnȣĭ пartikȣlar nȣ se iartъ, kъчĭ ȣn gȣvernъmînt kъnd faчe, are în vedere folosȣl tȣtȣlor шi aчeasta înkide în sine ideia marinimieĭ.

Luarea Domnieĭ.

Skrisoarea lȣĭ Sigismond Battori kъtre ambasadorȣl Englezȣ avȣ isbîndъ. Aчest ambasador se пȣse sъ lȣkreze în пartea lȣĭ Mixaĭ; Sinanпaшa lȣkra пe de altъ пarte ka sъ înegreaskъ înaintea Порцiĭ пe Alesandrȣ III.

Vezirȣl xotъrъ sъ skoaцъ пe Alesandrȣ III. шi sъ dea tronȣl Valaxieĭ пrotejatȣlȣĭ mîndri regine engleze Elisabeta. Într'o zi el kiemъ пe Visterȣl Iane шi-ĭ dete ordin sъ sпȣe boerilor sъ fakъ aktȣl de пlîngere în пotriva Domnȣlȣĭ Alesandrȣ III. kȣ dorinцъ de a întъri Domn пe Mixaĭ.

Atȣnчĭ marele Vezir sȣskrise ȣn raпort kъtrъ Sȣltanȣl чe se nȣmesчe Talnize kȣ koпrinderea ȣrmъtoare:

„Alesandrȣ Domnȣl de astъzĭ al Valaxieĭ, a-
„sȣпresчe foarte пe sȣпȣшiĭ împъrъцieĭ tale, în-
„kъt mȣlцĭ din lokȣitoriĭ цъriĭ ka sъ'шĭ skaпe o-
„noarea, averea шi vieaцa, sînt nevoiцĭ sъ treakъ

www.dacoromanica.ro

„în църї streine, iar алцiї винŏ aiчї ka съ чеаръ „протекцiї în потрива Домнȣлȣї челȣї ръŏ*) шi „fiind къ ачеста este kȣ totȣl în потрива înпъръ-„цiї tale шi a folosȣлȣї църиї, пентрȣ ачеia, de va „fi шi плъчерea îмпъръцieї tale, am sokotit de „folos ka съ se skoaцъ maї sȣs нȣмitȣл Domn „шi în lokȣл lȣї съ se пȣe Mixaї fiȣл lȣї Патраш-„kȣ-Vodъ, пе kare îл kȣnosk къ este om дрепт, „кредincioс шi bȣn."

Пе ачест рапорт, Sȣltanȣл skrie kȣ mîna sa; „*Mȣgebinge amiel olȣna*" adikъ: *sъ fie kȣm skrie maї sȣs*.

Îndatъ че se пȣсе ачеастъ rezolȣцiȣne, Mixaї fȣse kiemat akasъ la marele Vezir. Mixaї порнесче însoцit de aї съї. Akolo Kexaiaoa Vezirȣлȣї îл приiмi kȣ bȣнъ voinцъ; îл dȣse în kabinetȣл съŏ, îл învitъ съ шазъ, апоï îï zise: „M. „S. Vizirȣл kȣnoskъnd meritele tale a rȣgat пе „Sȣltanȣл ka съ te нȣмeaskъ Domn песте цara „Valaxieї, аша dar, прin kredinцa ta, катъ съ te „аръцї xarnik de înkrederea чеа înaltъ, ka нȣ kȣm-„va прin lenevirea saŏ nekredinцa ta съ рȣшi-„незї înalta персоанъ a Vezirȣлȣї."

Дȣпъ ачест diskȣrs, Kexaia se dȣse în kabinetȣл Vezirȣлȣї шi-ї dete счire къ a venit noȣл Domn.

Vezirȣл trimise îndatъ пе Kапȣgiler Kexaia-Agasî ka съ introdȣkъ пе Domn. El îл invitъ înrt'o anti-kamerъ. Aiчї aflъ înшiraцї, пе доъ пърцї oamenii Vezirȣлȣї, пънъ la ȣша kabinetȣ-

*) Четiцї datinile de ачеастъ натȣръ în Kantemir.

www.dacoromanica.ro

lsĭ. Domnsl ks aĭ sъĭ, treks printre dînшii, îndatъ чe intrъ, Vezirsl îl priimi шezînd pe o sofa, шi avînd în dreapta sa pъ *Kexaiaoa*. Mixaĭ kъta sъ se sspse la toate formalitъцile preskrise de datine: kъtъ sъ sъrste mîna Vezirslsi, de snde sъ retrase la o distanцъ de sn pas.

Vezirsl îĭ zise: *bine aĭ venit*!.. Prea înъl-„цatsl, prea drepts l шi prea marinimossl Padi-„шax aflъnd kъ Domnsl чel pînъ akвm ns s'a „arъtat vrednik de înalta înkredere, a porsnчit „sъ fie skos, iar eŏ l'am rsgat sъ te pse pe ti-„ne în loksl aчelsea. Prea psterniksl Padiшax „a askвltat rsga mea шi s'a-ndsrat sъ reverse a-„sspra kapslsĭ tъŏ mila sa. Datoria ta este sъ „te arъцĭ reksnoskъtor printr'o rarъ kredinцъ, pe „чeĭ drepцĭ sъ-ĭ aperĭ, pe чeĭ rъĭ sъ ns-ĭ treчĭ „ks mîniea ta. Sъ te mslцъmesчĭ în venitsrile „preskrise de legĭ; pe sspsшiĭ tъĭ sъ ns'ĭ ass-„presчĭ шi dъrile kъtrъ Poartъ sъ le triimiцĭ tot „d'asna la timp! De veĭ srma asfel, bine va fi „цie, iar de veĭ faчe din potrivъ, sfъrшitsl tъŏ „va fi amar.“

Mixai rъsppsnse prin dragomansl чel mare, espriмînd reksnosчinцa sa pentrs împъrъteaska marinimie, шi kъ va faчe totsl sъ merite înkrederea чe are în sine.

Atsnчĭ Kapigilar Kexaia îĭ adsse sn kaftan pe kare îl presintъ lsĭ Mixaĭ kъ sъ'l sъrste. El îl sъrstъ. Пe srmъ îl îmbrъkъ ks kaftansl peste чele alte vesminte. Mixaĭ kъtъ sъ maĭ sъrste mîna шi poala Vezirslsĭ шi sъ-l roage sъ priĭ-

www.dacoromanica.ro

measkъ ші пе Visterвl Iane, noвl sъȣ Kanв-kexaia, sвb anъrarea sa.

Vezirвl zise: bine! ші îndatъ îmbrъkъ ші пе ачеsta kв вn kaftan maĭ ordinar. Mixai maĭ sъrвtъ o datъ mîna Vezirвlвĭ, anoĭ se retrase în tъчere kв toцĭ amiчiĭ sъĭ în kabinetвl Kexaelеĭ kare пвrчese înainte lor. Ачеsta îl gratвlъ înkъ o datъ, ші шerbiĭ adвserъ la toцĭ kafele ші шerbetвrĭ. În ачest timп komitвl Vezirвlвĭ dete ordin sъ пreпare вn kal foarte frвmos îmbrъkat. Doвъ-zeчĭ ші patrв de чеaвшĭ, patrв *Чiatirĭ* пedestri, ші mвlцime de шerbĭ. se rъnдвirъ sъ însoчieaskъ пе noвl Domn în kale.

Шerbiĭ stroпirъ пе oasпeцĭ kв aпъ de trandafirĭ, ачеsta era semп kъ trebвe sъ пleче. Eĭ eшirъ, Mixaĭ sъrвtъ mîna Kexaieliĭ, ші eшind, înkalekъ. Maĭ mвlцĭ kaĭ eraȣ gъtiцĭ пeпtrв amiчiĭ lвĭ Mixaĭ, înaintea lor mergeaȣ патрв *Alaĭчеaвшĭ*, пе вrma lor чеaвшlar-emini kв чеĭ alцĭ, dвпъ eĭ veneaȣ *agalariĭ* ші *iчiagatariĭ*, ші dвпъ dъnшiĭ Mixaĭ kв boeriĭ, Domnвl mergea înkвnjвrat de пatrв *Чiatirĭ*, maĭ aпroaпe de dînsвl era Kanв-kexaia al sъȣ, anoĭ boeriĭ.

Ачеastъ пrочеsie se îndreaптъ spre biserika чеa mare a Патriarxieĭ. Orĭ пе вnde se arъtarъ, ieniчeriĭ sъ пвserъ în rînd, în semп de onoare. Чеtъцeniĭ de toate religiвnile, se rъdikaȣ, пвneaȣ mъnele пе пieпt ші пlekaȣ kaпвl.

Mixaĭ ajвngînd la biserikъ, Tвrчiĭ rъmaserъ la пoartъ afarъ. Domnвl deskъlekъ.пъ o пia-

www.dacoromanica.ro

trъ че sъ afla la ȣша biseriчiĭ, atȣnчĭ Чеaȣшiĭ ʒiserъ kȣ glas tare ачeste vorbe:

„Alax sъ dea Пadiшaxȣlȣĭ nostrȣ шi Dom„nȣlȣĭ vieaцъ lȣngъ шi feriчitъ!“

La пiatra de la ȣшъ, il întimпinarъ, mitroпoliцiĭ, arxiereĭ шi пreoцĭ, ear în ȣша biseriчeĭ din ȣntrȣ, il întimпinъ însȣшĭ Пatriarxȣl binekȣvъntъndȣ'l. De aiчĭ mersъ în strana menitъ пentrȣ domnĭ, ȣn diakon чeti, Пatriarxȣl întrъ în altar însoчit de пatrȣ mitroпoliцĭ. Mixaĭ le ȣrmъ în altar, akolo Domnȣl îngenȣnkiъnd, пȣse kaпȣl пe masъ, Пatriarxȣl чeti o rȣgъчiȣne че se чetea înainte la înkoronarea împъraцilor шi îl ȣngea kȣ mir. De aiчĭ se dȣse la strana sa în kъntiчele tȣtȣlor: „întrȣ mȣlцĭ anĭ.“

Пatriarxȣl îĭ цinȣ ȣn kȣvînt de laȣdъ, dȣпъ ачeste se reпetъ kъntekȣl *„întrȣ mȣlцĭ anĭ“* пentrȣ Пatriarxȣl. De aiчĭ Пatriarxȣl dȣse пe Mixaĭ în mijlokȣl biseriчeĭ ȣnde îl întъri kȣ înпъrtъшirea bine-kȣvîntъreĭ. De aiчĭ îl пetrekȣ пînъ la пiatra de deskъlikare ȣnde se sъrȣtarъ amъndoĭ. La пoartъ il întimпinъrъ Чeaȣшiĭ kȣ strigъrĭ, шi se dȣsъ la lokaшȣl sъȣ tot kȣ rъndȣeala kare venise aiчĭ. A doȣa zi пriimi vizita Пatriarxȣlȣĭ шi a Ambasadorilor saȣ a dragomanilor lor.

Dȣпъ ачeasta veni rъndȣl darȣrilor între Tȣrчĭ, sȣb nȣme de *Пiшȣriшĭ*, пe ȣrmъ i se trimise semnele de domnie, doȣъ *tȣiȣrĭ* шi ȣn draпel, kȣ o пomпъ maĭ mare dekъt la nȣmirea Vezirilor. Пъnъ a nȣ ajȣnge ачeste semne la lokaшȣl Domnȣlȣĭ, Mixaĭ trimise пe Kaпȣ-Kexaia al

www.dacoromanica.ro

сѫѸ ші кѸ boerії, пе каї frѸmos îmbrъкаџї la Mirelѫm-aga пъстрътогѸl ȏranelelor, Ѹnde eraѸ aдѸпаџї чеаѸшії VizirѸlѸї. Ачеsta її priimi кѸ mare помпъ, în sѸnetѸl mѸzічilor tѸrчештї. De aiчї porniръ prin четате ші merserъ кѸ тоџії la lокашѸl DomnѸlѸї, Ѹnde DomnѸl її priimeșче la sкаръ.

MirѸlъm-Aga îl întimpinъ кѸ ачеаstъ vorbъ: „Allax teala mѸbarek eileie, adiкъ: DѸmnezeѸ съ-џї deie noroк la ачеаsta." DomnѸl lѸъ steagѸl, îl сърѸтъ ші'l dete stegarѸlѸї съѸ. De aiчї invitъ la sine пе MirѸlem-aga, кърѸеа її dete o blanъ de samѸr ші baкшішѸl obiчпѸit.

Într'o zi se dete штire DomnѸlѸї къ DѸminiкъ are съ fie înfъџішат SѸltanѸlѸї.

În ачеа zi se adѸпаръ la Divan VezirѸl чел mare, MѸftiѸl, чеї-алџї mѸшірї, Ianiчer-aga; Siliaxtar agasî; ші алџї марї dregъtorї. Причініле înfъџішате, se хотъгъръ маї repede în ачеа zi. DѸпъ ачеsta se кемъ DomnѸl ші boerii кърора li съ порѸпчі съ stea la rъпd de la Ѹша DivanѸlѸї de afarъ în *кѸbe* ші пînъ la Ѹша кѸ каре se închide кѸbeѸl din ѸпtrѸ. AtѸпчї sкѸlъndѸse vezirѸl чел mare de la локѸl съѸ intrъ la SѸltanѸl ші її spѸse къ slѸga sa, DomnѸl Valaxieї se roagъ съ i se dea voie a merge în Domnia lѸї. DѸпъ ачеsta MѸxtar-agasî dete порѸпкъ съ se пѸе пе капѸl DomnѸлѸї о кѸкъ кѸ панъ de strѸџ. Tefterder-Паша îl îmbrъкъ кѸ Ѹп kaftan de mara preџ, пе boerї її îmbrъкаръ кѸ kaftane маї ordinare. AtѸпчї доі капѸgii апѸкаръ пе Domn de sѸbџіорї, precѸm ші пе алџї патрѸ boerї frѸп-

www.dacoromanica.ro

tawĭ; kansgiĭ sileskŏ ne Domn sъ nleчe kansl nînъ la nъmînt. Intrъnd, dsnъ чe nъwesчe de dosъ orĭ kъte 3 nawĭ, rъmîne stînd drent în mijloksl divanslsĭ. Sъltansl se îndrentъ kъtrъ Vezir, wi'ĭ zise sъ snse Domnslsĭ чeia чe este dator a faчe.

Vezirsl zise lsĭ Mixaĭ maĭ tot aчele vorbe чe'ĭ a zis la întъea vedere, la kare Domnsl rъsnsnde nrin terminĭ nlinĭ de reksnowtinџъ.

Atsnчĭ kansgiĭ skoserъ ne Domn wi ne чeĭ natrs boerĭ, tot dsnъ modsl ks kare îĭ adsseserъ.

Eĭ koborъrъ din saraĭ, Bsisk Imiraxarsl, saŏ Komissl чel mare, dete ordin sъ adskъ sn kal dekorat ks raft de asr bъtst wi nietre nreчioase wi ks xarwe kssstъ ks asr wi argint, în stînga ks sъbiĭ wi la dreanta ks sn bszdsgan. Doĭ iedikliĭ џineaŏ kalsl la noarta ksrџiĭ, ne lъngъ kal staŏ doĭ *ak-kislexlii* wi doĭ alergъtorĭ ks vestminte de fir wi ks mъneчe de argint noleite ks asr.

• Domnsl înkъlekъ wi norni la natriarxie ks чea maĭ mare nomnъ.

Ewind de la Sъltansl, Mixaĭ zise boarilor sъĭ: „sksmn aŏ sъ-mĭ nlъteaskъ aчestĭ nъgъnĭ smilinџa чe-mĭ fъksrъ mie wi џъriĭ mele!“

Dsnъ dosъ zile Mixaĭ nlekъ snre џarъ, însoџit de boerĭ wi de Tsrчĭ; чeĭ din srmъ eraŏ în nsmъr de dosъ sste. Snaxiĭ wi ieniчeriĭ avъnd în kansl lor sn emir.

Întrarea lsĭ Mixaĭ în џarъ fssъ foarte fъloasъ. Ksm ajsnse la xotar, trimise o narte de Tsrчĭ wi de Romînĭ ssb komanda lsĭ Stroe Bs-

www.dacoromanica.ro

zeskȣ, ka sъ koпrinzъ skaȣnȣl Domniei în Bȣ-kȣreшчĭ.

Aleksandrȣ III. kȣm lȣъ veste desпre aчes-ta, пlekъ la Konstantinoпol, ȣnde пrin intrigile Domnȣlȣĭ Moldovii Ieremia, mȣri sȣgrȣmat de Tȣrчĭ în Dȣminika Floriilor.

Mixaĭ se nȣmi Domn în anȣl 1592, în eta-te de 34 de anĭ,

El gъsi ųara într'o stare de пlins, tot era de fъlȣt. Domnii dinaintea lȣĭ kъlkaserъ în пi-чoare legile шi datinile ųъrii. Starea materialъ înfъųiшa o пrivire dȣreroasъ, din toate пъrųile ųъrii se aȣzi ȣn lȣng gemet чe se întoarse kъ-tre Mixaĭ чerînd ȣшȣrare la sȣferinųele пoпolȣlȣĭ.

Însъ rъȣl чel maĭ mare чe aпъsa ųara era aflarea Tȣrчilor în ųarъ шi înпilъrile lor asȣпra lokȣitorilor. Tȣrчii kъlkъnd vekile traktate, se vъrsaserъ în ųarъ, fъkъndȣ'шĭ lokaшe шi geamii; kȣ venirea lȣĭ Mixaĭ, eĭ gъndirъ kъ vor afla шi maĭ mȣltъ пъrtinire. Asfel чeĭ kare se aflaŭ în Valaxia, skriserъ kъrųĭ la rȣdele, la amiчiĭ шi la kȣnoskȣųiĭ lor din Tȣrчia, sъ vie sъ se aшeze în aчest eden пъmîntesk ȣnde totȣl resȣflъ паче шi îndestȣlare. Atȣnчĭ Tȣrчiĭ din toate пrovinчiile Tȣrчiĭ se vъrsarъ asȣпra ųъrii ka nisчe rîȣrĭ чe es din patȣl ȣnde пrovidenųa lĕaŭ konstrъns. Afarъ de aчestiea, Tъtarii шi Tȣrчiĭ de la xota-re, intraŭ din kъnd în kъnd în ųarъ, în nȣmъr mare, sъ пrade шi sъ robeaskъ, шi se întȣrnaŭ kȣ mȣlųime de пrъzĭ шi robĭ. Пoarta otomanъ пъ-rea kъ înkide okiĭ la toate aчeste krȣzimĭ.

Mixaĭ skrise de maĭ mȣlte orĭ la Пoartъ des-

www.dacoromanica.ro

пre пъvъlirea ачestor Tȣrчĭ, черънd a se resпek-ta traktatele, nȣ пriimi nічĭ o datъ nічĭ ȣn ръs-пȣпs.

Alfons regele Sпanieĭ, îпnins de Пaпa, se пȣ-se sъ viseze la o alianцъ kreштinъ în пotriva Ottomanilor. El skrise Imпeratorȣlȣĭ Germanieĭ Rodolf II desпre ачest пlan пrin kanчelarȣl sъȣ. Rodolf voea domnia statelor kreштine пънъ la Marea-neagrъ. Transilvania ea însȣшĭ se afla sȣb sȣzeranitatea tȣrчeaskъ fъkȣtъ aпъsъtoare. Sigismond Battori nȣ aштепta dekъt пrilegiȣl пъrtinitor ka sъ skȣtȣre jȣgȣl ottomanilor. În Senat însъ kendiestiĭ s'aȣ împotrivit ачestȣĭ пlan temъndȣse de ȣrmъrĭ triste. Batori deчise a faче lȣkrȣ în sekret; Mixaĭ din пarteĭ kȣm шi Domnȣl Moldaviĭ se gъsirъ voioшĭ sъ ръstoarne ачest jȣg. Vekea înцъlegere de alianцъ între Battori шi Mixaĭ, kъtъ sъ se пȣie akȣm în пraktikъ. Mixaĭ trimise ambasadorĭ la Moldova шi Transilvania sъ vorbeaskъ desпre ачeastъ alieanцъ kreштinъ. La Sigismond Battori se dȣse Radȣ Bȣzeskȣ шi alцiĭ. Sъrbiĭ nȣ fȣrъ ȣitaцĭ, eĭ trimiserъ пe ȣn Teodor Tivador la Battori, fъgъdȣind kъ va цine kȣ kreштiniĭ шi se vor rъdika kontra Tȣrчilor. La 1593 se sȣskrie traktatȣl askȣns, între Rodolf II, Sigismond Battori, Mixaĭ шi Aron Domn al Moldavieĭ, Sъrbiĭ шi Bȣlgariĭ se îndatorirъ sъ se revolteze.

În ȣrma înkeieriĭ ачestȣĭ traktat чeĭ treĭ пrinчiпĭ sȣskriserъ ȣn akt de пlîngere kontra

*) Anonymus hevencsianus l. c. p. 140.

www.dacoromanica.ro

Тsрчilor пе kare îl trimiserъ la Поаrtъ шi черsрrъ îndreпtare. Пeпtrs tot rъsпsпssl, sп korп de Ieniчerĭ întrъ în цarъ шi se пssъ sъ прade. Sigismsпd Battori trimise lsĭ Mixaĭ dosъ miĭ de oameпĭ ssb komanda lsĭ Mixaĭ Xorvat шi Albert Kirali; Aron îĭ trimise sп korп de Moldoveпĭ ssb xatmaпsl цъriĭ.

Aчeste sчirĭ, ajsпgîпd la srekile Ssltaпslsĭ Amsrat, aчesta dete ordiп lsĭ Mixaĭ sъ ia oшtire шi sъ meargъ în Transilvania sпde restsrпîпd пе Battori, sъ ia aчeastъ цarъ în stъпъпirea lsĭ. Пeпtrs aчeasta îĭ da ajstor пе Ianiчeriĭ de la Vidiп, de la Nikoпoli чel mare, шi пе Begsl diп Nikoпoli чel mik (Tsrпs).

Se dete ajstor шi lsĭ Aron, Ianiчeriĭ de la Tigina, Akermaп шi alte чetъцĭ.

Dsпъ aчest ordiп Mixaĭ koпчeпe o idee îndrъsпeaцъ, sъ înчeaпъ ostilitъцile ks Поаrta prin sчiderea tstslor Tsрчilor aшezaцĭ în цarъ. Dar maĭ înaiпte de toate, voi ka lskrsl sъ se fakъ ks gъsirea ks kale a tstslor Romîпilor. El era sigsr de votsl цъriĭ, rъsl era simцit de toцĭ. Asfel dete ordiп sъ se adspe la Bsksreшчĭ, diп toate jsdeцele, oraшele шi satele, loksitoriĭ чeĭ maĭ de frsпte, preoцĭ, boerĭ, negsцitorĭ, цъraпĭ sъ-ĭ koпssltе la пevoile цъriĭ, înaiпte de Noemvrie al aпslsĭ 1593, toцĭ чeĭ kemaцĭ se adsпarъ în Kapitalъ.

Adunarea.

La 30 Oktomvriŭ, aпsl 1593, Depstaцiĭ se adsпarъ în sala de la Mitropolie, destiпatъ пеп-

www.dacoromanica.ro

trs alegerile Domnilor. Mitronolitsl înnreъnъ ks enişkonii, dregъtorii чivilı чeĭ maĭ marĭ lsarъ narte la disbaterĭ.

Mixaĭ anъrs înaintea Adsnъrii, strъlsчind de toatъ mъrirea чe îmnrsmsta ssfletslsĭ sъŭ nosa enokъ de regeneraцisne naцionalъ. Seanцa era sekretъ nentrs nsblik. Vorba se dase kъ aчeastъ adsnare ar avea de skon sъ deчisъ daka Domnsl katъ orĭ ns sъ meargъ în Transilvania sъ destitse ne Battori.

Mixaĭ lsъ чel d'intъiŭ vorba în adsnare:

— „Fraцilor, zise el, sъ vъ maĭ deskris starea цъrii din nriчina îmnilъrilor aчestor xaite sъlbatiчe este de nrisos. Чine din voĭ ns a simцit aчest biчis, saŭ în onoarea, saŭ în averea sa!.. V'am kemat sъ vъ snsĭ kъ a sosit zisa sъ skstsrъm jsgsl Tsrчilor . . . [anlasde freneticе rъssnarъ în adsnare.] Drentsrile цъrii sъnt kъlkate de gsvernsl Norцii: цara e robitъ de Mssslmanĭ: чeĭ maĭ desnreцsiцĭ fiĭ al Islamismslsĭ, îшĭ fak o jskъrie din averea, din onoarea, din viaцa чelor maĭ întъĭ loksitorĭ aĭ aчestsĭ nъmînt. Legea este în nerikol, biseriчile noastre disnsiate saŭ skimbate în meчete tsrчesчĭ, femeile noastre, fiiчele noastre, înfrsntate ks krszime; nrsnчiĭ noştri fsraцĭ шi skimbaцĭ în mssslmanĭ. Msnka loksitorilor ns maĭ ajsnge ka sъ mslцsmeaskъ lъkomia Norцii. Starea de astъzĭ este maĭ krsdъ de kъt moartea . . . Eŭ snsl sъnt xotъrъt maĭ bine a msri de o sstъ de orĭ de kъt a maĭ ssferi o viaцъ чe ns maĭ are nimik ka sъ mъ fakъ sъ o maĭ doresk.

www.dacoromanica.ro

La aчeste vorbe, deпвtaцiĭ respвnserъ: „sъ mвrim, saŭ sъ skъпъm цara шi legea!"

Vistierвl Dan singвr se oпвse la aчeste sвblime kвgetъrĭ. El spвse aчel argвment чe se afлъ tot d'aвna în gвra oamenilor derea krediпцъ, шi kare se prezintъ sвb maska prвdinцiĭ.

„Шi eŭ sвnt de aчeastъ idee, zise el, шi eŭ „sвnt gata se mor пentrв цarъ шi пentrв lege, „dar akвm este întrebarea daka, prin skвlarea „noastrъ, în starea de skъbiчiвne în kare ne af- „lъm, nв am adвчe цъriĭ maĭ marĭ nenoroчirĭ? „Sabia Sвltanвlвĭ este lвngъ! . .

Reakцiвnea înчeпвse în цarъ înkъ de la вrkarea lвĭ Mixaĭ пe tron. Din noroчire ea nв kвteza sъ se arate de faцъ шi se askвndea în kъteva sвflete ambiцioase. Visterвl Dan era вnвl din aчestĭ пвцinĭ aspiratorĭ la tron.

Mixaĭ se skвlъ шi il fвlgerъ.

„Temerea ta este înцeleaпtъ. dar de aчea „înцъlepчвne чe are robвl kare tremвrъ sъ moa- „rъ kiar atвnчĭ kвnd braцele lвĭ sвnt legate în „fearъ! Пвterile veчine ne sвnt aliate, în kъ- „teva zile vom avea aiчĭ atъцĭ ostaшĭ vitejĭ kъt „nв va maĭ lъsa niчĭ o îndoialъ despre gonirea „tвrчilor.

Mitropolitвl se skoalъ, ia o krвчe în mъnъ шi în nвmele lвĭ Krist. invitъ пe toцĭ krestiniĭ sъ ridiчe stindardвl de neatвrnare. Adвnarea este entвsiastъ. Ea aprobъ skвtвrarea jвgвlвĭ шi akordъ Domnвlвĭ fakвltatea de a faчe orĭ чe va voi ka sъ ajвngъ la вn skoп dorit de toatъ naцiвnea.

www.dacoromanica.ro

Uciderea turcilor.

În zioa de 12 Noembriȣ Mixaĭ kiemъ la kȣrte пе тoцĭ boeriĭ ши kaniĭ ostiriĭ sale kȣ femeile lor. Era vorbъ de o mare masъ, în onoarea чelor doĭ kъпitanĭ Transilvanĭ ши Xatmanȣlȣĭ Moldaviĭ. Попорȣl se adȣna пе strade ши se dȣчea kътrъ пalat, mȣlцime de tȣrчĭ eraȣ amestekaцĭ пrintre попор. О temere sȣrdъ пlana пeste tȣrчĭ. Nimenĭ nȣ sчia sekretȣl aчestiĭ adȣпъrĭ la kȣrte, ши fie чine îшĭ înkiпȣia o mȣlцime de lȣkrȣrĭ.

— „Sъ vedem ȣngȣriĭ intrînd la kȣrte! ziчeaȣ ȣniĭ, vodъ le dъ masъ, ka sъ-ĭ atragъ la dînsȣl.“

— Te înшelĭ, ziчea altȣl. Mixaĭ s'a ȣnit kȣ Tȣrчiĭ, ши пaremise kъ are de gъnd sъ ȣчigъ пe aчestĭ ȣngȣrĭ dȣпъ masъ, ши tȣrчiĭ чe aȣzeaȣ, afirmaȣ, adъogъnd kъ Domnȣl este înцeles kȣ пadiшaxȣl în askȣns.

Чeĭ maĭ mȣlцĭ krezȣrъ ши kȣriozitatea tȣtȣlor se пъrea ши strada пalatȣlȣĭ era пlinъ de попор.

Boeriĭ sosirъ, kare kъlare, kare în trъsȣrĭ kȣ femeile lor, чeĭ maĭ marĭ veneaȣ înkonjȣraцĭ de mȣlцime de servitorĭ, datinъ dȣпe atȣnчĭ.

Kопiiĭ staȣ lъngъ пoarta kȣrцiĭ ши adresaȣ tot felȣl de observaцiȣnĭ komiчe ши triviale чelor invitaцĭ, kъt fъчea пe askȣltъtorĭ sъ rîzъ kȣ xoxot, învidia kъ nȣ eraȣ ши eĭ din чeĭ kemaцĭ.

www.dacoromanica.ro

Пе la 2 oare dѕпъ amiaz ospeцiĭ eraŭ aшezaцĭ la masъ. O mѕzikъ sѕna în altъ salъ. Mixaĭ presida masa, avea la dreanta sa пе M. Xorvat la stъnga пе Xatmanѕl Moldoviĭ, lъngъ fiiѕl sъŭ *Пetraшkѕ* шedea Mitropolitѕl. lъngъ Doamnъ, femeia Xatmanѕlѕĭ Moldoviĭ, lъngъ Florika fiea lѕĭ Mixaĭ, Albert Kiŭali.

Konversaцiѕnea era lъnчedъ, Mixaĭ пъrea kѕfѕndat în gъndѕrĭ, din timп în timп adresa kъte o întrebare veчinilor sъĭ asѕпra Transilvanieĭ.

Dѕпъ masъ, пѕrчeserъ toцĭ într'o salъ.

Mixaĭ se retrase în kabinetѕl sъŭ, aiчĭ kemъ пе kaпiĭ ostiriĭ sale шi le dete instrѕkцiѕnĭ înskris fie kъrѕĭ kѕm are sъ ataчe пе tѕrчĭ în aчea noaпte, în lъkaшѕrile lor. Toцĭ kъtaŭ sъ treakъ sѕb sabie.

Kaпiĭ ostiriĭ se înkinarъ шi merserъ la datoria lor.

Dѕпъ aчeasta Mixaĭ kiemъ пе kъпitaniĭ пѕterilor aliate шi le komѕnikъ instrѕkцiile date пentrѕ ѕчiderea tѕrчilor din Bѕkѕresчĭ. Aчestia чe dѕпъ oare kare vorbe kъ Mixaĭ ar fi înцъles kѕ' Amѕrat sъ treakъ în Transilvania, îl bъnѕiaŭ oare kѕm, simцirъ o adînkъ bѕkѕrie la aчeastъ пѕvelъ.

„Пentrѕ orĭ чe întъmпlare, ziserъ eĭ. noĭ katъ sъ ne aflъm astъ noaпte în tabъra noastrъ.“ Dѕпъ aчeasta se retraserъ.

Adѕnarea de la пalat era voioasъ, konversaцia пlъkѕtъ. fie чine avea ѕn mik interes sъ respire sѕflѕl bъlsъmit, în aerѕl salonѕlѕĭ, al aчestor frѕmѕseцĭ femenine din aчea eпokъ.

www.dacoromanica.ro

Kъnd se anrinserъ lamnele, Mixaĭ veni în salъ, lsъ narte la toate konversaцiile: oasneцiĭ vъzsrъ ne faцa lsĭ o bskurie чe ns-ĭ era obiчnsitъ. Negreшit kъ sn ksnoskъtor ar fi giчit kъ aчest srîs era ka aчele raze de soare rъtъчite ne morminte. Din timn în timn, Stroe Bszesks, întra în salъ, шi ĭъĭ vorbea la sreke, шi Domnsl nъrea voios, anoĭ se nsnea sъ rîzъ ks damele din veчinъtate.

Aчeasta цins nъnъ la zeчe oare din noante.

Atsnчĭ maĭ mslte dame kъstarъ sъ nleчe.

Чioxodariĭ le onrirъ la sшъ.

„Поronka este sъ ns ĭasъ nimenĭ de aiчĭ! ziserъ eĭ, voчea lor fъks a tremsra adsnarea.

Mixaĭ srise шi le zise:

„Ns vъ temeцĭ, шedeцĭ aiчĭ, veцĭ fi maĭ bine „de kъt ne akasъ, kъile ssnt nline de ostaшĭ.. „tsrчiĭ vor sъ sчigъ ne romъnĭ.."

La aчeste vorbe oasneцiĭ skoaserъ sn цinet de mirare.

Domnsl srmъ: Toate mъssrile s'aŭ lsat ka sъ se întimnine rъsl, asfel ns este niчĭ o temere, dar krez kъ ns ar fi înцelent a eшi de aiчĭ înainte de revъrsatsl zorilor."

Atsnчĭ sъ aszi în Bsksresчĭ bsbsitsl snsĭ tsn, era semnalsl sчiderеĭ. Adsnarea se infiórъ шi tremsrъ.

Dar sъ lъsъm aiчĭ sala ks osneцiĭ, шi sъ ne nresmblъm ne sчena sчiderilor чe aŭ sъ fie.

Se fъksse o listъ de toate kasele loksite de tsrчĭ, kъte шese nъnъ la zeчe soldaцĭ se rîndsitъ sъ kalчe fie kare kasъ tsrчeaskъ: eĭ kъtaŭ sъ

www.dacoromanica.ro

пleчe la чea diп tъĭ bъhъitъrъ a tъпъlъĭ. Îndatъ чe se dete semnalъl, пatrъlele înчeпъrъ sъ чirkъle пe strade. Toate komъnikaцiile se oпrirъ.

Tъrчiĭ, se retraserъ la *konaчele* lor fъrъ чea maĭ mikъ neпъsare, atъt eĭ eraŭ sigъrĭ kъ Mixaĭ este instrъment al lъĭ Amъrat.

Ostaшiĭ le kalkъ kasele. Eĭ aflarъ пe чeĭ maĭ mъlцĭ adormiцĭ; alцiĭ daцĭ în плъчerĭ kъ femeĭ пъbliчe; alцiĭ okъпaцĭ kъ sokotelile de dare-averĭ kъ krestiniĭ, fъrъ kъlkaцĭ fъrъ veste. Kъnd înцeleserъ gîndъl ostaшilor, se arъnkarъ asъпra armelor, ъniĭ пъtъrъ sъ se lъnte. alцiĭ kъtarъ sъ se dea пriinшĭ, alцiĭ sъrъtaŭ пiчioarele ostaшilor шi îĭ rъgaŭ sъ le skaпe viaцa: le пromiteaŭ banĭ, dar niчĭ ъnъl пъ пъtъ sъ skaпe de sabia romъnilor, пъцinĭ kare пrimirъ de veste, kъtarъ sъ fъgъ шi fъrъ ъчiшĭ пrin kъrцĭ ъnde se adъпostirъ saŭ пe strade de mъna femeilor. Strigъtele se înъlцeaŭ la чer, lokъitoriĭ romъnĭ se destentarъ шi se armarъ ka sъ se aпere de fъria tъrчilor în desпeranцa lor.

Kъnd se fъkъ zioъ, oraшъl era înekat de sъnge tъrчesk. Korпъrile zъчeaŭ fъrъ viъцъ grъmezĭ пe strade, trebъi treĭ zile ka sъ se îngroaпe aчeştĭ morцĭ al kъror пъmъr se ъrka la doъ miĭ de oamenĭ, шi ka sъ sпele sъngele kъ kare strопirъ tъrîmъl.

Armele, baniĭ чe avъrъ se îmпъrцirъ пe la ostaшiĭ,

În aчea noaпte aчeiaшĭ sчenъ se întъmплъ în toate oraшele шi satele цъriĭ.

Romъniĭ lъarъ o skimbare teribilъ. Eĭ чe

www.dacoromanica.ro

eraŭ atъt de blînzĭ, se înfŭriarъ ka xearele sъlbateчe la vederea sъngelŭĭ.

Stroe Bŭzeskŭ fŭse rъnit la mъna stъngъ în aчeastъ lŭntъ.*).

Plecarea la Giurgiu.

Treĭ zile dŭпъ aчeista, Mixaĭ înbrъџimind Doamna шi kоniĭ, se пreпarъ sъ пleчe la Gĭŭrgiŭ. Tŭrчiĭ kare înekaserъ џara nŭmaĭ esistaŭ, dar alџiĭ пŭteaŭ sъ vie în nŭmъr maĭ mare sъ resbŭne пe fraџiĭ lor. Doъ lŭkrŭrĭ пreokŭпa пe Mixaĭ: reakџiŭnea din ŭntrŭ a пartideĭ Otomane al kъriĭ kaп era Visterŭl Dan, шi o invasiŭne de ostirĭ tŭrчe. Пentrŭ чea din tъĭ se deчise a lъsa în ŭrmъ oamenĭ sъ пrevegeze, пentrŭ чea de a doa kъta sъ meargъ sъ loveaskъ tŭrчiĭ în чetъџile dŭпe malŭl stъng al Dŭпъriĭ.

Înainte de a пorni la Giŭrgiŭ kŭ ostirea, Mixaĭ kiamъ пe пreotŭl Stoika шi îĭ dete ŭn rang de kъпitan în ostire, kъчĭ aчest din ŭrmъ îndatъ чe vъzŭ џara în пerikol, rase barba, шi se îmbrъkъ ostъшesчe. Kъпrarŭl Mixalчea nŭ fŭse ŭitat. Se fъkŭse vorbъ kъ aчest kaпrar ar fi avŭt o înџelegere kŭ gъdea чe leпъdъ sekŭrea шi fŭgi vъziпd figŭra lŭĭ Mixaĭ. Domnŭl îĭ dete rangŭl de kъпitan шi îĭ konfie Armъшia în kaпitalъ. Tot el fŭse însъrчinat de Mixaĭ sъ пrivegeze asŭпra пartidiĭ visterŭlŭĭ Dan, шi îndatъ чe va simџi vre o simпtomъ de trъdare, sъ aresteze пe konsпiratorĭ.

*) Kronika anonimъ a џъriĭ Romъnesчĭ.

www.dacoromanica.ro

Dȣпъ aчeste пreпaraџiȣnї se пȣse în kaпȣl a doъ miї de ostaшї шi пlekъ kъtre Giȣrgiȣ̆ la Noemvriȣ.

Пъпъ a nȣ пleka, trimise o vorbъ lȣї Aron Domnȣlȣї Moldoviї, sъ ȣчigъ шi el пe tȣrчiї din aчea џarъ.

La 19 Noemvre Mixaї atakъ Giȣrgiȣ, arsъ oraшȣl, îl пrъdъ; însъ nȣ пȣtȣ sъ ea чetatea*) чe пriimea nekontenit ajȣtor în oamenї, mȣniџiї, шi пroviziї din Rȣшчiȣk, пe de altъ пarte iarna era rigȣroasъ, se deчisъ a se întȣrna la Bȣkȣresчї.

Conspiratorii.

Într'o пoaпte întȣnekoasъ, maї mȣlџї oamenї se îndreпtaȣ̆ kъtrъ kasa visterȣlȣї Dan, ȣnȣl kъte ȣnȣl; îndatъ чe ajȣngeaȣ la пoartъ, fie kare întȣrna o kъtъtȣrъ kъtre stradъ ka kȣm s'ar fi temȣt sъ nȣ fie vъzȣt de ȣn okiȣ̆ askȣns în ȣmbrъ.

Sъ пe lȣъm dȣпъ aчestї oamenї. Eї se îndreпtaȣ̆ kъtrъ kasa чe era într'o kȣrte mare пe пodȣl чe astъzї sъ kiamъ Mogoшoaie. Kasa era пerdȣtъ în întȣnerek, niчї o lȣminъ nȣ anȣnџa kъ trъesчe ȣn singȣr sȣflet omenesk în aчest lokaш. Konsпiratorii se пresintaȣ̆ la o ȣшъ: bъteaȣ̆ de шaпte orї, шi ȣn om askȣns dȣпъ ȣшъ, le deskidea, de aчi se ȣrkaȣ̆ пe o skarъ, în kaпȣl kъria lȣmina o kandelъ fȣmîndъ, aпoї eraȣ̆

*) Reusner p. 231.

www.dacoromanica.ro

întrodȣшї într'o salъ ale kъriї fereste se aflaȣ̆ a-sȣпra kasiї. Aчї eraȣ̆ mȣlцї boerї adȣnaцї.

. Kъnd se adȣnarъ toцї, ȣnȣl dintre dînшiї lȣъ kȣvîntȣl în kinȣl ȣrmъtor: „fraцiї meї! пȣrtarea Domnȣlȣї Mixaї în maї mȣlte пrivinцї, vinovatъ este la okiї meї, шi iatъ пentrȣ чe: în чeia чe пrivesчe Imпъrъцia tȣrчeaskъ, пrin ȣчiderea tȣrчilor faчe ka kъlъtorȣl kare întîlnind leȣl adormit, se dȣчe шi îl lovesчe kȣ пiчiorȣl ka sъ-l desteпte шi sъ-l tȣrbȣre, fъrъ sъ-шї mъsoare пȣterile sale! afarъ de aчeasta, sчiцї foarte bine kъ чea maї bȣnъ пolitikъ a Romъnilor a fost sъ se цie legaцї kȣ Пoarta Ottomanъ. Ea singȣrъ пe a resпektat dreпtȣrile noastre din ȣntrȣ, пe kъnd чele alte пȣterї krestine aȣ̆ kъȣtat tot d'aȣna sъ ne пȣie sȣb jȣgȣl lor. Mixaї a întins mъna пanistaшilor de la kare nȣ пoate sъ asteпte de kъt lanцȣrї шi strikarea biseriчiї noastre, шi a lovit kȣ пiчiorȣl o пȣtere чe aȣ̆ resпektat шi legile шi biserika noastrъ. Astъzї dar цara este ameninцatъ sъ o îneчe ostirile Sȣltanȣlȣї, sъ o пrade шi sъ o robeaskъ. Dar dakъ Mixaї a fъkȣt aчeastъ greшalъ, noї katъ sъ îndreпtъm lȣkrȣl asfel înkъt ȣrgia tȣrчilor sъ nȣ kazъ asȣпra цъriї, чi asȣпra kaпȣlȣї lȣї. Katъ sъ sчie Sȣltanȣl kъ boeriї în nȣmele цъriї aȣ̆ deskȣviinцat a lȣї пȣrtare, шi ka sъ o sчie katъ sъ'ї o skrim noї. Iatъ skrisoarea чe am fъkȣt lȣї Sinan Пaшa.

Zikъnd asfel el чitesчe în kinȣl ȣrmъtor:

„Kȣnoskȣt sъ fie strъlȣчiriї tale kъ Domnȣl de astъzї, askȣltînd sfatȣrile пȣterilor krestine, s'a abъtȣt de la gъndȣrile цъriї шi aȣ̆ tъiat tȣrчiї

www.dacoromanica.ro

din цarъ, gъtindъ-se, în nebъnia lъĭ, sъ rъdiчe sabia asъпra пъterniчiĭ îmпъrъцiĭ. Aчeasta nъ este kъ voia boerilor цъriĭ; чi din sfatъrile ъnor oamenĭ streinĭ în цara lor шi fъrъ niчĭ o чinste, пentrъ kare ne rъgъm strъlъчiriĭ tale, a spъne ъnde se kъvine ka sъ se trimiцъ ostirĭ sъ skape sъrmana цarъ din mъnile aчestъĭ Mixaĭ, шi de va fi kъ voie împъrъцieĭ sъ se пъmeaskъ în lokъĭ Bogdan. Toцĭ boeriĭ de faцъ aŭ sъskris aktъl, fъrъ sъ fakъ niчĭ o observaцie.

— Akъm, zise Stolnikъl Georgiцъ, чe va maĭ faчe Mixaĭ?

— Mъne are sъ пleчe la Giъrgiŭ, rъspъnsъ Dania Kiъчerъl, sъ batъ чetatea.... Am dat de sчire înkъ de erĭ Пaшiĭ de la Rъшчiъk, пrin om trimis înadins.

— Bine aĭ fъkъt, ziserъ чeialцĭ.

— Katъ kъ orĭ чe пreц sъ skъпъm aчeastъ sъrmanъ цarъ.

Mъlцimea oamenilor slabĭ de sпirit a fost tot deъna armia rъŭ fъkъtoare a чelor rъĭ. În пъmele цъriĭ, libertъцiĭ, virtъцiĭ, поцĭ sъ te servĭ kъ aчeastъ mъlцime. Ea nъ чere maĭ mъlt, nъ'ĭ пasъ чine o keamъ. De akolo vine ka шi martirъl чe sakrifiikъ viaцa пentrъ binele soчietъцilor, шi ambiцioшiĭ чe se servъ kъ aчele sъnte пrinчiпiĭ ka sъ ajъngъ la ъn skoп aпoĭ sъ le îneчe, de o пotrivъ sъnt askъltaцĭ, шi de mъlte orĭ чeĭ din ъrmъ reъшesk maĭ kъrînd; kъчĭ virtъtea e gravъ, se respektъ, vorbesчe rezonъlъĭ, пe kъnd viчiъl este aktiv, energik, minчinos шi vorbesчe пatimelor. Dakъ mъlцimea oamenilor ar sчi sъ jъdeчe пe

www.dacoromanica.ro

чeĭ чe пропагъ ideia binelъĭ fъrъ interese de ambiцie, din чeĭ чe o faчe ka sъ se ajъngъ la ъn interes personal, kъte rele, kъte trъdъri, kъte krime nъ s'ar fi skъtit în lъme!

Boeriĭ se retraserъ ъnъl kъte ъnъl, Visterъl Dan rъmase. Kъnd se vъzъ singъr, deskise o ъшъ. шi ъn kapъgiъ tъrk se prezintъ.

— Iatъ, kartea, zise el.

Kapъgiъl o lъъ, шi kъ o bъkъrie чe nъ пъtъ sъ o askъnzъ, zise: „ia va fi bъnъ ka sъ vazъ soliĭ Franчiĭ шi Engliteriĭ. . . .

Eъ плеk: dar peste kъteva zile are sъ vie aiчĭ ъn Emir kъ ostire împъrъteaskъ, чe se întъrnъ de la resboiъl kъ Germaniĭ. El va ziчe kъ vine sъ treakъ iarna în цarъ, dar tъ veĭ шtĭ kъ vine sъ prinzъ pe Mixaĭ шi sъ-l dъkъ la Пoartъ. Îndatъ чe va sosi, va întreba de kasele ъnde are sъ tragъ.

Vistierъl Dan primi aчeastъ шtire kъ bъkъrie. Tъrkъl plekъ.

Emirul.

Пe la sfъrшitъl lъniĭ lъĭ Noemvriъ ajъnse la Bъkъreшtĭ ъn Emir чe se ziчea koborit din viцa Profetъlъĭ Maxomet, шi kare avea шi aъtoritate mireneaskъ шi spiritъalъ. El avea kъ sine doъ miĭ de ostaшĭ aleшĭ, шi ъn nъmъr de spaxiĭ. Emirъl se aшezъ în kasa Vistierъlъĭ Dan*), dъpъ kъm spъsese kapъgiъl. Aчesta de la lъarea To-

*) Anonymus Hevenes l. c. p. 140.

www.dacoromanica.ro

rinslsĭ se înъlцase la rangsl de Kadileosker, saŭ al doilea dsпъ Msftiŭ. El dete sчire kъ vine sъ treakъ iarna aчi, dar în asksns era ordonat sъ пrinzъ пe Mixaĭ. Îndatъ чe sosi. avs konferinцъ ks visterЫ Dan шi boerii din пartida tsrчeaskъ. Dsпъ aчeasta trimise vorbъ lsĭ Mixaĭ sъ-ĭ dea zeчe miĭ de fiorinĭ, шi пrovizisnile neчesarii.

Mixaĭ ns rъsпsnse nimik.

Emirsl desпerat de tъчerea lsĭ, пlekъ într'o zi la пalatsl чel noŭ al Domnslsĭ de lъngъ mъпъstire пe malŭ Dîmboviцi (Mixaĭ vodъ de astъzĭ) пe jos шi însoчit de o mie ostaшĭ. Mixaĭ aszind desпre aчeasta, se dsse în tabъra Transilvanъ чe era пe dealsl Sпirii snde dete ordin sъ se пreпare de resbel.

Emirsl lsînd veste de fsga lsĭ Mixaĭ, se întsrnъ ks mare пъrere de rъŭ. Atsnчĭ чerkъ sъ-шĭ asksnzъ intenцiile sale шi trimise vorbъ Domnslsĭ, пentrs чe цine în цarъ ostirĭ streine.

Mixaĭ 'ĭ a rъsпsns kъ le цine пentrs Пetrs VIII Kosaksl, dar kъ ne maĭ fiind aksm nevoie sпerъ sъ le trimitъ; însъ ns are banĭ ka sъ le пlъteaskъ keltselile. La kare Emirsl rъsпsnse kъ el пoate sъ-l înпrsmste ks banĭ, ka sъ le пlъteaskъ шi sъ se întoarne în цara lor. Însъ la întъmпlare de a refsza baniĭ чe i se oferъ, va пrivi пe Mixaĭ ka пe sn rebel.

Domnsl krezs kъ a venit ora sъ fъrame шi aчest nor чe se srkase пe orizontele пatriĭ sale.

Kiamъ пe Mixalчea чe aksm era ban, пe Stroe Bszesks, шi пe Kirali, шi le ziчe:

www.dacoromanica.ro

„Astъzĭ, voiŭ sъ piarъ шi aчestĭ tsrчĭ, prekъm aŭ perit fraцiĭ lor. Lsaцĭ dar ostaшiĭ чeĭ maĭ aleшĭ шi ks tsnsrile fslgeraцĭ lokaшsl Visterslsĭ Dan, snde sъ aflъ kъpeteniile lor."

Чeĭ trei kъpitanĭ sъ retraserъ.

În noaptea чe veni dspъ aчeasta, Emirsl ks vre o чinчĭ zeчĭ de kъpetenii de spaxiĭ se adsnarъ la kasa Visterslsĭ Dan sъ gъseaskъ sn mijlok a prinde pe Mixaĭ.

Пe la mezsl nopцiĭ, Bszesks înksnjsrъ kasa snde se afla Emirsl. Пe kъnd Kirali aшezъ tsnsrile asspra eĭ, шi pe kъnd Bansl Mixalчea trimise seimeniĭ sъĭ sъ sчigъ pe чeĭ alцĭ tsrчĭ pe la konaksrĭ.

Ostaшiĭ tsrчĭ înцeleserъ kъ este o miшkare. Eĭ se adsnarъ din toate pъrцile шi aleargъ la lokaшsl kapslsĭ lor, abia întrarъ în întrs, kъnd Bszesks veni шi înkonjsrъ aчest lok. De patrs pъrцĭ ale kasiĭ se pъse fok, flakъra se înчinse repede, se înъlцъ în aer ks fsrie. Tot d'odatъ tsnsrile înчepsrъ sъ verse asspръ'ĭ torente de bslete шi de mitraliĭ. Tsrчiĭ kъtarъ sъ se apere, dar artileria îĭ fъrъmъ. eĭ kъdeaŭ ks grъmada în ksrte.

Atsnчĭ Emirsl, arsnkъ pe fereastra kaseĭ o ladъ ks asr шi pietre preчioase din despoliile чetъцiĭ Germane, strigъnd la ostaшiĭ romъnĭ sъ îngъdsie viaцa tstslor tsrчilor чe aŭ rъmas înkъ vii шi sъ fie resksmpъratъ ks aчeĭ tesasrĭ; dar Domnsl rъmase ssrd la aчeste propoziцiĭ. Toцĭ tsrчiĭ, împreънъ ks Emirsl fъrъ sчiшĭ шi

www.dacoromanica.ro

korпsrile lor arsпkate în flakъrĭ шi skimbate în чeпsшъ.

Doĭ kazaчĭ trekurъ пe lъпgъ Mixaĭ ks пatrs saчĭ пlinĭ de asr. Domпsl le zise kъ чeia чe eĭ fak, пs este drепt, апoĭ lsîпdsle asrsl, jsmъtate l'a oпrit пentrs visteria цъriĭ, шi чeĭ altъ jsmъtate a înпъrцit'o la toцĭ ostaшiĭ fъrъ diferiпцъ*).

Dsпъ aчeastъ svidere Mixaĭ ar fi пstst sъ fъrame пe komпliчiĭ tsrчilor; el însъ se fъks kъ пs sчie пimik, reakцia se asksпse rsшinoasъ, Visterul Dan se retrase la цarъ sпde kъta se medite sп пos пlan de trъdъrĭ, ks eпimiчiĭ цъriĭ.

Noĭ atacurĭ.

Dsпъ kъteva zile Mixaĭ dete ordin lsĭ Albert Kirali sъ пsrчeadъ ks ostire sъ batъ чetatea Floцĭ чe se afla între Rsшчisk шi Nikoпoli пe Dsпъre. La 10 Deчembris aчeastъ чetate kъzs în пsterea lsĭ Kiral. Aчest kъпitan trimise lsĭ Mixaĭ stindarde шi arme. Toцĭ loksitoriĭ trekurъ ssb sabie, пs пsts însъ sъ ia чetъцsia în kare se înkise restsl garnizoniĭ otomaпe, 10 Dek. 1595.

La 1 Genariŭ aпsl 1594, romъпiĭ înkonjsrarъ Xъrsova**).

Aчest asiediŭ kostъ mslt пe romъпĭ, kъчĭ garnizona de aiчĭ se srkase la шaпte miĭ de oameпĭ ks bslgariĭ чe veпirъ în ajstor. Dsпъrea era îngeцatъ, ostirea lsĭ Mixaĭ treks пe giaцъ, gersl era пessferit. Aчeastъ ostire întъmпiпъ kor-

*) Valter. **) Valter p. 233.

www.dacoromanica.ro

пѫl otoman пe giaцa Dѫпѫrii шi кѫtѫ sѫ înчeaпѫ lѫпta într'o кodiцie atѫt de desavantagioasѫ, lovirea fѫse teribilѫ. Veni ѫn moment în кare mѫnele înџeцate пѫmaï пѫteaѫ sѫ întrebѫinцeze armele, шi кѫtarѫ sѫ se lѫпte пeпt la пeпt, sѫ se loveasкѫ кѫ пѫmniï, sѫ se rѫпѫ кѫ dinцiï. Lѫпta цinѫ mѫlt, romѫniï dedaцï кѫ кriveцele lѫпчiï Dѫпѫrii, sѫferirѫ maï пѫцin, maï mѫlt de o mie de tѫrчï кѫzѫrѫ în aчest resbel. Armia otomanѫ se fѫrѫmѫ, кaпiï eï sкѫпarѫ пrin fѫgѫ.

De aiчï treкѫrѫ la Xѫrsova; o lѫпtѫ astenta înкѫ пe romѫnï. Dar tѫrчiï пerdѫserѫ ardoarea lor, шi dѫпe чe lѫsarѫ кѫteva sѫte de morцï se retraserѫ în чetate. Romaniï lѫarѫ oraшѫl, пrѫzile lѫate de aiчi fѫrѫ atѫt de пѫmeroase, înкѫt fѫrѫ nevoiцï sѫ le transmitѫ пe чel alt mal, шi sѫ se întoarкѫ din поѫ la Xѫrsova.

Mixaï era în кaпѫl ostiriï.

Aчeasta din ѫrma viкtorie rѫdiкѫ moralѫl soldaцilor romѫnï.

Mixaï treкѫ la Silistra, пe кare o asidie.

Aiчï aflѫ maï marï greѫtѫцï.

Mѫlцï romѫnï пerirѫ în aчeastѫ lѫпtѫ!

Asaltѫl fѫse teribil, aпѫrarea tѫrчilor demnѫ de laѫdѫ, пrin кѫragiѫ шi bravѫrѫ. Кѫtre aчestea чetatea кѫzѫ în пѫterea romѫnilor. Soldaцiï nostri fѫrѫ кrѫzï, șîngele romise пeoa пe strade, кorпѫrile fѫrѫ viaцѫ se arѫtaѫ la fie кare пas, кaiï кѫlкaѫ пe sѫnge шi пe кadavere. Tѫrчiï se lѫпtaѫ înкѫ шi disпѫtaѫ кѫ пeпtѫrile lor fie кare tѫrim пe strade, femeile trѫgeaѫ кѫ пѫшчile dѫпe fereste.

www.dacoromanica.ro

Lȣпta se kȣrmъ în fine. Romъniĭ se пȣserъ sъ пrade пrin kasele tȣrчilor, eĭ arȣпkarъ orĭ чe gъsirъ пe fereste, пe strade, шi skoaserъ femeile tȣrчe afarъ.

Se vъzȣ ȣn tabloȣ̆ dȣreros, eĭ tъraȣ̆ de пъr femeile desпletite, jȣmъtate înbrъkate шi kȣ пi-чioarele пȣde, пe stradele koпerite kȣ пeaȣъ în-geцatъ, fie kare soldat lȣъ kъte doъ treĭ kadîne. Sъ-шĭ înkiпȣeaskъ чineva ȣn oraш kъzȣt în пȣ-terea ȣneĭ armiĭ învingъtoare шi liberъ de a faчe orĭ чe va voi, dȣпъ o lȣпtъ чe a kostat пe asse-diatorĭ atъta sъnge!

Soldaцiĭ întrarъ пrin lokaшe, ferȣl lor abate orĭ чe kȣteazъ a rъdika kaпȣl în kalea lor, шi de mȣlte orĭ nȣ aflъ virtȣtea de a resпekta пe чeĭ чe li se пleakъ. Bъtrînȣl obosit de anĭ. шi пrȣпkȣl inoчinte desпre чele чe sъ fak. Kolo femeia tъпъrъ пlъnge пe kadaverȣl soчiȣlȣĭ sъȣ̆, ea invoakъ kȣ okiĭ пlinĭ de lakrъmĭ lovitȣra чe a lovit пe soчiȣl sъȣ̆ sъ o skaпe de o vieaцъ dȣ-reroasъ, ostaшȣl o aпȣkъ de пъr шi o tъresчe пe strade. Maĭ kolo o feчioarъ kъria nȣ era пer-mis sъ-шĭ arate faцa, akȣm diskoпeritъ kȣ kъ-maшa sfъшiatъ, kȣ sinȣl nȣd шi sъngerat, se bate tremȣrînd în braцele jȣnilor ostaшĭ чe gъsesk vorbe de ironie sъ-ĭ adreseaze.

Romъnii se întȣrnarъ kȣ пrъzĭ mȣlte din a-чeastъ чetate.

www.dacoromanica.ro

Preparaţiunĭ serioase de resbel.

Щirea de lȣarea Silistri, kъzȣ ka ȣn fȣlger în divanȣl tȣrчesk, Поarta înчeпȣ sъ se îngrijeaskъ serios. Tȣrчiĭ înцeleserъ atȣnчĭ kъ kaȣza revolteĭ чelor treĭ domnĭ este Imпъratȣl Germanieĭ. Eĭ se deчiserъ a lovi rъȣl în rъdъчina lȣĭ. Ideia de a sȣпȣne Ȣngaria le sȣridea ши le пromitea sȣпȣnerea statelor veчine întъritate пentrȣ tot d'aȣna. Se daȣ ordine în tot imпeriȣl a se faчe пreпaraцiĭ de resbel.

La 18 Genariȣ mȣri Amȣrat III, ши Moxamet III se ȣrkъ пe tronȣl imпeriȣlȣĭ. Aчesta era kreskȣt kȣ ideile de a sȣпȣne пrin arme toate statȣrile krestine din veчinъtatea imпeriȣlȣĭ.

Чel din tъiȣ ordin чe a datȣ fȣ aчela kъtre Mȣstafa Паша sъ treakъ Dȣnъrea kȣ пatrȣ zeчĭ miĭ de tȣrчĭ, ши lȣĭ Geraĭ Xanȣl Krimeeĭ sъ între în цarъ kȣ treĭ zeчĭ miĭ tъtarĭ.

Mixaĭ lȣînd щire de aчeste disпoziцiȣnĭ, îшĭ пreпarъ toatъ ostirea sa, o îmпarte în maĭ mȣlte korпȣrĭ, aпoĭ цinȣ ȣn konsiliȣ ostъшesk la kare asistarъ чeĭ maĭ de frȣnte ofiчerĭ.

Aiчĭ se deчise a se lȣa mъsȣrĭ asfel înkъt sъ nȣ lase a se ȣni чele doъ armiĭ inemiчe. Пentrȣ aчeasta kъta sъ le loveaskъ fъrъ veste înainte de a se îmпreȣna. Lovirea dar se deчise sъ se fakъ îndatъ.

Geraĭ întrъ în Valaxia kȣ treĭ zeчĭ miĭ tъtarĭ, пe kъnd Mȣstafa kȣ пatrȣ zeчĭ miĭ tȣrчĭ în

www.dacoromanica.ro

aintъ kъtrъ Rѕшчiѕk,*) în tabъra чelѕĭ din ѕrmъ se ьfla noѕl domn nѕmit de Поartъ, Bogdan fiѕl lѕĭ Iankѕ Vodъ.

Mixaĭ пorni ѕпre Dѕпъre, la 9 Genariŏ 1595; era la satѕl Пetriшiĭ, ѕnde se пreпara sъ treakъ Dѕпъrea, îĭ veni ѕчire kъ tъtariĭ venea desпre Galaцĭ, пrъdînd aчele пъrцĭ ale цъriĭ. Atѕnчĭ se retrase la Xѕlьbesчĭ, de aiчĭ trimise o пarte din ostire desпъrцitъ în doъ korпѕrĭ sѕb ordinele, чelor treĭ fraцĭ Bѕzesчĭ шi Kalofireskѕ, шi banѕl Mantѕ; avan-garda tъtarilor era tъbъritъ la satѕl *Пѕtineiŏ*.

Iarna era geroasъ, o чeaцъ пlѕtea пe aчele kъmпiĭ netede ѕnde okiѕl чe le пriveѕчe se krede transпortat пe faцa linъ шi nemъrginitъ a Oчeanѕlѕĭ. Tъtariĭ nѕ vъzѕrъ ostirea Bѕzeskѕlѕĭ de kъt kъnd se aflъ în mare aпroпiere.

Lѕпta înчeпe пe la amiazi шi nѕ цinѕ de kъt пatrѕ oare, kavaleria romъnъ, kѕ kaiĭ odixniцĭ, deчise desпre viktorie în favoarea romъnilor. O mie de tъtarĭ zъчeaŏ пe kъmпѕl lѕпteĭ, чeĭ alцĭ lѕarъ fѕga, kavaleria romъnъ îĭ goni шi îĭ tъiъ пъnъ чe îĭ risini kѕ totѕl.

La aчeastъ nѕvelъ Geraĭ se ѕmпlѕ de mъnie шi jѕrъ пe пrofet kъ va rъsbѕna aчeastъ пerdere пrin sъngele lѕĭ Mixaĭ.

Dѕпъ aчeasta kemъ пe vъrѕl sъŏ kъrѕia îĭ zise sъ ia doъ sпre zeчe miĭ de tъtarĭ шi sъ meargъ sъ fъrame пe giaѕriĭ rebelĭ, vъrѕl sъŏ пlekъ. Ajѕnse kѕ aчeastъ ostire la satѕl *Stъnesti*, ѕnde tъbъrî sъ

*) Engel p. 231.

www.dacoromanica.ro

se odixneaskъ, avangarda romъnilor se afla aiчї kȣ doї fraцї Bȣzeшчї, în nȣmъr de doъ miї oameni. Stroe Bȣzeskȣ шi Kalomfireskȣ eraȣ kȣ чel alt korn, Radȣ Bȣzeskȣ, se deчise sъ пriimeaskъ lȣпta, de шi tъtariї eraȣ în nȣmъr de шese orї maї mare. Trimise însъ îndatъ kъtrъ пъrkъlъbia de Bȣzeȣ sъ vie dorobanцiї jȣdeцȣlȣї шi kъtre frateлъȣ sъ grъbeaskъ a veni în ajȣtor.

Tъtariї atakarъ чeї din tъї.

Romъniї vъzindȣse în nȣmъr mik, se deчiserъ sъ învingъ пrin jertfa vieцiї lor. Eї se mîndriserъ atъt kȣ viktoriile lor, în kъt o пerdere li se пъrea akȣm maї krȣdъ de kъt moartea. Seimeniї se апъrarъ kontra ariпiї drepte, kazaчiї шъrчenarї avȣrъ ariпa stъngъ, kornȣl se komпȣпea de o mie de roшiї шi doъ sȣte xaidȣчї. Lȣпta deveni teribilъ, tъtariї se arȣпkaȣ ka valȣrile fȣrioase kontra пentȣrilor romъnilor, kȣ strigъte sъlbateчe шi înfiorъtoare. Lȣпta цinȣ пъпъ kъtre апȣsȣl soarelȣї nedeчisъ; Atȣnчї ajȣnse dorobanцiї Bȣzъȣlȣї, odixniцї. Kȣragiȣl ostiriї romъne se adъȣgъ, kъtre searъ tъtariї пъrȣrъ kъ se alinъ. Vъrȣl Xanȣlȣї kъzȣ шort de lovitȣra ȣneї sъgete. Aчesta fȣse îndestȣl, пentrȣ tъtarї, mijlokȣl lor ȣnde era komandantȣl kъzȣt, lȣъ de fȣgъ, ariпele îl imitarъ. Dorobanцiї Bȣzȣenї îї lȣarъ în goanъ. Mȣltцime de tъtarї kъzȣrъ, romъniї avȣrъ asemenea mȣlцї morцї, dar armia tъtarъ se fъrîmъ, mȣlte arme rъmaserъ în stъпъпirea romînilor шi toate пrovizinȣnele lor se lȣarъ de romъnї.

Xanȣl aчzind de aчeastъ noъ învingere se

www.dacoromanica.ro

grъbì sъ se împreȣne kȣ арiпа dreaптъ a lȣĭ Axmet паша la satȣl Шерпетесчi *)

Banȣl Mixalчea îl îппinse kъtre Dȣпъre. Шеnте miĭ de пrisonieri germanĭ lȣaцĭ de Tatarĭ kъпъtarъ libertatea lor. Mixaĭ se repezi asemine a kȣ ȣп korп de oштirĭ kъtre Шерпетесчĭ, ȣnde Banȣl Maпta sîъrъma armia tȣrkъ, шi de ȣnde Mȣstafa Паша kȣ паîsпrezeчe miĭ oamenĭ чe'ĭ maĭ rъmase skъпъ repede în Rȣшчiȣk.

Mixaĭ nȣ le lъsъ timп. El trekȣ la Rȣшчiȣk kȣ treĭzeчĭ miĭ oamenĭ, îl înkonjȣrъ, шi silesчe sъ пriimeaskъ lȣпta, în aчeastъ bъtae memorabilъ. Mȣstafa паша kade mort. Armata sa se rъsinesчe, Rȣшчiȣkȣl se înчinge în flakъrĭ. Soldaцiĭ Romъnĭ пradъ шi ȣчid пe lokȣitoriĭ aчestȣĭ oraш în timп de doȣъ-zeчĭ шi пatrȣ ore.

Dȣпъ aчestea Mixaĭ împarte armata sa în maĭ mȣlte korпȣrĭ, ȣпȣl sȣb Banȣl Kraioviĭ Mixalчea, koпrinde din noȣ Silistra; altȣl sȣb Sпъtarȣl Пreda шi Stolnikȣ Radȣ Bȣzeskȣ, пradъ Xъrsova, dȣпъ o lȣпtъ teribilъ чe avȣrъ kȣ ȣп korп tȣrk. La aчest atak noȣ, ȣп alt korп se dete lȣĭ Albert Kirali, aчesta arde шi devastъ toate чetъцile пe malȣl dreпt пъпъ la Ismail шi Varna la Marea Neagrъ**), al пatrȣlea korп, sȣb Ferentz,

*) Valter.

**) Les Valaques commendés par Gerty Ferentz, attaquérent dans les detroits du mont Hacnius Sinan qui entrait en Thrace, tuèrent son escorte, pillèrent ses trésors, qu'on disait être immenses. Ferentz profittant de ce premièr avantage, se rendit maitre des forts et des chateaux du pays. Il entra ensuite en Thrace et portant de tous côtés la terreur, il poussa ses cour-

www.dacoromanica.ro

lovesче пe Sinan пaшa, kare se întшrna din Ȣngaria, îl învinge шi пradъ tesaȣrii чe xrъпise din Ȣngaria kъ toate mȣniцiile шi пrovisiile, шi пътrȣnde пъпъ lъngъ inima Imпeriȣlȣĭ. *)

Aчeste învingerĭ neaшteпtate, rъsȣnarъ în toatъ Eȣroпa, шi toцĭ пrinчiпiĭ kreштinĭ le salȣtarъ kȣ bȣkȣrie шi admiraцie. Sigismond Battori aliatȣl lȣĭ Mixaĭ, înчeпe a deveni gelos desпre gloria чe înkȣnȣna пe Пrinчiпele Romîn. El se пȣse a visa kȣm îl va ȣmili. Пe de altъ пarte Sȣltanȣl se desпera la toate шtirile grave чe i se da. Tot orientȣl se kȣtremȣrъ, пoпoliĭ kreштinĭ din Tȣrчia înчeпȣrъ sъ sȣrîzъ sпeranцelor de a fi liberĭ? Sȣltanȣl se konvinge kъ intrigile vor пȣtea se reȣшaskъ maĭ bine de kъt armele. Se dete ordin se ie toate mъsȣrile a se faчe desbinъrĭ între Romînĭ. Visterȣl Dan se kemъ la Bȣkȣresчĭ. Ȣn Stefan se nȣmi Domn de Пoartъ шi se trimisъ пe lîngъ Пaшa de la Silistra, sъ ȣrzeaskъ intrigĭ kȣ boeriĭ шi sъ kȣmпere kъпitaniĭ lȣĭ Mixaĭ kȣ banĭ.

Mixaĭ giчi toate aчeste ȣneltirĭ, пe kare le oпȣse пretȣtindenĭ energia de a învinge kȣ armele în mînъ.

El aȣzi de sosirea lȣĭ Stefan la Silistra шi la 14 Fevr. 1595, Ali Kirali atakъ Silistra din noȣ̆, învinge armata tȣrkъ, Пaшa шi Stefan abia

ses jusqu'aux portes de Constantinople. En revenant sur ses pas, pour rentrer en Valachie il rencontra une partie de 12 mille Tatars qu'il mit en fuite, ce ci se passa dans le mois de Janvier. De Thon T. VIII. p. 666.

*) Valter, Konst. Kăpitanul.

www.dacoromanica.ro

пȣtȣrъ sъ skaпe прin fȣgъ. Чetatea Tȣrtȣkaia înkъ kъzȣ în mînile Romînilor. O kъldȣrъ repede înчeпȣ sъ dosgeцe Dȣпъrea. Romînii se temȣrъ de aчeste desgeцȣrї шi toatъ oштirea se întȣrnъ repede în цarъ.

Noi conspirări cu streinii.

Vistierȣl Dan se пȣse sъ konsпire kȣ amiчi въї kontra eroȣlȣї romъп, пe kare iї пreferaȣ пe ȣп Stefan, om пekȣпoskȣt шi vъпdȣt Tȣrчilor, toate aчeste în пȣmele feriчirii цъrii? Mixaї lȣъ de щire desпre aчeste konsпiraцiȣnї, пîndi ȣп moment ka sъ пoatъ sъ sȣrпrinzъ пe konsпiratorї.

Într'o searъ i se dete de щire kъ boeriї пartideї tȣrчe, se adȣпaserъ la o kasъ. Mixaї dete ordin sъ i se trimitъ la kȣrte doъ-zeчї de seimeni aleшї din Mexedinцї. Kъпd aчestiea veпirъ, Domпȣl îшї skimbъ vestimentele sale шi zise seimenilor sъ vie dȣпъ dînsȣl, la o distanцъ oare-kare. El se dȣse la kasa ȣпde boeriї eraȣ adȣпaцї, ȣп om kъшtigat de dînsȣl îl într'odȣse într'o mikъ kamerъ de ȣпde se aȣzea tot чe s'ar fi vorbit de boerї. Aчestї din ȣrmъ krezîndȣse singȣrї пroпȣneaȣ ȣчiderea Domпȣlȣї, ka singȣrȣl mijlok sъ skaпe de dînsȣl.

Mixaї krezȣ momentȣl favorabil ka sъ se arate lor. Seimenii okȣпaserъ întrъrile kaseї. Ȣшa la kare Mixaї askȣlta se deskisъ fъrъ veste шi lъsъ sъ se vazъ Domпȣl.

Boeriї înmъrmȣrirъ.

„Sȣnteцї, le zise Mixaї пrea miшeї, ka sъ

www.dacoromanica.ro

vъ цineцĭ fъgъdъeala, iatъ пrada voastrъ kъ toate aчestea, am aъzit toate kъte aцĭ zis.

Boerii къzъrъ în geпъnkĭ.

— „Nъ vъ voĭ faчe niчĭ o strikъчiъne le ziчea el, шi sъчiцĭ пentrъ чe? пentrъ kъ nъ-mĭ este teamъ de voĭ! rъsbъnarea este arma Domnilor чelor slabĭ, шi kare nъ aъ fъkъt faпte frъmoase пe kare sъ se razime. Eъ vъ voĭ пedeпsi пrin o noъъ învingere asъпra Tъrчilor stъпъnilor voştri. — Alt чe пoчiъ a vъ maĭ sъпne asъпra faпtelor voastre, orĭ чe aш sпъne ar fi пentrъ voĭ ka strigъtъl în deшerte.

Zikъnd aчeste vorbe eroъl se retrase пe ъnde пъrъse în salъ. Kъtre aчestea el lъsъ Seimenii sъĭ sъ gъarde kasa шi sъ nъ пermite aчestor oamenĭ sъ iasъ, dъnd însъ ordin a li se пrokъra toate lъkrъrile neчesare esistenцieĭ lor. El voi чel пъцin ka enimiчii sъĭ sъ nъ пoatъ lъkrъ ka sъ striчe realizarea noъlъĭ sъъ пlan de atak kontra Tъrчilor de la Brъila.

Mixaĭ devenise idolъl пoпъlъlъĭ. Nimik maĭ mъlt nъ dъ пrestigiъ ъnъĭ Пrinчiпe în okiъl пoпъlъlъĭ ka viktoriile asъпra enimiчilor din afarъ. La întъrnarea lъĭ Mixaĭ, la vederea trofeelor de maĭ mъlte miĭ de robĭ, de stindarde, de tъпъrĭ, tot feliъl de arme, de tesaъri neпъmъraцĭ lъate de la Tъrчĭ, пoпъlъl din Bъkъresчĭ avъ ъn ekчes de entъsiasm. Lokъitorii s'ar fi omorît eĭ înşъшĭ daka aчeasta ar fi пlъkъt Domnъlъĭ. Boerii, negъцitorii, meseriaшiĭ, lъkrъtorii, lъsaъ familiile lor, fъrъ sъ kъgete kъm vor esista, шi sъ dъчeaъ sъ fakъ пarte din oшtire. Slabele femeĭ,

www.dacoromanica.ro

ele înseші avsrъ nrintre dînsele fiinџe kare se oferirъ sъ noarte arme. Ele depsneaŭ ne altarsl natriceĭ salbele шi чerчeii, kъџi-va bogaџĭ dъrsirъ moшiĭ џъriĭ sъ fie ka sъ rekomnense ne чeĭ чe se vor distinge nrin bravsrъ în lsnte.

Mixaĭ trimise sn korn ssb komanda lsĭ Albert Kirali, sъ nrade Brъila чe se afla ssb Tsrчĭ. Ne kînd ne Ireotsl Stoĭka Farkaш îl trimise ks sn korn maĭ mik, sъ arzъ чetatea Nikonoli.

Dsnъ kъteva zile se asedie, Brъila, kare kъzs în mъnile Romъnilor. Garnizona tsrkъ, jъmъtate trekstъ ssb sabie. чe-ĭ altъ jsmъtate avs libertatea sъ treakъ ne чel alt mal al Dsnъriĭ. Toate averile чe sъ gъsirъ akolo, ksm шi arme, шi amsniџiĭ se lsarъ de Romъnĭ шi zidsrile чetъџiĭ se fъrъmarъ la 30 Fevr.

Ne de altъ narte Farkaш bъts ne Tsrчĭ lъngъ Nikanoli arse шi nrъdъ чetatea.

Aчeste noĭ învingerĭ determinarъ ne Ssltansl Maxomet III sъ vie în lsntъ ks toate nsterile imnerisluĭ sъs.

El dete ordin Vezirslsĭ Ferxat naшa sъ ia o mare armatъ шi sъ nsrчeadъ în kontra lsĭ Mixaĭ. Invitъ tot d'odatъ ne Xansl Tъtarilor sъ între nrin Moldova în Valaxia.

Romъnii nъnъ atsnчĭ ns nerdsserъ niчĭ o bъtae.

Чinчĭ miĭ de Sъrbĭ чe kъtaŭ sъ se sneaskъ ks sn korn de Tsrчĭ, intrъ în Kraiova; dar Romъnii kъzsrъ assnra lor, îĭ bъtsrъ, îĭ desarmarъ, шi îĭ gonirъ nъnъ la Dsnъre snde kъstarъ

www.dacoromanica.ro

sъ o treakъ în not ші unde se înnekarъ un mare numъr.

Un korn turk de treĭ-zeчĭ miĭ oamenĭ sub komanda unuĭ Agъ, reuшi a trage în kursъ пe Farkaш пrin sпionĭ чe-ĭ пlъtirъ ka sъ înшele пe aчel general. Aчestĭ sпionĭ venirъ sъ-ĭ sпuie kъ douъ sute de Turчĭ прьdaŭ пrin цarъ ші kъ lokuitoriĭ sъ rugaŭ sъ vie sъ-ĭ skaпe de furia lor. Farkaш fъrъ se verifiчe aчeste zise пrin zisele altor sпionĭ, ші uitъnd numъrul mik de чeĭ treĭ miĭ de ostaшĭ чe avea, Romъnĭ ші Sъrbĭ, пlekъ înaintea inemikuluĭ чe l aшteпta ku treĭ-zeчĭ de miĭ de oamenĭ. Aчeastъ mikъ oшtire, surпrinsъ, fuse înekatъ de inemiчĭ. Mulцime de Romъnĭ kъzurъ duпъ o luпtъ de desпerare.*)

Mixaĭ auzi aчeastъ щire tristъ, fъrъ se se mire.

Karakterul luĭ Maxomet, insпira sпaimъ însuшĭ Turчilor. Aчesta era un om furios, îndatъ чe se urkъ пe tronul пъrinцilor sъĭ, чelebrъ rъdikarea sa пrintr'un пrъnz sпlendit 'dar sъngeros, kъnd dete ordin sъ se uчigъ nouъsпrezeчe fraцi aĭ sъĭ ші zeчe odalisчe ale tatъ-sъŭ чe furъ sugrumate ші arunkate în undele Bosforuluĭ. Turчiĭ tremuraŭ de dъnsul. Kъtre aчestea oameniĭ kruzĭ sъnt maĭ tot d'auna laшĭ ші egoistĭ, kuragiul vine tot d'auna ku generositate. Motivul чe faчe пe om sъ fakъ o kruzime, este maĭ de multe-orĭ amorul de sine, de konservarea sa. Asfel aчest Sultan se mъrgini a trimite oшtirĭ, sъ

*) Valter p. 138.

www.dacoromanica.ro

kombatъ пe Mixaĭ; dar eĭ nȣ voĭ sъ se пȣe în frȣntea lor. Eĭ trimisъ sigilȣl imперial lȣĭ Teslat паша kȣ titrȣ de generalisim шi ordinȣl a sȣпȣпe пe Mixaĭ.

Sigismond Batori.

Niчĭ o datъ пrinчiпe maĭ invidios, maĭ fantask nȣ a stat ka aчest Sigismond Batori.

Viktoriile lȣĭ Mixaĭ înчeпȣrъ sъ-l tȣrbȣre atъt, înkъt fъчeaȣ neferiчirea vieцeĭ sale. El ȣĭtъ ideia чea mare de a învinge islamismȣl, înчeпȣ sъ se esпrime kontra lȣĭ Mixaĭ, шi sъ laȣde пe Sȣltanȣl, пe de altъ пarte nobilii din senatȣl Transilvanieĭ чe eraȣ în пarte kontra aчesteĭ alianцe, înпrȣreaȣ asȣпra sпiritȣlȣĭ sъȣ skimbъtor. Intrigile otomane пrofitarъ de aчeastъ indisпoziцie ka sъ înkredinцeze пe Batori kъ чel maĭ bȣn lȣkrȣ ar fi a sȣпȣne sȣzeranitъцii sale чele doъ цъrĭ romъne: ka пrin aчesta sъ пȣe ȣrъ între Romînĭ шi Transilvanĭ. Nimik nȣ-ĭ sȣrisъ maĭ пlъkȣt de kъt aчeastъ ideie. Desbinarea чe voia sъ adȣkъ între aчeştĭ doĭ пrinчiпĭ, чerkarъ sъ o пȣie asemenea între чeĭ doi kъпitanĭ transilvanĭ чe kombъteaȣ kȣ miчele lor korпȣrĭ streine sȣb ordinile lȣĭ Mixaĭ. Asfel vedem пe M. Xorvat în чeartъ kȣ Kirali шi kȣ Domnȣl цъrii.

Domnȣl Moldoviĭ era aliat sinчer al lȣĭ Mixaĭ, Tȣrчiĭ voeaȣ sъ-l desbine de Mixaĭ, ka sъ-l slъbeaskъ, întreпrinserъ maĭ mȣlte înчerkъrĭ шi nȣ пȣtȣrъ reȣшi. Ȣniĭ din konsilieriĭ lȣĭ Ba-

www.dacoromanica.ro

tori, insпiraџĭ de dorinџele Tȣrчilor, îl îndemпarъ sъ se пroklame пrinчine al Transilvanieĭ, Valaxieĭ шi Moldavieĭ, шi ka sъ fakъ sъ se rekȣnoaskъ titrȣrile sale, sъ trimiџъ ȣn korп de oшtire în Moldova, ka sъ destitȣe пe Aron Domnȣl aчesteĭ џъri.

Batori ȣrmъ aчestȣĭ konsiliȣ̆ пerfid. Trimise ȣn korп de oшtire în Moldova, lȣъ пe Aron fъrъ veste шi îl dȣse la Alvitz пrisonier, пe la 19 Maiȣ 1595, sȣb kȣvъnt kъ Aron s'ar fi aпroпiat de Tȣrчĭ în sekret.

Mixaĭ чe bъnȣea intenџiȣnile lȣĭ Batori înkъ de maĭ înainte, пrin aчest akt arbitrar al lȣĭ Batori asȣпra lȣĭ Aron, aliatȣl lor, vъzȣ esekȣtarea пlanȣlȣĭ sъȣ̆ ambiџios. Indeпendinџa naџiȣneĭ sale, îĭ era skȣmпъ. Batori îl пȣse în пosiџiȣnea dȣreroasъ orĭ sъ aibъ a kombate kontra Tȣrчilor шi a Transilvaninilor în aчelaшĭ timп шi sъ пerikȣleze пatria, orĭ sъ пriimeaskъ a deveni tribȣtarȣl lȣĭ Batori. Пrȣdinџa îl konsilia sъ fъrъme întъiȣ пe inemikȣl чel maĭ пȣtinte, kȣ ajȣtorȣl ȣnȣĭ inemik maĭ slab; orĭ kare ar fi ȣmilinџa la kare se koboarъ ka ȣn пreџ al aчestȣĭ ajȣtor, aпoĭ kъnd Tȣrчiĭ vor fi învinшĭ, sъ regȣleze sokotelile sale kȣ Batori.

Kiemъ boeriĭ din konsiliȣl sъȣ̆, le esпȣne sitȣaџiea пolitikъ a џъriĭ, aпoĭ trebȣinџa de a deveni vasalȣl lȣĭ Batori, пъstrъnd indeпendenџa administraџiȣniĭ interioare kȣ dreпtȣl de aȣtonomie. Konsiliȣl aпrobъ aчeastъ пъrere.

Atȣnчĭ Mixaĭ trimise deпȣtaџĭ la Batori пe Mitroпolitȣl Eftimiȣ̆, eпiskoпȣl Rîmnikȣlȣĭ Teo-

www.dacoromanica.ro

fil, eпiskoпȣl Bȣzъȣlȣĭ Lȣka; пe Logofъtȣl Dimitrȣ, Пreda, Бornȣ Logofeцĭ; Dan шi Teodosiȣ Visterĭ, Radȣ шi Stamati Пostelniчeĭ, Mitrȣ Xristea Vorniчĭ! Radȣ шi Vintilъ Klȣчerĭ. Бatori din пarteĭ пe Stefan Iojika шi Georgie Radvasdi, gȣvernorȣl чetъцȣiĭ Ȣjvor Szamas, toцĭ se dȣserъ la Karlsbȣrg sъ inчeapъ konferinцe.

Deпȣtaцiĭ lȣĭ Batori чerȣrъ maĭ mȣlt dekъt чele чe eraȣ instrȣkцiile lȣĭ Mixaĭ. Пrintre deпȣtaцiĭ Romъnĭ se aflarъ ȣniĭ kare eraȣ inemiчiĭ Domnȣlȣĭ. Aчestiea adorarъ la пroпȣnerea deпȣtaцilor transilvanĭ kare era de sȣпȣnere în toate formele, шi tъrîrъ шi пe чeĭ alцĭ a sȣskri aktȣl redigeat în aчest sinц, Aчest akt s'a sȣskris la 20 Maiȣ.

Пrin aчest akt Romъniĭ kъtaȣ se rekȣnoaskъ пe Batori Пrinчiпe moшtenitor шi rege kȣ пȣterea sȣпremъ. Aчest пrinчiпe saȣ rege kъta sъ пȣmeaskъ пe viцe-пrinчiпe în Valaxiea kare sъ ȣчie limba цъriĭ; sъ-ĭ dea ȣn stindard шi sabie kȣ ȣn semn de demnitate; el îĭ va xotъrî lista чivilъ. Viцe-пrinчiпile va alege kȣ voia Пrinчiпelȣĭ doĭsпrezeчe boerĭ kare împreȣnъ kȣ dъnsȣl va xotъrî trebile jȣstiцieĭ шi ale administraцiȣneĭ interioare. Aчestĭ boerĭ nȣ vor пȣtea fi niчĭ nȣmiцĭ, niчĭ skoшĭ fъrъ gъsirea kȣ kale a Пrinчiпelȣĭ sȣпrem. La dieta transilvanъ vor fi deпȣtaцĭ Romînĭ din ambele цъrĭ ka sъ regȣleze tribȣtȣl шi sъ sȣпȣie пъsȣrile цъrilor. Nȣmaĭ Пrinчiпele пrimar va avea dreпtȣl a da rekomпensъ шi пrivilege. Sentinцele în пroчese kriminale ale boerilor vor veni la Пrinчiпe ka sъ jȣdeчe kȣ

www.dacoromanica.ro

desъvъrшire пȣtînd sъ osъndeaskъ la moarte пe kȣluabilĭ. Valaxiea va пъstra vekile xotare; klerȣl va rъmъnea în aчeleaшĭ dreпtȣrĭ ka пe trekȣt, bȣkȣrîndȣ-se de venitȣrile monastiresчĭ. Mixaĭ II шi ȣrmaшiĭ lȣĭ vor пrimi dela Sigismond Batori шi ȣrmaшiĭ lȣĭ, titrȣl de resпektabilȣl шi пъreцȣl Domn al statȣlȣĭ nostrȣ transalпin, kredinчiosȣl nostrȣ iȣbit; Пrinчiпele Transilvanieĭ va пriimi de la viчe-пrinчiпe titrȣ de Serenisim . . . пrin graцia lȣĭ Dȣmnezeȣ, пrinчiпe al Transilvanieĭ, Valaxiei, Moldavieĭ шi al sъntȣlȣĭ imпeriȣ Roman, Domnȣl maĭ mȣltor пъrцĭ din regatȣl Ȣngariĭ, komite al Sъkȣilor etc. пrea graцiosȣl nostrȣ Sȣveran. Viчe-пrinчiпele nȣ va пȣte sъ zikъ: *пrin graцia lȣĭ Dȣmnezeȣ*, nȣ va nȣmi lokȣl de ȣnde va data dekretele sale, va sigila kъrцile lȣĭ kȣ чearъ roшie; dar nȣmaĭ kȣ armele familieĭ sale, armele statȣlȣĭ vor fi lîngъ Пrinчiпile Batori. Fȣnkцionarii vor depinde de Sigismond. Niчĭ ȣn grek nȣ va пȣtea fi înпiegat пȣblik. Batori din пarte'ĭ se îndatoreazъ sъ ajȣte Valaxia шi sъ o sпrijine kontra inemiчilor eĭ kȣ arme, trȣпe шi banĭ.

Aчeastъ noъ stare era maĭ asпrъ de kъt aчeia чe abȣzȣrile Tȣrчilor fъkȣserъ Romъnilor.

Mixaĭ ratifikъ aчest akt, пe kare nȣ-l lȣъ dekъt ka aberaцiȣne a sпiritȣlȣĭ lȣĭ Batori, шi kare nȣ пȣtea sъ-l oblige la nimik. El îl sȣskrisъ astъzĭ kȣ пana ka sъ-l fъrъme a doȣa zi kȣ sabia. Astfel niчĭ kъ-ĭ dete чea maĭ mikъ atenцie.

www.dacoromanica.ro

Jurămêntul.

Într'o dimineaџъ din lȣna lȣĭ Maiȣ, tȣnȣrile vestirъ чeremonia пentrȣ пriimirea semnelor de domnie чe Sigismond Batori trimise lȣĭ Mixaĭ, rekȣnoskȣt пrin aчesta de Viчe-Пrinчiпe al Valaxieĭ. Aчeste semne se trimise пrin magiarȣl George Пalatis. Mixaĭ kъta sъ deпȣe înaintea aчestȣĭ trimis jȣrъmînt kъ va fi kredinчios lȣĭ Battori. Попȣlȣl înainta sпre пalatȣl de la Mixaĭ Vodъ. Stradele eraȣ пline de oamenĭ. Toate fisionomiile пъreaȣ triste; fie чine пrivea aчeastъ чeremonie ka o чeremonie de înmormîntare.

Toџĭ чe stъrȣirъ a se faчe aчel akt rȣшinos kȣ intenџiȣne de a înegri gloria lȣĭ Mixaĭ, trimiserъ agenџiĭ lor sekreџĭ sъ sпȣe пe stradъ пoпȣlȣlȣĭ kъ чeremonia din aчea zi era ȣn akt de ȣmilinџъ шi de trъdare fъrъ nȣme.

Aчestĭ agenџĭ reȣшirъ sъ arȣnчe întristare пe inima пoпȣlȣlȣĭ; nȣ însъ sъ-l reчeaskъ de Mixaĭ.

— S'a sfъrшit kȣ neatъrnarea џъriĭ, ziчe ȣnȣl din aчestĭ agenџĭ într'o grȣпъ de oamenĭ la пoarta kȣrџiĭ domneşчĭ.

— Dar de ȣnde шtiĭ? întrebъ altȣl.

— Чeia чe se va faчe astъzĭ, maĭ zise чel dintъĭ seamъnъ kȣ o trъdare: noĭ ne vъrsъm sîngele шi averile: kȣrъџim џara de пъgînĭ, mergem шi învingem пe vrъjmaшĭ пînъ la пorџile de la Varna; Tȣrчiĭ tremȣrъ de sпaĭmъ la nȣmele Romъnilor; џara sпarge lanџȣrile, шi iatъ kъ Mixaĭ Vodъ închinъ џara la Ȣngȣrĭ, kȣ tok-

www.dacoromanica.ro

meli maĭ rele de kъt чele kȣ kare am fost sȣb Tȣrчĭ!

— Аша este! respȣnse ȣn alt agent d'intre mȣlцime.

— Ba bine kъ nȣ o fi аша; am skimbat stъпъnȣl ши am lȣat ȣnȣl maĭ rъȣ̆ de kъt чel alt, ши пentrȣ aчeasta a trebȣit sъ ȣчidem jȣmъtate цara.

— Шi пentrȣ чe Mixaĭ vodъ faчe aчeasta? întrebъ ȣnȣl.

— Пentrȣ чe? ziчe чel d'ntъĭ. Tot asta era sъ te întreb ши eȣ!

— Пentrȣ kъ Tȣrkȣl чere banĭ ши Ȣngȣrȣl dъ banĭ, ши maĭ bine este a lȣa dekъt a da. Mixaĭ Vodъ a lȣat banĭ ka sъ vъnzъ цara la Ȣngȣrĭ.

— Sъ пiarъ trъdъtoriĭ, strigъ ȣn agent, sъ trъeaskъ цara!

— Sъ trъeaskъ Sȣltanȣl! strigъ altȣl.

— Sъ trъeaskъ Stefan Vodъ! repetъ чel dintъĭ.

Поpȣlȣl nепъrtinitor askȣlta în tъчere; kȣ toate aчestea kъцĭ-va oamenĭ sъ пȣserъ sъ repete aчele espresiĭ perfide ale agenцilor partideĭ tȣrчe.

În aчel moment ȣn om de o etate matorъ, în kostȣm de *roшȣ*, înaintъ kъtre ȣnȣl din agenцiĭ чe strigaȣ̆ sъ trъeaskъ Stefan-Vodъ ши ĭĭ ziчe:

— Чe tot lъtraцĭ, mъĭ, пe aiчĭ prin lȣme? doarъ voiцĭ a înшela пoпorȣl kȣ vorbe de nimik ka чele чe spȣпeцĭ?

Fraцilor, nȣ kredeцĭ чe vъ spȣne aчestĭ oamenĭ . . Mixaĭ-vodъ nȣ шĭ a vъndȣt цara пe banĭ.

www.dacoromanica.ro

Dsпъ toate învingerile noastre asspra пъgъnilor, Sыltanыl s'a xotъrът sъ vie asыпrа цъriї kы toate пыterile. Akыm ne trebыe ajыtorыl Ўngыrilor kы kare Mixaї fъkыse legъtыri împreыnъ, înainte de a înчепе resbelыl; dar Ўngыrыl, în lok sъ se цie de vorbъ, se skimbъ, kъnd vъzы пе Mixaї în nevoe; шi îї skrie kъ îї va da ajыtor daka el se va sыпыпе kы цara Ўngыrыlыї, daka nы va lъsa цara sъ o прade шi sъ o пыstieaskъ Tыrчiї, între aчeste doъ rele пе kare are sъ o aleagъ Mixaї? пыtea sъ lase el цara sыb sabia Tыrkыlыї? гъspыnse Ўngыrыlыї kъ înkinъ цara kы tokmele bыne, ka sъ aїbъ ajыtor dela el a bate пе пъgînї шi апої Dыmnezeы e bыn! va faчe kы Ўngыrыl чe a fъkыt шi kы Tыrkыl. Dar daka soliї Domnыlыї aы fъkыt legъtыri kы tokmelї rele пentrы цаrъ kы Ўngыrii, nы este vina Domnыlыї; чi vina Solilor. Vreцї sъ шtiцї чine sыnt aчeştї doї oamenї чe vъ întork kапыl? aчesta este Vistierыl Teodosiы . . чel alt Klычerыl Vintilъ . . S'aы înbrъkat în strae пroaste ka sъ nы-ї kыnoasчeцї . . aчeştї doї aы fost printre soliї trimiшї la Ўngыrї; eї aы fъkыt aчeste legъtыrї de sыпыnere ,

Maї mыlte voчї strigarъ: iatъ trъdъtoriї!

— Akыm, ыrmъ nekыnoskыtыl, voiцї sъ шtiцї чine sыnt eы? eы sыnt Banыl Mixalчe!

La aчeste vorbe mыlцimea strigъ: sъ trъeaskъ Banыl Mixalчea!! „apoї; „sъ pearъ чiokoi чe цin kы Tыrчiї! sъ pearъ iskoadele! sъ piarъ soliї чeї rъї!.

— Vistierыl Teodosiы sъ piarъ! strigъ o voчe.

www.dacoromanica.ro

— Ші tѕ! strigъ ѕn altѕl îndrentъndѕse kъtra Klѕчerѕl Vintilъ.

— Пe eĭ! bъeцĭ! zise ѕn цigan kornѕros, шi kare nѕ era altѕl de kъt Gъdea чe lenъdъ sъkѕrea шi fѕgi kъnd era sъ tae kanѕl lѕĭ Mixaĭ.

La aчeste vorbe Vistierѕl Teodosiѕ Grekѕl skoase ѕn kѕцit de sѕb vestminte шi чerkъ sъ se anere. Gъdea fъrъ sъ цie sokotealъ de arma Vistierѕlѕĭ, se renede asѕnrъ'ĭ, шi îl trъntesчe anoĭ îl kalkъ kѕ niчoarele. Klѕчerѕl Vintilъ цîna în mъnile nonѕlѕlѕĭ.

— Sъ mergem sъ le fъrъmъm kasele! strigъ ѕnѕl.

— Sъ mergem! sъ mergem! renetъ mѕlцimea.

Цiganѕl se nѕse în frѕntea lor. Пonorѕl se miшkъ, nleakъ, treчe ne stradъ ka ѕn rîѕ renede; întoarчe шi ia kѕ dînшiĭ ne чeĭ kъцi se aflaѕ ne strade.

Banѕl Mixalчea disnъrѕ.

Пeste doъ oare kasele boerilor trъdъtorĭ, eraѕ fъrъmate. Gѕvernѕl lѕînd шtire desnre astъ nerъndѕealъ, trimisъ o чeatъ de seimenĭ sъ onreaskъ fѕria nonѕlѕlѕĭ.

Kъtre aчestea, denѕtatѕl lѕĭ Batori nъrѕ, kъlare, îmbrъkat în kostѕm de kavaler Magiar, înnrejѕrat de kъnitanĭ Romъnĭ шi de o mare чeatъ de ostaшĭ lѕaцĭ din toate kornѕrile цъriĭ. El întrъ în nalat. La skara nalatѕlѕĭ Mitronolitѕl kѕ Konsiliѕl Boerilor îl nriimi. Mixaĭ îĭ eшi înainte la ѕшa saliĭ de nriimire. Aiчĭ îl lѕъ de mъnъ, шî îl dѕse în mijlokѕl sъliĭ. Toцĭ шezѕrъ în niчoare.

www.dacoromanica.ro

„Strъlsчitsl Пrinчine al Trarsilvaniei, Moldovii ши Valaxiei, Sigismond Battori Ssveransl meš ши al vostrs, îци triimete semnele domniii чe a bine-voit sъ-ци înkredinцezе.“

La aчeste vorbe kъпitanii Romъnĭ, fъrъ voia lor, пsserъ mъna пe mъnersl sъbiilor, Mixaĭ se întsrnъ kъtrъ dînшiĭ ши le adsчe aminte de пrsdenцъ. Ks toate aчestea lovitsra fsse krsdъ пentrs ssfletsl sъš mъndrs. El îшĭ msшkъ bszele ши se sili sъ învingъ mъnia чe simцea „Jsr пe Dsmnezeš îшĭ zise el, kъ voĭ пъla aчeastъ smilinцъ în sîngele Sngsrilor! Mixaĭ kъta sъ fakъ jsrъmъntsl solemnel de sпsnere. „Mъ leg „înaintea lsĭ Dsmnezeš, zise Domnsl ks voчe „tare, a resпekta în toatъ kопrinderea lsĭ, ak-„tsl de sпsnere kъtre Пrinчiпele Transilvaniei.“

Îndatъ чe пronsnцъ aчeste vorbe, msziчele înчeпsrъ sъ sne afarъ. Deпstatsl magiar deпsind semnele Domnieĭ, sъ retrase ks aчeaшĭ пomпъ ks kare a fost venit. Пretstindenĭ пoпorsl îl vedea ks rъчealъ ши neпъsare.

Pornirea Turcilor.

Vezirsl Tsrxat пaшa пlekase din Konstantinoпoli ks o armatъ foarte mare, пe la finele lsĭ Aпriliš. El se oпri în чetatea Andrianoпoli. Akolo se fъks пlansl ksm sъ ataчe пe Romъnĭ. Se deчise ka чele doъ цъrĭ sъ devie doъ пaшalъksrĭ; Moldova se dete lsĭ Beilerbeĭ de la Sxirvan Giafir-пaшa, ши Valaxia lsĭ Satsrgi Mexmed пaшa. Ostirea ottomanъ se komпsnea în пarte

www.dacoromanica.ro

de Ianiчerĭ шi de Sпaxiĭ kariĭ eraŭ soldaцiĭ чeĭ maĭ aleшĭ; restȣl se forma de Baшi-bȣzȣчĭ-volontarĭ saȣ lȣaцĭ пrin silъ.

La 8 Iȣliŭ marele Vezir ajȣns la пorцile Rȣшчiȣkȣlȣĭ, avan-garda se afla aiчĭ de maĭ mȣlte zile okȣпatъ sъ пrade malȣl stъng al Dȣnъriĭ din kъnd în kъnd шi sъ fakъ fortifikaцiĭ, atъt în чetъцile tȣrчesчĭ dȣпe malȣl stъng, kȣm шi în чele dȣпe malȣl dreпt.

Kъnd Vezirȣl se aratъ la пorцile Rȣшчiȣkȣlȣĭ, Beĭlerbeiŭ al Rȣmeliĭ Xasan-пaшa. întra în triȣmf kȣ чinчĭ sȣte пrizonerĭ Romъnĭ, kȣ trofee d'intro bъtъlie în kontra lȣĭ Mixaĭ. Terxat пaшa, o datъ чe ajȣnse aiчĭ, înчeпȣ a faчe пreпaraцiȣnĭ пentrȣ treчerea Dȣnъriĭ a ostirilor sale.

Resbelȣl kȣ Ȣngaria se sȣsпendase. Sȣltanȣl Mexmet ardea de nerъbdare sъ sȣпȣe Пrinчiпatele. El vъzȣ kȣ dȣrere kъ trekȣse timп mȣlt шi marele Vezir Terxat-пaшa înkъ nȣ trekȣse Dȣnъrea. Atribȣi aчeasta la nekaпaчitatea Vezirȣlȣĭ, kiemъ пe Sinan-пaшa, îĭ esпȣne temerile шi dȣrerea sa de învingerile lȣĭ Mixaĭ, îl nȣmesчe mare Vezir, шi îl însъrчineazъ sъ komande armata sa чea mare kontra lȣĭ Mixaĭ. kȣ ordinȣl de a redȣчe цerile în Пaшalikȣrĭ, iar пe Mixaĭ viŭ saŭ mort, sъ-l adȣkъ la пiчoarele sale.

Aчest Sinan-пaшa avȣsese nisчe învingerĭ strъlȣчite la Tȣnis, în Arabia, în Пersia, Afrika, Georgia шi Ȣngaria*) aчeste învingerĭ îĭ fъkȣrъ reпȣtaцiea de чel maĭ strъlȣчit Kъпitan al Imпeriȣlȣĭ. El însȣшĭ se îngъmfase de aчeste în-

*) Hammer I. II.

www.dacoromanica.ro

vingerĭ, jsrъ пe Alax пii garantъ ks kaпsl sъŭ kъ va ssпsne Romъni.*) Afarъ de armata nsmeroasъ чe se afla пe malsl Dsnъrii ks Terxat-пaшa, Sinan-пaшa, пъrъsind Konstantinoпoli lsъ ks sine sn mare korп de armatъ, шi stendardsl чel sъnt kare se skoate nsmaĭ atsnчĭ kъnd Imпerisl este în пerikol. El treks ks oшtirea пrin strъmtoarea de la Чialikavan, se îndreптъ kъtrъ Rsшчisk de snde kъta sъ treakъ Dsnъrea la Gisrgiŭ. Terxat-пaшa disпsse a se aшeza sn пod пe Dsnъre, пe чinчĭ sste de vase. Aчest пod mergea kъtre inssla пe kare se afla kastelsl Sъnts George, oksпat de Tsrчĭ. Toatъ armata lsĭ Sinan-пaшa se komпsnea de o sstъ opt-zeчĭ miĭ oamenĭ, ks kondsktoriĭ bagajelor**) avea ks dъnssl шaпte galere пentrs ka sъ пoarte пrovizisnĭ, artileriĭ: ele întraserъ пrin Marea Neagrъ în Dsnъre шi veniserъ la Rsшчisk.

Tot de o datъ Xansl lsъ ordin ka sъ între ks Tъtariĭ пrin Moldova; alte zeчe galere пlekarъ din Marea-Neagrъ sъ între în Dsnъre шi sъ se srчe la Rsшчisk.

Mixaĭ lsъnd sчire desпre aste пreпaraцiĭ, lsъ toate mъssrile de aпarare în sntrs цъriĭ. El însчiinцъ пe Sigismond Battori sъ vie în aпъrare, dsпъ koпrinderea legъtsrilor чe avea ks dъnssl. Aчeastъ sчire gъsi пe Battori în mijloksl sъrbъrilor чe se darъ în Transilvania ks okaziea nsпцiĭ sale ks Maria Kristina Arxidsчesa de Asstria, la kare Mixaĭ ks maĭ mslцĭ bo-

*) Valter.
**) Hammer.

www.dacoromanica.ro

erĭ Romъnĭ шi Domnsl Moldoviĭ eraŭ invitaцĭ. Mixaĭ trimisese în loksĭ пe Stroe Bsʒesks шi Radв Kalofiresks ks darsrĭ пreцioase, пeпsтъnd sъ lase цara într'sn moment atъt de kritik.

Şчirea чe merse la Battori despre пlansl de atak al Tsrчilor, tsrbsrъ bsksria sъrbъtorilor. Îndatъ el trimise пe jsna sa mireasъ la Gerla. Пe de altъ пarte trimise kъrцi la Impъratsl Rodolf II vestindв'ĭ kъ Tsrчiĭ aŭ sъ ataчe Пrinчiпatele, de snde vor treчe în Transilvania, шi de akolo în Sngaria snde vor esekвta пlansl lor de konksistъ; îl rsgъ, în nsmele intereselor statelor kreшtine sъ-ĭ trimiцъ ajstor; tot d'odatъ doĭ oamenĭ armaцĭ snsl kъlare, шi altsl пe jos, цiind în mъnъ o sabie msiatъ ks sînge, smblaŭ prin цarъ kemъnd пoпorsl sъ alerge la arme kontra пъgъnilor.*)

Mixaĭ se пreпarъ sъ se aпere aшteптъnd ajstorsl de la Battori. Aчesta dete ordin la o пarte din armata sa, sъ se пreпare a treчe în Valaxia. Domnsl trimise familia sa ks toate averile de kare пstea disпsne, la Xermanstadt în Transilvania. Aпoĭ пъrъsi Bsksreшti ks oпt miĭ de soldaцĭ, шi se dsse sъ-шĭ psie tabъra пe drsmsl Gisrgisлsĭ la satsl Mъgsrelile. Aiчĭ Mixaĭ adsnъ kaпitaniĭ oшtirilor sale, sъ desbatъ asspra mъssrelor strategiчe.

— Starea noastrъ este destsl de anevoioasъ, zise Mixaĭ kaпilor de oшtire. Ka sъ întimпinъm intrarea în цarъ a Tsrчilor, katъ sъ avem mslte oшtirĭ ka sъ aпъrъm xotarele пe tot lsngsl Ds—

*) A. Bechet histoire du Cardinal Martinensius. p. 234.

www.dacoromanica.ro

пъгії de la Mexadia пънъ la Galaцї. Щirile din ѕrmъ че am sînt kъ o mare чeatъ de Тѕrчї ѕmblъ sъ treakъ Dѕnъrea пe la Nikoпoli шi alte пъгцї; Xanѕl kѕ patrѕzeчї miї de Тъtarї a kѕпrins цinѕtѕrile Moldoviї, toate aчestea пe kъnd Sinan паша veni la Giѕrgiѕ. Nѕ sпѕiѕ aчestea ka sъ abat bъrbъцia voastrъ; din потrivъ, vъ kѕnosk, щiѕ kъ пe kъt stavilile vor fi maї пѕterniчe пe atъt sѕfletele voastre se vor mъri în faцъ kѕ пerikolѕl. Am dovezї desпre aчeasta: dar nѕ пoчiѕ askѕnde пerikolѕl чe este. Vom strъnge пe aчest пѕnt toatъ ostirea, saѕ vom îmпъrцi-o пe maї mѕlte пѕntѕrї пe kъile Тѕrчilor? Iatъ чe avem a desbate шi a xotъri.

Radѕ Bѕzeskѕ fѕse de пъrere kъ avantagiѕl чel maї mare al ѕneї ostirї este a fi konчentratъ. iar nѕ resiпitъ; kъ Sinan Паша пoate sъ soseaskъ înainte de tѕrчiї de la Nikoпoli шi de Xanѕl Тъtarilor: kъ lovind шi fъrъmînd ostirea lѕї Sinan, чeї alцiї niчї vor maї veni la lѕпtъ.

— Чeia чe ziчї, obiektъ Xorvat ѕnѕl din kъпitanii Transilvanї, este o regѕlъ în meseria resboiѕlѕї; dar astъ ѕna datъ, nѕ пѕtem lъsa toate пъrцile цъrії esпѕse tѕrчilor. Тѕrчiї de la Rѕшчiѕk шi tъtariї пot sъ пe loveaskъ пe la spate; nѕ vъz niчї ѕn kѕvînt ka sъ пъstrъm toatъ ostirea aiчї, asteпtînd пe Sinan kare пoate sъ întъrzie. Dar чeia чe mъ faчe maї mѕlt a fi de altъ пъrere este kъ armata Transilvanъ katъ sъ soseaskъ îndatъ шi sъ mъreaskъ kornѕl nostrѕ de aiчї, fъrъ a maї avea nevoie de чetele чe lĕam trimite aiѕrea.“

www.dacoromanica.ro

Astfel vorbi Xorvat.

Mixaĭ чe era asemenea sigȣr desпre venirea ostiriĭ Transilvane, aпrobъ aчeastъ пъrere kare se пriimi de чeĭ maĭ mȣlцĭ kъпitanĭ.

Se deчise dar a se oпri oпt miĭ de ostaшĭ sȣb komanda lȣĭ Mixaĭ, шi чeĭ alцĭ sъ se trimiцъ în diverse пȣntȣrĭ.

Sinan ajȣnse la Rȣшчiȣk, пȣse sъ kontinȣe podȣl înчeпȣt de Terxat, пe kare sъ-шĭ treakъ în Valaxia чeĭ 180,000 ostaшĭ. Eĭ lȣkrarъ zioa шi noaпtea. Sinan în пersoanъ asista la konstrȣirea podȣlȣĭ шi desvъlea o aktivitate streinъ vъrstiĭ sale înnaintate. Kaпȣl aчestȣĭ pod era пrotegiat de kastelȣl Sf. George din insolъ шi de maĭ mȣlte galere armate kȣ tȣnȣrĭ.

Ostirea lȣĭ Mixaĭ înчerkъ sъ întъmпine konstrȣirea podȣlȣĭ. пrin arȣnkъrĭ de bombe dȣпe malȣl stъng al Dȣnъriĭ, lȣkrarea însъ, înaintъ kȣ toate пerderile чe înчerkarъ tȣrчiĭ. Tȣrчiĭ kъtarъ sъ se aпere, trimiцînd o mare чeatъ de ostaшĭ, kare sъ aпȣчe пe romъnĭ пe la sпate, шi kare trekȣrъ rîȣl пe vase.

Ostirea lȣĭ Mixaĭ se retrase sпre Bȣkȣresчĭ. Nȣmaĭ rъmъnea Domnȣlȣĭ de kъt sъ gъseaskъ o poziцiȣne avantagioasъ, ka sъ-шĭ aшeze tabъra, шi sъ asteпte пe inemiчĭ.

Între Bȣkȣresчĭ шi Giȣrgiȣ treчe ȣn lanц de dealȣrĭ în пoalele kъrȣia kȣrge o aпъ чe se kiamъ Neajlovȣl, linъ шi tinoasъ. aчeastъ aпъ vara se strъnge. se îngȣstъ пe patȣl erbos шi mlъstinos, шi пare adormitъ пe tesaȣriĭ sъĭ de tinъ din

www.dacoromanica.ro

kare rъsare trestie ші пlвte. Malвrile sînt înkвnвnate kв пъdъrї stвfoase.

La o depъrtare de kъteva ore de la Kanitalъ, era satвl Kъlвgъrenii, în aчest lok, riвl treчe пe o vale maї latъ ші aпele sale чe se varsъ ші se retrag în libertate în lъtвrї, fak o distanцъ de пъmînt moчirloasъ. Пe aчest lak se afla вn пod de lemn lвng inkъпвit de kъte o шose de пъmînt.

Aiчї Mixaї aшeza tabъra sa; aiчї el deчise sъ respingъ пвterile ottomane saв sъ treakъ înainte пe korпвl sъв mort.

Niчї вn semn, niчї вn monвment, niчї o sвvenire nв se vede în aчest lok! Daka romъnii esistъ înkъ ka naцiвne ші se bвkвrъ astъzї de drentвrї, пoate kъ o sînt datorї aчestiї lвпte memorabile! Romъnii aв вitat пъпъ ші sвvenirea lвї, ші gвvernele lor din timпiї trekвцї, esпresiвnї demne ale eпoчilor de kъdere, de korвпцie, de ignoranцъ ші de laшitate, refвzarъ sъ ridiчe вn monвment! Ele refвzarъ kъчї fвrъ пrea miчї ka sъ inцeleagъ o ideie atъt de sвblimъ.

Ostirea Ottomanъ era de doъ-spre-zeчe orї maї nвmeroasъ de kъt a romъnilor. Dar romъnii aveaв doъ avantage asвпra tвrчilor: poziцiвnea ші geniвl kъпitanвlвї lor.

La aчeastъ lвпtъ se aflaв ші romъnї Moldovenї, kв kъпitanвl lor.

www.dacoromanica.ro

Intrigĭ turcescĭ şi unguregscĭ.

Mixaĭ asteпta kȣ neodixnъ sosirea armateĭ Transilvane kȣ Battori, eĭ nȣ veneaŭ înkъ шi Sinan înainta kътrъ Kълȣgъrenĭ kȣ toate пȣterile sale disпonibile.

Mixaĭ îшĭ fъчea mȣлцime de înkinȣirĭ asȣпra ачesteĭ întъrzierĭ. El înчепȣ sъ bъпȣiaskъ sinчeritatea lȣĭ Bat·ori. Aчest пrinчiпe invidios kȣnosчea пoziцiea lȣĭ Mixaĭ la Kълȣgъrenĭ. El ar fi dorit ka tȣrчiĭ sъ invingъ пe ачest Eroŭ, ka sъ vazъ trȣfia sa ȣmilitъ шi sъ vie în ȣrmъ sъ reпare пerderea ka astfel toatъ gloria armelor sъ fie пe seama sa, astfel nȣ se grъbi sъ vie reпede.

În ostirea lȣĭ Mixaĭ se afla Romъnĭ шi Transilvanĭ kare înчепȣserъ sъ kȣgete în alt fel de kът komandantele lor. Kъцĭ va boerĭ romъnĭ dintre kaпiĭ ostiriĭ eraŭ înцeleшĭ în sekret kȣ tȣrчiĭ; шi între kare Dan Visterȣl шi Mirosla Logofъtȣl, se пȣserъ sъ fakъ пroпagandъ kъпitanilor romъnĭ kъ ideia Domnȣlȣĭ de a se bate kȣ Sinan пaшa, era nebȣnie, kъчĭ nȣ va пȣtea invinge шi vor fi toцĭ fъrъmaцĭ.

La o kъrчiȣmъ alъtȣratъ de tabъrъ, se dȣчeaŭ în toate serele kъпitanii. Aiчĭ boeriĭ trъdъtori întîlneaŭ пe agenцiĭ însъrчinaцĭ kȣ koresпondinцe. Tot akolo, agenцiĭ lȣĭ Battori adȣчeaŭ instrȣkцiȣnĭ kъпitanilor sъĭ, пe kare Mixaĭ nȣ trebȣia sъ le kȣnoaskъ. Albert Kirali devenise amikȣl lȣĭ Mixaĭ. Xorvat era instrȣmentȣl lȣĭ Battori, шi toate intrigile se ȣrzeaŭ пrint'rînsȣl, ast-

www.dacoromanica.ro

fel vedem înkъ la înчепutul resbelului de independinцъ пе ачест Xorvat refuzînd de a lua парте la o lovire kontra Turчilor, шi în relaцiunĭ rele ku Mixaĭ; în timпul luntiĭ de la Kъlugъrenĭ, el refuzъ înkъ odatъ sъ lase пъdurea unde era aшezat шi sъ vie la ordinele luĭ Mixaĭ.

Într'o searъ doĭ oamenĭ, ku o manierъ suspektъ se într'oduserъ la kъrчiumъ. Un al treilea, desлipindusse de la tabъrъ, se îndreптъ kъtrъ ачest lok. Eĭ se апропierъ, se salutarъ шi мontirъ îmпreunъ.

— Battori, zise unul din чeĭ doĭ, dupъ чe se înцeleserъ, voesчe sъ înчeaпъ bataia пъпъ a nu sosi armata noastrъ Valakul ачela katъ sъ fie umilit, шi lupta ачeasta îl va umili îndestul. Atunчĭ Battori va veni sъ-l skape, kът пentru tine, Xorvate, te veĭ цine maĭ la o парte шi veĭ menagia soldaцiĭ.

— Katъ de ado la ачeastъ voinцъ шi пe Albert Kirali! zise чel d'al doilea.

— Пeste пutinцъ! rъspunse Xorvat, dar mъ voiŭ sili a faчe astfel înkъt el însuшĭ sъ împingъ la luptъ. Este de temut kъ boeriĭ romъnĭ între kare Dan Visterul, шi Mirosle Logofъtul, чe цin ku Turчiĭ, sъ nu împingъ пe Mixaĭ a se împъka ku Turчiĭ.

— Ar fi rъŭ ачeasta, rъspunserъ чeĭ doĭ oamenĭ, vezĭ de fъ sъ nu se întîmple lukrul ачela.

Atunчĭ kъte treĭ пъrъsirъ ачest lok.

Xorvat se duse sъ gъseaskъ пe Albert Kirali шi sъ-l îndemne a împinge la bъtaie sub ku-

www.dacoromanica.ro

vînt kъ Tъtarii noate sъ vie sъ'i anuчe ne la snate.

În aчelaшĭ timn la kortul luĭ Visterul Dan, se îndrentъ nrin întunerek un om în kostum de ostaш romъn, ajungъnd la uшa kortuluĭ, se uitъ în toate nъrцile sъ vazъ dakъ nu'l nrivesчe nimenĭ. Dunъ aчeasta intrъ sub kort.

— Bine aĭ venit, Stolniчe N. . . . zise Visterul Dan vъzind ne aчest om. Dar kum aĭ nutut veni nънъ aiчĭ?

— Ku vorbele чe mi le-aĭ dat, orĭ unde le am zis, m'aŭ lъsat sъ trek nesunъrat.

— Чe veste ne aduчĭ?

— Mъne Sinan naшa are sъ vъ loveaskъ. Mixnea Vodъ s'a nrins ku kanul kъ voĭ veцĭ treчe mъne în ordia turчeaskъ ku toцĭ ostaшiĭ voştri . . . saŭ vъ veцĭ retrage înanoĭ . . .

— Vorbesчe maĭ înчet, zise Visterul Dan, nuind urekia la uшa kortuluĭ.

— Sinan a nriimit sъ dea чeĭ doъ zeчĭ de miĭ de galbenĭ, desnre kare a fost vorbъ . . baniĭ sînt denumĭ la Mixnea Vodъ. Dar noĭ nutem fi sigurĭ kъ veцĭ nъrъsi ne Mixaĭ?

— Stolniчe . . . . . maĭ este întrebare? nu mъ kunosчĭ? nu lukrъm înnreunъ nentru aчeasta de чinчĭ snre zeчe lunĭ?

— Aшa este, noчiŭ duчe vorba de sigur?

— Noцĭ.

Zikъnd aчeste vorbe, stolnikul N. . . . eшi, anoĭ se nerdu nrin întunerekul nonцiĭ.

Visterul Dan trimise sъ keme ne Logofъtul Miroslа.

www.dacoromanica.ro

— Кsm vom фаче? întreba Vistersl Dan пе Logofъtsl Mirosla, съ фачем пе Mixaĭ a чере ertare de la Visirsl шi a întoarче armele în потriva sngsrilor?

— Dar ts uiцi, îĭ ръспsнsе чел alt къ Mixaĭ Vodъ нs maĭ поate съ ръмъie Domn шi къ alt Domn este în tabъra tsрчeaskъ?

— Ачela поate съ astепte . . ertarea че s'ar фаче lsĭ Mixaĭ, нs'l va skъпa de skoatere, шi viaца lsĭ înkъ нs ашĭ asigsra-o. Asfel este гъндsl пашiĭ . . .

— Ns mъ împotrivesk . . . Съ încerкъm maĭ пе srmъ în sfat.

— Съ încerkъm, нsmaĭ съ te цiĭ de vorbъ. Daka нs vom isbsti, sчiĭ че не ръмъне a фаче....

— A 'пе trage înapoĭ orĭ a treче la tsрчĭ.

Sn ofiчer întrъ ssb kort.

— M. S. Vodъ te kiamъ la sfat! zise aчesta.

— Съ mergem, Vistere Dan, zise snsl din boerĭ.

— Sînt gata, respsнse чел alt, шi skslъndsse, plekaръ amîndoĭ kътrъ kortsl snde se цinea konsilisl.

În kapsl sнeĭ mese шedea Mixaĭ, în dreaпta шi în stъnga lsĭ se aflaš kъpitaniĭ sъĭ între kare Radв Bszesks, Kalofiresks, Farkaшš, Bansl Manta, Bansl Mixalчea, Preda Bszesks, Stirbesks, Vistersl Dan, Logofъtsl Mirosla, Albert Kirali, Mixaĭ Xorvat, Xatmansl Moldoviĭ шi alцiĭ.

Xorvat ia ksvîntsl, espsне temerea че are съ нs-ĭ kalчe ostirea Xanslsĭ, шi ziче къ ar trebsi съ ia Mixaĭ iniцiativa de a lovi пе Tsрчĭ.

www.dacoromanica.ro

Logofъtыl Mirosla, se onыne, ши ziчe kъ sъ nы se fakъ lыkrыrile maĭ înainte de timn, kъчĭ el e sigыr kъ armata lыĭ Battori are sъ soseaskъ îndatъ, ши kъ de nы va sosi la timn, krede kъ nы va maĭ veni, kъчĭ atыnчĭ se va vedea kъ Battori ши a kъlkat vorba, ши kъ la astfel de kaz, romъniĭ ne maĭ fiind legaцĭ de Battori. ar trebыi sъ fakъ naчe kы Sinan.

La aчeste vorbe Albert Kirali, om kы inimъ ши kыtezъtor, se skoalъ ши ziчe: „aчeasta nы se noate! Ŭngыrыl moare, dar nы fыge de bъtaie! Daka tы estĭ frikos. dыte de aiчĭ ши te înkinъ!“

Visterыl Dan, îĭ rъsnыnde astfel:

„D-ta estĭ kare îmningĭ la bъtaie kы karakterыl чe aĭ . . . Dar nы te gъndesчĭ kъ шaĭ-snrezeчe miĭ de oamenĭ чe avem nы not sta la o sыtъ ont zeчĭ de miĭ . . .

Aiчĭ întыrnîndыse la Mixaĭ, ыrmъ:

„Doamne! Aчest om în чe se semeцesчe? Чeĭ doъ miĭ de ыngыrenĭ aĭ lor, kъt de vitejĭ ar fi, nы not sъ fakъ nimik kы Tыrчiĭ . . . aчest om nыmaĭ vorbъ de semeцie are. ши nы lыkreazъ dыnъ înцelenчiыne, чi merge orbeste, ши kы nebыnia lыi vrea sъ ne niarzъ ши ne noi!“*)

La aчeste vorbe Mixaĭ îndrenteazъ vorbe de mыstrare Visterыlыĭ Dan, adыkъndы'ĭ aminte kъ nы este frыmos a vorbi asfel ыныĭ oasnete nentrы kare ar trebыi sъ aibъ maĭ mыltъ noliteцъ.

Konsiliыl se terminъ nrin deчisiыnea de a se bate, Mixaĭ trebыie sъ disnыie de nlanыl de resbel.

Чele doъ armate eraŭ aшezate ne чele doъ

*) Anonymus t. 68. pag. 143 Leg.

www.dacoromanica.ro

dealsrĭ fiind desпъrцite de rîš шi de o пъdsre din vale.

Sinan пашa че sчia de la boerĭ nsmъrsl ostiriĭ lsĭ Mixaĭ, se sĭta asspra aчestiĭ tabere ks mirare шi ziчea пaшilor чe'l înksnjsraš.

„Oare de aцĭ fi voĭ ks o armatъ atъt de mi„kъ ka a lsĭ Mixaĭ; aцĭ ksteza sъ staцĭ înaintea „sпeĭ ostirĭ atъt de nsmerose ka чeia чe am eš?

Пaшiĭ kare ns înцelegeaš simцsl aчestor întrebъrĭ, шi dedaцĭ ks respektsl orb kъtrъ vezirsl lor, ръsпsndeaš kъ ns!

Чeía чe fъчea sъ ssrizъ bъtrînsl Sinan шi sъ le zikъ: krez!

La 18 Asgsst 1595, de dimineaцъ, Sinan Пaшa, se deчise a înчepe ataksl: singsrsl lskrs de kare se temea, era sъ ns soseaskъ armata Transilvanъ, пentrs kare, fъrъ sъ maĭ aштепte ajsngerea Tъtarilor, dete ordin ka 12 miĭ eniчerĭ sъ mear gъ sъ okspe пъdsrea din vale, шi se deskizъ asfel kale armateĭ чeĭ marĭ. Dintr'sn vъrf de deal Tsrчiĭ îndrepteazъ zeчe tspsrĭ asspra taberiĭ romъne.

În tabъra krestinъ înkъ se fъks oare kare miшkare. Romъniĭ giчirъ intenцisnele lsĭ Sinan. Mixaĭ dete sчire ostaшilor kъ a sosit zioa de bъtaie. El strъnse пe чeĭ maĭ de frspte kъpitanĭ, шi iĭ invitъ împresnъ ks toatъ armata sъ se roage пentrs învingerea inemiчilor. Atsпчĭ în faцa ostiriĭ, Mixaĭ îngensnke, rъdikъ mъnile kъtre чer шi se rsgъ. Toцĭ soldaцiĭ fъksrъ asemenea. Dsпъ aчeasta, el se îndreptъ kъtrъ ostaшĭ шi le zise asfel: „ostaшiĭ meĭ! zioa aчeasta este mare, kъчĭ

www.dacoromanica.ro

„lsuta noastrъ este din ачelea че va trъi d'anъ-
„rsrea în adsчerea aminte a srmaшilor! sînt si-
„gsr kъ o sъ învingem... нerderea ns mъ tsr-
„bsrъ, îmĭ adsk aminte de vitejia че arъtarъці în
„doъ-zeчĭ de bъtъlii. шi gъsesk assigsrarea kъ
„ns vom rъmъnea rsшinaцĭ. Tsrчiĭ de шi sînt
„maĭ nsmeroшĭ; dar чea maĭ mare нarte dintrъn-
„шiĭ este ostire de adsnъtsrъ, fъrъ dsxsl de rîn-
„dsialъ шi de sснsnere la kънeteni. Afarъ de
„ачeasta eĭ sînt însнъimîntaцĭ de msltele нerderĭ
„че aŭ avst înнotriva voastrъ; нe lъngъ aчeste
„avem înkъ sn ajsns înнotriva tsrчilor:loksl de
„lsнtъ, нe kare msлцimea se faчe ns nsmaĭ нe-
„folositoare, dar înkъ sn mijlok de greстate нen-
„trs dînшiĭ. Teменцivъ de a vъ нrъda! Tsrчiĭ s-
„чid нe чeĭ нrinшĭ, eĭ vor fi krszĭ kъtre aчeia че
„'ĭ-aŭ învins în atъtea lsнte. De vom fi învinшĭ
„astъ datъ, amar are sъ fie de цarъ, femeile шi
„koнii vostri vor treчe ssb sabia tsrчilor! цъrile
„se vor faчe нaшaliksrĭ, religia noastrъ va нeri
„шi nsmele nostrs se va vesteji. Tsrчiĭ нrin ar-
„me niчĭ odatъ ns ar fi нstst sъ ne învingъ, eĭ
„ne-aŭ ssнss нrin intrigĭ în kare aŭ kъzst boeriĭ
„чeĭ rъĭ. Noĭ sîntem чea d'întъĭ gsardъ a kre-
„stinъtъцiĭ, шi katъ sъ ne faчem datoria; нsterile
„krestine ne ajstъ. Daka vom învinge, toatъ ls-
„mea va mъri nsmele nostrs шi цara va fъrъ-
„ma lanцsrile sale. De vom învinge, kъstigsl va
„fi îndoit, цara va skънa шi de jsgsl Tsrчilor
„шi de jsgsl veчinilor че ar ksteza sъ ne maĭ
„smileaskъ: noĭ ne batem astъzĭ fъrъ ajstor strein,
„шi toatъ lasda va fi a noastrъ."

www.dacoromanica.ro

Ȣn entȣsiasm sȣblim înчinse inima soldaцilor! înșȣші boerii enimiчi lȣi Mixaі, simцirъ ȣn moment aчest fok divin arzînd inimile lor.

O singȣrъ strigare se aȣzi în toatъ armata, „sъ mergem la lȣптъ!“ Mixaі profitъnd de aчest entȣsiasm, dete ordin sъ sȣne în trompete, пe ȣrmъ rîndȣі ka опт miі de romъnі sъ treakъ podȣl шi sъ ataчe пe Tȣrчі. El se пȣse în frȣntea lor, îndatъ чe trekȣrъ aчest pod. Domnȣl пe ȣn kal ager, kȣ sabia skoasъ, se arȣnkъ asȣпra tȣrчilor kȣ fȣrie. Patrȣ чete sȣb patrȣ пашї Satȣrgi Maxomed, Xaider, Xȣsein шi Mȣstafa, se împotrivesk kȣ tъrie fȣrii lor, dar lovirea este atъt de repede, kъt tȣrчii sînt siliцi sъ se risipeaskъ шi romъnii ajȣnserъ la чele d'întъі kortȣrі ale taberii Ottomane. Чetele tȣrчeшчі din ȣrmъ se retraserъ kȣ spaіmъ, romъnii aȣ ajȣns пъпъ la ȣшa kortȣlȣі marelȣі vezir *) Sinan, desmetiчit de ameцeala чe kъzȣ пe toatъ ostirea sa, dete ordin la ȣn korп de 20,000 ieniчerі чe пъпъ aчi se aflaȣ în koada taberii, sъ vie sъ цie пeпт romъnilor. Aчestia se lȣптъ kȣ пȣtere, înчep sъ respingъ пe romъnі. Mixaі asteaптъ sъ vie Albert Kirali în ajȣtor, aчesta se afla în dosȣl ȣneі пъdȣrі kȣ soldaцiі sъі: kȣ dînsȣl se afla шi alte чete de цarъ kȣ kъці-va boerі. Atъt Kirali kъt шi aчestі boerі refȣzarъ sъ vie dȣпъ dînsȣl**). Anonimȣl Xebenesi ziчe kъ dakъ Kirali шi boerii ar fi цinȣt kȣ Mixaі, n'ar maі fi fost de lipsъ dȣпъ aчeasta sъ maі vie Battori kȣ ostirі streine

*) Anonymus Hevenes.
**) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

în царъ. Mixaĭ Xorvat, tot dѕпе ачеастъ kroni-kъ, nѕ ar fi lѕat парte la lѕпtъ. Ачеst kъпitan kѕ doъ miĭ de sъkѕĭ шi alцĭ ostaшĭ, a stat din dosѕl de пъdѕre desпre Bѕkѕresчĭ, ѕnde era Kirali kѕ boerii trъdъtori.

Mixaĭ aѕzind kъ ѕngѕriĭ шi boeriĭ l'aŭ trъdat, îшĭ пromise, de va învinge, sъ sпъпzѕre пe ачeĭ boerĭ miшeĭ.

Romъniĭ fѕrъ dar resпinшĭ kѕ ѕn пatrar de miliar înапoĭ шi пerdѕrъ artileria. Dar Mixaĭ nѕ se deskѕragiъ, kъteva sѕte de romъnĭ sosirъ în ajѕtorѕl челor ѕnt miĭ. Mixaĭ se arѕnkъ kѕ maĭ mare fѕrie asѕпra tѕrчilor, ostaшiĭ sъĭ reѕшirъ sъ апѕче înапoĭ doъ tѕпѕrĭ. Tѕrчiĭ îшĭ înпroasпъtarъ neînчetat ostirea, romъnii nѕ пot faчe tot astfel, obosesk шi se retrag înапoĭ. Ачeastъ lѕпtъ înчепѕse la rъsъritѕl soarelѕĭ шi akѕm soarele aпѕпea, шi lѕпta nѕ se terminase înkъ, în tot timпѕl ачesta kъпd tѕrчiĭ kъпd romъniĭ eraŭ învingъtorĭ*).

Апroaпe de апѕsѕl soarelѕĭ, ostirea romъпъ îmпovъratъ de пѕmъrѕl enimiчilor, lovitъ de artileria lor, obositъ de lѕпtъ nekѕrmatъ, lѕъ ordin a se retrage în regѕlъ, formîndѕse în figѕra ѕпѕĭ kolц ka sъ пresinte enimikѕlѕĭ fokѕrĭ îndoite, шi neînчetînd de a'ĭ faче rъŭ. Lokѕl че îшĭ aleserъ akѕm era maĭ avantagios, kъчĭ se aflaŭ апъraцĭ de пъdѕre, шi stъпъnĭ пe strimtoarea пe ѕnde Tѕrчiĭ eraŭ sъ treakъ.

Romъniĭ maĭ aŭ sпeranцъ de invingere, ѕna o пѕn în lѕпta че aŭ sъ maĭ fakъ la strîmtoare;

*) Arthur Thomas Sieur d'Ambry.

www.dacoromanica.ro

alta în ajsngerea snsĭ korn de ostire romъnъ чe astentaš sъ soseaskъ. Dar aчest korn de nedestri sosi-va oare la timn? Mixaĭ le-a fъkst aчire sъ vie înkъ de dimineaцъ. El se temea sъ ns fakъ шi aчestia ka Transilvanii.

Soarele era anroane de anss.

O strigare de bskşrie se aszi ne toatъ ostirea lsĭ Mixaĭ. Korusl astentat sosi în fine, Mixaĭ kъsta a nrofita de nresinцa lsĭ.

Sinan, vъzs retragerea Romъnilor ks bsksrie. El krezs kъ de aksm, ka sъ învingъ, ns-ĭ maĭ rъmъne de kъt s srmeze ne Romъnĭ. — Dete ordin ostirilor sъ treakъ nodsl. El se nsse în frsntea rezervii sale ka sъ loveaskъ ne Romъnĭ în faцъ ne kъnd Xasan Паша ks Mixnea Vodъ нъtrsndeaš nъdsrea ka sъ-ĭ ansчe ne la snate.

Dakъ Mixaĭ n'ar fi înцeles aчeastъ mişkare, totsl s'ar fi sfъrmit aiчĭ; dar el ns skъnъ nimik din vedere. Trimite kornsl чel de ksrъnd venit în faцa Tsrчilor ne snde venea Sinan-паша. Trimite doъ sste de kazaчĭ шi înkъ atъцí Ŭngsri ks kъnitansl Koчea ka sъ taie drsmsl lsi Xasan-Паша. Dete ordin sъ se aшeze чele dosъ tsnsrĭ чe le relsarъ de la Tsrчĭ, ne o noziцisne rъdikatъ, snre a fslgera Tsrчiĭ чe vor kъta sъ treakъ nodsl. Dsnъ aчeasta treчe în frsntea oшtirii; în aчest timn armata sa чe se ostenisъ în lsntъ. avs timn sъ se odixneaskъ. — Se dete soldaцilor nъne шi rakiš.

Mixaĭ se deчise sъ dea esemnls de bъrbъцie nrintr'o fantъ nrin kare îшĭ esnsnea vieaцa.

www.dacoromanica.ro

Smslge o seksre de la sn ostaш, se renede пe kalsl sъš assnra чeĭ dintъĭ kolsmnĭ otomane; sчide în toate simцsrile пe kъцĭ пoate sъ-ĭ atingъ. Vede пe Karaĭman Пaшa, se renede assпrъ-ĭ, îĭ taie kaпsl ks o singsrъ lovitsrъ, îĭ rъпesчe din mъпъ stindardsl чel sъпt; împrejsrsl lsĭ rъndsrile se înklinъ, se rъresk; dar o пloie de sъgeцĭ kade assпrъ-ĭ. El lovesчe în toate пъrцile; sчide înkъ kъцĭ-va kaпĭ ottomanĭ шi se întsrnъ la aĭ sъĭ, kare, srmъndsʼl, kъщtigaserъ o mare întindere de tъrъm. Toцĭ se mirarъ vъzind kъ ns este rъnit. Atsпчĭ fie-kare soldat Romъn fъks чeia чe fъks Domnsl lor; fie-kare ostaшš deveni sn eroš. Faчta lsĭ Mixaĭ înfiorъ пe Tsrчĭ. Sinan-пaшa el înssшĭ îl admirъ шi se deчisъ a faчe ka dînssl. Abia Sinan ks Ieniчeriĭ se arsnkъ пe aчest пod, шi se vъzs lovit în faцъ de oшtirea lsĭ Mixaĭ. În dos de mika чeatъ a lsĭ Koчea. În koastъ de чele dosъ tsnsrĭ a kъriĭ mitralie îĭ mъtsra, kъzînd în mslцimea Tsrчilor чe se îndeseaš sпre пod. În kъteva minste aripa dreaптъ a lor este fъrъmatъ. Ieniчeriĭ se lsптъ înkъ ks bъrbъцie; dar чele alte чete, fsgind grъmadъ însпъĭmъntatъ, ssrпъ aчeste zidsrĭ de viteжĭ, шi îĭ tъrъsk înaпoĭ. Aчeastъ mslцime katъ sъ treakъ пodsl înaпoĭ, шi se grъmъdeskš ks пerъndsealъ, se amestekъ, se îneakъ. Mslцĭ striviцĭ asfel se arsnkъ în aпъ, snde se ksfsndъ în tinъ шi mor akolo. Treĭ пaшĭ Xaĭder, Msstafa шi Xssein пerirъ în aчeastъ tinъ. Marele Vezir Sinan el înssшi, fsse tъrit, trъntit dsпe kal, kъlkat în piчoare înkъt îшĭ rsп-

www.dacoromanica.ro

se чeĭ doĭ dinцĭ чe maĭ avea. De aчi fѕse a-rѕnkat în apa Neajlovѕlѕĭ, de ѕnde îl retrase afarъ ѕn Spaxiѕ̆ anѕme Xasan, kare de atѕnчĭ se zise *Baltagiѕl.**)

Sчirea se respъndi între Tѕrчĭ kъ Vezirѕl a perit, aчeasta adѕse шi maĭ mare konfѕsie. Tѕrчiĭ înчep a se risipi. Xasan-paшa kѕ Mix-nea vodъ, aflъnd aчeastъ sчire, se întѕrnъ la ta-bъrъ.

Mixaĭ se arъtъ Tѕrчilor kѕ sabia mѕiatъ în sъnge, pe kalѕl sъѕ̆ plin de spѕme, ѕчigъnd în toate пъrцile pe kalea sa; eĭ krezѕrъ sъ vazъ pe îngerѕl morцiĭ Azrael. Vede pe Xasan paшa, aleargъ la dъnsѕl, îl kiamъ în lѕptъ, dakъ este viteaz; dar aчesta fѕgea inspъĭmъntat*) se dѕ-se шi se askѕnse în pъdѕre de ѕnde nѕ eшi de kъt în ziѕa viitoare. Noaptea veni шi pѕse ѕn termin aчesteĭ krѕde tъierĭ asѕpra Tѕrчilor.

Romъniĭ nѕ maĭ avѕrъ nevoe de retragere metodikъ. Tѕrчiĭ eraѕ̆ în fѕgъ: eĭ se întѕrnarъ sъrind шi kъntъnd spre tabъra lor înkъrkaцĭ de przъzĭ marĭ. Tѕnѕrile perdѕte toate le lѕarъ îna-poĭ, lѕarъ stindardѕl verde al profetѕlѕĭ; zeчe miĭ de Tѕrчĭ zъчeaѕ̆ pe kъmpѕl de resbel.**) Podѕl era akoperit de kadavrele Tѕrчilor шi rîѕl roшit de sъngele lor.

Dakъ Ѕngѕriĭ ar fi askѕltat de Mixaĭ, lѕpta s'ar fi sfъrшit aiчĭ.

*) Hammer.

**) Stavrinos.

www.dacoromanica.ro

Dupe bătae.

Mixaĭ îndatъ чe se retrase în kortȣl seȣ̆, adȣnъ konsiliȣl de rъsboĭ.

Maĭ mȣlцĭ Tȣrчĭ kъzȣrъ în mъnile Romъnilor, între aчestĭ prinшĭ, era ȣn Tȣrk kъrȣea Mixaĭ, în lȣntele de la Dȣnъre îĭ dъrȣise viaцa . . Aчesta чerȣ sъ vazъ pe Mixaĭ. Aчestea raportъndȣse lȣĭ Mixaĭ, Domnȣl dete ordin sъ i'l adȣkъ sȣb kort.

Prinsȣl se presintъ. Mixaĭ îl rekȣnoskȣ.

Aчesta spȣse kъ Tȣrчiĭ aȣ̆ o sȣtъ opt zeчĭ miĭ de oamenĭ, шi kъ planȣl lor este sъ treakъ peste Romъnĭ la Bȣkȣresчĭ.

— Dar voĭ kъцĭ sъnteцĭ? întrebъ Tȣrkȣl.

— Шaĭ-spre-zeчe miĭ, respȣnse Domnȣl.

— Шaĭ-spre-zeчe miĭ!, zise aчesta. De ar fi sчiȣt Tȣrчiĭ astъzĭ aчeasta, v'ar fi fъrъmat nȣmaĭ kȣ kaiĭ lor!

— Sinan paшa a sчiȣt, zise Mixaĭ, prin oamenii sъĭ чe eraȣ̆ lъngъ mine.

Mixaĭ îĭ promite libertatea.

Dȣpъ aчestea întȣrnъndȣse kъtrъ boeriĭ kare nȣ voirъ sъ vie la kemarea чe li se fъkȣse.

— Ȣnde sînt, întrebъ Mixaĭ.

— Dan Visterȣl шi Mirosla Logofъtȣl toatъ ziȣa aȣ stat askȣnшĭ în pъdȣre, pe kъnd чeĭaltъ oшtire îшĭ varsa sîngele pentrȣ skъparea цъriĭ шi a legiĭ.

Aчestĭ oamenĭ meritъ sъ se spъnzȣre! *)

*) Anonymus Hevenis.

www.dacoromanica.ro

Кънitanii] amiчï aï Domnвlвï se rвgarъ въ nв se fakъ aчeasta într'вn momentatъt de kritik.

Mixaï iï ertъ.

Dвnъ aчeasta se dosbъtв dakъ trebвe въ вrmeze lвnta a doвa zi saв въ se retragъ. Mixaï era de nъrere въ se batъ. Amiчiï въï чe înцъleserъ reвa voinцъ a Вngвrilor ші kare se temea de vre o trъdare din nartea вnor boerï, înkredinцarъ нe Mixaï kъ ar fi maï bine въ se retragъ.

Mixaï, temъndвse el însвшï de trъdare, konsimцi la nъrerea kъnitanilor.

Asfel dete ordin, înainte de a se faчe ziвъ, ostaшiï въï въ nъrъseaskъ aчest lok.

La 14 Aвgвst de kв noanтe; Romînii nlekarъ ші se dвserъ kъtre riвl Argeшвl, de вndevenirъ; în ziвa de Sъnta Maria mare nornirъ la satвl Ingъresчï, aiчï se odixnirъ treï zile. În aчest tımn Transilvanii, fвgind din tabarъ. se dвserъ ші nrъdarъ Bвkвresчi чe nв era maï denarte de tabъrъ de kъt de o milъ, zikъnd la toцï kъ maï bîne въ ia eï aчeste nrade dekъt Tвrчiï kare se îndrentaв kъtrъ Kanitalъ.

De la Ingъresчï, Mixaï se dвse kъtre mвnцï, fiind kъ Sinan-naшa îl вrma renede kв toate nвterile sale.

Sinan paşa dupe bătae.

Trвfia Vezirвlвï se вmilise; rвшinea de a fi resnins d'o mъnъ de oamenï kв atъta nerdere, înegвrъ sвfletвl във. Kъtre aчestea sneranцa de

www.dacoromanica.ro

anшĭ rъsbȣna vine sъ înnaчe пe aчest bъtrъn ostaш kȣ viaцa lȣĭ.

Tȣrчiĭ arȣnkarъ kȣlпa пerderei aчesteĭ lȣnte asȣпra lȣĭ Sinan, шi aчesta asȣпra ostaшilor пrekȣm se întъmпlъ de kъte orĭ se пierde bъtъlia. Intrigile lȣĭ Mixnea kȣ boeriĭ dȣпe lъngъ Mixaĭ nȣ reȣшirъ. Sinan kiemъ пe aчest Mixnea lъngъ sine, îndatъ чe se întȣrnъ la kort.

Bъtrъnȣl Vezir шedea пe o sofa kȣ пiчoarele înkrȣчiшate sȣb dъnsȣl, шi fȣma dintr'o nargielea. Din kъnd în kъnd îшĭ пiпъea kȣ mъna diversele пъrцĭ ale korпȣlȣĭ sъȣ lovite în kъzъtȣrile чe înчerkase.

Mixnea пъrȣ înaintea lȣĭ, kȣ mъnile la пeпt шi înklinat пînъ spre пъmînt.

— Чe aĭ fъkȣt kȣ vorbele tale, giaȣre! пaremise kъ eшчĭ bȣn nȣmaĭ de minчiȣnĭ. 'Mĭ-aĭ zis kъ dȣпъ înцelegerea чe aĭ kȣ boeriĭ, пe kare 'ĭ-am kȣmпъrat kȣ doъ-zeчĭ miĭ de galbenĭ, Mixaĭ era sъ чearъ ertare шi sъ se închine. Чiȣdatъ ertare 'шĭ чerȣ! orĭ пe mine tȣ m'aĭ înшelat, orĭ пe tine boeriĭ te aȣ miнцit.

— Strъlȣчite Vezire, rъsпȣnse Mixnea, eȣ nȣ te am înшelat; boeriĭ aȣ fъkȣt tot ka aчest Mixaĭ sъ se închine; dar el nȣ a voit. Atȣnчĭ чeĭ kъшtigaцĭ de noĭ nȣ aȣ voit sъ meargъ la bъtъlie kȣ ostaшiĭ lor.

— Nȣ e destȣl aчesta .. skrie boerilor sъ treakъ la noĭ kȣ ostaшiĭ lor.

Nȣ aпȣkъ sъ zikъ чele din ȣrmъ vorbe шi o detȣnare teribilъ resȣnъ пe toatъ tabъra. Чerȣl se înflъkъrъ шi miĭ de sъgeцĭ de lȣminъ

www.dacoromanica.ro

se înъlцarъ în спачiŏ. Sinan se skшlъ din пat repede. El krezŏ kъ Mixaĭ aŏ kъzшt în mijlokшl taberiĭ.

Kъtre ачestea aflъ kaшza ачesteĭ detшnъrĭ. Ŏn Romъn че kъzшse prins la Tшrчĭ, krezindшse destinat sъ moarъ, se dечise ka чel пшцin, mшrind, sъ шчigъ пе шчigъtoriĭ sъĭ. El reшшi a пшne fok erbъriĭ Eniчerilor. Aчeasta sъri în aer, шчigъnd mшlцime de oamenĭ. Tшrчiĭ krezшrъ kъ a sosit inemiчiĭ, шi somnoroшĭ înkъ, o lшarъ de fшgъ înaпoĭ. *)

A doшъ zi sosi шчire kъ Romъniĭ 'шĭ-aŏ rъdikat tabъra. Tшrчiĭ o aшzirъ kш bшkшrie пeaшtentatъ. Sinan-пaшa fшse atъt de mшlцшmit de o retragere kare-ĭ deskidea kalea kъtre kaпitalъ înkъt dete ordin sъ nш шrmъreaskъ nimenĭ пe Mixaĭ.

La 17 oшtirea Romъnъ ajшnse la Tъrgoviшte, шnde se odixni kъte-va zile, шi aпoĭ пlekъ пe Dъmboviцъ sпre чetatea lшĭ Negrш-Vodъ шnde stъtш oпt zile, шrmatъ de lokшitoriĭ din Tъrgoviшte шi Bшkшresчĭ че se retrъgeaŏ sпre mшnцĭ de frika Tшrчilor. Mixaĭ пlekъ шi de la чetatea lшĭ Negrш шi se dшse la satшl Stoenesчĭ în mшnцĭ шnde aшezъ tabera шi fъkш fortifikaцiĭ.

Oшtirea sa însъ se înпшцinъ, kъчĭ soldaцiĭ desertarъ, dшпe пroпaganda boerilor vъndшцĭ, пe de altъ пarte, korпшl de ostaшĭ Moldovenĭ пlekase în Moldova, fiind kemaцĭ kъчĭ Eremia Movilъ întrase în цarъ kш Пoloniĭ шi kъta sъ aпшче tronшl. Nш maĭ rъmъsese lшĭ Mixaĭ de kъt чeĭ

*) Hammer.

**) Valter.

www.dacoromanica.ro

ont miĭ de soldaцiĭ kredinчioшĭ aĭ sъĭ kȣ kare înчenȣse resbelȣl la Kъlȣgъrenĭ.

Sinan-пaшa trimise oшtire nȣmeroasъ dȣпe Mixaĭ. Aчeastъ oшtire se aшezъ în пroniere. Mixaĭ nȣ voi sъ se пȣnчe în bъtae generalъ kȣ dъnsȣl; dar nȣ înчetъ aĭ lovi în пarte; aĭ тъe kъile de komȣnikaцia, aĭ kantȣra пrovizиȣnile; de mȣlte orĭ el afla чete de Tȣrчĭ desпъrцite de tabъrъ; le atrъgea în lokȣrĭ nekȣnoskȣte шi le тъea. Aчeastъ lȣntъ цinȣ пъnъ la sosirea lȣĭ Sigismond Battori.

La 6 Seпtemv. Sigismond Battori eшisъ din Beligradȣl Transilvanieĭ, însoчit de gȣarda sa de doъ miĭ пedestri шi alцĭ atъцea kъlъrĭ. Îĭ trebȣi treĭ-zeчĭ de zile пъnъ sъ formeze armata sa. Komisiĭ Baltazar Bogate; Benedikt Minчenti, Korniшȣ fȣrъ trimiшiĭ între Sъkȣĭ ka sъ-ĭ keme la arme. Aчestiea refȣsarъ de a lȣa armele în mъnъ înainte de a li se da пrivilegele lor rъпite. Aчeste пrivilege se deterъ.

Battori se dȣse la Feȣtпxalom, lъngъ Kronstadt ȣnde toate пȣterile sale kъtaȣ sъ se adȣпe. Aiчĭ gъsi 24.000 de Sъkȣĭ din kare 9200 arkȣbȣsierĭ; 13,000 alцiĭ aĭ nobililor; 300 kazaчĭ armaцĭ k'o пȣшkъ шi ȣn пistol, sȣb Ion Veĭxer, 800 lъпчierĭ, 1,200 arkȣbȣsierĭ sȣb Stefan Barчeĭ; 1.000 пedestri învestiцĭ în negrȣ kȣ keltȣiala lokȣitorilor din Kronstadt, 1000 în albastrȣ aĭ lokȣitorilor din Xermanstadt, 1000 în verde aĭ Mediaшilor шi 1000 în roшȣ aĭ Bistriцenilor.

Aчeastъ oшtire lȣa kalea Branȣlȣĭ ȣnde în-

www.dacoromanica.ro

тъlні пе Stefan Rъsvan Domnъl Moldoviї kъ 2400 пedestri, 800 kъlъrї, шi 22 tъnъrї.

Batori era voios kъчї aflase kъ nъ maї avea a se teme de Tъtarї. Avan-gъarda lor o fъrъmaserъ Moldovenii шi armata se întъrnase în пara lor kъчї Rъшiї шi Kazaчiї întraserъ sъ o пrade.

Aчeste oшtirї porniserъ пe mъnџї шi ajъnserъ la Rъkъr în Valaxiea. Aiчї Battori trekъ în revistъ oшtirile kare se ъrka la 52,000 de oamenї din kare 20,000 kъlъrї шi 32.000 пedestri, kъ 53 tъnъri*). Aiчї Battori aшteптъ 8 zile пъnъ чe veni ajъtorъl Imпeratorъlъї Rodolf II, aчest korп se komпъnea de 1600 Katafranџї sъb Albert Reiviчї шi 75 kavalerї trimiшї de Dъka de Toskana sъb Silvio Пikolomini. De aiчї Batori пlekъ шi se înпreъnъ la Stoinesчї kъ Mixaї, kare avea 8,000 de Romъnї шi 22 tъnъrї.

Doї skriitorї de Thou шi Sieur d'Ambry, пe sпъn kъ пe kъnd oшtirea kreшtinъ aшeza kortъrile la Stoinesчї, o akvilъ din чele maї marї, sbъrъ dъпe stъnka vъrfъl lъї Kraї шi se arъnkъ asъпra kortъlъї lъї Battori, ostaшiї o пrinserъ шi o dъserъ la tribъnalъl Пrinчinelъї. Toџї ostaшiї o пriivirъ ka ъn aъgъrъ. Чeї maї kъragioшї ъsпlikaъ kъ Akvila aratъ пe Sinan-пaшa kare are sъ kazъ în mъnile kreшtinilor; чeї maї frikoшї, ziчeaъ kъ Akvila este пe armele Imп. Germaniї шi a Romъnilor, шi aчesta aratъ kъ kreшtiniї aъ sъ kazъ.

Tabъra tъrkъ nъ era deпarte de чea kreшtinъ. Maї în toate zilele se fъчeaъ eskarmъшe, în

*) De Thou, S-r. d'Ambry. Engel. Tessler.

www.dacoromanica.ro

kare kreштinii eraŭ învingъtorĭ. Aчeste lъnte miчĭ, înkъragiarъ пe Transilvanii шi-ĭ fъkъrъ a se deda kъ resbelъl.

Dar Sinan-пaшa, temъndъse akъm serios de Kreштinĭ a kъror armatъ se mъrise, voi sъ se aпroпie de Dъnъre. El пlekъ kъ toatъ oштirea шi ajъnse la Tъrgoviштe.

Kъtre aчestea Sigismond Battori se aштeпta la o bъtaie generalъ. A doъa zi de la retragerea Tъrчilor, el se пreпarъ пentrъ o lъntъ mare, neшtiind însъ пentrъ пlekarea lъĭ Sinan. El dete ordin sъ sъne din tromпete ka toцĭ ostaшii sъ se aшeze sъb stindardele lor. Dъпъ aчeasta desпъrцi kavaleria în шapte korпъrĭ шi nъmi lokoteninte al sъŭ general пe kъmnatъl sъŭ Ștefan Boчikai Dъпe konsilileа чestъea шi ale Domnilor Romъnĭ, Battori aшezъ rъndъl bъtъliĭ ın kinъl ъrmъtor: Avan-garda se dete lъĭ Mixaĭ kъ 4000 lъnчierĭ aleшĭ. Arina dreaптъ se komпъnea de kъte-va miĭ kъlъrĭ, arina stъngъ de 5000 lъnчerĭ. La чentrъ întrъ infanteria шi Sekъiĭ armaцĭ kъ koase шĭ lъnчĭ. Dъпъ Sekъĭ veneaŭ kiъrasierĭ Germanĭ, ъrmaцĭ de artilerie. Dъпъ dînшi venea Batori kъ 12,000 kъlъrĭ шi kъ sъita armateĭ.

Armata пorni kъtre inemiчĭ. Mirarea aliaцilor fъse adînkъ vъzînd kъ Tъrчiĭ se retraserъ. Eĭ krezъrъ kъ Sinan-пaшa le întindea o kъrsъ, шi Battori dete ordin ostaшilor sъ treakъ ziъa în пoziцie de bъtae. Trimise în toate пъrцile goнaчĭ sъ afle ъrma inemiчilor.

Пe la mijlokъl noпцiĭ ъn korп de 4000 Tъrчĭ, пlekaцĭ de la tabera lor din ordinъl lъĭ Sinan sъ

www.dacoromanica.ro

прade ши se ѕчigъ пe ачeĭ din inemiчĭ чe vor întъlni rъsпъndiцĭ, se întѕrnarъ la lokѕl ѕnde sчieaѕ kъ se aflъ tabъra tѕrkъ, krezînd k'or s'o regъseaskъ akolo. Eĭ darъ neste tabъra kreштinъ. Aliaцiĭ înцъlegъnd, kъzѕrъ asѕпra lor kѕ fѕrie. Пe ѕniĭ iĭ ѕчiserъ, alцiĭ se пrinserъ шi пѕцinĭ пѕtѕrъ sъ skaпe пrin întѕnerek.

Dѕпъ aчeastъ lѕпtъ veni sчire aliaцilor kъ Sinan-паша se retrage kъtre Bѕkѕresчĭ kѕ repeziчiѕne. Nѕ maĭ rъmъne îndoealъ: retragerea lѕĭ Sinan-паша era o fѕgъ.

Se fъkѕ ѕn konsiliѕ ѕnde se пѕse kestiѕnea daka trebѕe sъ ѕrmeze пe Tѕrчĭ saѕ maĭ bine sъ ia чetatea Tъrgoviштiĭ în kare 4000 de Ieniчerĭ se fortifikaserъ de kѕrînd.

Kînd toцĭ kъпitaniĭ fѕrъ adѕnaцĭ, Battori lѕъ vorba asfel:

„Sinan se retrage kѕ iѕцime kъtrъ Dѕпъre, în ѕrma sa însъ lasъ o garnisonъ în Tъrgoviште. Vom ѕrmъri пe inemiчiĭ în fѕga lor, orĭ vom kъta a lѕa maĭ 'nainte o чetate чe am lъsa okѕпatъ de Tѕrчĭ în ѕrma noastrъ?

Opiniile le fѕrъ diverse. Mixaĭ era dedat în lѕпtele sale kѕ Tѕrчiĭ, oпinia lѕĭ fѕse sъ goneaskъ пe inemiчiĭ шi sъ-ĭ sfъrame.

„Îndatъ чe v'om fъrъma armata lѕĭ Sinan, zi-
„se el, garnizona din Tъrgoviште se va închina
„noъ. Tѕrчiĭ nѕ пot trimite alt korп de oштire
„de kъt neste doъ шi treĭ lѕnĭ."

Dar Silvio Пikolomini, ѕnѕl din чeĭ maĭ severĭ observatorĭ aĭ arteĭ resbelѕlѕĭ, fѕse de пъrere kontrarie, esпѕind kъ ar fi пerikѕlos a se

www.dacoromanica.ro

esпȣne între oшtirea de garnizonъ шi armata чea mare.

Чeĭ maĭ mȣлцĭ generalĭ krestinĭ, nekȣnoskînd пe Tȣrчĭ de kъt пrin renȣmele lor чel vechiȣ, se ȣnirъ kȣ Пikolominĭ, шi aчeastъ oпiniȣne triȣmfъ. Assedierea Tъrgoviшti se deчise.*)

Пe la 15 Oktomv. armata kreшtinъ se aпropie de Tъrgoviшte, шi aшezъ tъbъra aiчĭ.

Kъtre aчestea Sinan-паша пъпъ a nȣ пъrъsi Tъrgoviшtea, lȣase шtire kъ Arxidȣчele Massimilian era sъ vie kȣ o armatъ nȣmeroasъ din Italia sъ se ȣneaskъ kȣ чeĭ алцĭ kreшtinĭ. Spaĭma il koprinse atъt înkъt din aчel moment deчise a lъsa în Tъrgoviшte o garnisoanъ шi el kȣ armata чea mare a se aпropia de Gîȣrgiȣ, ka sъ poatъ treчe Dȣnъrea la orĭ чe пeferiчire. Adȣnъ ȣn konsiliȣ de resbel. Spȣse kъ are ȣn пlan de пinȣne ka sъ aпȣчe шi sъ zdrobeaskъ пe geaȣrĭ; zise kъ пentrȣ aчeasta kъta sъ lase în Tъrgoviшte o garnisonъ kȣ Ali-паша Mexmet Beĭ, шi kъnd kreшtiniĭ vor asedia чetatea el va veni шi îi va trъsni пe la sпate.**) Dȣпe aчest konsiliȣ, lъsъ în чetate 4000 de Eniчerĭ aleшĭ; шi el kȣ armata чea mare пlekъ kъtrъ Bȣkȣresчĭ.

Tъrgoviшtea era bine fortifikatъ de Tȣrчĭ. Xasan-паша kъrȣia i se dase aчea пarte ka Sengiak, era komandantele sȣprem. Alianцiĭ fъkȣrъ шanцȣrĭ пrin mijlokȣl kъrora se aпropiarъ de

*) De Thou.
**) Georges Thomassi.

www.dacoromanica.ro

zidѕrile чetъџiĭ. Kъnd aчeste шanџѕrĭ fѕrъ terminate, Kreшtiniĭ aшezarъ bateriĭ în doѕъ пърџĭ шi înчeпѕrъ sъ-ĭ fѕlgere. Neferiчiџiĭ Romъnĭ чe lokѕeaŭ aчest lok kъtarъ sъ sѕfere atъt din пartea Tѕrчilor din ѕntrѕ kъt шi din пartea kreшtinilor чe-ĭ fѕlgeraŭ din afarъ. Пe aчel timп Tъrgoviшtea nѕmъra 50 miĭ lokѕitorĭ.

Domnѕl Moldoviĭ чe din starea de џigan ajѕnse la aчest rang, nѕ era om fъrъ oare kare talente шi kѕnoшtiinџe desпre arta de a faчe resbelѕl. El fѕse însъrчinat a asedia, kѕ Sъkѕi, partea de sѕs a чetъџiĭ, bъtъndѕ o kѕ zeчe tѕnѕrĭ. Mixaĭ шi Sigismond Batori kѕ doъ bateriĭ fiekare, se aшezarъ desпre rîŭ шi bъteaŭ zidѕl kastelѕlѕĭ.

În ziѕa d'întъĭ kreшtiniĭ înчerkarъ doъ mijloaчe, чe nѕ reѕшirъ. Eĭ kъtarъ ka sъ treakъ шanџѕrile kѕ lѕntri ka sъ ajѕngъ la чetate, шi fъrъ rъsпiѕшĭ. Sъkѕiĭ, armaџĭ kѕ torџe шi bѕsteni marĭ aпrinшĭ voirъ sъ пѕe fok zidѕrilor de lemn, dar fokѕl чe Tѕrчii arѕnkaŭ asѕпra kreшtinilor îĭ fъkѕ sъ renѕnџe la aчeastъ ideie.

În ziѕa viitoare deчise asaltѕl. Kreшtiniĭ ajѕnserъ sѕb zidѕrĭ; arѕnkarъ skъrĭ шi se ѕrkarъ пrintre fokѕl чe vъrsa asѕпrъle. Sekѕiĭ reѕшirъ sъ пѕie fok zidѕrilor de lemn. Tѕrчiĭ, vъzъnd aчestea, kaѕtarъ sъ skaпe пrin fѕgъ пe o пoartъ sekretъ. Kreшtiniĭ îĭ vъd, îĭ lase sъ iase kъt maĭ mѕlџĭ, aпoĭ se arѕnkъ asѕпra lor шi îĭ trek sѕb sabiĭ пe ѕniĭ, пrind пe alџii.

Dѕпe treĭ zile de asediŭ, la 6 Oktomv. kreш-

www.dacoromanica.ro

tinii întrarъ în чetate. Eĭ gъsirъ aiчĭ doъ tьnьrĭ marĭ чe arьnka bьlete de 56 livre, пatrьzeчĭ alte tьnьrĭ maĭ miчĭ шi пrovisiĭ пentrь treĭ anĭ.*)

Abia întrarъ în чetate шi ostaшiĭ adьserъ înaintea lьĭ Batori пe пaшĭ Asan, Ali шi Mexmet пe kare îĭ пrinserъ askьnшĭ în fьndьl kastelьlьĭ.

Tot de o datъ veni sчire kъ ьп korп de oшtire kreшtinъ trimisъ de Batori kь doъ zile înainte dьпъ ьп korп tьrk чe se îndreпta sпre Dьпъre kь 2000 пrisonerĭ шi tьrme mare de vite, a ajьns aчel korп la o strъmtoare, îl lovise kь bъrbъцie, îl sпъrsese, liberase пrisoneri шi lьase пrada.

Ali Paşa.

Пъnъ a nь пъrъsi aчeastъ чetate, aliaцiĭ adьnarъ konsiliь de resbel înaintea kъrьea adьse пe Ali Пaшa ka sъ afle de la dъnsьl oare kare sekrete desпre oшtirile lьĭ Şinan.

Ali, kь kaпьl înklinat, kь braцele în lanцьrĭ, пъrь în Adьnare. Era ьn om în etate de 30 de anĭ, ьn stat de mijlok, o fisionomie maĭ mьlt шireatъ de kъt esпresivъ.

Îndatъ чe sosi пrinsьl, Battori îl întrebъ:

Tь esчĭ Ali, ьnьl din komandanцiĭ gьrnisoaneĭ?

— Aшa este.

— Am sъ-цĭ fak oare kare întrebъrĭ. Daka

*) Valter.

www.dacoromanica.ro

îmĭ veĭ sпȣne adevърȣl, veĭ avea съ laȣzĭ пe kreштinĭ, пentrȣ пȣrtarea bȣnъ че vor avea kȣ tine; nȣ nȣmaĭ viaцa o veĭ avea, dar înkъ înkȣrъnd veĭ fi liber. Dakъ nȣ, voiȣ̆ fi nevoita te lъsa la asпrimea datinilor resbelȣlȣĭ. Asfel dar sпȣne че sчiĭ desпre пlanȣrile шi nȣmърȣl oшtiriĭ lȣĭ Sinan-пaшa?

— „Sinan пaшa avea kȣ sine treĭ-zeчĭ miĭ oamenĭ, fiind kъ îmĭ ръsпъndise armata пrin чetъцile цъriĭ. Пlanȣrile lȣĭ nȣ le kȣnosk, dar sчiȣ̆ kъ daka Xanȣl nȣ va veni kȣ Тътariĭ în ajȣtor, Sinan-пaшa va merge la Giȣrgiȣ ka съ treakъ Dȣnъrea, maĭ ales dakъ va aȣzi desпre lȣarea Тъrgoviшti.

— Dar tȣ kȣm aĭ kȣtezat съ te împotrivesчĭ kȣ atъt de пȣцinъ oшtire?

— Sinan-пaшa, пiekъnd, mъ fъkȣ съ krezȣ̆ kъ Eremia Movilъ va veni în ajȣtor kȣ 5000 ostaшĭ, шi afarъ de 10.000 че îmĭ va maĭ trimite el singȣr, se va întȣrna kȣ toatъ oшtirea ka съ vъ loveaskъ пe voĭ în timпȣl asedieĭ, el mъ înkredinцъ kъ oшtirea kreшtinъ nȣ era nȣmeroasъ . . M'a înшelat, negreшit; a voit съ fȣgъ, fъrъ съ fie ȣrmat de voĭ, шi ka съ vъ okȣпe 'mĭ-a lъsat съ aпър чetatea, lъsindȣmъ la o moarte sigȣrъ. Katъ съ sчiцĭ kъ aчest om mъ ȣresче, шi de aiчĭ 'ĭ-a venit gъndȣl съ fakъ чeia че a fъkȣt: Sinan-пaшa a fost inemikȣl пъrintelȣĭ meȣ̆ Mexmet kare a servit kȣ mare onoare treĭ Пadiшaxĭ, a kъtat съ verse asȣпra fiȣlȣĭ ȣra че voia съ verse asȣпra пъrintelȣĭ.

www.dacoromanica.ro

Dвпъ aчeste vorbe Ali пroпвse sъ se ръsкsmпere кв o sвтъ de miĭ taleri de авr. Пroпвnerea кв fв пriimitъ; îl triimisъ кв Beĭlerbeiв Karamaniĭ шi alцiĭ пrinшĭ în temniцъ, în Transilvania кв o gвardъ.

Konsiliвl lвъ în bъgare de seamъ zisele lвĭ Ali.

Kъtre aчestea, vorbele lвĭ Ali se adeverirъ пrin вчirile adвse de sпionĭ.

Aliaцiĭ deчiserъ sъ вrmъreaskъ пe Tвrчĭ шi sъ-ĭ komбatъ.

Goana.

Sinan-пaшa aflъ lвarea Tъrgoviшtiĭ. Aчeastъ вчire îl determinъ sъ treakъ Dвnъrea. Înkъrkъ tвnвrile în карь, шi кв toatъ armata sa se repezi kъtre Giвrgiв. Fвga fвse repede шi fъrъ niчĭ вn ordin, în вrma lor satele se skimbarъ în чenвшъ; în fвgъ, Tвrчiĭ пerdвrъ tвnвrĭ, kъmile, bagage, пrovisiĭ. La пodвrĭ шi la strъmtorĭ, se grъbeaв a treчe кв atъta repejвne, kъt se grъmъdeaв, se striveaв, se вчideaв вniĭ пe alцiĭ: krezъnd kъ inemiчiĭ sвnt la sпatele lor. Sosirъ la Giвrgiв în mare перъndвialъ. Пlekъnd din Bвkвresчĭ. Tвrчiĭ, Sinan dase ordin sъ se пвie fok oraшвlвĭ. Forteрeцa de la Radв-vodъ o minъ кв iarbъ шi lъsъ oamenĭ кв ordin sъ se пвe fokвl ka sъ sarъ în aer kъnd kreшtiniĭ vor veni sъ o ia. Dar kreшtiniĭ trekъnd lъngъ Bвkвresчĭ fъrъ sъ se oпreaskъ, чetъцвea sъri în aer, fъrъ sъ striчe пe nimenĭ.

www.dacoromanica.ro

Arderea satelor пе kalea Tȣrчilor, fъkȣ пе aliaцĭ sъ ia altъ kale maĭ lȣngъ sпre Giȣrgiȣ, чeia чe fъkȣ sъ întȣrzie oare-kȣm. La Argeш gъsirъ пodȣl întreg.

Kъnd ajȣnserъ апroaпe de Giȣrgiȣ, aflarъ kъ bъtrъпȣl Vezir trekȣse Dȣпъrea kȣ o mikъ пarte din oштirea sa; dar чeĭ alцĭ kȣпrinшĭ, kȣ пrovisiȣпĭ, kȣ пrade de tot felȣl, kȣ arme eraȣ înkъ dinkoaчe.

Mixaĭ пorпesчe kȣ oпt miĭ de Romъпĭ sъ angageze пe Tȣrчĭ la lȣпtъ пъпъ va sosi toatъ oш tirea. Чea d'intîiȣ întъlпire fȣse o чeatъ de Otomaпĭ чe dȣчea ъisчe tȣrme. Mixaĭ îĭ loveсчe, îĭ taie, îĭ 'пrinde, le ia пrъzile, ajȣnge la Giȣrgiȣ, dъ faцъ kȣ Tȣrчiĭ.

În kȣrsȣl aчestiĭ oпere am vorbit desпre kastelȣl чe okȣпaserъ Tȣrчiĭ în mika iпsolъ St. George în Dȣпъre lъngъ Giȣrgiȣ, шi пe ȣnde treчea пodȣl ka sъ se odixneaskъ пe iпsoa шaпaпȣlȣĭ maĭ deпarte, aпoĭ d akolo se dȣчea пe чel alt mal. O пarte din ostire trekȣse în Bȣlgaria altъ пarte era în iпsola чea mare; o пarte iar în iпsola St. George, шi înkъ o пarte пe пod шi пe malȣl de la Giȣrgiȣ.

Bătaia la Giurgiŭ.

O mъsȣrъ de lъkomie a gȣvernȣlȣĭ tȣrk, fȣse neferiчitъ пeпtrȣ ottomaпĭ. Tȣrчiĭ lȣaserъ din цarъ mȣlцime de пrъzĭ шi robĭ, se deчise a se

*) De Thou.
Sieur D'Ambry.

www.dacoromanica.ro

lъa taksъ o sъmъ oare kare пentrъ fie kare rob, шi ъna la чinчĭ din toate чele-alte пrъzĭ. Se пъseгъ insпektorĭ la пod sъ ia aчeastъ taksъ de la Tъrчiĭ чe treчeaъ. Aчeastъ taksъ fъkъ ka ostirea sъ întъrzie kъ treчerea.

Mixaĭ kъzъ ka ъn fъlger asъпra Tъrчilor шi vitelor. Tъrчiĭ se înspъimîntarъ, шi se repezirъ пe пod ka sъ skaпe. Dar podъl eraъ înkъrkat de kare, de vite, kare iĭ împiedika de a fъgi rePede. Mixaĭ îndreptъ artileria; mъlцime de karъ fъrъ fъrъmate, vite ъчise, tъrчi sъ mъчelъrirъ fъrъ pietate. Strigъtele de spaimъ se înъlцaъ la чer.

Nъmaĭ venirea noпцiĭ пъtъ sъ-ĭ protege. Sinan пъrъsi noaпtea kastelъl St. George шi trekъ dinkolo пe пod *).

La kaпъl podъlъĭ spre mal, Tъrчiĭ, ka sъ aпere podъl kontra kavaleriĭ, пъse maĭ mъlte kare ъnele lъngъ altele. În zioa viitoare Battori dete ordin ъnъĭ korп de infanterie sъ kъrъцe lokъl, tъind aчele obstakole. Tъrчiĭ din partele lъkraserъ toatъ noaпtea sъ fakъ kale пe пod. Dar podъl nъ se пъtъ kъrъцi kъ totъl, a doъ zi arъnkarъ în apъ o parte din tъпъrĭ, kare kъ provisiъnĭ, vite; însъшĭ ъnii din eĭ se arъnkarъ în apъ. Artileria lъĭ Mixaĭ, ъrmînd korпъl de infanterie, se aшezъ într'o poziцiъne aproaпe шi înчepъ a lovi în pod. Podъl trosneшe, se krapъ, se sparge, karele se fъrъmъ, vitele ъчise kad пe korпъrile lovite ale tъrчilor, чe se grъmъdesk пe пod saъ

*) Hammer.
**) Hammer. Sieur d'Ambry.

www.dacoromanica.ro

kad în Dsnъre. Чeĭ maĭ mslцĭ ks rsnerea nodslsĭ se konfsndъ în anъ de viĭ шi se înek. Kanalsl se smnle de kornsrĭ fъrъ viaцъ; anele lsĭ roшirъ de sъnge.

Mslцime de tsrчĭ rъniцĭ, nlsteaŭ iчĭ шi kolo, rъknind ks dsrere: aman!

Kornsl Akinцilor чe fsse doĭ sekolĭ sпaima nonolilor krestinĭ nere ks totsl.*)

Tsrчiĭ kare ansmkaserъ sъ treakъ în insslа чea mare, venirъ în ajstorsl fraцilor lor, îndrentînd tsnsrile kъtrъ krestinĭ, dar fъrъ niчĭ sn sсчes. Krestiniĭ anskarъ doъ galere tsrчe dsne Dsnъre. Tsrчiĭ nerdsrъ шante snre zeчe miĭ oamenĭ.**) Artileria, msniцisnele, bagajele, armele smoare; stindardele; шase miĭ kare ks nrъzĭ.

Tsrчiĭ aveaŭ ks dînшiĭ 3000 sngsrĭ шi romъnĭ nrinшĭ, în timnsl lsnteĭ, aчeştĭ nrinшĭ, rsnserъ katenele lor, anskarъ arme, шi ajstarъ ne krestinĭ ka sъ fъrame ne enemiчĭ.

Miron Kostin lasdъ bravsra Romъnilor din Moldova. Eĭ onrirъ o mare чeatъ din tsrчĭ шi o mъчelъrirъ.

În zioa srmъtoare kъtarъ sъ konrinzъ шi al doilea nod ssb foksl artileriĭ ottomane. Era o mare lasdъ nentrs aчeia kare ar fi kъtezat sъ se arsnчe чeĭ din tъĭ ne nod. Aчeastъ onoare reveni romъnilor, doъ stindarde de nedestri sъ renezirъ aiчĭ.

Tsrчiĭ, vъzind kъ ks tsnsrile ns not faчe ni-

*) Hammer.
**) De Thou. Sicur d'Ambry. Sacy.

www.dacoromanica.ro

mik, se пsserъ sъ taie kaпsl пodslsĭ sпre пartea lor. Battori dete ordin la alte чete sъ srmeze пe romъпĭ; dar sпgsriĭ пs kstezarъ, de temere sъ пs se afle între ostirea lsĭ Sinan шi tsпsrile din kastel чe ar fi lъsat dsпъ dînшiĭ, шi romъпiĭ чeĭ ksragioшĭ, nevъzindsse ajstaцĭ, fsrъ nevoiцĭ a se întsrna.

Noaпtea krestiniĭ o treksrъ ssb arme, de temere sъ пs fie atakaцĭ de tsrчĭ чe ar veni пe vase în kastelsl St. George, sпde rъmъseserъ 800 de tsrчĭ ka sъ l aпere din zidsrile lsĭ. Battori dete ordin a doъ zi 25 Oktombre sъ batъ kastelsl ks tsпsrile чe lsaserъ de la enimiчi la Tъrgoviste. Tsпsrile fъkъnd o sпъrtsrъ în zidsrĭ, o чeatъ de infanterie sпgsrъ, se arsnkъ пrin aчea sпъrtsrъ în пerъbdarea sa; dar se vъzs respinsъ, lъsind 200 morцĭ шi msлцĭ rъпiцĭ.*) Tsrчiĭ se aпъrarъ ks ksragisl disпeraпцiĭ; dar iarba se terminъ шi atsпчĭ se aпъraŭ ks bolovanĭ de пiatrъ**).

Пrin mijloчirea пodslsĭ, eĭ пriimirъ iarbъ de la чeĭ alцĭ tsrчĭ шi пstsrъ a se maĭ aпъra doъ zile.

Пikolomini înчerkъ sъ пsie fok пodslsĭ, trimise o чeatъ de artileristĭ sъ fakъ aчeasta; dar пs resшi шi пerds msлцime de oamenĭ. Battori deчise a strika пodsl ks tsпsrile, aчeasta resшi. De aiчĭ îndreптъ toatъ artileria sпre kastel, kanonada fsse teribilъ. Ea пrodsse maĭ msлte sпъrtsrĭ; se dete ordin sпgsrilor sъ între in kastel;

*) G. Thomasi.
**) Sicur d'Ambry.

www.dacoromanica.ro

dar eĭ adȣkѫndȣ'шĭ aminte de чeia чe se întѫmплase maĭ n'ainte чelor чe se ȣrkarѫ aчi, refȣsarѫ. Пikolomini, aȣzind aчest refȣz, trage sabia шi însoцit de kavalerii sѫĭ se arȣnkѫ пe o sпѫrtȣrѫ, alцĭ soldaцĭ îl ȣrmarѫ atȣnчi. Tȣrчii, vѫzînd kѫ nȣ maĭ пot цine, fѫkȣrѫ semn kѫ vor sѫ se пredea, dar ȣngȣrii, deчiserѫ sѫ rѫsbȣne пe soчii lor morцĭ. Se reпed kȣ rѫknete fȣrioase în kastel, înпingѫnd пe Italienĭ înainte asȣпra fokȣlȣĭ Tȣrчilor. Ȣngȣrii ȣчiserѫ пe enimiчĭ fѫrѫ пietate. Kѫцĭ nȣ пerirѫ, se înkiserѫ într'ȣn tȣrn; dar шi aiчi fȣrѫ ajȣnшĭ шi ȣчiшĭ de ȣngȣrĭ. O galerѫ se înekѫ atȣnчĭ шi alta se пrinse de krestinĭ.

Tȣrчii lѫsarѫ пeste tot în mѫna aлiaцilor 70 tȣnȣrĭ; de la пlekarea lȣĭ Sinan din Tѫrgoviste шi пѫnѫ în aчea zi Tȣrчiĭ пerdȣserѫ maĭ mȣlt de 25 miĭ oamenĭ *).

Sinan пe чel alt mal al Dȣnѫrii, пlѫngînd soarta armatiĭ sale, aпȣkѫ kȣ rȣшine kalea Konstantinoпolii.

Kastelȣl se sȣrпѫ. Battori, lѫsind armata sa lȣĭ Boчikaĭ, ka sѫ vie înчet, пlekѫ înainte шi Mixaĭ îl însoчi пѫnѫ la Gergiцa, ȣnde dȣпѫ kѫteva zile ajȣnse armata sa, akolo dete чinчĭ miĭ de oamenĭ Domnȣlȣĭ Moldovii, ka sѫ goneaskѫ пe Ieremia Movilѫ шi sѫ-l restabileze пe dînsȣl.

Noĭ lupte.

Dȣпѫ aчeastѫ lȣntѫ, Mixaĭ se temea ka tȣrчiĭ de la Nikoпoli шi de la Vidin sѫ nȣ treakѫ

*) Sicur d'Ambry.

www.dacoromanica.ro

съ пръde în царъ. El voi съ goneaskъ пе Тsрчї din ачеste doъ четъцї. Asfel dete ordin Хatmansлsї Ѕdrea съ ia sn korп de romъnї se konпrinzъ Nikoпoli, шi лsї Farkaш съ ia Vidinsl.

Ѕdrea îndatъ че treче Dsnъrea, съ lovi ks ostirile лsї Afis Пашa, апroape de четate. Bataia fsse krsdъ; dar Romъnii învinserъ шi assediarъ четatea, atsnчї se arътъ шi Mixaї akolo. Tot într'sn timп, Farkaш întra în Vidin ka konkerinte. Nikoпoli kъzsse în пsterea romъnilor. Mixaї че пs шtia înkъ despre лsarea Vidinsлsї, se dsse într'akolo шi aflъ четatea лsatъ. Aiчї Bslgarii veniръ съ i se înkine reksnoskъndз-i de kaп al lor*) în ачeastъ лsпtъ se лsъ roabъ femeia лsї Mixaiѕ-oglв, ks o fetiцъ шi sn koпil пе kare îї reskзmпъrъ foarte skзmп**).

De aiчї Mixaї se întsrnъ în царъ, шi treks iarna în Тъrgoviste.

Diversele лsпte че romъnii avsrъ ks Тsрчii, dînd ачestiї църї neatъrnarea, o arsnkarъ tot d'odatъ într'o stare de miserie: чele maї msлte sate eraѕ arse saѕ пъръsite de loksitorї, попsлaцisnea, se mikшorase în nsmър din kassa resbelsлsї; kъmпsrile neksltivate, kъzsserъ în paraginъ, liпsa de bskate înчепsse съ se simцъ în toatъ цаra.

Mixaї adsse loksitorї din Bslgaria шi îї aшezъ prin satele църiї, fъks înkъ съ se koboare de la msnцї o parte de попsлaцisne че se grъmъdise într'akolo. Adsse din Transilvania grъne de seminцъ шi vite че le înпърцi пе la loksitorї.

*) Visterul Stavrinos.
**) Valter.

www.dacoromanica.ro

Orашele шi satele începurъ sъ rъsarъ пe rsinele челor vekĭ, kъmпiile sъ înbrъkarъ ks xolde aurite; vitele se înmslцirъ. Atsnчĭ fie-чine începs sъ se bskure de bine-faчerile пeatъrпъrii.

Sчirea desпre пerderea armateĭ lsĭ Sinan пaшa, se asziт la Konstantinoпoli ks dsrere шi teroare. Sinan пaшa fs destitsat din vizirat шi esilat la Malgara. Msfti чe цinea ks o înkъпъцъnare sъlbatekъ a пerde пe Mixaĭ шi a se skimba цara în пaшalik, пrezintъ ssltansluĭ o ieremiadъ asupra пerdereĭ armateĭ, komпssъ de Ali-Чelebi. Ssltansl dete ordin sъ se fakъ rsgъчsnĭ psbliчe în пiaцa *kailor*, шeiksl Mxiiшedin. de la St. Sofia kъtъ a rъdika moralsl пoпorsluĭ пrin versete din koran шi пrin tradiцisnele пrofetsluĭ*).

Tsrчiĭ ns kstezarъ sъ întreпrinzъ sn alt resbel kontra lsĭ Mixaĭ; ks toate aчestea ns renunцarъ sъ пearzъ ssпremaцia lor asupra цъriĭ, чeia чe ns пstsrъ sъ aïbъ пrin arme, kъtarъ sъ-o kaпete пrin intrigĭ. Prinчiпatele eraŭ пentrs tsrчĭ sn sorginte de bogъцie. Konstantinoпoli пriimea viaцa sa de la aчeste цъrĭ, tot felsl de vite, grъne, brъnzeturĭ, sntsrĭ, mĭere îĭ veneaŭ de aчi, пe пreцsrĭ jsmъtate шi de maĭ mslte orĭ în пrъzĭ.

Maxomed III sчia kъ пe kъt Mixaĭ va fi sпrijinit de Germanĭ saŭ de Transilvanĭ, ks greŭ va пstea sъ-l învingъ. Asfel aчeste legъtsrĭ kъtъ sъ le fъrame maĭ nainte de toate. Dete ordin lsĭ Beilerbeĭ de la Pesta sъ пroпsie lsĭ Rodolf II, kъrsia i se va faчe nisчe konчesisnĭ favorabile, sъ rsпъ orĭ чe legъtsrъ ks Mixaĭ шi sъ-l konsi-

*) Hammer.

www.dacoromanica.ro

dere ka un rebel al Порцiї. Rodolf arunkъ aчeste пропосiцiї пeдемпe. Alergъ la alte mijloaчe, пe de o парte Sultanul trimisъ în Valaxia un aga turk ka sъ întъrite пe чeї пemulцumiцi шi sъ-ї skoale kontra luї Mixaї, пe de altъ парte dete ordin тъtariilor de la Перekon sъ între în Valaxia sъ sпrijine пartida boerilor чe era sъ se revolte în favorul Порцiї ottomane; de altъ пarte iar trimise un чeaушї la Sigismond Battori прin kare пропuse aчestuї прinчiпe a nu i se maї чere niчї un alt tribut do kъt nisчe vase de argint чe se da maї 'nainte la trimiterea tributuluї. пentru kare Sultanul se îndatora se anesseze Valaxia Transilvaniї, dakъ însъ Battori va konsimцi a înturna armele sale kontra luї Mixaї. шi a se retrage din alianцa imпeratuluї Rodolf II.

Battori fъku пarte desпre aчeste пропoziцiї, luї Rodolf, aчest din urmъ se grъbi a reînoi traktatul de alianцъ între îmпъraцiї Germaniї шi прinчiпiї Transilvaniї. Duпъ aчeasta, Battori, esпedia denutatul Порцiї, ku rъsпuns kъ el Battori nu se va desliпi niчї odatъ de alianцa krestinilor.

Noї intrigї în ţéră.

Daka Turчiї, în lungele lunte ku romъniї, nu ar fi întrebuinцat de kъt пuterea armelor, niчї odatъ nu ar fi învins aчest пoпol. Este o armъ maї teribilъ de kъt tunurile — intriga askunsъ, шi daka un пoпol are neferiчirea sъ înkizъ în sinuї oamenї susчeпtibilї de korunцie, aчel пo-

www.dacoromanica.ro

nȣl este ɪerdȣt. Aчeastъ din ȣrmъ armъ a sȣɪȣs ɪe romъɪï: fiï чeï rъï aï aчestiï ɥъrï 'ï a fъkȣt soarta sa dȣreroasъ.

Aga чe Maxomed III trimise în ɥarъ sъ revolteze ɪe boeriï чeï rъï, gъsi maï mȣlɥï din aчeste fiinɥe miserabile. El le îmɪъrtъшi ɪlanȣl sъȣ шi ɪromitea la toɥï чele maï strъlȣчite rekomɪense.

Xrizea vornikȣl; fiȣl sъȣ; Logofъtȣl Dȣmitrȣ шi alɥiï, lȣarъ iniɥiativa a faчe ɪroɪagandъ шi a esekȣta ɪlanȣl. Agenɥiï lor se trimiserъ ɪrin ɥarъ kȣ ɪroɪaganda, feriчirea ɥъriï чe Mixaï nȣ ɪȣtea sъ fakъ era marele шi ɪatrioteчele kȣvinte чe ɪȣneaȣ înainte ka sъ nobileze mъrшъvia ɪlanȣlȣï lor, шi sъ amъgeaskъ oameniï simɪli шi kredȣlï. În toate ɪъrɥile ɥъriï se aȣzirъ ɪlъngerï kontra lȣï Mixaï, kъ a robit ɥara Ȣngȣrilor: kъ din kaȣza intrigilor Ɥaniï, faчe resboie kare strikъ ɥara; kъ are de gînd sъ fakъ ɪe romъnï ɪaɪistaшï шi mȣlte altele. Чeï mȣlɥï krezȣrъ aчeste ȣneltirï, înчeɪȣrъ sъ vazъ ɪe Mixaï ka ȣn enimik al ɪatrieï, шi aчeste ideï, aчeastъ ȣrъ xrъnitъ neînчetat de boerï, se kobori la ɪoɪol; se întinse.

Шese miï de Tъtarï шi treï miï Tȣrчï întrarъ din doъ ɪъrɥï în Valaxia.

Dar kȣ treï zile înainte de a intra streiniï în ɥarъ, Mixaï deskoɪeri komɪlotȣl. Boeriï trъdъtorï se ɪrinserъ asȣɪra faɪteï de konsɪiraɥiȣne, toate xъrtiile lor kъzȣrъ în mъnile lȣï Mixaï.

Divanȣl jȣdekъ шi osîndi la moarte ɪe Xri-

www.dacoromanica.ro

zea Vornikȣl, пe Logofъtȣl Dȣmitrȣ maĭ пe ȣrmъ пe fiȣl Xriziĭ*) kare eraŭ чeĭ dintъĭ kaпĭ.

Eȣsekȣцiea se fъkȣ în пȣblik, kondamnaцiĭ пȣrtaŭ пe пeпt o пaпakidъ de lemn albъ пe kare era skris: *vîndȣцĭ Tȣrчilor.*

Пoпolȣl vъzȣ kȣ bȣkȣrie aчeastъ eseкȣцie. Чeĭ kare пъпъ aчi eraŭ kontra Domnȣlȣĭ шi îшĭ fъчeaŭ ȣn merit пatriotik sъ-l xȣleaskъ, astъ datъ xȣlea пe kondamnaцĭ шi ȣпrobaŭ aktȣl kondamnaцiȣniĭ.

Пatrȣ zile dȣпъ aчeasta, Mixaĭ trimise ȣn korп de ostire de treĭ miĭ пedestri шi treĭ sȣte kъlъrĭ kontra tȣrчilor шi tъtarilor. Aчest korп lovi пe inamiчĭ la Dȣпъre, îĭ sпarse, le lȣъ robĭ, tȣпȣrĭ, tot felȣl de arme, пrovisiȣnĭ. De aiчĭ avȣ sъ kombatъ înkъ ȣn korп de treĭ miĭ de tȣrчĭ, чe veneaŭ în ajȣtorȣl чelor învinшiĭ. Aчestia înkъ fȣrъ fъrъmaцĭ**).

Dȣпъ aчeste lȣпte Mixaĭ înчeпȣ a se întъri în ȣntrȣ. El însъ înцelese kъ Tȣrчiĭ aŭ sъ revie kontra lȣĭ, шi nȣ liчenцiъ ostirile. Пe de altъ пarte kъta sъ deпrinzъ пe soldaцĭ kȣ lȣпtele nekontenite.

La 1596 trimise пe Velitkȣ kȣ o чeatъ de ostaшĭ sъ пrade чetatea *Babadag* de la Dȣпъre. Ȣn alt korп sȣb komanda lȣĭ Farkaш trekȣ Dȣпъrea пe la Sdegla, ka sъ ia Vidinȣl чe kъzȣse din noȣ în пȣterea Tȣrчilor. Aчeste esпediцiĭ fȣrъ neferiчite. Velitkȣ dȣпъ чe se înkȣrkъ kȣ пrada de la Babadag, чerkъ a treчe Dȣпъrea în-

*) Valter.
**) Valter.

www.dacoromanica.ro

anoĭ, kъnd ȣn korn de ostirĭ ottomane. îl atakъ fъrъ veste la *lokȣl Komissȣlȣĭ*, lȣnta ginȣ treĭ zile, romъniĭ se bъtȣrъ bъrbъtesче; Velitkȣ kъzȣ mort kȣ sabia în mъnъ, ши romъniĭ se învinserъ. Farkaш, trekъnd printr'o пъdȣre, fъrъ чеа maĭ mikъ îngrijire, se vъzȣ înkonjȣrat de toate пъrgile de tȣrчĭ че eraȣ akolo askȣnшĭ. Din toate пъrgile o ploaie de gloange kъzȣ пe romъnĭ. Eĭ însъ se lȣntarъ kȣ inimъ, dar Tȣrчiĭ îĭ atakaȣ de dȣpe arborĭ. intrarъ în пъdȣre dȣpe dînшiĭ. Komanda deveni nefolositoare, lȣnta ginȣ mȣlt, dar tȣrчiĭ maĭ nȣmeroшĭ ши atakъnd de la adъпost, învinserъ. Aчestĭ vitejĭ se lȣntarъ пъnъ че perirъ: пȣginĭ пȣtȣrъ skъпa *).

În aчeastъ lȣntъ teribilъ kъzȣ ши viteazȣl Farkaшȣ, amikȣl lȣĭ Mixaĭ, ka ȣn martir al indepеndingiĭ patriĭ sale. Moartea aчestor doĭ generalĭ întristъ пe Mixaĭ; пe de altъ parte îĭ veni щire kъ skimbъtorȣl Battori voiesче a se deskъrka nȣ nȣmaĭ de Domniatȣl Transilvaniĭ dar însȣшĭ de pretengiele sale deшarte asȣpra Valaxiĭ ши Moldoviĭ, în favorȣl lȣĭ Rodolf II. Battori nȣ era atъt de potinte ka sъ fakъ пe Mixaĭ a se teme de rъȣl sъȣ, пe kъnd Rodolf II пȣtea serios sъ striveaskъ nagiȣnea romъnъ sȣb greȣtatoa protekgiȣniĭ sale. Spiritȣl de konkȣistъ че insȣfla politika popolilor krestinĭ, fȣse o mare stavilъ la ideia чоа mare de a respinge Tȣrчiĭ din Eȣropa. Aчeastъ neferiчitъ politikъ servi Tȣrчilor ши perikolъ aчeste state krestine invidioase ши miчĭ în kȣgetъrile lor. Ele fȣrъ kъ-

*) Fotino. t. 2. p. 429,

www.dacoromanica.ro

kъte odatъ atъt de rele пentrs romъnĭ în kъt fъkыrъ sъ se sĭte barbaria mssslmanъ!

Mixaĭ vъzs în abdikaцiea lsĭ Battorĭ sorbirea цъrii sale. Xansl Tъtarilor îĭ tъksse nisче пroпosiцiĭ de пaче ks tsrчii. Mixaĭ îшĭ întsrnъ atsnчĭ okiĭ kъtre dînssl. Xansl era în Moldova, temérea чe avea de Mixaĭ, îl fъks sъ rъmъie akolo шi sъ trateze пrin intermezisl lsĭ Eremia Movilъ. Era vorbъ ka Mixaĭ sъ se înпaчe ks Ssltansl шi цara sъ rъmъie în vekile eĭ kondiцiĭ în faцъ ks Пoarta ottomanъ. Xansl чerea înkъ, în nsmele Ss tanslsĭ ka Mixaĭ sъ liчenцie ostirile streine чe цinea пe lъngъ sine, шi kare fъчeaŭ marĭ strikъчsnĭ пe xotarsl ottoman. Mixaĭ krezs în sinчeritatea Ssltanslsĭ, konsimцi a faчe toate чele чerste шi kongedi ostirile streine.

Dsпъ чe ostirile streine пъrъsirъ kaпitala, Xansl, îшĭ arъtъ intenцisnele sale чele adevъrate. El voia sъ пrinzъ пe Mixaĭ, întrъ în цarъ, пsse tabъra între Bszъŭ, Brъila шi Bsksresчĭ, de snde trimise sn korп de tъtarĭ sъ пrade цara шi sъ пrinzъ пe Mixaĭ. Kasaчiĭ în serviчisl lsĭ Mixaĭ, avînd kaпĭ пe Kasea. Kiriki; Siemanoski шi Vileski, шi kare eraŭ însъrчinaцĭ sъ gsarde xotarsl, se пsserъ îndatъ sъ пrade satele romъne înпresnъ ks tъtarĭ; чinчĭ zeчĭ din kazaчĭ, însъ, ziserъ kъ maĭ bine vor пeri de kъt sъ trade пe Mixaĭ. Eĭ alergarъ la Domn sъ-ĭ sпsie чele чe se întъmпlarъ.

Mixaĭ adsпъ îndatъ шase miĭ de romъnĭ, merse ks dînшiĭ la Gergiцa snde era Xansl чe ns

www.dacoromanica.ro

se asteпta la ȣn akt de atъta kȣtezanцъ. Mixaĭ kъzȣ ka fȣlgerȣl asȣпra Тъtarilor; ĭĭ a sпart шi eĭ aȣ fȣgit lъsind 8000 de oamenĭ morцĭ шi rъniцĭ*) Xanȣl avȣsese o armatъ de пatrȣzeчĭ miĭ Тъtarĭ шi Moldovenĭ**).

Dȣпъ aчeastъ învingere. Mixaĭ strъnse o armatъ maĭ пȣmeroasъ шi în lȣna lȣĭ Noembre, lȣъ oraшȣl Nikoпoli, пrъdъ шi ȣчise mȣlцime de tȣrчĭ. Къnd assedia чetatea, Sangeakȣl чetъцiĭ ĭĭ trimise mȣlцime de darȣrĭ пreчioase, rȣgîndȣ l sъ fakъ пaчe шi sъ se întȣrne în цara sa, maĭ ales kъ Sȣltanȣl era sъ se întoarkъ de la lȣarea чetъцiĭ Agria kȣ o mare armatъ шi asfel Mixaĭ sъ se пerikȣleze. Пromise înkъ kъ va rȣga пe Sȣltanȣl a se înпъka kȣ Mixaĭ. Mixaĭ se temȣ ka armata чea mare a Sȣltanȣlȣĭ sъ nȣ î înkonjoare пe la sпate, kъчĭ sпaчiȣl între Dȣпъre шi чetate era foarte întins, fъkȣ пaчe kȣ Sangeakȣl шi trekȣ Dȣпъrea înaпoĭ*).

O luptă curioasă.

Mixaĭ dȣпъ чe trekȣ Dȣпъrea шi înaintъ kъtrъ kaпitalъ, într'o dimineaцъ, lъsъ ostirile în ȣrmъ шi mergea kъlare în soчietatea a шase amiчĭ aĭ sъĭ. Чinчĭ zeчĭ de kъlъrĭ vitejĭ шi krediпчioшĭ aĭ sъĭ, îl ȣrma la o mikъ distanцъ: armata venea mȣlt maĭ în ȣrmъ. Пe kale întъlni doĭ tȣrчĭ, Mixaĭ voi sъ ȣчie kȣm se aflaȣ eĭ akolo, ĭĭ în-

*) Bartholome Dionisi.
**) Anonymus Hevenes.
***) Valter.

www.dacoromanica.ro

treabъ: Тѕрчiї, amenințațĭ kъ vor fi ѕчiшĭ daka nѕ vor spѕne adevъrѕl, îĭ ziserъ în fine kъ eĭ fak parte dintr'o чeatъ de чinчĭ sѕte de tѕrчĭ чe prad шi ard ținѕtѕl aчela în apropiere. Mixaĭ dete ordin sъ arestese pe чeĭ doĭ tѕrчĭ, apoĭ se repezi kъtrъ lokѕl ѕnde i se spѕse kъ se aflaŭ чeĭ чinчĭ sѕte, ѕrmat de чeĭ шase amiчĭ aĭ sъĭ. Aчestĭ tѕrчĭ aveaŭ kaiĭ înшelațĭ шi eĭ preparațĭ sъ înkaleчe. Mixaĭ îndatъ чe îĭ vъzѕ, se repezi asѕpra lor. El singѕr ѕчise patrѕ spre zeчe tѕrчĭ*). Kъlъriĭ sъĭ чeĭ чinчĭ zeчĭ venirъ repede dѕpъ Domnѕl lor.

O lѕptъ teribilъ înчepѕ între aчeastъ mъnъ de vitejĭ romъnĭ шi între tѕrчĭ. Чéa maĭ mare parte din tѕrчĭ peri, чeĭ alțĭ skъparъ prin fѕgъ.

Dѕpъ aчeastъ lѕptъ kѕtezъtoare, Mixaĭ se dѕse în Tъrgoviste.

Mixaĭ înțelesese kъ de aiчĭ înainte are sъ se lѕpte kontra inemiчilor patrieĭ sale. Țara era obositъ de lѕptъ pѕmъrѕl lokѕitorilor pѕ era mare ka чel de astъzĭ шi lѕngile resboaie kontra tѕrчilor, kontribѕiserъ a'l impѕțina. Mixaĭ trimise în țъrĭ streine sъ strъngъ volintirĭ kѕ platъ, adikъ Kozaчĭ, Polonĭ, Sъrbĭ, Ѕngѕrĭ.

Mixaĭ lovise de maĭ mѕlte orĭ în boeriĭ чe serveaŭ interesele streinilor kѕ rъѕl țъriĭ lor. El îĭ lovise kъnd kѕ generoasъ ertare kъnd kѕ moarte. Dar aчeastъ partidъ esista înkъ, tot daѕna preparatъ sъ vegeze asѕpra aktelor lѕĭ Mixaĭ, sъ pъraskъ, sъ serve pe streinĭ шi maĭ ales pe tѕrчĭ. Îndatъ чe aчestĭ oamenĭ vъzѕrъ kъ Mixaĭ strъnge soldațĭ streinĭ ka sъ mъreaskъ kadrele ostiriĭ sa-

*) Valter; Şincaĭ.

www.dacoromanica.ro

le, ꙋnii din aчeştĭ boerĭ, skriserъ lꙋĭ Battori, kъ Mixaĭ kaꙋtъ sъ adꙋkъ ostirĭ ka sъ se desbine de dînsꙋl щi sъ se ꙋneaskъ kꙋ tꙋrчiĭ.

Mixaĭ înformat desпre bъпꙋielile lꙋĭ Battori, îĭ skrise kъ atъt este sigꙋr de inoчinцa sa înkъt va sъ meargъ kꙋ o mikъ sꙋitъ пꙋmaĭ, în residinцa lꙋĭ Battori, ka se rꙋщineze пe kalomniatorĭ. La aчeastъ ꙋчire Sigismond se ꙋmпlꙋ de bꙋkꙋrie щi trimise înaintea lꙋĭ Mixaĭ, чeĭ din tъĭ din nobiliĭ sъĭ kꙋ пatrꙋ zeчĭ de trъsꙋrĭ de чeremonie. La 10 Dekemv. Mixaĭ întrъ în Weissembourg, ꙋnde щezꙋ zeчe zile щi ꙋnde renoi traktatꙋl de alianцъ щi amiчiцiъ kꙋ пrinчinele Transilvaniĭ*) Mixaĭ aflъ aiчĭ kъ Battori чerkase sъ adꙋkъ în legъtꙋra lor însꙋщĭ пe Пolonĭ, dar nꙋ s'a пꙋtꙋt, din kaꙋzъ kъ aчest neam trꙋfaщ пꙋsese kondiцiꙋnĭ ka пrinчinatele чele doъ sъ devie tribꙋtare Пoloniĭ. O asfel de чerere maĭ fъkꙋserъ Пoloniĭ în anꙋl trekꙋt Imпъratꙋlꙋĭ Rodolf II пrin Zamoiski, пretinzînd kiar destitꙋirea lꙋĭ Mixaĭ.

Battori era sъ se dꙋkъ sъ se înцeleagъ kꙋ Rodolf II la Пraga. Mixaĭ пroпꙋse sъ trimiцъ щi el ꙋn ambasador sъ asiste la Konferinцe. Banꙋl Mixalчea însoчi пe Sigismond în aчeastъ kъlъtorie. Aчesta fꙋse însърчinat sъ înkredinцeze пe Rodolf II desпre intervenцiea sa kъnd ar faчe пaчe kꙋ Пoarta saꙋ desпre ajꙋtorꙋl sъꙋ kъnd ar faчe resbel. Dar пentrꙋ ka aчel resbel sъ fie feriчe, invita пe Rodolf sъ пꙋ'l înчeaпъ înainte de

---

*) Kogălniceanu.

www.dacoromanica.ro

a ȣni toate пȣterile krestine, sъ ataчe пe tȣrчĭ d'odatъ шi asfel ar fi sigȣrĭ de viktorie.

Пe kъnd Battori trata la Пraga kȣ împъratȣl desпre abdikaцiȣnea lȣĭ, ȣn чeaȣшȣ veni de la Konstantinoпoli пe la înчeпȣtȣl anȣlȣĭ 1597 шi îĭ dete щire kъ Sȣltanȣl пriimise пroпoziцiele чe-ĭ fъkȣse Mixaĭ пrin Sangeakȣ Nikoпoli. Îĭ trimise ȣn stindard roшȣ ka semn de rekonsiliare. Sȣltanȣl voi sъ adoarmъ kȣ aчest mijlok пe Mixaĭ, ka sъ пoatъ sъ-l desпartъ de Rodolf II kontra kъrȣia пroiekta ȣn mare resbel.

În lȣna lȣĭ Iȣnie Mixaĭ se deklarъ în sekret aliatȣl împъratȣlȣĭ Rodolf de la kare пriimi шi o mare sȣmъ de banĭ пentrȣ keltȣielele ostiriĭ. Zeчe miĭ de Sъrbĭ sъ revoltarъ atȣnчĭ kontra tȣrчilor шi nȣmirъ пe Mixaĭ Generalismȣl lor.

La aчeastъ щire Mixaĭ, strъnse ostirĭ merчenare шi kemъ sȣb arme пe toцĭ ostaшiĭ цъriĭ. Rodolf trebȣia sъ-ĭ trimiцъ шase miĭ Silesienĭ. Xenri Lesota veni la Tъrgoviste din пartea îmпъratȣlȣĭ kȣ ordin sъ пlъteaskъ пe lȣnъ în nȣmele stъпъnȣlȣĭ sъȣ, solda a 4000 oamenĭ aleшĭ aĭ lȣĭ Mixaĭ.

Sȣltanȣl aȣzi desпre пreпaraцiele lȣĭ Mixaĭ, se înчerkъ înkъ odatъ sъ înlъtȣre Domnȣl Valaxiĭ din alianцa krestinъ.

Abdikarea lȣĭ Battori fъkȣ пe Mixaĭ sъ se gъndeaskъ a ȣni sȣb sчeptrȣl sъȣ Valaxia, Moldova шi Transilvania. Пroпosiцiele Sȣltanȣlȣĭ ajȣtaȣ oare kȣm la пlanȣl sъȣ. El пromise kъ va remъnea neȣtrȣ; шi daka Пoarta ar пromite sъ-l ajȣte a ȣni Transilvania kȣ чele alte doъ

www.dacoromanica.ro

Пrinчiпate, el s'ar îndatora sъ пlъteaskъ 600,000 asпri. Moxamet III se ѕmпlѕ de bѕkѕrie шi trimise lѕї Mixaї ѕn ferman пe ѕn чeaѕш Xala Masar, пrin kare asigѕra lѕї Mixaї шi fiѕlѕї sъѕ Domnia пe viaцъ; пrin aчest ferman Пoarta чerea nѕmaї jѕmъtate din tribѕtѕl чe пlъtiserъ domniї пъпъ aiчї. La 21 Iѕliѕ Mixaї se rekѕnoskѕ Domn de Пoartъ пrintr'o mare чeremonie.

Mixaї înцelesese kъ amiчia чe ї arъta Sѕlta. nѕl era minчinoasъ шi în vederea ѕnѕї resbel kѕ Germania. Asfel kѕ toate kъ fъkѕ паче, nѕ voi sъ liчenцieze ostaшiї sъї, sѕb пretest kъ i sînt trebѕinчioшї ka sъ înfrîne пe tъtarї чe tot d'aѕпa neѕniцї între eї, пѕteaѕ sъ vie în цarъ sъ пrade*).

Sigismond Battori se regѕlase kѕ Rodolf II desпre чedarea drentѕrilor sale asѕпra Transilvaniї, în skimb пentrѕ пrinчiпatѕl sъѕ чe-l da lѕї Rodorf. el пriimea de la aчesta în Silesia Oпeln шi Ratibar, aпoї o пensiѕne de 50,000 skѕzї шi пъlъria de kard nal în lokѕl koroaneї чe leпъda. nѕnta sa kѕ Kristina eră sъ se striчe.

Kъnd se kѕnoskѕ aчeastъ abdikaцie, toatъ lѕmea admirъ abnegarea lѕї Battori leпъdъnd ѕn tron. Пoeцiї îl kъntarъ; чelebrѕl Sadelar sъпъ пortretѕl aчestѕї пrinчiпe ornat kѕ figѕrї alegoriчe пentrѕ abdikarea sa. Se maї vedea o ankorъ la kare se agъцa treї koroane kѕ deviza: *Scio cui crediti*. Aчestea treї koroane desemna Transilvania, Valaxia шi Moldova чedatъ îmпъratѕlѕї. Ѕngѕriї lѕaserъ în serios aktѕl de sѕпѕ-

*) Enghel.

www.dacoromanica.ro

пере al lsĭ Mixaĭ kътre Battori, ші kare trekssе în sĭtare a dosъzi dsпъ fаvеrеa lsĭ. Tot ks aчеаstъ forцъ de intiligенцъ, eĭ attribsirъ, în privinца abdikъriĭ, lsĭ Battori, virtsцĭ че în adevър пs le avea. Ачest Battori era maĭ mslt de kът original. Sistemsl sъš nervos se afla într'o stare de iritaцie atът de mare înkът пъпъ la o nebsnie deklaratъ ns maĭ era de kът sn kas. Ачеаstъ maladie era ші maĭ simцitъ la natrarele lsniĭ.*)

Чetitoriĭ îшĭ vor adsче aminte kъ Xansl Тъtarilor venise în цаrъ în ansl treksт sъ sfъrшаskъ ks Mixaĭ ші sъ se dskъ ks ostirile sale la lsarea Agriĭ snde se afla Ssltansl. El însъ, neпsтъnd resші ks Mixaĭ, se întsrnъ în цаrа sa. Moxamet III sьпъrat asspръ'ĭ trimise пe fratele Xanslsĭ пe kare îl nsmi în loks'ĭ Xan ші ks ostire tsrчeaskъ sъ destitse пe чel disgraчiat. Xansl eші ks ostirĭ înaintea frate sъš; dъ dosъ lsпte, el învinse пe Tsrчĭ, prinse пe frate sъš ші îĭ тъia kапsl. Ôчise пe koniĭ, ші пe nепoцiĭ aчеstsea ka sъ ns maĭ rъmъe nimik din viцa sa.

Mixaĭ, profitъnd de neînцelegerile dintre Ssltansl ші Xansl, trimise чelsĭ din srmъ sn ambasador, sъ-l invite a intra în alianцъ ks Prinчiniĭ krestinĭ, promitъndsĭ пentrs aчеasta 50,000 galbenĭ пe fie kare an de la dъnssl ші înkъ aтъцĭ de la Imneratsl Rodolf. Xansl aš primit ші a trimis lsĭ Mixaĭ пe Xazan-aga komissl sъš.

Dar aчеаstъ alianцъ se fъrъmъ din kasza intrigilor lsĭ Battori. Rodolf nsmi пe Maksimilian

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

Прinчiпe al Transilvaniĭ шi пorni пe komisariĭ sъĭ în Transilvania ka sъ ia în пosesie astъ џarъ. Iojika kȣ sчirea lȣĭ Battori, skrie lȣĭ Massimilian, kъ џara nȣ пriimise abdikarea lȣĭ Battori, шi пrin ȣrmare nȣ-l lъsъ sъ пleчe de akolo, шi kȣ el Massimilian sъ nȣ vie, kъчĭ пoпȣlaџiile Transilvanieĭ îl vor пrinde шi îl vor da în mъna Tȣrчilor. Kartea aчeasta se trimise la Kamavia ȣnde era Massimilian.

Nestatornikȣl Battori, se întȣrnъ înkъ la чea d'întъĭ, ideie sъ чedeze Transilvania.

Iojika atȣnчĭ zise kъ daka Battori earъ s'a skimbat, aпoĭ niчĭ Battori, niчĭ Massimilian nȣ vor avea Transilvania; чi sъ va faчe el пrinчiпe. Aчeastъ ambiџie îl пerdȣ.

Îndatъ чe komisariĭ imпerialĭ Sȣxaĭ шi Iisfantȣ ajȣnserъ în Transilvania, kemarъ пe Iojika шi-ĭ arъtъrъ kartea чe skrise lȣĭ Massimilian.

A doȣa zi komisariĭ era sъ se adȣne la пalat. Iojika înkъlekъ sъ se dȣkъ la dъnшiĭ. Îndatъ чe ajȣnse akolo, fȣse arestat la 4 Aпril 1598 de Stefan Lazъr kъпitanȣl gȣardiĭ. Battori înџъlesese kȣgetele ambiџióse a le lȣĭ Iojika, asfel în lok sъ-l sпrijine, învitъ пe komisarĭ sъ-l пedeпsaskъ. De шi nobiliĭ Transilvanĭ trimiserъ la Battori o deпȣtaџie komпȣsъ de Albert Шobere, Franчeskȣ Feketa шi alџiĭ, ka sъ-l roage se intervie în favorȣl lȣĭ Iojika. Battori nȣ voi sъ aȣzъ, rъsпȣnzînd kъ akȣm Iojika este sȣпȣsȣl imпeriȣlȣi. Iojika fȣse transпortat de aiчĭ la Satmarȣ. Kъnd îl пȣse în kar, el strigъ: Haec sunt

www.dacoromanica.ro

amicitiae! pecuniae regum! Aчestea sѫnt amiчiile ши banii regilor!

La Satmariŭ fѫse mѫnчit ши ѫчis.

Xasan aga, solѫl Xanѫlѫĭ se dѫse la konferinцe în Transilvania kѫ Петrѫ Armeanѫ, ѫnde aѫ пresintat skrisoarea Xanѫlѫĭ пentrѫ legъtѫra fъkѫtъ kѫ Mixaĭ.

Atѫnчĭ Xanѫl venind la Silistra, skrie komisarilor, sъ-ĭ trimiцъ 25 miĭ de galbenĭ în komптѫl legъtѫrilor lor. Komisariĭ nѫ rъsпѫnserъ kъчĭ nѫ eraѫ înkъ sigѫrĭ daka Batori nѫ se va skimba înkъ ши skorni insѫrekцiѫnĭ în цarъ. Xanѫl krezindѫse înшelat, se mъnie ши merge de se ѫnesчe kѫ armata lѫĭ Zatarxi Moxamed паша kare assediase Oradia-mare.

Mixaĭ aѫzind desпre aчest akt iпolitik, se îngriji ши trimise doĭ solĭ Elie Kakѫчi ши Петrѫ Armeanѫ la komisarĭ sъ le sпѫie kъ nѫ maĭ sчie kѫ чine sъ se înцъleagъ din kaѫza skimbъrilor lѫĭ Battori; kъ nѫ are banĭ sъ пlъteaskъ ostaшilor sъĭ maĭ nѫmeroшĭ de kъt цara lѫĭ ar avea nevoe; kъ nѫ kѫnoasчe niчĭ kѫgetѫl Imпeratѫlѫĭ, niчĭ al komisarilor. Kъ întine orĭ sъ-ĭ trimaцъ banĭ, orĭ sъ пѫe ѫn termen oare-kare, kъчĭ el пoate gъsi banĭ kѫ îпrѫmѫtare, ши sъ-l însчiinцeze чe aŭ de gъnd kѫ statѫl sъѫ în viitor. Ziserъ înkъ kъ Mixaĭ ar fi venit akolo în пersoarъ sъ se înцeleagъ, dar nѫ a fъk t'o, kъчĭ este rъnit dintr'o kъzъtѫrъ dѫпe kal la vъnъtoare.

Komisariĭ neavъnd înkъ instrѫkцiĭ, nѫ пѫtѫrъ rъsпѫnde nimik пositiv, dar ziserъ deпѫtaцilor Romъnĭ kъ sъ maĭ treakъ lѫkrѫl пъnъ va ve-

www.dacoromanica.ro

ni Massimilian în Transilvania. Mixaĭ aштentъ kъt-va timп. Aпoĭ trimise пe Logofъtsl Miriste шi Klsчers Rads, la komisarĭ sъ чearъ sn resпsns definitiv. Atsnчĭ komisariĭ пlekarъ în Valaxia. Mixaĭ îĭ пriimi ks mare чeremonie în Tъrgoviшte. Konferingele ginsrъ treĭ zile, шi se fъks sn traktat în krпsl srmъtor:

„Noĭ Mixail Domnsl gъrilor transalпine din regatsl Sngariĭ, konsilier al M. S. Imп шi regale etc. пreksm шi Estimiš Arxiпъstor al Tъrgoviшtiĭ, Vorniksl Dsmitrs, Bansl Mixalчea, Klsчersl Rads, Logofъtsl Teodor, Vistiersl Andronaki, Sпъtars Negri, Logofъtsl Miristea, Bansl Kalotъ, konsilierĭ шi reпresintangĭ aĭ toateĭ Valaxiĭ, faчem ksnoskst tstslor. Fiind kъ Valaxia, assпritъ maĭ mslt de kъt o sstъ de anĭ ssb tirania tsrkъ, a ssferit чea maĭ grea robie, obosigĭ de assпrire шi miшkagĭ de пietatea шi amoarea kreштinъ, am deчis a restitsa aчeastъ garъ în starea чea d'întîiš, пreksm xotъrîsem aseminea sъ o пsnem din noš ssb koroana Sngariĭ, шi sъ o snim ks aчest Rigat, în timпsl rъпosagilor regĭ aĭ aчeĭ gъrĭ, noĭ reksnoasчem пentrs al nostrs Domn шi Rege legitim шi natsral, пe M. S. Imп. шi regalъ; пe пsnem ssb пrotekgiea sa пerпetssъ noĭ шi gara noastrъ, шi îĭ faчem jsrъmînt de kredingъ ka la sn Sszeran. Fiind kъ am чerst ajstorsl шi пatronarea M. S. I. шi ne-am xotъrъt a ns maĭ trage sabia пentrs inemiчiĭ krsчiĭ lsĭ Krist, dar пentrs imпerisl шi religisnea kreштinilor, M. S. I. шi regalъ ns a refszat a пriimi gara noastrъ ssb пrotekgiea sa шi a ne reks-

www.dacoromanica.ro

noasче ka vasalĭ; Ea a bine-voit a ne ajȣta kȣ generositate шi la timп шi însъrчinъ пe пrea reverintele Stefan Szȣxaĭ, Eпiskoп de la Veĭzan, пrefekt al kamerii Ȣngȣreшtĭ din Пresbȣrg шi пe пrea strъlȣчitȣl Nikolae Isfantiȣ de Kiss-aszaszonfalve, пronalatin al Regatȣlȣĭ Ȣngariĭ шi kъпitan al чetъцiĭ Oedembȣrg, konsilierii triimiшĭ deпlin înпȣterniчiцĭ шi komisarĭ în Transilvania, sъ se înцeleagъ kȣ noĭ шi. daka okaziȣnea se пrezintъ, a trata desпre artikoliĭ шi menirea kȣ kare noĭ am trebȣi a ne sȣпȣne M. S. I. Ziшiĭ komisarĭ dȣпъ чe aȣ sъvъrшit пe kъt se пoate, trebile Transilvaniĭ, шi dȣпъ чe aȣ okȣпat aчea цarъ, venirъ la noĭ, Dȣпъ чe ȣn jȣrъmъnt solemпel шi adevarat se fъkȣ maĭ întîiȣ de noĭ, пe ȣлmъ de пrea reverintele Eȣtimiȣs Arxiпъstorisȣl Tъrgoviшtiĭ. шi de boeriĭ nostri în biserika feriчitȣlȣĭ Arxiпъstor Nikolaȣ, пe dealȣi Tъrgoviшtiĭ kaпitala noastrъ, шi dȣпъ чe ne-am învoit desпre formȣla jȣrъmintelor шi artikolilor desпre kredinцa чe trebȣie sъ dъm M. S. I. aȣ xotъrit шi înkiat kȣ noĭ шi boeriĭ nostri чeĭ maĭ frȣntaшĭ artikoliĭ ȣrmъtorĭ:

I. M. S. I. Iмпeratorȣl ne va da шì ne va faчe sъ se nȣmere în banĭ пrin îmпiegaцiĭ din tesaȣriĭ sъĭ, în aчest resbel чe цine de шase anĭ, пentrȣ aпъrarea цъriĭ noastre, шi daka soarta ne va fi favorabilъ, пentrȣ a ataka inemikȣl, Solda пentrȣ чinчĭ miĭ oamenĭ. Пentrȣ чinчĭ mii oamenĭ ziшiĭ Domnĭ komisarĭ ni aȣ пromis sъ fakъ asfel kъt M. S. I. sъ ne [dea saȣ bani пentrȣ întreцinere шi ekȣiпement, saȣ oшtirile kiar, de

www.dacoromanica.ro

kъlъrĭ шi nedestri, în timnsl veriĭ nsmъrsl komnlekt, în timnsl erniĭ ne jsmъtate. Este înkъ învoit kъ tesaъrsl M. S. îĭ va solda шi va faчe insnekџiea ne toatъ lsna, шi kъ dakъ nrin voinџa lsĭ Dsmnezeŭ, va fi as-fel kъt se ns maĭ fie nevoe de oшtire, ele ns vor fi întreџinste ks nefolosinџъ, saŭ чel nsџin, vor fi întrebsinџate nreksm чirkonstanџәle vor чere шi M. S. I. шi Ŝerenissimsl Arxidsчe Massimilian va ordona. Din nartea noastrъ ne vom sili în toate okasisnile sъ gonim din Transilvania, din Moldova шi alte nъrџĭ a le Sngariĭ, Tsrчiĭ шi чeĭ alџĭ inemiчĭ, шi în aчest kaz, dsne învingerĭ, ne îndatorъm a srma voinџa шi ordinile orĭ kare ar fi a le M. S. I. шi regalъ шi a le Serenissimslsĭ Massimilian.

Daka se'ar întъmnla se avem nevoe d'o armatъ maĭ mare, шi kъ o trebsinџъ absolstъ sъ o чearъ, M. S. I. saŭ în nsmele eĭ, Serenissimsl arxidsчe Massimilian, fratele sъŭ чel isbit kare va gsberna de aiчĭ înainte Transilvania, în nsmele M. S. va veni în ajstorsl nostrs ks oшtire maĭ mare din Transilvania шi alte loksrĭ, шi viчe-versa, dakъ în Transilvania saŭ în nъrџile veчine Sngariĭ, ostilitъџĭ se vor întъmnla, noĭ ne îndatorъm assnra чereriĭ M. S. I. saŭ Serenissimsls Arxidsчe Massimilian, a da ajstor snde trebsinџa va чere ks oшtirile maĭ sss nsmite nentrs kare vom a nriimi o soldъ, nreksm шi ks solčaџiĭ Nrinчinatslsĭ nostrs Valaxiĭ, ks nrenarative шi sn nsmer atъt de mare kъt va fi nosibil; daka trebse ne vom îndatora sъ mergem noĭ însшĭ în nersoanъ, srmъnd voinџa M. S. I. kъ-

www.dacoromanica.ro

tre ачestea tȣnȣrile ши iarba, bȣletele ши alte lȣkrȣrĭ trebȣinчoase la resbel, vor fi date de M. S. I. saŭ în nъmele sъŭ, de Serinisimele Massimilian.

II. Ka sъ ne пȣtem da ачest ajȣtor kȣ maĭ mȣltъ attaшare ши amoare, ши ka sъ konsakrъm ȣn zel kredinчios la kaȣza kreштinitъцiĭ, M. S. ne a dat noъ ши пrea skȣmпȣlȣĭ nostrȣ fiȣ Паtraшkȣ, Valaxia kȣ toate venitȣrile eĭ, dreпtȣrile ши xotarъle sale, ka sъ o цie ши sъ o stъпъneaskъ a пȣrȣrea пentrȣ ȣrmъtori nostri. Ne a dat aчeastъ пrovinцie ka vasalilor sъĭ ши adevъraцĭ fȣndatorĭ пrekȣm ши чelor чe vor koborî în linie dreaпtъ din noĭ, ши kare vor fi de seks maskȣlin, fъrъ ka sъ fie цinȣцĭ de a пlъti niчĭ ȣn imпozit saŭ tribȣt, ши vom avea aчeastъ цarъ kȣ aчeleaшĭ libertъцĭ ши пrivilege чe am avȣt ши stъпъnit пъnъ akȣm; dar în aчest kiп kъ dȣпъ vekea ши laȣdabila datinъ чe esista în timпȣl rъпosaцilor regĭ aĭ Ȣngarieĭ, noĭ ши ȣrmaшiĭ nostri sъ fim datorĭ a da пe fie kare an, M. S. I. ka ȣnȣĭ Domn ши Rege al nostrȣ, ȣn dar de onoare, dȣпe voinцa ши alegerea noastrъ, ши ka ȣn adevarat fȣndator a arъta ши a deklara пe aчest dar de bȣnъ voe M. S. Imп. Zelȣl ши kredinцa noastrъ, bȣnȣrile ши dreпtȣrile de пosesie чe noĭ saŭ fiȣl nostrȣ vom kȣmпъra saŭ agonisi din baniĭ nostri, vor fi transmise, dȣпъ bȣna noastrъ пlъчere aчelora kъrora vom voi a le lъsa, ши vom пȣtea disпȣne liber dȣпъ a noastrъ voinцъ.

III. Daka se va întъmпla ka noĭ saŭ fiȣl nostrȣ maĭ sȣs nȣmit Пetraшkȣ, sъ mȣrim fъrъ

www.dacoromanica.ro

moштenitorĭ de партea бърбътеаскъ, шi съ нѣ авem пѣстеritate, лѣкрѣ de kare Dѣмnezeѣ съ ne fereaskъ, M. S. I. шi koboritorii съĭ moштенitorĭ vor erta ka aчeastъ царъ Transalпinъ съ aibъ ѣn Voevod saѣ Domn din aчea царъ шi de aчeaшĭ religie ka пънъ akѣ..., dar kѣ ѣn kiп asfel ka прerogativa elekцiѣnii fiind rezervatъ M. S. I, шi ѣrmaшilor съĭ шi moштенitorĭ, M. S. I. шi ѣrmъtorii съĭ шi moштенitorĭ, съ aleagъ шi съ konfiirme în aseminea kaz, Voevodѣl kare ar fi desemnat шi nѣmit kѣ konsimцimîntѣl ѣnanim al boerilor, state шi ordine ale цъriĭ; M. S. îĭ va da lѣĭ шi ѣrmaшilor lѣĭ în Ѹngaria saѣ în Transilvania o чetate kѣ venitѣrile eĭ kare съ-ĭ ajѣngъ într'ѣn kiп kѣviinчios, la цinerea sa, чeia чe aчeiaшĭ Domnĭ komisarĭ sѣs nѣmiцĭ ne aѣ asigѣrat.

IV. Sѣs ziшiĭ domnĭ komisarĭ Imperialĭ a deчis ka fѣgarii kare, dѣпe чe aѣ fъkѣt în Valaxia vre o trъdare saѣ orĭ чe altъ krimъ, aѣ datina a se skъпa în Transilvania saѣ în Ѹngaria, nѣ vor maĭ fi пriimiцĭ niчĭ într'ѣn kiп, niчĭ în царъ, niчi în oraшe шi чetъцĭ ale Transilvanieĭ saѣ a le Ѹngarieĭ, dar nѣ va fi kiar ertat de a'ĭ ѣrmъri шi aĭ aresta orĭ ѣnde se vor afla. Aseminea шi soldaцiĭ de infanterie saѣ de kavalerie kare, dѣпъ чe aѣ пriimit solda lor, vor deserta, orĭ ѣnde пi se vor da înaпoĭ.

V. Kът пentrѣ чeia чe пriiveшчe komerчiѣl negѣцъtorilor Valaxiĭ este aшъzat kъ, dakъ trebile lor nѣ sѣnt în desavantagiѣl чetъцilor libere a le Transilvaniĭ saѣ nѣ sѣnt kontrarii пrivilegi-

www.dacoromanica.ro

lor че пoseдъ ачeste oраше, ȣn komerчiȣ liber le va fi пermis de ачi înainte kȣ Transilvania, dȣпъ че ar плъti tarifa legalъ; чеї алцї negȣцъtorї streinї пrekȣm Transilvaniї, Ȣngȣriї, Germaniї vor avea drepтȣl съ imпorteze în Valaxia saȣ̆ съ esпorte mърfȣrile че ar voi dȣпъ че ar плъti taksa imпȣsъ.

VI. Kът пentrȣ чеle че пrivesk religiȣnea, M. S. Imпeratorȣl ne garanteazъ kъ нȣ vom fi tȣrbȣraцї ничї пe fiitor în religiȣnea kare este astъzї observatъ în ачeastъ цaръ, ничї цeremoniile biseричeшчї нȣ vor fi oпrite пreoцilor noştri, ничї noї saȣ̆ statele noastre шi ordinile цъriї noastre нȣ vor fi silite a skimba religiȣnea.

VII. Boeriї saȣ̆ soldaцiї ачестеї църї kare ar fi meritat la lȣkrȣrile пȣbliче ale kreшtinilor шi a M. S. Imпeriale шi regale, шi пe kare 'i-am rekomanda, vor fi trataцї kȣ demnitate пrekȣm aseminea пȣнцiї шi ambasadoriї че am trimite la M. S. Imпerialъ saȣ̆ la arxidȣчеle Serenissime Maksimilian, vor пriimi o aȣdienцъ grabnikъ шi ȣn resпȣns demn de kȣalitatea misiȣniї lor шi vor fi trataцї într'ȣn kiп kȣviinчios..

Ачeste am чertifikat пrin ачeste skrisorї însemnate kȣ sȣbskriitȣra noastrъ шi kȣ sigilȣl aȣtentik. Fъkȣt шi dat în biserika St. Nikolae dȣпe dealȣl Tъrgoviшtiї, kaпitala noastrъ la 9 Iȣniȣ̆, anȣl de la Krist 1598, шi al 23 al M. S. Im. ka Imпerator al Germaniї, al 26 ka Rege al Ȣngarieї шi 23 ka Rege aї Boxemiї.

La 9 Iȣniȣ̆ se пȣblikъ ачest traktat. Atȣnчї komisariї пъръsirъ цara шi se dȣserъ în Transil-

www.dacoromanica.ro

vania, dȣпъ че lъsarъ lȣї Mixaї 17,500 fiorinї de Ȣngaria пentrȣ пreпarative de resbel, zeче miї de fiorinї se dase în banї, пentrȣ чeї alцї шaпte anї, Mixaї пriimi ȣn diamant foarte mare, înkonjȣrat kȣ alцї 36 miчї.

Ачest traktat maї avantagios de kъt ачela че avea цara kȣ Tȣrчiї, шi kȣ Ȣngȣriї; este însъ, dȣпe noї, ȣn akt de sȣпȣnere. El de шi rekȣnoasче indeпendinцa administrativъ a цъriї, aȣtonomia lor; ereditatea în familia lȣї Mixaї; de шi nȣ sȣпȣne пe Romъnї la tribȣt; dar пerde sȣveranitatea Romъnilor шi ъї faче vasalї. Ачeastъ sȣzeranitate deveni o manie la Romъnї. Eї alergaȣ dȣпъ kȣm bъtea vъntȣl, sъ înkine цara la ȣn stъпъn пȣternik. Mixaї maї mȣlt de kъt alцiї fȣse stъпъnit de sпiritȣl de sȣпȣnere. Negreшit kъ aчest domn konчeп ȣse ideia sȣblimъ de a ȣni sȣb sчeпtrȣl sъȣ toate пroviinчiile lokȣite de Romъnї шi lȣkra sъ esekȣte ачest пlan, servindȣse de, mijloaчele ачestor traktate rȣшinoase; dar aȣ fost oare de mare neчesitate aчeste sȣпȣnerї kъnd la Tȣrчi, kъnd la Ȣngȣrї, kъnd la Germanї? Nȣ s'ar fi пȣtȣt oare kъпъta ajȣtoarele streinilor kȣ alte kondiцiȣnї de kъt ачelea de a пȣne цara sȣb sȣzeranitatea lor? Noї kredem kъ s'ar fi пȣtȣt. Dar sпiritȣl de шerbie se vede kъ era în inima Romъnilor din ачele eпoче. Trъdъrile boerilor esпlikъ oare-kȣm aчeste faпte a le lȣї Mixaї.

În fine Mixaї пъnъ atȣnчї fъkȣ sъ пearъ o sȣtъ de miї de Tȣrчї în nȣmeroasele шi feriчitele sale învingerї, шi kȣ toate aчestea цara nȣ era înkъ neatъrnatъ. Vaї! neamȣlȣї че are în sinȣl lȣї fiї trъdъtorї!

www.dacoromanica.ro

Пentrs noĭ, aчeste drentsrĭ anarinte de astonomie шi talшe indenendinцĭ de administraцie, чe das sszeranitъцile, le resningem ks energie, orĭ kъt ar nъrea de avantsgioase. O naцisne trebse se fie ks totsl indenendentъ în sntrs шi afarъ. Daka Româniĭ sъnt înkъ astъzĭ neferiчiцĭ, aчeste neferiчirĭ vin de sigsr d.n kondiцisnea lor nolitikъ în faцъ ks sszeraniĭ lor. Sъ se snargъ aчeste legъtsrĭ шi tot va merge în ksrssl lor чel regslat. Vasalsl în faцъ ks sszeranssl, ns este liber. Drentsl de dominaцie esistъ ks datorie de servagiš. Este o diferinцъ între sn domestik шi sn intendent de ksrte, însъ diferinцa чe esistъ între шerbĭ, asfel este шi ks nonoliĭ vasalĭ, eĭ ns sъnt mai mslt de kъt miчĭ intendenцĭ nrin srmare шerbĭ.

Ns va fi dar niчĭ o libertate, nentrs Românĭ în sinsl lor, ne kъt timn ns vor fi liberĭ de orĭ чe legъtsrъ din afarъ, nъnъ atsnчĭ vor fi konsideraцĭ ka sn nonsl aшervit.

Чel d'întîiš nas snre mъntsire al aчestsĭ neam este de a rsne lanцsrile a orĭ чe ssverenitate шi a lsa seama sksţsrъnd o nrotekцie sъ ns kazъ ssb alta.

Battori se căesce.

Nestatorniksl Battori abia se vъzs înstalat în nalatsl sъš de la Retibar, шi înчene a se kъi kъ a nъrъsit nre domniatsl Transilvaniĭ. La 20 Asgsst 1598, nъrъsi nosa lsĭ rezidenцъ шi veni în Klassenbsrg sude nobiliĭ шi nonslsl îl nriimi-

www.dacoromanica.ro

rъ kȣ entȣsiasm. Se fъkȣrъ adȣnъrĭ, în aчeste adȣnъrĭ Battori fȣse nroklamat nrinчine al Transilvaniĭ. Dar abia lȣъ frъnele gȣvernȣlȣĭ în mъnъ, ɯi înчenȣ din noȣ sъ se kъeaskъ kъ le-a lȣat.

Mixaĭ era singȣrȣl' nrinчin ne kare Battori ar fi nȣtȣt sъ se maĭ snrijine. Battori kъta sъ se lȣnte akȣm kȣ Germaniĭ ɯi kȣ Tȣrчiĭ, ka sъ-ɯĭ snrijine noziцȣnea sa. El trimise în sekret la Mixaĭ ne Stefan Vodoni, ka sъ îndemne ne Mixaĭ, sъ-l snrijine în resbelȣl чe noate sъ aĭbъ kȣ Rodolf II saȣ kȣ Tȣrчiĭ.

Прin aчeastъ neaɯtentъ întъmnlare, noziцiȣnea lȣĭ Mixaĭ deveni difiчilъ, Battori nroklamat de naцiȣne, nȣtea sъ attragъ ne Tȣrчĭ în nartea sa ɯi sъ ataчe ne Mixaĭ, dakъ aчesta ar rъmъne kȣ Rodolf II, ne de altъ narte fъkъnd kaȣzъ komȣnъ kȣ Domnȣl Valaxieĭ ar fi violat tratatȣl kȣ Rodolf II.

El kъȣta sъ fakъ lȣkrȣrile kȣ nrȣdinцъ. Se nrefъkȣ kъ sъ deчide în favorȣl lȣĭ Battori, kȣ kondiцie ka aчesta sъ nȣ nermitъ Tȣrчilor sъ între în цarъ. Aчeastъ kondiцie se nriimı. Atȣnчĭ Mixaĭ se îndatorъ sъ trimiцъ lȣĭ Battori o armatъ de 35 miĭ oamenĭ, în kaz de trebȣinцъ.*)

Maxomet III lȣъnd ɯчire desnre traktatȣl înkiat între Mixaĭ kȣ Rodolf II, dete ordın lȣĭ Xafisnaɯa, ka nrin înцъlegere kȣ naɯa de la Silistra, sъ rъdiчe ostirĭ ɯi sъ ataчe ne Romъnĭ înainte de a sosi streiniĭ în ajȣtor.

Mixaĭ strъnse ȣn korn de ostire de 8000 oamenĭ, mergъnd kȣ dъnsȣl la Dȣnъre, trekȣ rîȣl

*) Enghel p. 216.

www.dacoromanica.ro

пъ 1500 lsntri la Nikoпoli.*) Bътaea se fъkš пe шessl oraшslsĭ. Armata ottomanъ era komandate de Xafis шi Karaĭman-пaшa Чel din srmъ a kъzst în aчest resbel terihil. Atsnчĭ Tsrчiĭ se desksragiarъ шi se пsserъ a fsgi. Mixaĭ îĭ srmъ шi ns învetъ aĭ tъea пriп kavaleria sa. Axmet пaшa skъпъ пe sn kal iste џiпst de koama lsĭ.

De aiчĭ Mixaĭ assedi Nikoпoli, îl bъts în treĭ zile шi arse чea maĭ mare пarte. Romъniĭ пrъdarъ Nikoпoli шi џinstsrile veчine пъпъ la Msntele Emsl. De a kolo reveni la la Dir-Serbedin. Пръzile lsate din aчeste loksrĭ aš fost пenismъrate. Пretstindenĭ aš lsat bslgarĭ шi sъrbĭ într'sn nsmer de maĭ mslte miĭ шi 'i-a adss în Valaxia ka sъ-ĭ aшeze пrin sate, kъчĭ în srma atъtor lsпte пoпslaџisnea se mikшsrase mslt. La Vidin Mixaĭ a maĭ învins sn koрп de Tsrчĭ de adsпъtsrъ чe ks Паша чetъџiĭ în kaп, kstezase a i se împotrivi. în srmъ se întsrпъ пe la Kladova. Aчi, Tsrчiĭ înkъ voirъ a-l ataka; dar Mixaĭ bъts шi пe aчestia шi îĭ пrъdъ. Dsпe sniĭ Mixaĭ lsъ atъta пradъ înkъt de fie-kare soldat venea 80 talere, treĭ-zeчĭ шi oпt de miĭ de пrinшĭ fъksse, din kare 12 miĭ Bslgarĭ îĭ aшezъ în satele џъriĭ Romъnesчĭ.

Înaintea aчestsĭ resbel, Mixaĭ se servi de o stratagemъ demnъ de aчele timпsrĭ. El trimise înaintea lsĭ Xafis пaшa пe Vorn. Dsmitrs sъ trateze ks dъnssl: ks maĭ mslte kare, koпerite ks postav roшs, ssb пretest kъ akolo era tribstsl џъ-

*) Anonymus Hevene.

www.dacoromanica.ro

riĭ. Tsrчiĭ nriimirъ karele: miĭ de Romъnĭ se renezirъ atsnчĭ assnra Tsrчilor, în karъ eraŭ tsnsrĭ înkъrkate: ostaшiĭ le îndreuntarъ assnra msljimiĭ kare ns se asteunta la aчeasta шi o fslgerъ. Xafis se skъnъ la Tъrnova шi Vorniks Dsmitrs, se dsse la Mixaĭ ks dosъ koade de kaĭ чe lsase de la Tsrчĭ.

Se ziчe kъ soldaцiĭ lsĭ Mixaĭ, ka sъ rizъ de Tsrчĭ, îmbrъkarъ o femeie bъtrъnъ ks tsrbansl шi blanъ de naшъ, шi o nlimblarъ nrin tabъrъ în rîsetele de bskѕrie a tstslor.

Sъ skrie înkъ în maĭ msljĭ astorĭ kъ ne kъnd Mixaĭ alerga dsnъ Tsrчĭ în kansl koloaneĭ, dsne datina sa, sъ lъsase sъ se tъraskъ nrea mslt de entssiasmsl sъŭ. Nimenĭ nsmaĭ fsse în stare sъ-l srmeze. Kъцĭ-va Tsrчĭ, vъzinds-l singsr, se arsnkarъ assnra lsĭ. Mixaĭ se anъrъ; sчise kъцĭ-va din eĭ; dar snsl maĭ kstezъtol rъdîkase lanчea ka sъ-l sчigъ. Mixaĭ onri renede lovirea, шi anskъ ks doъ mъnĭ vъrfsl armeĭ, ne kъnd Tsrksl o цinea de mъner, шi amъndoĭ o цineaŭ fъrъ sъ noatъ niчĭ sъ se ataчe niчĭ sъ se anere. Sn al treilea ar fi nstst ks înlesnire sъ sчigъ ne Mixaĭ. Alцĭ Tsrчĭ vъzînd aчeste, alergarъ kъtre eĭ. Preda шi Stroe Bszesks vъzînd nerikolsl în kare se afla Mixaĭ, alergarъ ka fslgersl шi sчiserъ ne Tsrk шi skъnъrъ ne Domnsl lor.*)

La 5 Noemv. Mixaĭ treks Dsnъrea înanoĭ ne la Rssava.

Ajsngъnd la Tъrgoviste, trimíse lsĭ Battori

*) Fotino.

www.dacoromanica.ro

ka trofee пe frat·le пашії din Anatolia, o koadъ de kal шi o s.ıbie de aвr.

În -челаш timп Battori че se kъie înkъ o datъ kъ redevenise înkъ o datъ пrinчiпe al Transilvaniei. abdikъ în favorвl vъrвlвi sъв Kardinalвl Andreĭ Battori.

Mixaĭ aflъ aчestea, чerkъ sъ înkredinцeze пe Sigismond sъ nв fakъ aчeastъ koпilъrie; dar nв reвшi Atвnчĭ Mixaĭ, deчise a deveni el însвшĭ пrinчiпe al Transilvaniĭ.

Aчeastъ naцiвne Romъnъ desпъrцitъ пrin чirkonstanцe de чeia че voirъ în toцĭ timпiĭ sъ o sвbjвge, пвtea пrin вnirea чelor treĭ пrinчiпate, sъ formeze вn Rigat indeпendinte. Aчeastъ ideiə absorbea sвfletвl Eroвlвĭ Romъn. El deveni în orient nвmele чel maĭ strъlвчit al sekolвlвĭ; пrestgiiвl. aчeastъ пвtere че komandъ askвltarea orbъ, era пentrв dъnsвl. Nвmirea lвĭ Andreĭ Battori Пrinчiпe al Trвnsilvaniĭ, era o bвnъ okazie de a înч пe esekвцia пlanвlвĭ sъв чel mare.

La 21 Martiв, 1599 Andreĭ Battori se вrkъ пe tronвl Transilvaniĭ. Dar nв se vъzв sigвr fъrъ sпrijinвl veчinilor sъĭ. Trimise la Rodolf II deпвtaцĭ пe Volfgang Kamktli шi пe Stefan Kakas la Пraga вnde se afle împeratorele. Trĭmise aseminea lвĭ Mixaĭ alцĭ doĭ ambasadorĭ Niklas Vitez шi Geerge Ravasdi.

Dar înainte de a вrma шirвl aчestor evenimente, sъ ne întвrnъm la nвmirea lвĭ Andreĭ Battori ka Пrinчiпe al Transilvanieĭ.

Sigismond Battori abdikъnd în favorвl lвĭ An-

www.dacoromanica.ro

dreĭ Battori, ĭĭ пѕsese пentrѕ kondiцiĭ ka Andreĭ sъ dea lѕĭ Sigismond пe tot anѕl orĭ ѕnde se va afla, 24,000 fiorinĭ ѕngarĭ. Цinѕtѕl Bistriцiĭ kѕ toate dizmele шi venitele eraѕ sъ rъmъe lѕĭ Sigismond; чetъцile Iaчiѕl шi Шielѕ kѕ satele чe se цinѕ de dъnsѕl шi kѕ toate venitele lor se fie tot d'aѕna sѕb stъпъnirea lѕĭ Sigismond. Sъ aĭbъ înkъ шi dizmele din Bѕzdѕ, Assonfalъѕ, Bossaчiѕ шi Ekemeziѕ.

Mixaĭ пriimi kѕ bѕkѕrie deпѕtaцiĭ пoѕlѕĭ Пrinчiпe.

Ideia sa era sъ îmпaчe Tѕrчiĭ шi пrin ajѕtorѕl lor sъ kaпete чele treĭ koroane. Însъ timпѕl nѕ venia înkъ пentrѕ aчeasta. El jѕrъ паче шi amiчie veчinѕlѕĭ sъѕ, kѕ kondiцie ka шi aчesta sъ nѕ se ѕneaskъ kѕ Tѕrчiĭ kontra Imпeratorѕlѕĭ Rodolf II.

Dѕпъ aчest traktat, Mixaĭ kъпъtъ пermisiea sъ kѕmпere arme шi sъ angajeze însѕшĭ ostaшĭ în Пrinчiпatѕl Transilvanieĭ.

Andreĭ Battori era diпlomat, шi пѕtem ziчe maĭ mѕlt de kъt atъt, kъчĭ diпlomaцia nѕ esklѕde пrinчiпiĭ de onoare: Andreĭ krezѕ kъ mijlokѕl de a se sѕsцine era sъ înшale пe toцĭ пrinчiпiĭ kѕ kare se afla în relaцie. Aчest mijlok пoate fi folositor пe kъt timп nѕ se aflъ шiretenia; dar îndatъ чe kade vъlѕl, devine пerikѕlos. Tѕrчilor le пromitea de a se alia kѕ dînшiĭ kontra lѕĭ Mixaĭ, чeia чe aѕzindѕse în Eѕroпa, fъkѕ пe Пaпa sъ skrie lѕĭ Andreĭ de a se alia kѕ krestiniĭ kontra lѕĭ Maxomet III. Lѕĭ Mixaĭ пromi-

www.dacoromanica.ro

tea kъ nȣ va fi enemikȣl ottomanilor ші lȣĭ Rodolf II kъ va sъ devie vasalȣl sъȣ̆. Mixaĭ, desgȣstat de o нȣrtare atъt de dolealъ, o înnъrtъші lȣĭ Basta General al lȣĭ Rodolf II чe se afla în Transilvania.

Andreĭ avȣ sчire de aчeastъ skrisoare, ші чerȣ nrin denȣtaцĭ o esnlikaцie lȣĭ Basta. Aчesta rъsnȣnse kъ nȣ sчie nimik. Îatre aчestea Rodolf II vesti пe Mixaĭ sъ konrindъ îndatъ ші kȣ orĭ чe nreц Transilvania ші sъ goneaskъ пe Battori *).

Aчeastъ invitaцie, sȣrîse lȣĭ Mixaĭ. El krezȣ momentȣl favorabil sъ ea koroana Transilvaniei, ші înчenȣ a faчe nrenaraцiĭ de resbel.

Ambasadorȣlȣĭ чe ĭ trimise Battori sъ-l întrebe desnre kondȣita sa, Mixaĭ rъsnȣnse kъ aчea vorbъ era kalomnioasъ, kъчĭ interesele цъrii lȣĭ sînt a se afla în relaцiele чele maĭ strъnse kȣ Transilvania. Andreĭ Battori îĭ zisese kъ daka va sъ-ĭ kreazъ kъ el a rъmas kredinчios Ȣngariĭ, sъ vie kȣ toatъ familia sa în Transilvania; la kare Mixaĭ resnȣnse kȣ ironie ambasadorȣlȣĭ: „voĭ veni în kȣrînd akolo, kȣ toцĭ konii meĭ.“ Mixaĭ voia sъ zikъ kȣ toцĭ ostaшiĭ sъĭ. Ieremia Movilъ skrise lȣĭ Battori sъ se ȣneaskъ kȣ dînsȣl ka sъ detronese пe Mixaĭ. Aчeastъ karte îĭ sosi dȣnъ чe Andreĭ se înkredinцъ de sintimentele lȣĭ Mixaĭ asȣnra lȣĭ, nrin sъrbȣl Ion Markȣ Sekretarȣl Domnȣlȣĭ Valaxieĭ kare trъdъ sekretele Domnȣlȣĭ sъȣ̆. Movilъ ші Battori în ȣnire, skriserъ lȣĭ Mi-

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

xaĭ sъ iasъ kȣ пaчe din цaръ, saȣ̆ vor veni sъ-l detroneze шi sъ-i kreзteze la nas. În aчel timп Mixaĭ пrinse пe ȣn trimis al lȣĭ Andreĭ kъtre tȣrчĭ kȣ kъrцĭ пrin kare aчesta чerea koroana чelor treĭ цъri kȣ kondiцie sъ se rekȣnoaskъ tribȣtarȣl Sȣltanȣlȣĭ.

Mixaĭ пriчenȣ kъ niчĭ kȣ Tȣrчiĭ, niчĭ kȣ Transilvanii nȣ era nimik de fъkȣt de o kamdatъ, skrise lȣĭ Rodolf II kъ Andreĭ шi Movilъ s'aȣ̆ ȣnit kȣ Tȣrчiĭ kontra krestinilor, îĭ чerea ajȣtoare, пromitea sъ rъstoarne пe Battori, dar шi Rodolf II sъ-ĭ dea Transilvania lȣĭ sȣb sȣzeranitatea imпeratorȣlȣĭ.

Rodolf II пriimi пroпosiцiele lȣĭ Mixaĭ шi îĭ trimise baniĭ kare чerea, nȣmindȣ-l generalissimele sъȣ̆.

Mixaĭ strъnse o armatъ de 30,000 oamenĭ, aпoĭ trimise la 25 Seпt. la Andreĭ пe doĭ boerĭ din kare ȣnȣl era Damian Visterȣl, sъ чearъ voie a treчe пrin Ardeal kȣ ostirile sale în Ȣngaria sпre ajȣtorȣl lȣĭ Rodolf II în kontra lȣĭ Ibraim-пaшa. Andreĭ le rъsпȣnse kъ krestiniĭ пot sъ se aпere шi fъrъ ajȣtorȣl lȣĭ Mixaĭ; dar daka el kъȣta bъtaie kȣ Tȣrчiĭ, n'are de kъt sъ treakъ Dȣnъrea пrin Valaxia шi sъ-ĭ ataчe. Dȣпъ aчeasta Mixaĭ înkъ trimise la Andreĭ пe Mixaĭ Banȣl шi пe George Raцȣ.

Andreĭ dase ordin sъ se adȣne ostirile sale la Beligrad. El se temȣ de o invasie чe Mixaĭ ar faчe în Transilvania. Ieremia Movilъ îĭ fъчea пroпosiцiĭ nesigȣre. Пe ȣrmъ se temea sъ nȣ-l învingъ în lȣпtъ Mixaĭ. Trimise la Mixaĭ,

www.dacoromanica.ro

deпȣtaцї че sȣb diferite пretеste, eraȣ̆ însъrчinaцї sъ vazъ шi sъ-ї skrie daka Mixaї se пreпarъ de resbel. Aчestї deпȣtaцї îї fъkȣrъ sчire kъ nȣ aȣ̆ vъzȣt nічї o пreпaraцie. Mixaї fъkȣ astfel, înkъt deпȣtaцiї sъ nȣ vazъ de kъt garnizona de treї sȣte de oamenї din Tъrgosiste.

Aчest Andreї Battori era Kardinal шi omȣl чel maї fanatik din timпȣl sъȣ̆. Ȣra sa kontra Sassonilor че lokȣesk o пarte a Transilvanieї era пeîmпъkatъ. El jȣrase saȣ̆ sъ-ї fakъ sъ skimbe biserika lor saȣ̆ sъ-ї ȣчigъ пe toцї. La 18 Oktombrіȣ̆ deпȣtaцiї чelor treї naцiї din Transilvania kъtaȣ̆ sъ deskizъ adȣnarea. Andreї dase ordin sъ se înfigъ шaпte цeпї ka sъ înцъпe пe чeї шaпte deпȣtaцї Sassonї. Albert Xȣet, deskoпerind aчest пlan, deчise sъ skaпe komпatrioцiї sъї de tirania aчestȣї пreot fanatik. Skrise lȣї Mixaї, kъ toцї Sassoniї îl asteaпtъ, sъ grъbeaskъ sъ vie.

La 13 Oktombrіȣ̆, o пarte din ostirea sa se adȣпъ la Пloiesчї, restȣl пrin satele veчine. Toatъ armata sчia kъ are sъ fakъ resbel, însъ nimenї nȣ sчia kontra kȣї era vorbъ se kombatъ kontra Transilvanilor шi Mixaї avea în armatъ mȣlцї ofiчerї transilvanї. Se temea kъ aflъnd aчeasta, aчeї ofiчerї sъ nȣ se retragъ saȣ̆ sъ se revolte. Kъta ȣ̂n mijlok favoritor ka sъ li se sпȣie aчeasta. În oraшȣ̆ se afla korпȣl de kȣrtenї romъnї че цineaȣ̆ nostȣrile. Maї eraȣ Пolonї шi Kazaчї пe kare Mixaї îї îngajase în armatъ. Sȣb komanda lȣї Baba-Novak, amikȣl lȣї Mixaї, se afla чinчї miї de пedestri între ka-

www.dacoromanica.ro

re ши хаїдвчї din Ȣngaria*). Mixaї kemъ пe чeї maї marї din ofiчeriї Transilvanї пrekвm George Maпo, Stefan Tarkanџi, Temasfalvij, Gregoriȣ Kis ши dвпъ чe le џinȣ вn diskвrs de laвdъ aсвпra bravвriї fie kъrвї din eї, le zise sъ-ї jвre kъ vor kombate kв kredinџъ ши zel în kontra orї kъrвї ar fi dвшї пentrв aчeasta. Ȣngвriї bъпвirъ kъ Mixaї are sъ-ї dвkъ kontra Transilvaпieї; dar пв пвtвrъ faчe altfel de kъt sъ-ї jвre kredinџъ. Чînчї sвte xвsarї вngвrї kв kaпiї lor Dвmitrв Nagi, George Xorvat, Ion Sindi kвm ши alџї doъ sвte jвrarъ aчeiaшї kredinџъ.

Kъtre aчestea kъџiva din amiчiї Domnвlвї, kвnosчeaȣ пlanвl sъȣ. Între boieriї lвї Mixaї, dвпъ Kogъlniчeanв, eraȣ doъ пartide вna пentrв resbel, чeї-altъ пentrв паче. Banвl Mixalчea om пlin de energie, ши de inimъ; ambiџios пentrв el ши пentrв Domnвl ши џara sa, înпingea пe Mixaї la resbel, ши visaȣ împreвпъ la realizaџiea пlanвlвї чelвї mare de вnirea a чelor treї state romъпe. Amikвl sъȣ пolitik kв kare se înџelegea bine, viteazвl Farkaшȣ, пвmaї era, el kъzвse пe kъmпвl de resbel kв armele în mъпъ. Logofъtвl Teodosiȣ om înџelent ши învъџat era de altъ пъrere. El vedea kв dвrere пe Mixaї împins în întreпrinderї чe ar fi пвtвt deveni пerikвloase пentrв џara lвї. Doamna Florika femeia lвї Mixaї, kвgeta ka Logofъtвl Teodosiȣ. Ea вrmase împreвпъ kв fiвl sъȣ Пъtraskв, пe Mixaї în tabъrъ la Пloestї. Aiчї aflъ de la Logof. Teodosiȣ kъ ostirile aȣ sъ între în Transilvania sъ batъ пe

*) Cogălniceanu.

www.dacoromanica.ro

Andreĭ Battori. Betlem ne konservъ vorbele че Doamna adresъ lsĭ Mixaĭ, ks skon de a'l faчe sъ rensnџe la resbelsl ks Transilvania. Noĭ le renrodsчem aчi, de ші ele deseamnъ maĭ mslt karakterѕl lsĭ Betlem de kъt al Florikiĭ*)

„Чe faчĭ, îĭ zise Doamna, snde veĭ sъ mergĭ? „ks чe natъ de trъdare veĭ sъ-џĭ mînjesчi nsmele? De чe ns-џĭ adsчĭ aminte de timnsl, „kъnd fsgar, gonit din џara ta de шъnia Domnslsĭ de atsnчĭ, gъsiшĭ adъnost în Transilvania? „Ns-џĭ maĭ adsчi aminte ks чe bsnъtate, ks чe „nъrtinire te nriimi ші te nrotegia nrinчinele Si„gismond? Oare ns dsnъ rsga Transilvanilor, „la Ssltansl Msrat, avsшĭ ns nsmaĭ voia de a te „întsrna în џarъ, ba înkъ lsaшĭ ші domnia, ші „familia ta ші џara se skъnъ? Ias martor ne Dsm„nezeŭ ші ne oamenĭ, kъ чeĭ чe împing la aчest „resbel fak o krimъ amarъ ші demnъ de nedean„sъ, ші daka aчastъ krimъ va rъmъnea nededen„sitъ în lsme, Dsmnezeŭ o va nedensi maĭ as„nrs; învingъ Romъniĭ saŭ Transilvaniĭ, tot noĭ „vom nerde, kъчĭ ne vom nъta de o шiretenie чe „niчĭ oameniĭ, niчĭ Dsmnezeŭ ns va erta. Kare „este nriчina чe te onresчe a rъmъnea kredinчios „jsrъmintelor чe aĭ fъkst maĭ nainte? Чe rъŭ „'џĭ-a fъkst Transilvania? Daka aчeastъ џarъ ns „ne ar fi ajstat ks arme ші ks kredinџъ, kъnd „am fost în nerikol, de msht timn noĭ am fi ne„rit. Поџĭ sъ-џĭ faчĭ sn nlan atъt de krsd nen„trs nerderea eĭ? Veĭ ksteza a stroni ks sъn-

---

*) Noĭ ns kredem ka Doamna lsĭ Mixaĭ sъ fi avst aчeste simџimînte.

www.dacoromanica.ro

„gele romъnilor adъnostȣl ȣnde aĭ gъsit skъпare?
„Dar sъ'цĭ înkinȣesчĭ kъ Transilvanii nȣ цĭ aȣ̆
„fъkȣt niчi ȣn bine, kȣ чe drent veĭ sъ konrinzĭ
„o цarъ streinъ, пe kаre Dȣmnezeȣ̆, natȣra, lȣ-
„krarea oamenilor, aȣ̆ despъцit de noĭ nrin mȣnцĭ,
„nrin чetъцĭ? Dвka serviчiele lor, daka norokȣl
„nestabil, daka jȣrъmîntȣl чe le-aĭ fъkȣt nȣ te
„onresk la aчeasta, temete чel пȣцin de Dȣmne-
„zeȣ̆ шi de sъnцiĭ Nikolae шi Mixail kare maĭ
„kȣrînd saȣ̆ maĭ tъrziȣ̆ vor пedensi amar пȣterea
„чe întrebȣinцezĭ în пotriva drentъцiĭ . . niчĭ o
„fantъ nȣ rъmъne nenedensitъ, шi kȣ kъt пedean-
„sa întъrzie, kȣ atъt este maĭ asnrъ."

Aчest diskȣrs, nrekȣm am maĭ zis, esnrimъ maĭ mȣlt sintimentele kronikarȣlȣĭ ȣngȣr de kъt ale Doamniĭ Florikiĭ, astfel nȣ ne snrijinim mȣlt пe dînsȣl.

Чeia чe se sчie de пositiv este kъ Doamna ȣrmъ пe soчiȣl eĭ în Transilvania. Mixaĭ trimise în lokȣrĭ sigȣre femeile boerilor шi toate averile lor miшkъtoare. Пe maikъ-sa Teodora o trimise la mъnъstirea Kozia sъ fie la adъnost. Aiчĭ Teodora rъmase пъпъ la finele vieцiĭ sale, de ȣnde aȣzi maĭ tъrziȣ̆ moartea fiȣlȣĭ sъȣ̆. Trъi чinчĭ anĭ aiчĭ шi mȣri în lakrimĭ шi în rȣgъчȣne.

Mixaĭ, înainte de nlekare, fъkȣ паче kȣ tȣrчiĭ, ka sъ nȣ între în цarъ în linsa lȣĭ de aчi. Skrise Tȣrчilor kъ se dȣчe sъ пedenseaskъ пe Battori пentrȣ kъ se aliase kȣ Rodolf II, шi sъ-l sileaskъ a fi kredinчios Sȣltanȣlȣĭ. Пromise sъ nlъteaskъ tribȣtȣl шi fъkȣ sъ vie ȣn чeaȣшȣ̆ la Tъrgoviste sъ nriimeaskъ aчest tribȣt în linsa sa.

www.dacoromanica.ro

La 16 Oktombriŭ treĭ zile dѹпъ jѹrъmîntѹl fъkѹt de ostaшĭ, mѹtъ tabъra la поalele Karпaцilor. Akolo kemъ пe toцĭ ostaшiĭ resiшiцĭ пъпъ aчi пrin satele veчine. Aчi пѹblikъ kъ armata sa are sъ meargъ în ajѹtorѹl imпerialilor пrin Transilvania kѹ пermisiea lѹĭ Andreĭ Battori.

Mixaĭ trimise avan-gѹarda sa, sъ koпrinzъ strimtorile mѹпцilor пe kale шi sъ vegeze la toate miшkъrile inamiчilor. Domnѹl o ѹrma de aпroaпe, armata чea mare venea în ѹrmъ. O zi шi o noapte fѹrъ îndestѹl ka sъ treakъ toatъ armata mѹпцiĭ. În Transilvania kredeaŭ kъ Mixaĭ este înkъ la поala mѹпцilor. Reпejѹnea kѹ kare Domnѹl romъп transпorta ostirile sale în resbel era пroverbialъ; însъ nimenĭ nѹ kredea kъ Mixaĭ ar пѹtea ajѹnge atъt de reпede în Transilvania. Sъmbъtъ romъniĭ aшezarъ tabъra пe lѹnka Boza. Andreĭ aѹzi de venirea lѹĭ Mixaĭ, шi kъ ar fi tъbъrit aпroaпe de Krorstadt, kъ ѹmblъ sъ înainteze kъtrъ Belgrad; kъ a ars kastelѹl шi toate averile komitelѹĭ Beldi, kѹm шi tot чe întъlnesчe în kale. Andreĭ aflъnd aчestea, skrise la toate цinѹtѹrile sъ se adѹne îndatъ toцĭ ostaшiĭ la *Sassebeшŭ*. La 22 Oktombr. Kardinalѹl Andreĭ ese din Belgrad însoчit de frate-sъŭ Stefan Battori шi se dѹse în tabъra de la Sassebeшŭ, krezînd kѹ aчeasta sъ îndemne шi maĭ mѹlt пe Transilvanĭ sъ vie sѹb arme*).

Înainte de a ajѹnge la tabъra de la *Sassebeшŭ*, Andreĭ Battori se abъtѹ пe la lokaшѹl lѹĭ Malasпina чe era atѹпчĭ bolnav; шi ia fъkѹt mѹѹ-

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

trъrî kъ asta este пачеа че îa промis din партеа lsî Rodolf II.

Mixaî trimise пе George Mano, Ion Tamasfelvy, пе Stefan Xoraly шi пе Stefan Dömöz kъпitanî merчinarî aî sъî шi Sъksî, sъ meargъ între Sъksî шi sъ le промitъ restabilirea libertъцilor lor desfiinцate ks kondiцie sъ ia шi eî armele. Ачеаsta se fъks шi Sъksiî konsimцirъ, пsind kondiцiî de a se sъrпa maî înainte четъцsia de la *Varleцi* ziditъ din ordinea lsî Sigismond ka sъ поатъ sъ-î цie maî ks sigsranцъ ssb jsg. Mixaî приimesче ачеаstъ kondiцie. Sъksiî se armeazъ, fъrъmъ четъцsia, desпoieръ kastelele nobililor че-î tiranisaserъ пънъ atsчî. Battori aszind desпre ачestea промise шi el Sъksilor sъ le dea vekile lor libertъцî; dar eî ns se înkrezsrъ шi rъmaserъ ks partida lsî Mixaî a kъriî glorie militarъ era atъt de isbitъ ачеstsî попол de viteji.

Mixaî dete o proklamaцie kъtre цarъ prin kare ziчеа kъ a venit în Transilvania ka sъ ajste пе партisaniî imperatorslsî; kъ voia sъ goneaskъ пе Andreî ka aksz at kъ ar fi fъkst alianцъ sekretъ ks Tsrчia. Ачеаstъ proklamaцie mîшkъ inima цъriî. Niчî sn ofiчer Transilvan din serviчisl lsî Mixaî, ns desertъ, atъt fantele de arme strъlsчite ale ачеstsî принчипе aveas пstere asspra imaginaцisniî ostaшilor. Loksitoriî Seksî din четатеа Kronstadt trimiserъ lsî Mixaî depsтaцî ks promisiî kъ ns vor rъdika arma kontra lsî.

Battori kъta sъ kъstige timп пънъ че vor veni Seksiî de la Moroш шi de la Aranioш kare-î rъmaserъ kredinчioшî, ksm шi nisче чете de la

www.dacoromanica.ro

Lino, Ieno ши Karansebeшȣ, astfel trimise la Mixaĭ съ чеаръ o armistiцie

Mixaĭ че asteпta ши el пе Radȣ Bȣzeskȣ ши Banȣ Ȣdrea съ vie din Valaxia mikъ kȣ ostirea din Dolj ши din Mexedinцĭ, ши kȣ artileria чеа greа, konsimцi la armistiцie, ши se deчise a se trimite kъte doĭ generalĭ de la o парte la чеĭ altъ în skimb ka съ fie dreпt otagiȣ. Mixaĭ desemnъ пentrȣ aчeasta пе Пreda Bȣzeskȣ ши пе Пostelnikȣ George; Battori пе Moiseȣ Sekeli ши пе Mixȣl Bogati. Andreĭ trimise o парte din kavalerie dȣпъ fъnaцe.

Veni înkъ ши Malaspina deпȣtatȣl Папiĭ Klement ши пroпȣse Domnȣlȣĭ Valaxieĭ съ fakъ паче kȣ Battori, sȣb kȣvînt kъ aчest din ȣrmъ fъkȣse traktat de паче kȣ Rodolf II.

Mixaĭ rъsпȣnse într'ȣn kiп nedeчis, ши цinȣ toatъ zioa ши пoaптea de 27 Okt. пе Malaspina în tabъra sa. Gъndȣl sъȣ era ka a doa zi sъ înчeaпъ lȣпta fъrъ veste. Se ziче kъ la 27 era zioa St. Lȣka ши avea sȣпerstiцiea kъ tot че se înчeпe în aчea zi пȣ reȣшeste*). Ла 28 Okt. Mixaĭ esпedȣi пе Malaspina fъrъ niчĭ ȣn rъsпȣns, ши îndatъ se пreпarъ sъ porneaskъ asȣпra kardinalȣlȣĭ. Dar maĭ înainte liberъ пе чеĭ doĭ ȣngȣrĭ че eraȣ în otagiȣ, ши trimise Kardinalȣlȣĭ ȣltimatȣm kъ orĭ sъ se leпede de Пrinчiпatȣl Transilvanieĭ în favoarea lȣĭ Rodolf II, orĭ sъ se пreпare de bъtaie. Andreĭ resпinse aчeastъ пroпoziцie ши înaпoi чеĭ doĭ boerĭ în otagiȣ.

Gasпard Korniш чel dintъĭ general al Kar-

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

dinalului, fuse însărcinat să aшeze ordinea de bătaie. Tabăra luĭ Battori era aшezată între Xermanstadt шi rîul Sibiŭ. Românii eraŭ aшezaцĭ пе koastele dealurilor de la Schelenberg. Komanda suпremă se dete luĭ Gasпard Korniш шi luĭ Пangraчiŭ Sennyeĭ, чentru se komanda de Moise Sekeli.

Moisiĭ Sekeli mergea înainte ku 1000 kălărĭ, sub el erau kăпitanĭ Franчesku Leveĭ, Toma Чiomortani, шi Toma Beцu. Ariпile se komпuпeaŭ din kăte 1600 пedestri ku пuшчĭ. Ariпa dreaпtă ara komandată de Franчesku Turku, чea stăngă era komandată de Stefan Lazăr шi Grigoriu Aradi kăпitanul пedestrilor din Kronstadt. Duпă aчestia venea uп korп de 800 de kălărĭ sub komanda luĭ Пetru Xuzariŭ, Stefan Taxi, Stefan Чiaki, Nikolaĭ Zolojdi, Melxior Bogati. Ostea din urmă saŭ reserva era formată de oamenĭ de пrin komitate avînd kondukătorĭ пrinчiпalĭ пe Stefan Toldi, Georgi Ravasdi, Stefan Bodoni, Ion Ifiŭ, frate de mumă al Kardinalului, Baltazar Kornimŭ, kăпitanul de kurte Kaspard Шibrik, шi se forma din 2000 oamenĭ, în ariпele aчestora de ambe пărцile eraŭ în tot 2000 пedestri. Duпă sпetele lor eraŭ înkă 600, avînd komandanцĭ пe Benediktu Mindsenti, Mixail Zemeui, Balfgard Пetki, Stefan Beшensĭ; пedestri la ariпile aчestora în tot 1000 de ambe пărцile, numărul a toateĭ armateĭ era de 9000 *).

Kardinalul пeste vestmintele sale пreoцesчĭ, пusese o kuirasă шi kălare пe uп kal ager, tre-

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

чea în revistъ rîndurile ostirii sale, sgъndъrind kuragiul soldaцilor. „Mixai, le ziчe el, este un „шerпe чe l'am kreskut în sinu-mĭ шi astъzĭ kau„tъ sъ mъ muшчe. El viseazъ sъ ia koroana „Ungariei, nu щie kъ fraцiĭ luĭ astъzĭ înkъ sînt „пъstorĭ de porчĭ? Dupъ astfel de vorbe чe nu interesa пe nimenĭ, skoase шi чiti ku voчe tare aktul prin kare Mixaĭ îĭ promisese supunere шi kredinцъ. Aчeastъ чitire fъku mare impresie printre soldaцĭ.

Armia luĭ Mixaĭ era de 30,000 oamenĭ, шi avea 18 tunurĭ. Aripa stъngъ чe rъspundea la aripa dreaptъ a Transilvanilor, era kompusъ de adunъturъ de romъnĭ voluntarĭ, xaĭduчĭ, arпъuцĭ sub komanda luĭ Baba-Novak, aripa dreaptъ se kompunea de sъrbĭ, чentru de ungurĭ чe aveaŭ komandinte пe George Manu, avînd lokotenenцĭ пe Franчesku Logoцi, Dimitru Xagi, George Xorvat, Mixaĭ Чiulei, Volfang Novak. Dupъ eĭ veneaŭ polonĭ, kazaчiĭ шi marea kavalerie romъnъ. Reserva se kompunea de boeriĭ romъnĭ veniцĭ ku чetele lor, 1000 de Sъkuĭ aleшĭ. Mixaĭ rъmase ku reserva de unde era sъ komande шi sъ trimitъ ajutoare la пъrцile unde trebuinцa va чere.

Bъtaia înчepe dar la 28 Oktomb. шi se deskise printr'un fok de artilerie al romъnilor. Moisi Sekeli înaintъ ku pedestri шi ku кълъriĭ, el atakъ чentrul unde komanda George Moka. Atakul lor fuse repede шi metodik. Ungurii se apъrarъ ku putere, pedestri luĭ Moise Sekeli suferirъ mult. Baba-Novak înainteazъ ku volintiriĭ romъnĭ, dar eĭ sînt respinшĭ de aripa stъngъ a Transilvanilor.

www.dacoromanica.ro

Manѕ le triimite o чeatъ de Ѕngѕrĭ în ajѕtor апоĭ porni kѕ toatъ пѕterea sa kontra lѕĭ Moise Sekeli. Stefan Lazъr kade în aчest timп, Sekeli e silit a se retrage kѕ tot чentrѕl. Петrѕ Xѕsar шi Andreĭ Barok vъzind пerikolѕl la kare era esпѕsъ toatъ ostirea transilvanъ, vin kѕ mare пѕtere în ajѕtorѕl чelor înfrъnцĭ, dѕпъ eĭ se репed nobiliĭ kѕ oamenil de arme, шi kѕ atъta fѕrie шi o mare miшkare, înkъt rъndѕrile lѕarъ altъ formъ. Mixaĭ vede aчeastъ noъ пѕtere kontra чentrѕlѕĭ sъѕ, шi aleargъ kѕ kavaleria romъnъ шi kѕ sekleriĭ. Nѕ apѕkъ sъ se împreѕne kѕ чentrѕ шi se vъzѕ strivit de flankѕrile inamiчilor, soldaцiĭ sъĭ se retraserъ kѕ repejѕne пъnъ la o пъdѕriчe. Daka atѕnчĭ ar fi venit шi reserva transilvanilor, batalia era sfъrшitъ, kъчĭ o mare парte din ostirea lѕĭ Mixaĭ înчeпѕse sъ fѕgъ. Armia veke, dedatъ în resbele kѕ Tѕrчiĭ, nѕmъra пѕцinĭ din aĭ eĭ în ostirile de atѕnчĭ ale lѕĭ Mixaĭ, ele se formaѕ de merчenarĭ шi de soldaцĭ чe veneaѕ пentrѕ prima oare la lѕптъ. Mixaĭ desпerat, шi neastentîndѕse sъ vazъ fѕgind пe aĭ sъĭ, se arѕnkъ пe kalѕl sъѕ plin de sпѕme, de пѕlbere шi de sъnge înaintea koloaneĭ fѕgarilor шi kѕ o voчe teribilъ iĭ înfrѕntъ. El le aпъrѕ ka semi-zeiĭ antikitъцiĭ, чe se arъtaѕ în mijlokѕl desordinelor ѕneĭ armate. Loveшчe kѕ sabia пe чeĭ чe kaѕtъ sъ fѕgъ; opreшчe stindardele пe lok, шi le strigъ: „De ѕnde vъ vine astъ frikъ rѕшinoasъ? ostaшĭ? Че este aчest esemпlѕ nekѕnoskѕt de miшelie? kѕ чe perѕшinar' lъsaцĭ sъ vъ skaпe o bataie пe kare aцĭ fost kъstigat'o? Ѕnde sînt vitejiĭ meĭ

www.dacoromanica.ro

ostaшĭ kȣ kare am învins пe tȣrчĭ în doъ zeчĭ de bъtъliĭ, kare aȣ învins ostirea чea mare a lȣĭ Sinan? Чe s'a fъkȣt ka braцele voastre sъ se moleшaskъ шi inimile voastre sъ slъbeaskъ ka inimile femeilor? Mъnile voastre armate sînt maĭ slabe de kъt пiчioarele desarmate, kъчĭ mъnile пȣmaĭ vъ aпъrъ . . . . . . oпriцivъ! întȣrnaцivъ la datoria voastrъ, saȣ de пȣ eȣ singȣr mъ voĭ lȣпta, пentrȣ rȣшinea voastrъ înaintea neamȣrilor krestine." Kъцĭ va kъпitanĭ kaȣtъ sъ fȣgъ. Mixaĭ îĭ vede шi îĭ lovesчe la timп kȣ sabia, ȣчide kъцĭ va. Romъnii se întȣrnъ Sekȣii se iaȣ dȣпъ eĭ, kȣ o пȣtere шi maĭ vie, eĭ kad asȣпra Transilvanilor osteniцĭ. În deшert Gasпar Korniш шi Пangraчiȣ Sennyei, komandanцiĭ пrimarĭ, чearkъ sъ aцîцe пȣterea Transilvanilor. Чel dintъiȣ e пrins de romъnĭ.

Пolonii din armia lȣĭ Battori, trimiшĭ kontra Пolonilor lȣĭ Mixaĭ, пȣ vor sъ se batъ, шi trek alъtȣrĭ kȣ Пolonii lȣĭ Mixaĭ. Ostirea Kardinalȣlȣĭ slъbesчe. Soarele era aпroaпe de aпȣs. Kardinalȣl se retrage afarъ din armatъ, шi însoчit de o sȣtъ kъlъrĭ, ea fȣga sпre Ȣdvarxeli. Sчirea de пrinderea generalȣlȣĭ пrimar шi fȣga Kardinalȣlȣĭ, deskȣragiъ пe Transilvanĭ. Gregoriȣ Mako reîndoesчe пȣterile sale пe kъt vede kъ Transilvanii slъbesk. Пangraчiȣ чe lȣase singȣr komanda sȣпerioarъ, Moise Sekeli, Stefan Toldi, Пetrȣ Xȣsar se lȣпtъ înkъ; dar soldaцiĭ пȣ vor sъ-ĭ maĭ askȣlte шi se пȣn a fȣgi kȣ чeĭ alцĭ. Пangraчiȣ kȣ soldaцiĭ чe maĭ stаȣ înkъ se retrage în regȣlъ kъtre tabъrъ. Noaпtea kade, ro-

www.dacoromanica.ro

mъnii se retraserъ asemenea. Dar ȣngȣrii fъkȣrъ tabъrъ ka sъ poatъ a fȣgi noaptea, fъrъ perikol. Ei fȣgirъ lъsind romъnilor 32 tȣnȣri, toate mȣniцiele шi provisiele lor.

Perderile în oameni fȣrъ mai egale din ambele pъrцi; patrȣ mii de oameni zъчeaȣ pe kъmpȣl de resbel. Din kъpitanii de frȣnte ai lȣi Battori kъzȣse Ștefan Lazъr; Mixai Kȣlpen; Ion Berendi, Franчeskȣ Toldalngiȣ шi alцii. George Ravadzi, Volfgang Korniшȣ, Gaspard Korniшȣ, eraȣ prinшi.

Чel din ȣrmъ fȣse priimit de Mixai kȣ distinkцie шi se liberъ a doȣъ zi. De ȣnde se trase bъnȣealъ kъ el singȣr s'ar fi lъsat sъ se prinzъ în timpȣl resbelȣlȣi.

Cardinalul.

Pe la trei oare dȣpe ameazъ, Kardinalȣl Andrei Battori fȣgise din kъmpȣl de bъtae kȣ o sȣtъ de kъlъri printre kare se afla mai mȣlцi Ȣngȣri nobili prekȣm: Toma шi Emerik Beцȣ, Toma Чiomartanii, George Polatiцȣ. Ion Beldi kȣ doi fii Pavel шi Kliment, Nikolae Miko. El se dȣse sъ se odixneaskъ în чetatea Odorxeiȣ dȣpe konsiliȣl amiчilor sъi. Aiчi шezȣ doȣъ nopцi шi o zi. Planȣl sъȣ era sъ fȣgъ în Polonia prin Moldova. În aчest timp de repaos sъ'шi strekoare averile sale printre Sъkȣi fъrъ sъ dea bъnȣealъ, kъчi Mixai aцъцase de mai înainte aчeastъ popȣlaцiȣne în kontra nobililor. Îndatъ чe Sъkȣii aȣzirъ de fȣga Kardinalȣlȣi, se pȣserъ sъ

www.dacoromanica.ro

batъ tossinsl ші sъ se armeze. Пе kъnd Kardinalsl ks oamenii sъї se апroniase de mѕnцiї Sarmateшtї la o distanцъ de doѕe zile de Odorxeї, o чeatъ de treї ѕѕte Sъksї înarmaцї aѕ emit înaintea fsgarilor ші aѕ astentat trечerea la o strъmtoare ks arborї, înkъt nѕ maї пѕtea sъ treakъ Andreї Battori. Nobiliї чe se aflaѕ ks dъnssl, se împotrivirъ ks arme. O lѕптъ teribilъ înчeпѕ între eї ші între Sъksї. Къzѕrъ maї mѕlцї nobilї. Чeї rъmaшї înkъ în viaцъ, zik Kardinalslsї sъ fsgъ el singѕr, ka чel пѕцin sъ skaпe el. Se strekѕrъ ші rѕsbi împreѕnъ ks Miko, чeї alцї înkъ fsgirъ пe ѕnde пѕtѕrъ. Kardinalsl ші Miko lъsarъ kaiї ші se пѕserъ a kъlъtori пe jos пъnъ kъtre searъ. Atѕnчї eї vъzѕrъ o kolibъ în kare likѕria lѕmina fokslsї. Mergъnd akolo, gъsirъ ѕn пъstor чe'ї пriimi ks bѕnъtate. Kardinalsl era ostenit ші însetat. Îndatъ чe întrъ zise пъstorslsї sъ-ї adѕkъ aпъ sъ bea, ші ka sъ meargъ maї rеpede, îї arsnkъ ѕn galben. Dar îndatъ чe пѕrчese пъstorsl, venirъ la kolibъ Sъksiї. Eї aflarъ пe Miko la ѕшa kolibiї ші пe Kardinal kѕlkat пe пъmъnt în ѕntrѕ. Miko deшteптъ пe Kardinal ші îї vesti kъ a venit Sъksiї dѕпe dînшiї. Andreї zise sъ kaѕte sъ-ї linisчeaskъ. Miko le eшi înainte, înчeпѕ se le zikъ a se liniшti kъчї eї sѕnt amiчї aї lor. Sъksiї fъrъ maї mѕltъ vorbъ, se arsnkarъ asѕпra lsї ks fѕrie ші-l ѕчiserъ. Aчestї tsrbaцї intrarъ în kolibъ. Kardinalsl vъzъnd kъ nѕ maї e пѕtinцъ a împъka aчestї oamenї пrin kѕvinte, trase sabia ші se aпъrъ ks kѕrajsl desperъriї. El se lѕптъ kъt-va timп, dar o sъkѕre

www.dacoromanica.ro

гънindъ-l în frъnte, asъпrа okiъlъĭ чelъĭ stъng, kъzъ leшinat. Sъkъii se arъnkarъ asъпrъ-ĭ; îl ъчiserъ шi îĭ tъiarъ kaпъl.*)

Dintre nobilii karii fъgirъ kъ Kardinalъl, nъ skъпarъ de kъt Stefan Fekъti; шi Toma Чiomortani.

Întrarea triumfală a luĭ Mihaĭ.

Armata vrъjmaшъ era kъ totъl fъrъmatъ. Mixaĭ se пreпarъ sъ între kъ пomпъ foarte mare în Veĭsenbъrg. La 1 Noemvrie fъse пriimit în aчeastъ чetъцъe. Eпiskoпъl цъrii Demetriъ Naпragi, koпerit kъ vesmintele de чeremonie шi ъrmat de tot klerъl, пriimi пe Mixaĭ la пoarta чetъцiĭ: korпъrile meseriaшilor mergeaъ înainte, toboшarĭ шi trъmbiцarĭ veneaъ dъпъ eĭ jъkъnd în diverse ariĭ. Dъпъ aчestia ъrma alцĭ mъzikanцĭ; шi dъпъ чeĭ din ъrmъ lъъtarĭ цiganĭ. Mixaĭ kъlare пe ъn kal koпerit în stofe пreчioase, mergea okolit de oпt alergъtorĭ în vesminte de matasъ, чe îl însoчia din doъъ пъrцĭ пe jos**) în ъrma lъĭ venea oпt kaĭ înnodobiцĭ kъ пanaшe de aъr шi de argint. Mixaĭ era koпerit kъ o mantie albъ цesъtъ kъ fir de aъr; mъrginile eraъ înkъrkate kъ maĭ mъlte rъndъrĭ de akvile aъrite kare sъnt armele цъrii. Sъb mantie пъrta o tъnikъ albъ de matase, шi la чingъtoare o sabie înnodobitъ kъ aъr шi rъbine. O пanaшъ neagrъ de пeпe de kokor шi legatъ kъ bandъ de aъr,

*) Anonymus Hevenes.
**) Kogălniceanu.

www.dacoromanica.ro

îmпodobea kъчiȣla ȣngȣreaskъ чe kопerea kапȣl sъȣ. Era înkъlцat kȣ botine galbene шi de la glesne пъпъ la genȣnkĭ пȣrta ȣn fel de чioraпĭ de matase albъ шi înпodobiцĭ kȣ пetre skȣmпe.*) În ȣrma lȣĭ venea stendardele lȣate în bъtae. Dȣпъ stendarde veneaȣ generaliĭ шi boeriĭ, ostirea romъпъ venea чea maĭ din ȣrmъ**) Mixaĭ deskъlekъ în пalatȣl lȣĭ Battori. Тȣпȣrile anȣпцaȣ ajȣngerea sa în чetate.

Dȣпъ kъteva zile se adȣserъ înaintea lȣĭ Mixaĭ fratele de mȣmъ al kardinalȣlȣĭ, Ĭfiȣ, înпreȣпъ kȣ ȣn kopil de 12 anĭ al lȣĭ Пetrȣ Miko legaцĭ în lanцȣrĭ. Dȣпъ aчestea i se пrezintъ maĭ mȣlte kaпite de nobilĭ tъiate пrekȣm kaпȣl lȣĭ Stefan Koboшȣ, Gasпard Пaloшi, Nikolaȣ Bortanȣti, Franчisko Geren, Пaȣl Beldi шi kaпȣl Kardinalȣlȣĭ Andreĭ Battori.

Se ziчe kъ la vederea aчestȣĭ kaп Doamna Florika vъrsъ lakrъmĭ шi zise lȣĭ Mixaĭ „Aчeste пoate sъ se întъmпle шi цie, Doamne! шi fiȣlȣĭ meȣ!“ Aчeastъ tristъ пresimцire se împlini maĭ tъrziȣ. Se ziчe kъ Mixaĭ, kontъmпlъnd aчest kaп, ar fi strigat: „o sermanȣl kъlȣgъr! sъrmanȣl kъlȣgъr!“ Mixaĭ se пȣrtъ ka ȣn mare пrinчiпe; dete пe asasin în mъпa jȣstiцieĭ kare îl kondamпъ la moarte, шĭ trimise sъ adȣkъ korпȣl Kardinalȣlȣĭ de la пъdȣrea Nȣkȣlȣĭ ȣnde l'ar fi aflat într'ȣn jgeab'de skъndȣrĭ шi koпerit kȣ frȣnze***).

*) Cogalniceano.
**) Idem.
***) Kalvisie — Buholter.— Brietie.— Isfanti.— Spontoni.— Petru de Reva.— Bulengeri.— Ion Palatie.—'Doglioni;

www.dacoromanica.ro

Корпȣl se adȣse ши se пȣse într'ȣn sikriȣ̆ че Kardinalȣl пrецarase kȣ kъteva zile maĭ 'nainte пentrъ frate-sъȣ̆ Baltazar Battori ka sъ-ĭ adȣkъ oasele din Gerla ȣnde era înmormъntat. Aчest koпъrшeȣ̆ era pe lemn ши îmbrъkat în пorfirъ neagrъ, цintȣit kȣ 800 kȣe de argint.

Înmormъntarea se fъkȣ kȣ mare пomпъ la 17 Noemv. Toцi demnitȣriĭ чeĭ maĭ marĭ Romъnĭ ши Ȣngȣrĭ, ши însȣшĭ Mixaĭ în пersoanъ ȣrmarъ konvoiȣl mortȣlȣĭ пe jos.

Reacţia în Transilvania.

Îndatъ dȣпъ aчeastъ învingere Mixaĭ trimise la Пraga la Rodolf II doĭ ambasadorĭ, sъ-ĭ чearъ Gȣvernȣl Transillvanieĭ. Пъnъ la întȣrnarea aчestȣia, el kъtъ se se asigȣre desпre o întreagъ învingere asȣпra aчeĭ цъrĭ. Vinerĭ dȣпъ lȣntъ, пȣrчese la Belgrad ȣnde înmormъntъ пe Kardinal. De aiчĭ trimise ka sъ kaȣte averile lȣĭ Battori чe se пъstraȣ̆ la Iaчiȣ̆ maĭ sȣs de Regen. de Stefan Bodoni. Aчeste averĭ пreцȣeaȣ̆ 200,000 de fiorinĭ. ши se komпȣneaȣ̆ de vase de argint foarte marĭ. Se ziчe kъ vъzъndȣ-le Mixaĭ, a zis kъ tesaȣrȣl lȣĭ Battori este mare пentrȣ kъ nȣ a dat niчĭ o datъ nimъnȣĭ dintr'ъnsȣl, ши kъ astъzĭ aчele vase ar fi bȣne sъ se toпeaskъ ши sъ se fakъ monedъ ka sъ se пlъteaskъ soldaцiĭ.

Pavel Piasesci.— Spondan.— Samoil Gronsci. — Ion Kemeni. — Franclin Mico. — Anonymus Hevenis.—

www.dacoromanica.ro

Mixaĭ nȣ a voit sъ skimbe nimik, niчĭ în legile, niчĭ în datinile aчestei цъrĭ. Dar în adȣnarea чe se deskise la 20 Noemv. Mixaĭ чerȣ sъ se dea Sъkȣilor libertъцile ȣsȣrnate de Battori, чeia чe se rekȣnoskȣ de Adȣnare. Aчeasta kȣnoskȣ пe Mixaĭ ka Пrinчiпe al Transilvanieĭ, шi deчise sъ i se dea пentrȣ armatъ banĭ шi пrovizii.

Mixaĭ îmпъrцi ostirile sale în diverse чetъцĭ ale цъriiĭ, ordonîndȣle sъ resпekte пroпrietъцile, viaцa шi onoarea чetъцenilor de orĭ чe naцie шi de orĭ чe kredinцъ. Dar ostirile streine чe avea în serviчiȣl sъȣ, nȣ цinȣ niчĭ o sokotealъ desпre aчeastъ rekomandaцie. Se пȣserъ sъ desпoaie чetъцile шi satele, sъ arzъ kastelele, sъ ȣчigъ пe nobilĭ, sъ violeze femeile. Din toate пъrцile venirъ плъngerĭ lȣĭ Mixaĭ kare чerȣ sъ пedeпseaskъ пe kȣlпaшĭ. Dar anevoie пȣtea atȣnчĭ înfrъna aчeĭ ostaшĭ de adȣnъtȣrъ, пentrȣ kare пrada era ȣn dreпt konsimцit de datinile timпȣlȣĭ.

Aчeastъ kondȣitъ a soldaцilor lȣĭ Mixaĭ, fъkȣ mȣlt ka пoпȣlaцiile Transilvaniĭ sъ întoarne ȣrekea la пroпaganda însînȣitoare a пartidelor чe se fъчea kontra lȣĭ Mixaĭ.

Domnȣl Valaxii ajȣnse în Transilvania în mijlokȣl чertelor пolitiчe, resbelȣl fъkȣse sъ takъ aчele ȣrĭ adînчĭ чe esista între пoпȣlaцiĭ; dar îndatъ чe пaчea reпъrȣ; ele se arъtarъ kȣ mȣlt maĭ tarĭ. Dimitrȣ Naпragi, Eпiskoпȣl Transilvanieĭ, inemik jȣrat al nobililor Ȣngȣrĭ пrofitъ de пresinцa lȣĭ Mixaĭ шi oпoziцieĭ чe nobiliĭ ȣngȣrĭ încheпȣrъ a faчe Domnȣlȣĭ, ka sъ fakъ sъ-ĭ estermine пe toцĭ. El пȣnea înainte kъ

www.dacoromanica.ro

eĭ nȣ 'шĭ a џinȣt vorba kȣ împъratȣl Rodȣlf II, шi kъ sînt eretiчi. El gъsise sпrijin în Mixalчea Banȣl шi Teodosiĭ Logofъtȣl пe lъngъ Mixaĭ. Malasпina, trimisȣl пaпiĭ în Transilvania interveni пe lъngъ Mixaĭ în favoarea nobililor, шi aflъ în konsiliȣl intim al Domnȣlȣĭ пe Radȣ Klȣчerȣl kare kombъtea aчestъ ideie fatalъ. Eпiskoпȣl Romъnilor înkъ a fost de пъrerea lȣĭ Malasпina шi a stъrȣit пe lъngъ Domn sъ renȣnџe la пlanȣl sъȣ.

Radȣ Klȣчerȣl din familia Bȣzeшtilor lȣъ o datъ kȣvъntȣl kontra eпiskoпȣlȣĭ Naпragi, lȣĭ Mixalчea Banȣl, lȣĭ Teodosii Logofъtȣl, шi îndreптъndȣse kъtre Mixaĭ zise: „Doamne sъ nȣ se fakъ aчesta kъчĭ rъȣ va fi."

La kare Mixalчea Banȣl rъsпȣnse, kъ de nȣ vor пeri aчeĭ oamenĭ înпotrivitorĭ astъzĭ, mъne vor ȣчide пe boeriĭ lȣĭ Mixaĭ. Radȣ Klȣчerȣl înkъ a rъsпȣns, kъ Mixaĭ nȣ este atъt de tare în kъt, sъ se gъndeaskъ a faчe o taпtъ atъt de kȣtezъtoare, kare ar skȣla asȣпra lȣĭ toate ȣrile џъriĭ; шi kъ чel maĭ înџelept lȣkrȣ este a faчe astfel înkъt sъ atragъ пe aчestĭ oamenĭ kȣ inima kъtre dъnsȣl шi atȣnчĭ nȣ nȣmaĭ eĭ nȣ vor maĭ fi kontra lȣĭ; dar înkъ îl vor aпъra.

Mixaĭ se пreпarъ a treчe iarna în Transilvania, aпoĭ iarъ trimise la Praga la Rodolf II пe Banȣl Mixalчea шi Logofъtȣl Stoĭka sъ-ĭ dea lȣĭ domnia Transilvanieĭ шi sъ-ĭ пlъteaskъ ȣn tribȣt anȣal. Rodolf II îĭ rъsпȣnse kъ komisariĭ чe eraȣ sъ soseaskъ la Veĭsenbȣrg, eraȣ însъrчinaџĭ

www.dacoromanica.ro

a'ĭ da ȣn rъspȣns deцisiv. Mixaĭ se konsȣltъ kȣ boeriĭ sъĭ daka trebȣie sъ lase Transilvania orĭ sъ o apere kiar împotriva lȣĭ Rodolf, boeriĭ fъrъ de пъrere ka sъ dea kȣ armele în mъпъ prekȣm a fost kъштigat'o în kontra orĭ kъrȣĭ. La 20 Noemv. konvokъ dieta, шi цerȣ nișце noĭ kontribȣцiĭ în banĭ pentrȣ keltȣelile armateĭ, apoĭ a-pȣпцъ nobililor Ȣngȣrĭ sъ însoцeaskъ pe fiȣl sъȣ Nikolae în Valaxia ȣnde îl nȣmea Domn2).

Întъrit în aцeste promisiĭ шi întъrîtat nekontenit în kontra nobililor de Episkopȣl Napragi, Mixaĭ a dat ordin la Fevrȣarie 1560 sъ se sigile biseriцile Arianilor din Tȣrda шi din Klaȣsenvȣrg, trimiцind pentrȣ aцeste pe sekretarȣl Iakobin цe era Arian. Dȣпъ aцesta se pȣse a persekȣta pe toцĭ nobiliĭ Arienĭ, konfiskъndȣle averile pe seama fiskȣlȣĭ. 3)

George Basta pe kare Arxidȣцele Massimilian îl lъsase în Ȣngaria de sȣs general în lokȣl sъȣ kȣ o mikъ armatъ, шi kare întrase în Transilvania; se pȣse a fortifika цetъцile Ȣsvar, Lipa шi Ȣsȣt.

În fine Ambasadoriĭ lȣĭ Rodolf venirъ. Eraȣ ȣnȣl David Ȣgnad шi Bartolomeiȣ Пeцȣ. Eĭ îĭ adȣserъ o diplomъ kȣ data de la 11 Fevrȣarie, prin kare Rodolf II lъsa lȣĭ Mixaĭ Valaxia, kȣ kondiцie sъ пъrъseaskъ Transilvania. La xotъrъ era sъ primeaskъ ajȣtoare în banĭ шi în oamenĭ. Sponдan pe ziцe ka sъ ataцe pe Tȣrцĭ.

Mixaĭ nȣ se arъta mȣlцъmit шi rъspȣnse am-

---

1) Anonymus Hermer, 2) Petru de Reva, 3) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

basadorilor kъ, dakъ Imneratorele voesчe sъ dea Gвvernвl Transilvaniĭ вnвĭ membrв din familia Imnerialъ, el ar konsimџi kв bвkвrie a se faчe, însъ nв va konsimџi niчĭ o datъ sъ dea lвĭ Georgi Basta, kъчĭ de va fi vorba desnre eĭ doĭ, anoĭ el are maĭ mвlte merite larekomnensele imneratorвlвĭ, kъ aчea џarъ a kъшtigat'o kв sabia, шi daka Rodlf II nв va nriimi nronoziџiea sa, niчĭ baniĭ nromiшĭ nв-ĭ va trimite, va rъdika arme kontra lвĭ.

Rъdolf II avea în Basta вn nrivegetor însъrчinat sъ nrivigezъ ne Mixaĭ, шi ka sъ-l intereseze шi maĭ mвlt în aчeastъ misie, îl fъчea sъ snere kъ-ĭ va da gвvernвl Transilvaniĭ. Mixaĭ trimise вчireSвltanвlвĭ kъ doresчe a trata de naчe kв dъnsвl. Aseminea triimise шi la Regele Ноloniei, dar nв reвшi.

Iarъ Sigismond Battori.

Sigismond чel fantastik trъea în Нolonia ka simnlв nartikвlar. Dar nestabilitatea karakterвlвĭ sъŭ, îl fъkвse sъ viseze din noŭ a lвa tronвl Transilvanieĭ. Aчeastъ nestabilitate era efektвl вneĭ maladiĭ nervoase. Ѹn kronikar Нalateiŭ ne snвne kъ Sigismond nв nвtea trъi kв femeia sa sora lвĭ Rodolf II, шi fвse nevoit sъ se desnargъ kв nerderea koroaneĭ sale, шi ranortъ kъ Sigismond, dвne чeia чe aвzise, ar fi fost legat de o femeie bъtrъnъ anвme Ioana a lвĭ Ion Koakoчiĭ. De вnde konkidem kъ Sigismond avea maladia nenвtinџiĭ nervoase; ale kъriĭ simtome nrinчinale

www.dacoromanica.ro

sînt nestabilitatea karakterului. El auzi de moartea Kardinalului Battori, vъrul sъu, ши fъku proektul sъ апuче tronul Transilvaniei. Пlекъ în Moldova la Ieremia Movilъ kу kare era în relaцiĭ sekrete, Turчiĭ îl sprijineaу în umbrъ. Akolo el strъnse ostirĭ komnuse de Поlonĭ, Turчĭ, Moldovenĭ, ши Basta se înцelese ku o frakцie de nobilĭ din Transilvania. Kъnd întokmi lukrurile sale ku insurgenцiĭ, se пrепаrъ de плекаre. Mixaĭ luъ штire de челе че fъчеаu în Moldova, ши деčise sъ плече repede ka sъ risineaskъ ostirila luĭ Zamoiski în Moldova. Se temu însъ ka în liпsa luĭ, nobiliĭ Ungurĭ se nu se revolteze; ka sъ înlъture aчest rъu, деčise sъ trъmiцъ în Valaxia пе fiul sъu ku 30 de nobilĭ ungurĭ din чеĭ maĭ de frunte ka otagiu пentru orĭ че întъmплare. Astfel se ши trimiserъ; Шeniчiu Пangraчiu, Bъdoni Isfanti, Banfi Dabor, Bogati Mikloшu, Kamuti Farkaшu, Mikola Lonoшu, Beleĭ George, Gislaĭ Frenц, Tarosi Шebastin. Torma Kristov, Balatfi Istfan, Bornamesia Istfan, Beшeni Istfan, Banfi George, Mixaĭ ши Frenц ши alцiĭ, шezurъ шase lunĭ în Valaxia.

Sigismond era înцъles ku kumnatu sъu Komitele Zamoiski xatmanul Поloniĭ, kare era sъ-l sprijine ku armele în mъпъ. Mixaĭ înainte de a пleka, voia se adoarme пе Eremia Movilъ, trimise la dъпsul пе Ion Muraliu, sъ пrопuе aчestuĭ Domn a'шĭ da пе fiisa dupe fiul luĭ Mixaĭ ши пе fiesa Florika dupe Sigismond Battori, ku kondiцie ka Mixaĭ sъ lase luĭ Sigismond Transilvania, oprind пе seama luĭ numaĭ Braшovul ши Fъgъra-

www.dacoromanica.ro

шъl. Anonimъl de la Belgrad zice kъ aceastea kъtaъ a se face, daka Ion Mъraliъ nъ ar fi reъшit a ъcide pe Sigismond шi pe Ieremia. Dar aceasta nъ mi se pare în karakterъl kavaleresk al lъi Mixaï. Propъnerea lъi Mixaï ar fi plъkъt lъi Sigismond, шi ar fi primit îndatъ. fiind îndemnat kъ stъrъire de Baltazar Silvaшi шi David Dean; însъ nъ kъtezъ înkъ, temъndъse sъ nъ fie înшelat. Ieremia Moviлъ nъ krezъ nimik шi dete ordin atъncea sъ înkatene pe Mъraliъ. Sigismond mijloci atъncï sъ i se dea libertatea.

În timpъl acesta Mixaï începъse sъ se rъcească oare kъm asъpra lъi Rodolf II în kaъza lъi Basta. La o masъ ъnde eraъ invitaцï cei doï ambasadorï aï lъi Rodolf шi ъnde atъt eï kъt шi Mixaï, prinseserъ limbъ, Mixaï întrebъ pe solï sъ-ï spъe daka împъratъl lor este fatъ saъ femeie, kъcï ъrmъ Domnъl, el nъ ese la bъtae nicï o datъ. Aceastъ vorbъ nъ întъrzie a fi raportatъ lъi Rodolf II. *)

Despre primъ-varъ Mixaï, aflъnd kъ ostirile lъi Sigismond s'aъ adъnat în princinate, шi Eremia Movilъ a nъmit Domn akolo pe frate sъъ Simeon, ce se afla în Valaxia, a pornit kъ ostire шi a întrat în aceste цъrï. Sigismond шi Simeon aъzind de aceste шi neavъnd destъlъ ostire, se retraserъ la pъdъrï spre Fokшanï, ъnde îi ajъnse Mixaï, îï lovi la Milkov. La Maiъ 1560, Mixaiъ întrъ în Moldova.

Mixaï porni kъtre lokъl de retragere a vrъjmaшilor, kъ o repejъne minъnatъ, de шi ostaшiï

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

sъĭ sȣferieaȣ de пrovisiĭ, înkъt eraȣ nevoiцĭ sъ se xrъneaskъ kȣ erbȣrĭ· Mixaĭ goni пe Simeon, пъпъ la Sȣчeava, ȣnde se dȣse sъ skaпe la frate sъȣ Ieremia. De aiчĭ el fȣgъri пe Ieremia чe skъпъ la xotarȣl Пolonii пe kalea avangardeĭ lȣĭ Mixaĭ, îl ajȣnse se lovi kȣ xaĭdȣчiĭ aчestȣia, la Bъrbia, ȣnde îĭ fъrъmъ, dar Ieremia skъпъ.

Ajȣngъnd la Xotin, Mixaĭ assedia чetatea шi o bъtȣ kъ tъrie. Dar el lъsъ akolo пe ȣn general al sъȣ, шi se dȣse în kaпitala Moldoveĭ, ȣnde se пroklamъ Пrinчiпe al Moldaviei, Valaxieĭ шi Transilvanieĭ.

Boeriĭ din Moldova rȣgarъ пe Mixaĭ sъ le dea Domn пe fiȣl sъȣ. Dar Mixaĭ se skȣzъ arъtъndȣle kъ Nikolae este пrea tъnъr înkъ, ka sъ пoatъ gȣverna într'ȣn timп ȣnde se чerea esпerienцъ шi înцelenчiȣne пentrȣ ȣn Domn. Dar пȣmi lokoteцinцъ de пatrȣ boerĭ din Valaxia шi din Moldova sъ gȣverneze цara sъb ordinile sale în liпsъ-ĭ: aчestia eraȣ Sпъtarȣl Negri, Xatmanȣl Ȣdrea, Vistierȣl Andronik шi Sava, aпoĭ se întъrnъ în Transilvania.

Mixaĭ lъsase la Xotin nisчe korпȣrĭ sȣb komanda lȣĭ Moise Sekeli kare atȣnчĭ devenise de пartida lȣĭ, пe Stefan Чiaki; fъrъ sъ se gъndeaskъ kъ aчestĭ oamenĭ пȣteaȣ sъ-l trade. Eĭ se înцъleserъ kȣ Battori шi se întȣrnarъ în Transilvania.

Mixaĭ o datъ în Transilvania se dȣse la Belgrad, шi se okȣпъ a'шĭ aшeza armia. Ȣngȣriĭ чeĭ kȣ lъnчĭ de sȣb komanda lȣĭ George Mano kare

*) Palatiȣ.

www.dacoromanica.ro

komanda чentrsl armateĭ sale în bъtaia kontra Kardinalslsĭ шi ssb Tarksni Ştefan, ĭi triimise în цara Bъrsiĭ; пe Sъrbiĭ чe aš lъnчĭ la Koxelm шi la Шinkamare: пe kazaчĭ la Sigiшoara шi la Mediaшs, пe Baba-Novak îl цins ks dъnssl ks Romъniĭ, шi volontariĭ de adsnъtsrъ. Kavaleria romъnъ înkъ rъmъsese ks el ssb komanda *Bszestilor*. Atsnчea veni sn alt trimes de la Rodolf reпetъnd lsĭ Mixaĭ sъ пъrъseaskъ Transilvania шi sъ se msлцъmeaskъ ks Valaxia шi Moldova.

Mixaĭ maĭ trimise doĭ ambasadorĭ la Пraga, пe Logofъtsl Teodosis шi пe Gasпard Korniш, sъ roage пe Imпeratorele a'ĭ lъsa Transilvania. Daka Rodolf ar fi konsimцit, el se îndatora îndatъ sъ meargъ în kontra Tsrчilor ka sъ-ĭ goneaskъ din Banatsl Temisianiĭ. Dar temъndsse kъ imпeratorele ns va пriimi aчeastъ пroпoziцie, kemъ o dietъ la 20 Islis 1600, snde чere sъ-i jsre fidelitatea. Bartolomeis Пeцs veni din пartea lsĭ Rodolf sъ snsie lsĭ Mixaĭ kъ-ĭ trimisesъ ajstoare în banĭ, titls de konsilier al imпerislsĭ шi gsvernor al Transilvaniĭ. Atsnчĭ Mixaĭ îшĭ шi dete titlsl de *Mixaĭ Domnsl Valaxieĭ, Moldoveĭ, Konsilier al M. S. Imпeriale шi regale шi gsvernor al Transilvaniĭ.* Ks aчeastъ okazie el sъпъ o monedъ în asr шi argint, kare o пarte reпrezinta figsra Domnslsĭ; пe чeĭ altъ aчeste vorbe: A. D. Vijilantia virtute et armes victoriam nactus 1600. Legenda medaliĭ пoartъ aчeste vorbe în abreviaцie: Michael Valachiae, Transalpinae Voevoda. S. C. R. Majestatis consiliarius, per Transilvaniam locumtenens, Cis Transalpinarum

www.dacoromanica.ro

partium ejusdem Supremus exercitus generalis capitaneus.

Akꙋm statꙋl lꙋĭ Mixaĭ пꙋtea sъ se kompare kꙋ statele чele marĭ din Eꙋropa. Daчia era ꙋnitъ sꙋb o пꙋtere. Sꙋltanꙋl aꙋzind de rekꙋnoaшterea lꙋĭ Mixaĭ de governor al Transilvaniĭ, ĭĭ trimise ꙋn ambasdor.

Sꙋltanꙋl vъzꙋ kꙋ bꙋkꙋrie kъ Mixaĭ învinse armata Transilvanъ. El voia akꙋm sъ sпrijine пe aчest Пrinчiпe, ka sъ treakъ kꙋ пoꙋa sa konkꙋistъ sꙋb imпeriꙋl sъꙋ. Temъndꙋse însъ sъ nꙋ пrofite Rodolf, el înчetase orĭ чe atak asꙋпra lꙋĭ Mixaĭ, шi ĭĭ trimisъ în Transilvania пe ꙋn agъ tꙋrk Xeraia, în kꙋalitate de ambasador. Mixaĭ чe bъnꙋea intenцiile lꙋĭ Rodolf II desпre sine, пriimi пe trimisꙋl Sꙋltanꙋlꙋĭ kꙋ o пomпъ deosebitъ, eшind întrꙋ întîmпinarea sa la o distanцъ de o milъ. Kъnd sъ aпroпierъ ꙋnꙋl de altꙋl, amъndoĭ deskъlekarъ. Aga ĭĭ пrezintъ o sabie grъmъditъ kꙋ пietre пreчioase. Пe lъngъ aчestea ĭĭ maĭ пrezintъ шeпte blъnĭ de Astraxan шi пene de komanaчe. De akolo se dꙋserъ amъndoĭ la Kronstadt ꙋnde se dete osпitalitate trimisꙋlꙋĭ Пorцiĭ.

Dar пriimirea de distinkцie чe Mixaĭ fъkꙋ trimesꙋlꙋĭ ottoman, fꙋse o noꙋъ armъ în mъna lꙋĭ Basta ka sъ înegreaskъ пe Domn în okiĭ imпeratorꙋlꙋĭ. El însчiinцъ atъt пe Rodolf II kъt шi пe ambasadoriĭ aчestꙋia desпre maniera kꙋ kare Mixaĭ пriimise пe Tꙋrk, attribꙋindꙋ'i intenцiĭ de rekonsiliare kꙋ Sꙋltanꙋl. Ambasadoriĭ lꙋĭ Rodolf II fъkꙋrъ observare lꙋĭ Mixaĭ; dar

www.dacoromanica.ro

el se апъръ zikънd kъ orĭ че ambasadorĭ aȣ drепtȣl a fi bine приimiцĭ шi trataцĭ, шi aчesta пȣ oпresчe pe Пrinчiпĭ de a faчe trebile цъriĭ lor dȣпe a lor voinцъ.*)

În timпȣl liпseĭ lȣĭ Mixaĭ, inemiчĭ sъĭ întъrîtaцĭ de kondȣita ostaшilor, de intrigile lȣĭ Basta, de пartizanii lȣĭ Sigismond че voeaȣ a'l adȣчe пe tron, de xotъrîrea senatȣlȣĭ Пoloniеĭ de a rъdika oştiri kontra lȣĭ Mixaĭ, înчепȣrъ sъ se miшче.

Moĭsie Sekeli, dȣпe че avȣ o înцъlegere askȣnsъ kȣ sokrȣl sъȣ Volfgang Korniшȣ, trekȣ în Пolonia sъ strъngъ ostirĭ ka sъ vie kȣ ele în ajȣtorȣl insȣrgenцilor.

Mixaĭ lȣînd шtire, dete ordin sъ aresteze пe Volfgang Korniшȣ, пe чeĭ doĭ Mixail Somaĭ шi Franчisk Farkaш îĭ kondamnъ la moarte шi fȣrъ esekȣtaцĭ îndatъ.

Mixaĭ din kaȣza despotismȣlȣĭ че eksersaȣ în Transilvania soldaцiĭ sъĭ, din kaȣza intrigilor lȣĭ Sigismond шi a пartizanilor sъĭ, пȣ maĭ пȣtea sъ se sпrijine пe Transilvaпĭ. Пe de altъ пarte Rodolf II пȣ maĭ era sigȣr.

Singȣri aliaцĭ пe kariĭ пȣtea sъ se sпrijine ka sъ пъstreze Transilvania sȣb sчeпtrȣl sъȣ era пȣmaĭ Tȣrчiĭ; dar el komise eroarea de a пȣ lȣa o deчisie atȣпчĭ. Se mȣlцъmi sъ zikъ ambasadorȣlȣĭ kъ пe lъngъ gȣvernȣl Transilvaniеĭ, чerea titlȣl de Пrinчiпe al Imпeriȣlȣĭ Roman, шi пosesiea четъцilor Oradia mare, Nagibania шi Xȣtz, шi la întъmпlare de a fi învins de Tȣrчĭ, o пensie anȣalъ de o sȣtъ miĭ skȣzĭ.

*) Palatie.

www.dacoromanica.ro

Mixaĭ întsrnъ okii kъtre o alianцъ ofensivъ ks Rsшiĭ шi ks Arxidsчele Massimilian, ka sъ se skoale kontra Пoloniei, ks skoп de a da aчeastъ цarъ Arxidsчelsĭ aliat. Trimise пentrs aчesta doĭ ambasadorĭ пe Stroe Bszesks шi пe George Raцs în Пolonia, dar aчestĭ trimiшĭ fsrъ arestaцĭ maĭ tъrziŭ de Sigismond Rakoцi, înainte de a ajsnge la loksl destinaцisnii lor.

Mixaĭ пrofitъ de пresintele Sstanslsĭ шi trimise la vezirsl чe asedia Kanixla пe Vorniksl Dsmitrs. Kъtrъ înчeпstsl lsĭ Sепtembrie 1600 Ibraxim trimise пe Vorniksl Dsmitrs îmпreснъ ks Iazidsxisade, Reiz-Efendi al tabъrii ka sъ se înцъleagъ ks Sstansl шi ks Пoarta la Konstantinoпoli. Vorniksl Dsmitrs gъsi la saraisl Sstanslsĭ пe Xafis-пaшa пe kare îl învinse aчesta înainte la Nikoпoli kъnd пssese tsnsrile în trъssrĭ ssb ksvînt kъ dsчe tribststl. El alergъ la Msftis Senolex, îĭ sпsse aчeastъ пartikslaritate шi îl rsgъ atъt în kъt aчesta dete o *fetve*, injsrioasъ пentrs Vorniksl Dsmitrs. Xafis dsпъ aчeia, dete ordin sъ batъ пe Vorniksl Dsmitrs la falangъ. Aчeastъ krszime se sъvъrшi шi Vorniksl Dsmitrs msri ssb lovitsrile falangiĭ. Toцĭ Tsrчiĭ marĭ шi miчĭ, aflъnd aчeastъ intъmпlare, se îndignarъ kontra lsĭ Xafis. Marele vezir Ibraim kare kъsta sъ fakъ пaчe ks Mixaĭ, se înfsriъ. El skrise Ssltanii Valide. Xafis fsse destitsit din kaimakamat шi disgraчiat.

Aчeastъ întъmпlare ajsnse la srekile lsĭ Basta kare skrise lsĭ Rodolf II kъ Mixaĭ smblъ sъ trateze ks Tsrчiĭ. Rodolf se sпъrъ пe Domnsl Ro-

www.dacoromanica.ro

мън ши девise съ-l вmileaskъ. Trimisъ instrвkції lвї Basta, съ înkвrageze пe nobiliї вngвrї a se revolta kontra lвї Mixaї, ши съ le dea ajвtor, însвшї kв arme de va fi trebвinцъ.

Din ачel moment Basta intrъ în relaцie kв kaпiї вngвrilor inemiчї aї lвї. Eї se adвnarъ la Tordo, ши akolo deчiserъ a se revolta, kontra lвї Mixaї че se пreпara a merge la Banatвl Temisian. Basta dete шtire deпвtaцilor, пrin Stefan Цaki, kъ el va sпrijini revolta.

Mixaї aвzind desпre aчeasta, strъnse armata sa de 22,000 oamenї, romъnї ши съkвї, kв 32 de tвnвrї, aпoї îшї aшezъ tabъra пe kъmпвl de la Xolt-Marош într'o пoziцie foarte avantagioasъ.

Вngвriї asteпtaв съ vie Sigismod Battori kъrвia îї skrisese съ se întoarne съ-шї ea tronвl. Eremia Movilъ era съ-l însoчiaskъ în Transilvania.

Dar пъnъ a faчe deskriпцiea bъtъiї de la Milloslaв, съ пe întвrnъm kв treї съптъmъnї înainte. Afarъ de krвzimele de toatъ zioa че ostaшiї lвї Mixaї esersaв în toatъ цara, fъkвrъ вna kare fвse kaвza desпeraцiвneї tвtвlor.

Mixaї îmпъrцise dorobanцiї пrin чetъцї. Akole eї eraв daцї în kвartirвrї пe la чetъцenї kare trebвiaв съ-ї xrъneaskъ. Xrana era xotъrîtъ, dar eї nв se mвlцвmeaв niчї odatъ de maniera kв kare eraв trataцї. Tot d'aвna gъseaв vorbe de пreteste. În Xoedin era 180 de dorobanцї roшiї; aшъzaцї пe la чetъцenї. Aчestia fвrъ чeї maї neîmпъkaцї: atъt oasпeцiї lor se пlъngeaв de dînшiї kъt ши toцї lokвitoriї în genere. Era obiчeiв a se faчe tъrg Dвminika în Xoedin. Akolo se

www.dacoromanica.ro

adȣnaȣ romъnii ші ȣngȣriї din satele veчine în toate Dȣminiчile, sъ vъnzъ ші sъ kȣmпere. Dorobanцiї чe se amestekaȣ kȣ чeї alцї пrin пiaцъ, inventarъ ȣn noȣ mijlok sъ-ші rîzъ de aчestї пaчniчї lokȣitorї. Era пrintre eї ȣn original kare se пrinse kȣ чeї alцї пe o vadrъ de vin, kъ el singȣr va bate tot tъrgȣl aчela. Dȣпe aчeasta el lȣъ doъ bъte, ȣna în mъnї, alta la brîȣ ші reпezindȣse asȣпra grъmezilor de lokȣitorї, înчeпȣ sъ loveaskъ d'a rîndȣl în bъrbaцї ші femeї, fъrъ distinkцie. Mȣlцimea sȣrпrinsъ, lъsъ lȣkrȣrile ші se risiпi în toate пъrцile, чeї alцї dorobanцї xrъnirъ atȣnчї mъrfȣrile lъsate, rîzînd de чetъцenї kъ sînt miшeї ші kъ toцї înпreȣnъ n'aȣ fost în stare a se aпъra în kontra ȣnȣї singȣr romъn, fъrъ alte arme de kъt bъta. Xoedinenii, пlъngъndȣse la kъпitanȣl dorobanцilor, aчesta se mъrgini sъ rîzъ, ші rъmase lȣkrȣ aчi. Xoedienii vъzind kъ nȣ li se faчe niчї ȣn fel de satisfaчere, se vorbirъ kъ Dȣminekъ пъnъ a nȣ eші dela biserikъ, sъ nȣ dea nimenї dorobanцilor niчї de mъnkat, niчї de bъȣt.

Dȣmineka чe ȣrmъ, пe kъnd toцї lokȣitoriї eraȣ în biserikъ, ȣnȣl singȣr întъrziase ші kъnd voi sъ între în biserikъ, treї dorobanцї îl întъmпinarъ ші îl bъtȣrъ kȣ mȣkia sъbiї, mȣstrъndȣ-l kъ nȣ le aȣ dat xrana lor. Aчesta se skъпъ în biserikъ, ші sпȣse чetъцenilor чeia чe i se întъmпlъ. La aчeste vorbe lokȣitoriї eшirъ, ші aпȣkъnd arme, mъчelъrirъ пe dorobanцї, abea пȣtȣrъ sъ skaпe doї-sпre-zeчe din eї, la kъшп saȣ пrin kȣrцile nobililor. Чetъцeniї sъпarъ atȣnчї

www.dacoromanica.ro

o groanъ mare lъngъ biserikъ шi 'ĭ-aŭ arъnkat în ȣntrȣ grъmadъ morцĭ kȣ rъniцĭ, aчestĭ din ȣrmъ însetaцĭ, чerȣrъ anъ, dar eĭ le o refȣzarъ, zikъndȣ-le kъ altъ datъ nȣ пȣteaŭ sъ ĭ satȣre kȣ vin. Eĭ arȣnkarъ пъmînt asȣпra dorobanцilor шi-ĭ îngroпarъ.

Aȣzind desпre aчeastъ krȣzime Mixaĭ, чe se afla la Belgrad, voi sъ trimiцъ sъ ȣчigъ пe toцĭ Xoedieniĭ; dar чeĭ maĭ mȣlцĭ din konsilieriĭ sъĭ fȣrъ de пъrere sъ se fakъ maĭ nainte o anketъ шi aпoĭ sъ înainteze пroчesȣl la jȣdekъtorĭ. Mixaĭ aпrobъ aчest konsiliŭ, ka legile singȣre sъ пedenseaskъ, lȣkrȣ чe nȣ fъчeaŭ în Transilvania Basta шi kȣ Germaniĭ kare aveaŭ legile în vîrfȣl sъbiĭ lor. Anketa dovedi kъ Xoedieniĭ erau kȣlпaшĭ, kъчĭ dȣпe пlъngerea чe fъkȣrъ la kъпitan шi nȣ fȣrъ askȣltaцĭ, trebȣia sъ aпeleze la o aȣtoritate maĭ înaltъ, iar nȣ sъ-шĭ fakъ eĭ înшiшĭ rъsbȣnare. Ei fȣrъ dar osindiцĭ de jȣdekъtorĭ. Stefan Чiaki ȣngȣrȣl se trimise kȣ 500 de dorobanĭ la Xoedin sъ пrinzъ пe toцĭ aчestĭ kȣlпaшĭ, însъ Чiaki dete de шtire Xoedienilor sъ fȣgъ, kъчĭ de nȣ vor fȣgi, are ordine sъ-ĭ treakъ sȣb sabie. Eĭ fȣgirъ пe ȣnde пȣtȣrъ, шi dorobanцiĭ nȣ gъsirъ în oraш de kъt vre o doĭ-sпrezeчe inшĭ пe kare îĭ trekȣrъ sȣb sabie; eĭ пȣserъ fok oraшȣlȣĭ чe kъzȣ în чenȣшъ, afarъ de doъ saŭ treĭ kȣrцĭ de nobilĭ ȣnde skъпaserъ чeĭ doisпre-zeчe dorobanцĭ *). Aчeastъ întъmпlare grъbi revolta Transilvanilor. Stefan Чiaki чe era în serviчiȣl lȣĭ Mixaĭ, deveni ȣnȣl din чeĭ din tъĭ

*) Anonymus Hevenes.

www.dacoromanica.ro

kanĭ aĭ kosnirauiunii. Mixaĭ kemъ пe nobilii ɤnгɤrĭ la sine, dar eĭ se dɤserъ touĭ la Tɤrda. George Miko шi Stefan Tarkanii komendanuiĭ kornɤlɤĭ lɤĭ Mixaĭ чe era la Bъrɤa, trekɤrъ la Tɤrda la rebelĭ шi se ɤnirъ kɤ чetele lɤi Чiaki.

Kъtre aчestea Чiaki se astenta sъ aibъ o armatъ maĭ mare, чeia чe el пɤtɤ sъ adɤne la Tɤrda nɤ пɤtea sъ se komпare kɤ ostirile lɤĭ Mixaĭ. Чiaki se dɤse la George Basta, rɤгъndɤ'l sъ le dea ajɤtor. Aчesta se пrefъkɤ kъ nɤ щie nimik, шi rъsпɤnse kъ sɤferinuele la kare este sɤпɤsъ uara sɤb гɤvernɤl lɤĭ Mixaĭ, aɤ atins inima sa, шi va veni în ajɤtorɤl lor kɤ 5000 de germanĭ шi 2000 de kъlъrĭ ɤnгɤrí. Пeste kъteva zile Basta se ɤni kɤ ostirile de la Tɤrda. De aiчĭ kɤ o armatъ de шaпte miĭ germanĭ шi ɤnгɤrĭ, шi doъsпre-zeчe miĭ Transilvanĭ, tъbъrъ lъngъ satɤl Mirislъɤ.

Mixaĭ lɤase o пosiuie între rіɤl Mɤres шi între ɤn mɤnte. Nimeni nɤ пъtea sъ-l ataчe akolo kɤ avantaгiɤ. Basta înuelese kъt era de difiчil a lovi пe Mixaĭ akolo ɤnde se afla. Aчest general vъzɤ kъ nɤ este alt mijlok de a trage пe romъnĭ din пosiuiea чe okɤпaɤ de kъt пrintr'o stratagemъ. La 18 Seпtembr. fъkъnd sъ înainteze Transilvanii kontra lɤĭ Mixaĭ, пъnъ la o distanuъ aпroпiatъ, шi înчeпъnd lɤпta, le dete ordin sъ se retraгъ. El iĭ koпeri kɤ kornɤl sъɤ de armatъ, la retragere. Mixaĭ nɤ înuelese kъ aчeastъ retragere se fakɤ ka sъ-l skoauъ пe dînsɤl de la пosiuiea чe okɤпa, шi dete ordin os-

www.dacoromanica.ro

tireĭ se ѕrmeze пe inemiчĭ. Dar îndatъ чe armata lѕĭ Mixaĭ eшi пe lѕnkъ, Basta se întѕrnъ repede la bъtaie.

Mixaĭ kѕnoskѕ atѕnчĭ шiretenia lѕĭ Basta, dar nѕ maĭ пѕteа îndrepta eroarea: kъtъ sъ se lѕпte, infanteria, germanъ fъчеa ѕn fok neîntrerѕpt шi bine xrъnit; artileria bine aшezatъ пe nisчe înпъlцimĭ, lovea kѕ tъrie шi trimitea spaima шi moartea în romъnĭ kare пѕindѕse sъ fѕgъreaskъ пe inemiчĭ, strikaserъ rîndѕrile lor. Armata lѕĭ Mixaĭ în desordine шi sѕrprinsъ, perdѕ kѕragiѕl, în deшert generalii romъnî voirъ sъ kѕmpere învingerea prin moarte; пѕindѕse în kaпѕl soldaцilor. Aga Lѕka se vъzѕ silit sъ-ĭ loveaskъ kѕ sabia ka sъ-ĭ цie în lok. O parte a ostirii fѕse respinsъ пъпъ în Mѕres. Mixaĭ însѕшĭ fѕse tъrît de kъtre ѕngarĭ. Mixaĭ perdѕ 4000 de oamenĭ, din kare чeĭ maĭ mѕlцĭ fѕrъ vitejiĭ sъĭ sъkѕĭ чe kombъteaѕ kѕ tъria чe dъ amoarea libertъцiĭ, doъ-spre-zeчe tѕпѕrĭ se lѕarъ de inemiчĭ: romъniĭ perdѕrъ toate bagajele. Mixaĭ dѕпъ чe vъzѕ toatъ ostirea sa în fѕgъ, шi чerkъ în deшert, a o întѕrna prin esemplѕ чe dete, rъmъind kѕ kъцĭ-va bravĭ înkъ în lѕптъ, fѕse nevoit a se retrage. El se dѕse la Belgrad, ѕnde skoase din înkisoare пe trъdъtorѕl Volfgang шi îl ѕчise.

Kъmпѕl de bъtaie presinta ѕn aspekt dѕreros, miĭ de oamenĭ zъчeaѕ fъrъ simцire пe întinsa lѕnkъ. Basta dete ordin sъ se înmormînteze чeĭ morцĭ. Din aĭ sъĭ înkъ kъzѕserъ mѕlцime, kъчĭ dѕпъ Eniedi Пal, s'aѕ fъkѕt doъ groпĭ marĭ, în чea mare saѕ arѕnkat doъ miĭ oamenĭ шi în

www.dacoromanica.ro

чea mikъ doь mii. Kȣ toate aчestea nъmerȣl se nare esagerat, kъчĭ ar fi 11000 de morцĭ, kънd чeĭ maĭ mȣlцĭ kronikarĭ sînt de пъrere kъ nȣ se ȣrka atъta de mȣlt.

Mixaĭ întъrzie în Belgrad, dȣпъ чe dete ordin a se ȣчide Volfgang, ші skimbъ kalȣl, пȣrчese repede înainte. Nisчe kronikarĭ, voind sъ arȣnчe ȣn parfȣm de poezie asȣпra aчestiĭ fȣgĭ, ne spȣne kъ Mixaĭ, lȣat în goanъ de ȣngȣrĭ, ajȣnse la riȣl Mȣres, ȣnde nȣ aflъ niчĭ pod niчĭ vad de treчere, eroȣl se arȣnkъ atȣnчĭ kȣ kalȣl în riȣ ші trekȣ dinkolo în not, gonaчiĭ se oprirъ pe чel alt mal. Mixaĭ eшind dinkolo, deskъlekъ, skoase frîȣl din gȣra kalȣlȣĭ sъȣ, ші lovindȣ-l ȣшȣrel, îĭ zise: „mergĭ ші fiĭ liber! apoĭ gъsind alt kal, înkъlekъ ші porni înainte pe kalea de la Fъgъraш ші Kronstad.

Eniedi Пal ne spȣne kъ Mixaĭ trekȣ în цara Bъrsiĭ ȣnde strънse 18000 oamenĭ, kȣ korpȣl чe-ĭ adȣse fiȣl sъȣ Пъtraskȣ ші Baba-Novak din Valaxia. Basta kȣ Transilvaniĭ пȣrчese asȣпra lȣĭ. Mixaĭ trimise la Basta sъ-l întrebe чe voesчe kȣ dînsȣl, kънd el însȣшĭ este amik ші kredinчios împъratȣlȣĭ. Mixaĭ se înцelese kȣ Basta ka sъ rъmъie Domn în Valaxia ші sъ lase Transilvania lȣĭ Rodolf II. Iar de va rъmъnea kredinчios, atȣnчĭ Basta se îndatora sъ-ĭ vie în ajȣtor kontra Пolonilor чe intraserъ în Valaxia.

De aiчĭ Mixaĭ se întȣrnъ în Valaxia.

Vasalȣl sъȣ Markȣ pe kare îl nȣmise lokotinente domnesk în Moldova, fȣsese destitȣat de Zamoiski.

www.dacoromanica.ro

Zilele de neferiчire a le lui Mixaĭ înчepurъ o-datъ kъ bataia de la Miroslaŭ, viktoria, aчeastъ zee kapriчioasъ, pъrea kъ a pъrъsit armele romъnilor. Ku Transilvaniĭ fъkuse паче, шi lъsase пе Doamnъ шi пе fiul sъŭ în otagiŭ la dînшiĭ. Aчesta îl asigura din partea Transilvanieĭ. El întrъ în Moldova ku o parte din ostirea sa ka sъ goneaskъ пе Zamoiski чe se afla akolo ku 20.000 de Poloni. Armia sa era akum inferioarъ armateĭ Polone prin numъr шi prin organizaцiea eĭ. Mixaĭ nu-шi pierdu kuragiul, se deчise sъ se lupte.

Zamoiski luъ ofensiva шi purчese asupra romъnilor. Mixaĭ opuse inamiчilor fokul artilerieĭ sale шi kavaleria dorobanцilor. Dar el trebui sъ se retragъ înaintea infanterieĭ Polone bine organizatъ шi disчiplinatъ. Se retrase, apoĭ se opri la Teleajen, spre Siret, unde fъku o bъtaie generalъ kontra inamiчilor.

Mixaĭ fъku o mare eroare sъ dea o bъtaie generalъ la kъmp ku armata luĭ Zamoiski. Ostirile sale eraŭ în mare parte de adunъturъ, ele se mъsurarъ de multe orĭ ku Turчiĭ, шi învinserъ, aчestĭ din urmъ nu aveaŭ ostirĭ bine organisate. Dar Poloniĭ fъkuserъ un mare progres; aveaŭ ofiчerĭ învъцaцĭ în arta militarъ шi armata lor era bine organizatъ. Aчeasta se reknoaskъ la lupta luĭ Mixaĭ kontra Transilvanilor, sprijiniцĭ de armata germanъ. Romъniĭ dar în starea în kare se afla armia lor, nu puteaŭ a se lupta kъ suчes kontra Germanilor шi Polonilor de kъt la poziцiĭ avantagioase.

www.dacoromanica.ro

Tabъra luĭ Mixaĭ era ашezatъ пe malul Teleajanuluĭ спrе Dunъre. Aшъndoъ aripile oștirii sale se formaŭ de kъlъrĭ Romъnĭ шi Sъkuĭ; пedestriĭ ku пuшчĭ formaŭ чentrul шi eraŭ aшъzaţĭ lъngъ lokul unde era vadul rîuluĭ. Zamoiski avea 30,000 пolonĭ шi Eremia Movilъ 10,000 Moldovenĭ *). În armata Пolonъ se afla 4000 kъlъrĭ aleшĭ ku kirase de fer, шi kъsчĭ, ku lъnчĭ largĭ шi ku kaĭ marĭ, пe чel alt mal al rîuluĭ se aшeza armata inemikъ.

Aripa dreaptъ era komandatъ de Пetru Laшчi шi se forma de toatъ kavaleria împreunъ ku kurasierii. Ieremia Movilъ komanda aripa stъngъ ku armata sa шi un korп de пolonĭ. Чentru se forma de toatъ infanteria пolonъ, ku пuшчĭ шi era komandatъ de Zamoiski**).

Zamoiski dase ordin a se faчe metereze de пъmînt dupъ kare au aшezat tunurile sale. Zioa dintъĭ se treku prin fokurĭ de tunurĭ шi de пuшчĭ din ambele пъrţĭ.

A doъ zi Zamoiski trimise în susul rîuluĭ sъ kaute un alt vad, шi gъsind unul dete ordin ka aripa dreaptъ sъ treakъ rîul prin aчea пarte, пe kъnd artileria sa пrotegia treчerea ku mare aktivitate. Mixaĭ întъrise el însuшĭ чentrul prin mijlokul шanţurilor чe fъku, шi vъzînd kъ kavaleria treчe rîul, dete ordin ka aripa stъngъ a armateĭ sale sъ oпreaskъ kavaleria inamikъ.

Romъniĭ aпъraŭ treчerea rîuluĭ ku bъrbъţie,

Miron Kostin.
**) Miron Kostin.

www.dacoromanica.ro

Mixaĭ el însȣшĭ, пȣindȣ-se în frȣntea soldaцilor съĭ, se апъra ka ȣn leȣ̆, dînd esemплȣl ostaшilor. Aчeastъ lȣптъ цinȣ kъte-va oare, fъrъ sъ поатъ Поlonii treчe rîȣl. Dar înaintînd kiȣrasieriĭ, спarserъ чele dintъĭ пentȣrĭ чe oпreaȣ̆ treчerea. Eĭ fъkȣrъ ȣn efekt чiȣdat asȣпra romъnilor пrin пortȣl lor шi al kailor lor, krezȣrъ kъ sȣb aчele kasчĭ шi kȣirase, se askȣndeaȣ̆ fiinцe misterioase înaintea kъrora armele lor deveneaȣ̆ nefolositoare. kavaleria treчe riȣl, atakъ aripa stъngъ, пe kъnd fokȣl tȣnȣrilor Поlone fȣlgera чentrȣl lȣĭ Mixaĭ kare пъrъsi manцȣrile, retregîndȣse. Atȣnчĭ kъlъrimea пolonъ din чentrȣ treчe riȣl, o koпrinde din aчeastъ пarte. Mixaĭ aȣde kъ чentrȣl este respins de la vad, tъrîmȣl пe kare el se lȣпta atȣnчĭ nȣmaĭ пȣtea sъ-l цie, oștirile sale înчeпȣrъ sъ fȣgъ. Atȣnчĭ Mixaĭ. vъzînd kъ пȣ поate kȣ niчĭ ȣn пreц sъ le oпreaskъ. kъȣta a da ordin de retragere. Toatъ oastea se retrase, пъstrînd o пoziцie de апъrare, пънъ la satȣl Tъrgȣшȣrȣl.

Zamoiski, kȣnosчea пrea mȣlt kȣ чine are a faчe ka sъ se xazardeze a goni armata lȣĭ Mixaĭ, пrin lokȣrĭ kare-ĭ eraȣ̆ пȣцin kȣnoskȣte: se temȣ ka romъnii sъ nȣ se întȣrne asȣпra lor шi sъ-ĭ loveaskъ, într'o пoziцie maĭ bȣnъ. Asfel dete ordin sъ sȣne din trъmbiцe ka sъ se întȣrne kavaleria.

Din aчeastъ lȣптъ kъzȣse 1000 de oamenĭ din ambele пъrцĭ, mȣlцĭ ostaшĭ d'aĭ lȣĭ Mixaĭ kъzȣrъ robĭ.

Mixaĭ fȣse nevoit sъ treakъ în Transilvania

www.dacoromanica.ro

kȣ o mikъ ostire прin mȣnцĭ. Zamoiski trimise dȣпъ Mixaĭ пe Iakob Поtоski kъ kavaleria поlonъ ȣшoarъ; din Battorienĭ trimise пe Toma Tomortani шi пe Moise Sekeli, kȣ ordin sъ ȣrmeze пe Mixaĭ kiar пe tъrîmȣl Transilvaniei. Kъnd aчestia ajȣnserъ la xotar шi voirъ sъ între dȣпъ Mixaĭ, Basta le trimise штire sъ nȣ înainteze, nichĭ în Valaxia, kъчĭ aчeste църĭ eraȣ sȣb протекцiea lȣĭ Rodolf II. Zamoiski nȣ voi sъ le dea askȣltare de o kamdatъ; dar прin negoцiaцiele lȣĭ Чiaki, Zamoiski retrase armata sa *).

Kondȣita lȣĭ Basta fȣse апrobatъ de Rodolf II, aчesta nȣ voia înkъ пеirea lȣĭ Mixaĭ пe kare îl konsidera ka чel dintъiĭ aȣssiliar kontra Tȣrчilor, dar voia ȣmilinцa lȣĭ, voia sъ l пȣie în stare a veni sъ i se înkine. Kъnd Mixaĭ zise lȣĭ Basta kъ voieшчe sъ meargъ la Rodolf II, aчesta прiimi bȣkȣros шi ĭ promise шi kъrцĭ de rekomandaцie, ȣrmînd instrȣkцiȣnilor чe avea. Mixaĭ пlekъ la Прaga, прin Ȣngaria, lъsind пe Baba Novak lȣĭ Basta, ka sъ serve în armata imпeratorȣlȣĭ.

Valachia.

Starea Valaxieĭ era deпlorabilъ, anarxia чea maĭ teribilъ domnea în toate цinȣtȣrile. Aчeastъ anarxie deveni шi maĭ krȣdъ, kȣ intrarea чea reпede a Поlonilor în цarъ, romъniĭ eĭ înшȣшĭ se ȣnirъ kȣ streiniĭ ka se desпoaie satele шi ora-

*) Fesler.

www.dacoromanica.ro

шеle. Slabile авtoritъцї че se aflaѣ în царъ пънъ la intrarea streinilor, късъръ; тоцї kaпiї se skъпаръ прin цъrile invечinate, oraшеle eraѣ deшеrte, satele пъгъsite saѣ arse, kъmпiile nekѕltivate, попѕlaцiea se mikшorase în ѕrma atъtor lѕпte шi invasiї. Emigraцiї de цъranї kѕ femeile шi kopiї lor, ѕmblaѣ прin цinѕtѕrї, шi пръdaѣ, fъrъ respekt de legї шi fъrъ temere de aѕtoritъцї, kontribѕцiile nѕ se maї пѕteaѣ, чeї maї tari despѕiaѣ пе чeї maї slabї. Тоцї konsѕmaѣ шi nimenї nѕ maї прodѕчea, vitele risipite, devenirъ прada bandelor rъtъчite de oamenї. Bande de tѕrчї, trekъnd Dѕпъrea, se repezeaѕ шi пръdaѣ прin sate чеia че maї rъmъnea de la romъпiї întъrîtaцї. În mijlokѕl ачestor sчene dѕreroase, inemiчiї lѕї Mixaї înчепѕrъ sъ strige kъ el era aѕtorѕl ачestor neferiчirї. În fine тоцї romъпiї. loviцї în interesele чеle maї intime, blestemaѣ пе aѕtorѕl ачestor rele. Пerderile din ѕrmъ ale lѕї Mixaї, kontribѕirъ sъ rъpeaskъ de пе frѕntea Eroѕlѕї la okiї mѕlцimiї, kѕпѕпa strъlѕчitъ ale kъriї raze robise toate inimele. Asfel era starea Valaxiї, kъnd veni ѕчire kъ Mixaї era învins în Moldova de Полонї шi de Ѕngѕrї. Boeriї че rъmъseserъ înkъ în царъ, între kare se пѕmeraѣ шi fraцiї Bѕzeшчї, temîndѕse de o invasie din партеа polonilor шi a lѕї Eremia Movilъ, se adѕпаръ, шi ka sъ skape sitѕaцiea, deчiserъ sъ skrie lѕї Movilъ, se vie în Valaxia sъ ia Domnia цъriї пе seama fratelѕї seѣ Simeon. Simeon veni ѕrmat de Полонї. Boeriї îl întimпinarъ kѕ mare помпъ, шi îl rekѕnoskѕrъ de Domn. El

www.dacoromanica.ro

întrъ kȣ paradъ în Bȣkȣresчĭ în kalitate de Domn. Zamoiski îĭ lъsъ treĭ miĭ de poloni, шi se întȣrnъ în Moldova. Aчȣnчĭ Mixaĭ nȣ plekase înkъ la Praga; strъnse 7000 de romъnĭ шi sъkȣĭ restȣrile ostiriĭ sale, шi kъȣtъ sъ intre în Valaxia ka sъ goneaskъ pe Simeon. Mixaĭ trimise pe Ȣdrea kȣ patrȣ miĭ de oamenĭ spre Moldova, dar Simeon ia щire, merge asȣpra lȣĭ kȣ ostirĭ din ambele цъrĭ romъne, loveщe pe Ȣdrea la Tъrgȣl Argeшȣlȣĭ; în treĭ ore de lȣptъ îĭ risipeщe ostirea.

Mixaĭ vine în ajȣtorȣl generalȣlȣĭ sъȣ; dar ajȣnge tъrziȣ, Ȣdrea era învins. Ȣn korp de polonĭ vine în ajȣtorȣl lȣĭ Movilъ, la 25 Noemvriȣ, dar ostaшiĭ lȣĭ aȣzind de perderea korpȣlȣĭ lȣĭ Ȣdrea, îl pъrъsirъ. Mixaĭ se întȣrnъ în Transilvania.

Atȣnчĭ Mixaĭ vъzȣ kъ a perdȣt kъte trele цъrile.

Oare nȣmaĭ eraȣ akȣm aчestĭ soldaцĭ aчeia чe nȣ perdȣserъ niчĭ o lȣptъ? Nȣmaĭ era aчesta generalȣl aчela чe spъrgea armatele streine kȣ peptȣl kalȣlȣĭ sъȣ? Ȣn singȣr lȣkrȣ lipsea: entȣsiasmȣl чe romъniĭ avȣserъ maĭ 'nainte în Mixaĭ. Mixaĭ nȣ liberase pe цъraniĭ romъnĭ; din kontra îĭ robise maĭ mȣlt. Kъt pentrȣ ostaшiĭ streinĭ de sȣb Mixaĭ, aчestia nepȣtînd kъpъta marĭ rekompense de la Mixaĭ, niчĭ asigȣrarea kъ vor învinge kȣ pȣцinȣl lor nȣmъr, kъȣta sъ treakъ în taberele inamiчe la чea dintъĭ okazie.

www.dacoromanica.ro

Atѕnчĭ Mixaĭ, пentrѕ пrima oare desпerat ші пъгъѕit, deчise ѕъ se dѕkъ la Rodolf II, lѕъ kѕ dînsѕl пe Banѕl Mixalчea чel bъtrîn ші пe fiesa Florika.

La 25 Dekembriѕ ajѕnse la kaпitala imпeriѕlѕĭ. Arxidѕчele Matias dete ordin ѕъ пѕ'l lase ѕъ iasъ din Viena. Dar evenimentele чe se trekѕrъ în Transilvania, silirъ пe Rodolf II ѕъ alerge la sabia lѕĭ Mixaĭ.

În Transilvania dieta se deskise la 25 Oktom. Чiaki чe kъпъtase o mare пoпѕlaritate, domnia akѕm пeste toate voinцele lokѕitorilor, ші îшĭ fъkѕse o mare пartidъ de adoratorĭ, kare kredeaѕ kъ el fѕse kaъza kъderii lѕĭ Mixaĭ. Sѕb пretest kъ este пartisanѕl lѕĭ Sigismond, el visa ѕъ se ѕrчe însѕшĭ пe tronѕl Transilvanieĭ.

Moise Sekeli, ші Ștefan Boчikaĭ îĭ fъчea ombragiѕ, чel dintъĭ lѕkrѕ чe чerѕ de la Dietъ fѕse ѕъ esileze пe aчeștĭ doĭ rivali.

Sѕb înrîѕrirea sa, Dieta deklarъ lѕĭ Rodolf II kъ daka el voesчe a trimite пe arxidѕчele Massimilian пrinчiпe al Transilvaniĭ, statele vor alege ѕn alt пrinчiпe. Dieta maĭ чerѕ пredarea lѕĭ Mixaĭ ші arestaцiea familiĭ sale: anѕlaцiea aktelor lѕĭ în Transilvania; sѕпresiea libertъцilor чe Mixaĭ dase Sekѕilor. Пe la 4 Fevrѕariѕ, vъzînd kъ Rodolf пѕ rъsпѕnde, statele kemarъ пe Sigismond Battori ѕъ-ĭ gѕverne. Dieta, insпiratъ de Чiaki, fъkѕ o krѕzime demnъ de sъlbatiчiĭ чeĭ maĭ barbarĭ. Novak se dѕsese kѕ Basta kѕ 400 de ostaші ѕъ serve пe Rodolf. Dieta or-

www.dacoromanica.ro

donъ sъ se prinzъ Baba-Novak шĭ sъ se arzъ пe пiaца de la Klsjš. Basta чe пstea sъ se împotriveaskъ lъsъ пe Transilvanĭ sъ ia пe Novak шi sъ-l kondskъ la Klsjš. Akolo despoiarъ пe Novak împreѕпъ ks sп preot Sъrb *Шaшki*, în vederea sпsĭ psblik пsmeros, kъlъiĭ înfinserъ пisчe frigъrĭ lsпgĭ întrъпшiĭ, шi îĭ psserъ пe fok de viĭ ka sъ se frigъ. Kъпd krezsrъ kъ sînt destsl de friпцĭ, îĭ dsserъ în frigъrĭ afarъ, spre Fъleak, шi akolo îĭ пlъпtarъ ks frigъrile.

Dsпъ aчeasta se psserъ sъ persekste familia lsĭ Mixaĭ, чe era în înkisoare la Fъgъraшš, ameпiпцînd-o sъ o sчigъ daka Mixaĭ ar reveni în Transilvania. Kъtre aчestea în Dietъ se arъta împotrivire din partea sпor nobilĭ sпgsrĭ la revenirea la tron a lsĭ Sigismond. Чiaki ks Albert Deak, Nikolaĭ Vitezi, Ion Sentпali se deklararъ kontra lsĭ Rodolf II. Чeĭ чe пs voiaš пe Sigismond eraš: Kaspard Korпiшš. Пangraчiš Шeпeĭ, Пetrs Geцi, Пetrs Xssar, aчeştĭ patrs fsrъ îndatъ arestaцĭ. Чiaki apostrofъ пe Korпiшš шi пe Шeпeš de trъdъtorĭ чe aš servit lsĭ Mixaĭ. La aчeste fapte, Basta se retrase în Šпgaria.

Чiaki trimise atsпчĭ пe Пosl Nagi, Lasrentiš Sigmond, Nikolaĭ Bogati шi Mixail Baide, în Moldova la Sigismond Battori, sъ-l roage sъ vie sъ-шi ia tronsl. Чiaki însъ пs kredea ka Sigismond va veni, шi kiar sъ vie, spera kъ va abdika în favorsl sъš.

Depstaцiĭ gъsirъ пe Sigismond la Botoшanĭ, într'o kasъ ssb gsardъ polonъ. Žamoiski, aksm

www.dacoromanica.ro

ȣпera sъ fakъ Пrinчiпe de Transilvania пe fiȣl sъȣ, maĭ ales kъ anarxia sȣb kare gemea aчea цarъ, iĭ servea пlanȣl sъȣ. Deпȣtaцiĭ atakarъ kasa noaпtea пe fȣriш шi aȣ skos пe Sigismond пe fereastъ*).

Sigismond ajȣnse în Transilvania.

La aчeastъ sчire, nobiliĭ ȣngȣrĭ strъnserъ o mare armatъ lъngъ Klȣj, kontra lȣĭ Bȣsta. Sigismond kȣm lȣъ пȣterea în mъnъ, kemъ пe Moise Sekeli шi îl trimise sъ пedeпseaskъ пe sъkȣiĭ din Чiȣk. Aчesta iĭ пrъdъ шi iĭ ȣчise fъrъ пietate. Dar toate aчeste пersekȣцiĭ asȣпra Sъkȣilor, iĭ întъrea mai mȣlt în amoarea lor пentrȣ Mixaĭ. Sigismond kemъ Dieta шi aшezъ пreпaraцiile de resbel.

Ieremia Movilъ trimise atȣnчĭ lȣĭ Sigismond tre miĭ de kȣrtenĭ de Moldova, dȣпъ ȣniĭ, dȣпъ alцiĭ, o mie. Kaпȣl lor era ȣn boer Ȣrsȣ, însemnat la nas de fer, чeia чe fъkȣ пe mȣlцĭ sъ kreazъ kъ era fiȣl vre ȣnȣĭ Domn**).

Ȣn korп de sъrbĭ se afla sȣb stindardȣl lȣĭ Battori, dar aчestia se arъtaȣ kontrariaцĭ din kaȣza lȣпteĭ de la Mirislaȣ ȣnde sȣferirъ atъt de mȣlt***). Tȣrчiĭ trimise lȣĭ Sigismond doъ sȣte Tъtarĭ kȣ bȣzdȣgan шi sabie de onoare.

Sъ пe întȣrnъm la Mixaĭ.

Aчeastъ noъ stare a lȣkrȣrilor în Transilvania fъkȣ пe Rodolf II sъ se kъiaskъ desпre ma-

*) Spontoni.
**) Anonymus Hevenes.
***) Eniedi Pal.

www.dacoromanica.ro

niera kȣ kare lȣъ Transilvania прin Basta din mъnile lȣĭ Mixaĭ. El krezȣse kъ n'avea a se teme nimik de ȣngȣrĭ, daka Mixaĭ ar fi fost învinȣ. Ȣngȣriĭ însъ se ȣnirъ kȣ Basta ka sъ învingъ пe Mixaĭ, dar nȣ ka sъ dea цara lȣĭ Basta.

Arxidȣчele Matias пriimi пe Mixaĭ kȣ distinsъ пoliteцъ шi îl invitъ se meargъ la Пraga ȣnde îl asteaпtъ imпeratorele.

La 23 Maiȣ 1601 Mixaĭ se пresintъ lȣĭ Rodolf. Чel din ȣrmъ îl kȣnosчea nȣmaĭ din nȣme. Mixaĭ пrin talia sa imпȣindъ, пrin figȣra sa frȣmoasъ, пrin manierele sale distinse шi пrin пrestigiȣl nȣmelȣĭ sъȣ kȣnoskȣt în toatъ Eȣroпa, atrase admiraцiea lȣĭ Rodolf II шi a tȣtȣlor nobilor germanĭ de la kȣrtea sa. Toцĭ se interesarъ de aчest om straordinariȣ: nenoroчirile sale îĭ deterъ ȣn interes maĭ mȣlt în okiĭ germanilor. Damele de la kȣrte maĭ ales lȣarъ пartida lȣĭ Mixaĭ. Ele aȣzirъ kъ fiesa Florika era o frȣmȣseцe rarъ, nȣ krȣцarъ nimik ka sъ o admitъ în soчietъцile lor, sъ o admire шi sъ gъseaskъ kъ renȣmele чe avea de frȣmoasъ era maĭ пe jos de graчiile eĭ. Florika fъkȣ asȣпra lȣĭ Rodolf II o imпresie atъt de mare, în kъt imпeratorȣl se înamorъ de dînsa. El kare nȣ iȣbea maritagiȣl, akȣm anȣnцъ kȣrtesanilor sъĭ kъ nȣ înцelege a se însȣra чineva de kъt kȣ kondiцie a lȣa o soчie ka Florika. adъogъ kiar kъ voiesчe sъ-ĭ dea mъna шi koroana. Чea dintъĭ пresintaцie la Radolf II konsistъ a se jȣstifika înaintea lȣĭ de akȣzaцiele чe-ĭ fъkȣse generalȣl Basta, desпre înцelegerĭ kȣ Tȣrчiĭ.

www.dacoromanica.ro

-- „Ачest om mъ ѕreѕче, zise Mixaĭ, nѕ este de mirare, ba înkъ s'a vъzѕt de mѕlte orĭ sklavѕl visînd sъ se rъdiче la nosiцiea Domnѕlѕĭ sъѕ: Basta este ambiцios, ші tronѕl Transilvanieĭ a nѕtѕt sъ-l orbeaskъ. Ѕчiѕ kъ aѕ aцъцat пe nobiliĭ ѕngѕrĭ kontra mea dѕпe nisче instrѕkцiĭ че aѕ avѕt de la Maiestatea voastrъ; dar ѕчiѕ iarъ kъ aчele instrѕkцiĭ s'aѕ dat în ѕrma raпortelor sale falше.

— În adevъr, zise Rodolf II, mĭ-a skris kъ eraĭ înцeles kѕ Tѕrчiĭ în sekret. Че a пѕtѕt sъ fakъ пe Basta a se servi de aчeste motive?

— „Trimiterea ambasadorѕlѕĭ meѕ la Konstantinoпoli, a kъrѕĭ soartъ fѕse atъt de krѕdъ. Dar aчeasta nѕ era ѕn sekret. Kъtre aчestea o amiчie falшъ kѕ Пoarta ottomanъ, eѕ nѕ am krezѕt'o niчĭ ѕn akt imпolitik, niчĭ ѕn akt de trъdare, poziцiea mea în Transilvania era kritikъ. Domnѕl Moldoviĭ ші Zamoiski îшĭ пroпѕneaѕ sъ kalче Valaxia, чeia чe se ші fъkѕ maĭ în ѕrmъ. Ѕngѕriĭ, Transilvaniĭ kъtaѕ sъ se revolte. Daka ші Tѕrчiĭ eraѕ sъ intervie împreѕnъ kѕ чeĭ alцĭ, ar fi fost o neferiчire komѕnъ пentrѕ krestiniĭ пroteжaцĭ de M. V., negoцiaцiele mele kѕ Tѕrчiĭ aѕ înlъtѕrat aчel rъѕ.

Rodolf II пrivea пe Mixaĭ kѕ mirare ші oare kare remѕstrare de kѕget, în fine îĭ пromise a reпara tot rъѕl чe s'ar fi fъkѕt.

Rodolf se цinѕ de vorbъ. El era atras sпre Mixaĭ, din пѕntѕl intereselor sale în Transilvania ші înkъ maĭ mѕlt din kaѕza amorѕlѕĭ sъѕ пeп-

www.dacoromanica.ro

trȣ Florika. Nȣmi пe Mixaĭ gȣvernator al Transilvaniei, ĭĭ fъkȣ mȣlцime de пresinte; ĭĭ dete 100,000 galbenĭ пentrȣ intreцinerea armatiĭ, шi fȣse invitat sъ se împaчe kȣ Basta. Îĭ dete пe kъпitanȣl general al Kassoviĭ, Ferdinand Gonzaga, sъ între kȣ dînsȣl în Transilvania шi sъ goneaskъ пe Sigismond. Eĭ пȣrчeserъ în Transilvania пe la Dȣnъre.

Mixaĭ veni kȣ 1300 de xaidȣчĭ шi 2000 de kosaчĭ. Basta avea atȣnчĭ 8000 de пedestri aleшĭ; 2000 ȣngȣrĭ kъlъrĭ kȣ lъnчĭ. Gonzago, la o masъ чe dete шi la kare kemъ пe Mixaĭ шi пe Basta, fъkȣ tot чe пȣtȣ ka sъ-ĭ împaчe. Eĭ îшĭ darъ mъna sȣrîzînd; dar kȣ rъчeala în inimъ. Basta al kъrȣĭ sȣflet nȣ avea mъrirea sȣfletelor generoase, шi kare se vъzȣ ȣmilit kъ imпeratorele nȣ-ĭ dase lȣĭ gȣvernȣl Transilvaniei, askȣnse în fȣndȣl inimiĭ invidia шi ȣra чe avea пe Mixaĭ.

Mixaĭ шi Basta пriimirъ înkъ ajȣtoare în oamenĭ шi armata lor se mъri пъnъ la 18,000 oameni. Aчeastъ armie se desпъrцi în doъ koloane шi пъшi înainte пe la Tokai шi Tarkani. Sigismond îĭ asteпta la Geroslaȣ пe malȣl dreпt de la Tzamos kȣ 35 miĭ de ostaшĭ.

Moise Sekeli era generalȣl kaп al armateĭ.

Tȣrчiĭ kare rekȣnoskȣrъ пe Sigismond, пornirъ ȣn korп de ostire de la Belligrad sъ intre în Transilvania sъ ajȣte пe Sigismond. Mixaĭ fъkȣ skrisorĭ falшe ka din пartea lȣĭ Sigismond шi le trimise la Tȣrчĭ. Ele fъkȣrъ пe Tȣrчĭ sъ se oпreaskъ în kale.

www.dacoromanica.ro

La 3 Aȣgȣst 1601 se dete aчeastъ чelebrъ lȣптъ în kare strъlȣчi пentrȣ чea din ȣrmъ oare gloria eroȣlȣĭ Romъп. Ambiĭ lȣптъtorĭ пȣseserъ пe doȣъ dealȣrĭ oпȣse tъпȣrile lor. Lȣпta înчeпe пrin fokȣrĭ de artilerie, kare цinȣrъ пъпъ la 5 ore sпre searъ. Atȣпчĭ Moise Šekeli dete ordin sъ se koboare artileria, infanteria sъ se reпose шi kъlъriĭ sъ deskaleчe. Aчeastъ шȣdeпцъ пȣ skъпъ lȣĭ Mixaĭ. El însчiinцъ пe Basta шi dete ordin sъ înчeaпъ atakȣl, se пȣse în kaпȣl ariпiĭ dreпte, чe îl ȣrmъ. Basta veni în arina stъпgъ, шi Rothel kȣ чentrȣl. Transilvaniĭ alergarъ la arme, kъlъriĭ se arȣпkarъ пe kaiĭ, lȣпta înчeпȣ шi fȣse krъпчeпъ, artileria fȣlgerъ din amъпdoъ пъrцile. Soldaцiĭ lȣĭ Mixaĭ шi aĭ Bastiĭ kad; dar îndatъ lokȣrile lor rъmъп libere, se ȣmпle de alцĭ soldaцĭ. Arina stъпgъ a lȣĭ Battori, slъbesчe înaintea fȣriĭ lȣĭ Mixaĭ. Sigismond aleargъ kȣ reserva. Rothel înainteazъ neînчetat, чentrȣl iпemiчilor sȣferъ dar пȣ afla ajȣtor. Basta okȣпъ în lȣптъ arina dreaптъ a ȣngȣrilor. Îndatъ Transilvanii se пȣserъ a fȣgi, tȣgariĭ înspъimîntaцĭ tъraȣ пe чeĭ în lȣптъ afarъ. Atȣпчĭ înчeпȣ ȣп mъчel teribil, Mixaĭ kȣ kavaleria sa omoarъ, îĭ lȣъ în goaпъ, zeчe miĭ de Battorienĭ kъzȣrъ пe kъmпȣl de bъtaie, Mixaĭ пerdȣ kъteva sȣte, dar lȣъ 45 de tȣпȣrĭ шi 130 stindarde пrin sъrbiĭ sъĭ чe komanda.

Sigismond skъпъ în Moldova, în fȣga sa lȣъ kȣ el femeia шi fiȣl lȣĭ Mixaĭ, шi ajȣngînd în Moldova le trimise xaпȣlȣĭ Tъtar*) Mixaĭ aȣzi

*) Enghel p. 261.

www.dacoromanica.ro

desпre aчeastъ kantȣrъ dȣпe чe întrъ în Klȣjĭ, шi trimise deпȣtaцĭ la Sigismond sъ mijloчeaskъ a i se reda familia.

Uciderea luĭ Mihaĭ.

Îndatъ dȣпъ resbel, Basta redeveni inamikȣl lȣĭ Mixaĭ. Okaziea se пresintъ a doъ zi de bъtaie, xaidȣчiĭ шi sъrbiĭ lȣĭ Mixaĭ lȣaserъ шaпte zeчĭ шi doъ de stindarde de la Batorenĭ. Basta чe пȣrta titrȣ de generalismȣ̆, пretinse sъ i se dea stindardele ka sъ le trimitъ el imпeratorȣlȣĭ. Baпȣl Mixalчea шi Komisȣl Leka, konsiliarъ пe Mixaĭ sъ refȣse шi sъ le trimiцъ el. Basta reпetъ aчeastъ чerere. Mixaĭ înkъ îl refȣsъ. Maĭ în ȣrmъ, de la sine i le trimise пrin Aloisiȣ̆ Radibrot; dar aчeasta nȣ înblъnzi mъnia lȣĭ Basta.

Mixaĭ în kȣalitatea sa de gȣvernorȣl Transilvanieĭ, kъȣtъ sъ пȣie lȣkrȣrile цъriĭ la regȣlъ Basta din пarte'ĭ пretinse ka el sъ disпȣie desпre toate, шi amъndoĭ se пȣserъ a lȣkra ka doĭ gȣvernorĭ în diverse modȣrĭ, niчĭ ȣnȣl nȣ voi a чeda. Aчeasta nȣ пȣtu a sъ meargъ maĭ deпarte. Basta deчise sъ пiarzъ пe Mixaĭ, kȣ orĭ чe пreц, el înцelese kъ пe kъt aчest om va trъi, va fi пreferat lȣĭ de Rodolf II. Miĭ de пroiekte negȣroase tȣrbȣrarъ imaginaцiea lȣĭ sъlbatikъ maĭ mȣlte zile, în fine se oпresчe asȣпra assassinatȣlȣĭ. El nȣ tremȣrъ niчĭ de krȣzimea, niчĭ de laшitatea aчestiĭ krime, пrea laшȣ̆ ka sъ esekȣte пrin sine însȣшĭ aчest

www.dacoromanica.ro

пlan, avea пevoie de ȣn instrȣment tot atъt de laш ши înrъȣtъцit ka ши sȣfletȣl sъȣ. Ачest instrȣment îl gъsi în пersoana ȣnȣĭ kъпitan valon Jacque de Beauri, ши ȣn komпliче al ачestȣia alt kъпitan german. Ieremia Movilъ domnȣl Moldoveĭ пromisese lȣĭ Basta o mare rekomпensъ daka îl va skъпa de ачest rival пerikȣlos*).

Mixaĭ se afla în tabъra de la Tȣrda, konfiente în ȣrsita sa че'l rъsfъцase, Mixaĭ, nȣ avea niчĭ o îngrijire deпre sigȣranцa lȣĭ. El kongediase чea maĭ mare пarte a soldaцilor sъĭ, пe alцiĭ îĭ aшezase în satele veчine, ши пȣцinĭ romъnĭ ши sъrbĭ avea пe lъngъ sine. Dȣmineka de la 19 Aȣgȣst de dimineaцъ, dete voie înkъ la o пarte de ostaшĭ sъ пъrъsaskъ tabъra. Kȣ toate ordinele date sъ resпekte viaцa, onoarea ши averea lokȣitorilor, ostaшiĭ sъĭ merчenarĭ, îшĭ пermiteaȣ tot felȣl de пrъdъrĭ.

Eĭ se aflaȣ dȣпe пrъzĭ în veчinъtate.

Пe la 8 oare de dimineaцa Mixaĭ era singȣr în kortȣl sъȣ. Atȣnчĭ se aȣzi troпъtȣl a maĭ mȣlцĭ kaĭ. Era ȣn skadron de valonĭ kъlъrĭ, kȣ doĭ kъпitanĭ. Eĭ se oпrirъ la tabъrъ, nȣ deпarte de kortȣl Domnȣlȣĭ. Neîngrijirea era atъt de mare, în kъt niчĭ gȣarde nȣ eraȣ aшezate, niчĭ la marginele taberei, niчĭ la kortȣl lȣĭ Mixaĭ. Valoniĭ înkȣnjȣrarъ kortȣl lȣĭ Mixaĭ, Jacque de Beauri, ши kъпitanȣl german, însoцiцĭ de kъцĭva soldaцĭ înaintarъ ши пъtrȣnserъ în kort. Kъпitanȣl valon se adresъ kъtre Mixaĭ ши îĭ zise kъ vine sъ-l

*) Anonymus Hevenes.
**) Valter.

www.dacoromanica.ro

aresteze din ordinul imperatorului. Mixaĭ respunse kъ viŭ nu se va da. Apoĭ se skoalъ, trage sabia ші ръnesче pe kъpitanul german. Beauri se repede atunчĭ asupra Domnuluĭ. ші-ĭ înплъntъ Xallebardu în spate ku atъta sete kъt vîrful ferului пъtrunse prin inimъ sub pept în faцъ. Mixaĭ kъzu, Valonii îĭ tъiarъ atunчĭ kapul kiar ku sabia luĭ.

Banul Mixalчea чe era nedespъrцit de Mixaĭ ші alцĭ romъnĭ ші sъrbĭ чe se maĭ aflarъ pe aproape, alergъ sub kort. soldaцiĭ îĭ opresk, o luptъ sъngeîndъ înчepe între dînшiĭ, în furia lor, eĭ abat maĭ mulцĭ inemiчĭ, ші din eĭ kad mueĭ-ssre zeчe vitejĭ*). Пe kъnd o parte de valonĭ se duk ku kapul luĭ Mixaĭ. Korpul sъŭ fuse depus de valonĭ pe un kopu de kal mort**). Dupe чe tъiarъ din el miчĭ bukъцĭ sъ aibъ suvenire despre aчest bъrbat. Romъniĭ, Xaiduчiĭ ші Sъrbiĭ luĭ Mixaĭ, se ръspъndirъ din tabъrъ. Banul Mixalчea fuse sugrumat, dupe niste munчĭ grele, de kъtre valonĭ, alцĭ romъnĭ fugirъ ші trekutъ în Valaxia. Ku toate kъ Basta le propuse sъ serve înkъ în armata luĭ Rodolf II; dar eĭ numaĭ voirъ a faчe parte dintr'un korp al kъruĭ general deveni asasin.

Basta skrise luĭ Rodolf kъ a uчis pe Mixaĭ, kъчĭ se gъsise în kortul sъu o korispondinцъ kъtre Пaшa Sinan, Sofi de la Temesvar, ka sъ-ĭ trimitъ ostire turkъ. Aчeastъ pretinsъ korespondinцъ nu se arатъ niчĭ odatъ la nimenĭ. Rodolf

*) Anonymus Hévenes.
**) Bethlem.

www.dacoromanica.ro

Il om slab de karakter, se mȣlцȣmi a blama în tot timпȣl domni lȣĭ în viitor aчeastъ krimъ, dar nȣ avȣ kȣragiȣl sъ пedenseaskъ пe assasinȣl lȣĭ Mixaĭ. El se vъzȣ silit de чirkonstanцe sъ dea lȣĭ Basta gȣvernȣl Transilvanieĭ. Mixaĭ mȣri ши kȣ dînsȣl пeri invidiile. Atȣnчĭ nȣmele sъȣ se înпleti kȣ o noȣъ aȣreolъ. Toatъ lȣmea blestemъnd fanta lȣĭ Basta, blestema пe Imпeratorȣl чe nȣ sчiȣ sъ пedenseaskъ krima. Kъtъ diferinчъ între Mixaĭ ши Rodolf II! kȣm se пȣrtъ eroȣl Romъn kъnd i se adȣse kaпȣl lȣĭ Andreĭ Battori kare se bъtȣse kontra lȣĭ, ши kȣm se пȣrtъ Rodolf II kъnd assasinȣl Basta ȣчise пe aчela kare kȣ пerikolȣl vieцiĭ sale iĭ dete Transilvania! Aчeasta era diferinцa în karakterile lor.

Marele istorian Engel ziчe aпroпosito de Mixaĭ:

„Sъ arȣnkъm florĭ пe mormîntȣl ȣnȣĭ пrin-
„чiпe romъn чe intereseazъ istoria lȣmiĭ! El înkъ a
„ajȣtat kȣ пȣtere a întȣrna barbaria ottomanъ din
„alte пъrцĭ ale Eȣroпiĭ. Daka aчest om ar fi a-
„vȣt o edȣkaцie maĭ îngrijitъ, daka n'ar fi kъ-
„zȣt în înkinȣirĭ difiчile, daka nȣ ar fi avȣt a
„faчe kȣ Basta, kȣ Sigismond, kȣ Ieremia, ar fi
„fъkȣt minȣnĭ, ar fi fost komпarat kȣ Temistoklȣ,
„kȣ Ion Xȣniad. Nъskȣt romъn, el este o dovadъ
„înkъ kъ пrovidenцa alege instrȣmentele sale în
„toate naцiile ши limbele. Daka domnia lȣĭ
„Mixaĭ ar fi цinȣt maĭ mȣlt, ar fi fъkȣt o soartъ
„maĭ bȣnъ цъrilor sitȣate la Dȣnъrea de jos.
„Dar în al 43 an al vieцiĭ sale, fȣse rъpit din ka-
„riera sa, ȣrmele fantelor sale s'aȣ stins ши aȣ

www.dacoromanica.ro

„disпъrst în deшertsl timпslsĭ, чele doъ џъrĭ „romъne se aflъ în aчелашĭ stare de degra„daџie ka шi înaintea lsĭ. Dar istoria чel пs„џin sъ konserve memoria lsĭ, sъ anшnџe lasdele „lsĭ fъrъ sъ takъ defektale! Ea sъ esпsie ksm „se пoate esekзta lskrsrĭ marĭ шi sъ fakъ a se „пresimџi kъ smanitatea asteaпtъ într'o zi o soar„tъ maĭ teriчe în aчeste џъrĭ frsmoase."

Mixaĭ era om foarte frsmos, de korп înalt шi bine fъkst. O talie maiestoasъ, fisionomia esпresivъ, oki пътrsпzъtorĭ, шi o пstere neobiчĭnsitъ, пъrta barbъ lsngъ, era stъngaчiš. în resboaie se servea ks mъna stъngъ.

Mixaĭ fsse snsl din чeĭ maĭ marĭ пrinчiпĭ din timпsl sъš, ks atъt maĭ mare kъ fъks atъtea lskrsrĭ marĭ ks mijloaчe miчĭ.

NB. Acéstă operă este dăruita de autorŭ uneĭ damicele de 12 anĭ şi tipărită cu cheltuélă D. N. Petrovicĭ.

www.dacoromanica.ro